

Садои риёзаткашон

Дилҳои афрӯхта

Ҳашт зан дар
калисои пинҳонкор.
Қиссаҳо оиди имон,
ки бо нархи гарон
ба даст меоянд.

Дилхон
афрӯхта

Hearts of Fire

Tajik Edition

Copyright 2015 Voice Media

info@VM1.global

Web home: www.VM1.global

All rights reserved. No part of the publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic, or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. For permission requests, email the publisher, addressed “Attention: Permission Coordinator,” at the address above.

This publication **may not be sold, and is for free distribution** only.

Пешгуфтор

Ҳангоме аз ман хоҳиш карданд, ки барои ин китоб сарсухан нависам, ман фикр кардам, ки ба ин сазовор нестам. Ман наметавонам худро бо ин занони дар имони худ устувор муқоиса намоям.

Ман ҳикояҳои онҳоро оиди мардонагии худодод хонда будам ва ҳиссиёти онҳоро мефаҳмидам. Дар он соле (аз майи 2001 то июни 2002) ки ман ва шавҳарам Мартин дар асирии террористони Абу Сайёф дар ҷангалҳои Филиппин гузарондем, ман низ дар рӯҳафтадагӣ будам, мехостам бимирам. Ман хона надоштам, гуруснагӣ мекашидам... Аммо ман медонистам: ҳамин ки маро озод кунанд, ба зиндагии нисбатан осон бармегардам. Акнун ман дар Амрико ҳастам, дар хонаи зебо зиндагӣ мекунам, ба қадри кофӣ хӯрокворӣ дорам ва гуруҳи дастгирӣ низ ҳаст — дар ҳоле ки ин занон чун сарбозони вафодори Масеҳ душвориҳоро аз сар мегузаронанд.

Бинобар ин, ҳангоме ки ба ҳаммоми гарм медароям, ман дуо мекунам. Ҳангоме ки барои баромад тайёри дида, рӯямро оро медиҳам ва мӯйҳоямро шона мекунам, ман дуо мекунам. Ҳангоме ки барои кӯдакон ягон кор мекунам, ман дуо мекунам. Ҳангоме ки ба калисо омада, лавҳаи (плакат) дилпурқунандаро мехонам, ман барои ҳамаи онҳое ки чунин „асбобу ускуна“-е монанди ман надоранд, дуо мекунам. Барои онҳое дуо мекунам, ки аз боиси имон ба Масеҳ азоб мекашанд, барои онҳое ки танҳои мекашанд, аммо дар имон мустаҳкам мемонанд.

Ман барои онҳо чунон дуо мекунам, ки дар ҷангалҳои Филиппин барои худ дуо мекардам: „Худовандо, бигзор онҳо ҳис кунанд, ки Ту бо мо ҳастӣ. Ба онҳо ёрӣ дех, то ки ҳатто ҳангоми бадтар ва бадтар шудани вазъият дар имон устувор монанд. Меҳрубонии Худо ба онҳо аён кун, то онҳо донанд, ки танҳо нестанд. Ва дар охир: ман медонам, ки Ту он ҷо хоҳӣ буд“.

Ох, агар ҳар касе ки ин китобро меҳонад, худро боз ба Худо мебахшид, то ки Худо ӯро тавре ки лозим медонад, истифода барад — ҳатто агар аз озодӣ ва роҳат даст кашидан лозим ояд. Шояд рӯзе фаро мерасад, ки моро барои ба Исои Масех имон доштанимон мезананд ва ҳатто мекушанд. Биёед, мардонагиро аз ин занҳои оддӣ омӯзем.

Худо ба мо озмоишхоро аз тавони мо бештар намедихад. Ӯ моро озмуда, бароямон роҳро нишон медихад (моро бо ҳама чизи дарқорӣ таъмин мекунад), то ки мо ба ҳамааш тоб оварем. Ман бовар мекунам, ки Худо ҳама корро хуб мекунад. Аммо инсон — не. Мо ин ҷаҳони зеборо вайрон кардаем. Агар дар ин ҷаҳон ягон чизи хуб бошад — он аз Худост.

Ӯ нақшае дорад. Ва Ӯ Подшоҳ аст. Мо босаброна интизори он ҳастем, ки Ӯ вақташро муқаррар карда ҳама чизро нав мекунад. То он дам бигзор Ӯ меҳрубона ба мо имкон диҳад, ки чун ин занон барои Ӯ зиндагӣ кунем. Ӯ ба ин сазовор аст.

*Грасия Бурнэм.
Муаллифи китоби
„Дар ҳузури душманонам“.*

Шукргузорӣ

Ҳангоме ки мо бори аввал ин лоихаро аз номи „Садои Риёзаткашон“ ба ўҳда гирифтём, медонистем, ки ба мо як гурўҳи пурра даркор мешавад.

Пеш аз ҳама ба мо занҳое даркор буданд, ки шаҳодатҳои худро нақл кардан хоҳанд. Бе онҳо ин китоб намебуд ва мо ба онҳо ташаккури самимӣ изҳор менамоем.

Аз болои ҳар боб (ба истиснои боби Сабина Вурмбранд) одамони зиёде кор кардаанд, баъзе бобҳоро тарҷума кардан даркор буд. Барои гўш кардани зиёда аз нисфи хикояҳо барои вохўрӣ ҷои махфӣ ёфта, барои бехатарӣ чора ҷустан лозим буд. Бе ёрии кормандони маҷаллаи „Садои риёзаткашон“ мо, бешубҳа, вазифаи худро ба ҷо оварда наметавонистем. Барои ба хатар рӯ ба рӯ накардан мо бисёрии онҳоро номбар намекунем. Аммо мо мехоҳем ба ҳамаи онҳое ки дар ҳар кишвари рафтаамон ба мо ёрӣ расонданд, ташаккур баён намоем.

Ташаккури махсус ба директори „Садои Риёзаткашон“, Том Уайт, ки ба мо дар раванди эҷодӣ ёрӣ мерасонд ва дар ҷамъовари мавод барои бобҳо оиди Аида ва Мей иштирок намуд. Сарварӣ ва дурандешии Том барои овози калисои имрўзаи таъкибшаванда будан арзиши баланд доранд.

Тодд Неттлетон (корманди „Садои Риёзаткашон“) ва Сю Энн Чонс ба мо дар навиштан ва таҳрир намудан ёрӣ мерасонданд. Шумо ба мо ёрии бебаҳо расондед. Ташаккур ба шумо.

Лоихаеро, ки бо таъкибот ва дигар воқеиятҳои имони мо саруқор дорад, дастгирӣ кардан на ҳамеша осон аст. Аммо Грэг Даниэл ва гурўҳи кормандон дар W Publishing Group дар нашр намудани ин хикояҳо оиди мардонагӣ ва истодагарӣ ёрӣ расонданд. Ташаккур ба шумо барои он ки китоби „Дилҳои афрўхта“ арзи хастӣ намуд.

Ташаккури махсус ба фарзандонамон Чордан ва Элен, ки дар тўли

бисёр бегоҳиҳо ва рӯзҳои истироҳат ва ҳангоми сафарҳои хориҷии мо олиҳимматона аз падару модар „даст кашиданд“. Мо оиди он дуо мекунем, ки ин ҳикояҳо қисме аз асоси имони мо гарданд.

Стив ва Чинни Клиэри

Муқаддима:

Дилҳое ки бо мардонагӣ ва этиқод афрӯхта мебошанд

Рабуданд, заданд, ба ҳабсхона партофтанд. Имрӯзо дар бисёр минтақаҳои ҷаҳон ин суҳанон бо мафҳуми „масехӣ“ муродиф мебошанд. Дар ин минтақаҳо барои занони масехӣ боз як душворӣ ҳаст: онҳо тамғаи иҷтимоӣ доранд, ба онҳо чун ба синфи дараҷаи паст менигаранд, ки ба сарварӣ лаёқат надоранд — онҳоро бояд мардон назорат ва роҳнамоӣ кунанд.

„Дилҳои афрӯхта“ — нақл оиди ҳашт нафар заноне мебошад, ки ба вазъияти номусоид нигоҳ накарда, мардонагӣ, этиқод ва муҳаббати беандоза ба Исои Масех ва калисои Ҷ зоҳир намуданд. Дар шароити душвортарин онҳо сарвар шуда, часорат ва собитқадамии фавқуллода нишон доданд.

Ҷафат дар азобҳо онҳо бо мардон ҳуқуқи баробар доштанд, дар баъзе ҳолатҳо бошад онҳо ҳатто бештар азоб кашиданд.

Ҷангоме ки мо бори аввал оиди китоби шаҳодатҳои занони масехии барои имон таъкибшуда андеша кардем, бо душворихои бисёр дучор шудем. Пеш аз ҳама мо мехостем, ки ин шаҳодатҳои ҳамзамонони мо бошанд. Барои ин мо бояд ба он кишварҳои мерафтем, ки ин қанон зиндагӣ мекунанд ва дар бисёр мавридҳо ҳоло ҳам ба хатарҳои ба рӯ мешаванд. Мо ҳамчунин мехостем қанонро нишон диҳем, ки на танҳо азоб кашидаанд, балки лаёқатҳои сарвариро нишон додаанд. Ва ниҳоят, ба ғайр аз ҳикояҳои драматиқӣ, дард ва азобҳо, мо мехостем намунаҳои рӯҳбаландқунандаи умеди устуворро нишон диҳем ва зикр кунем, ки ин қанон ҳатто дар вазъиятҳои душвортарин роҳро сӯи муҳаббати Масех пайдо мекарданд.

Он қаноне ки қиссаҳои он дар китоби „Дилҳои афрӯхта“ тасвир шудаанд, ҷафат баъзе аз қанони бисёре мебошанд, ки бо чунин вазъиятҳои дучор мешаванд. Мо қанонро аз минтақаҳои гуногун ки онҳо масехиёро таъкиб мекунанд, ва онҳоро ки шахсан вохӯрда

тавонистем, интиҳоб намудем. Заноне ки мо бо онҳо мусоҳиба мекардем, мегуфтанд, ки дигарон кандидатҳои бехтаранд, зеро қиссаҳои онҳо бештар драматикӣ мебошанд. Ҳеч кадоми онҳо гуфтан намохост, ки қиссаи вай намунаи нотақрори қаҳрамонии масеҳист.

Инҳо қиссаҳо гуногунанд. Баъзе занон солҳои зиёд дар ҳабсхона нишаста буданд, дигарон ҳабс нашудаанд, аммо душвориҳои гуногунро аз сар гузарондаанд. Занҳои синну солашон гуногун ва динҳояшон гуногун — аз масеҳият то ислом, аз ҳиндуия то атеизм. Он чиз бештар ҳайратовар буд, ки ҳамаи занон дар як чиз монанд буданд: ҳамаи онҳо эътиқоди амиқи динӣ доштанд, ки дар бартараф намудани сустиҳои одамай, ва тоб овардан ба он чи гуё ғайри қобили таҳаммул аст, барояшон ёрӣ расонд.

Мо оиди он дуо мекунем, ки китоби „Дилҳои афрӯхта“-ро хонда, шумо боз ҳам бештар дар имони худ устувор шавед ва душвориҳои зиндагиро бо қатъият паси сар кунед. Агар шумо ин шаҳодатҳои ҳайратоварро хонда, фақат таъҷуб намоед, пас мо ба мақсади худ нарасидаем. Агар шумо дар ҳаёти худ чизи ба ин ҳикояҳо монандеро пайдо намоед, ва агар ин намунаҳои мардонагии ғайриоддӣ ба шумо қувват бахшанд, пас мо, ва низ он заноне ки меҳрубона қиссаҳои ҳаёти худро ба мо нақл карданд, муваффақ шудаем.

Ҳангоме ки мо бори аввал ба қори ин лоиҳа шурӯъ намудем, нақша доштем, ки пас аз ҳар боб иқтибосҳои кӯтоҳи динӣ диҳем.

Аммо баъд аз он ки ҳикояҳо навишта шуданд, мо фаҳмидем, ки онҳо дарқор нестанд. Дар ҳар як шаҳодат қувваи рӯҳ ва гавҳарҳои бебаҳои имон ҳастанд. Мо боварӣ дорем, ки ҳангоме „Дилҳои афрӯхта“-ро мехонед, ин сифатҳо дар ҳаёти шумо шарораеро меафрӯзанд.

Садои Риёзатқашон

Дар байни даҳшат...

умед

Дар сояи нахлҳое ки аз шамол меҷунбиданд, Адел қариб 50 кӯдакро ҷамъ намуд. Вай бо овози баланд суруданро сар кард: „Ба пеш, сарбозони Масех“. Ҳангоме ки кӯдакон ба сурудхонии Адел ҳамроҳ шуданд, вай дар ҷашмони кӯдакон тарсро дид.

„Ман мурдан намехоҳам!“ — фарёд кард яке аз кӯдакон. Вай ханӯз даҳсола набуд.

„Мо намерем. Ҳамроҳи мо кафкӯбӣ кун“, — сӯи вай ҳам шуда, гуфт Адел, то ки вай шунавад.

Писараки тарсида бо дили нохоҳам ҳамроҳи дигарон суруд хондан гирифт. Онҳо бо дастҷаҳои ларзон кафкӯбӣ карда, боз як суруд хонданд. Адел мекӯшид фарёдҳои даҳшатро, ки аз поён, аз масофаи як мил ба сӯи онҳо ба болои кӯҳ мерасид, бо сурудхонӣ паҳш кунад.

Вай медонист, ки бояд чунон кунад, то кӯдакон ғиря накунад, хусусан калонсолҳояшон. Агар яке аз онҳо ғиристанро сар кунад, воҳимаи умумӣ сар мешавад. Адел ба мардонагии онҳо қоиладар буд. Ҳатто падару модарон, ки дар атрофи кӯдакон ҷамъ омада буданд, аз наврасони далери худ қувват мегирифтанд.

Сурудхонӣ давом дошт. Адел кӯдакони ҷамъшударо аз назар гузаронд ва ҷашмаш ба фарзандони худааш афтид. Кристина аллакай нӯҳсола буд, Кристиан бошад — ҳафтсола. „Ман далер буда метавонам“, — худро бовар мекунонд Адел. Вай барои кӯдакони худ ҷасур буда метавонист — барои ҳамаи кӯдакон. Вай ба Масех имони комил дошт. Вай барои кӯдаконаш ҳавотир буд, хусусан барои Кристиан, „Анто“-и хурдакак. Вай барои синну соли худ хурд буд.

Адел хомӯшона дуо карда, аз Худо ҳимоят металабид ва шод буд, ки ҳангоми аз хона ғурехтан бо худ Китоби Муқаддасро гирифт. Акнун вай онро кушода, дар ҷустуҷӯи ояти маълум варақҳои фарсу-

даи онро бо эҳтиёт гардонд ва бо овози баланд хонд: „Дар Исои Масех, ки маро тақвият медиҳад, ҳама кор аз дастам меояд“¹. Сипас Адел он саҳифаҳои Китоби Муқаддасро кушод, ки таронаҳои Забур сабт шудаанд, ва ҳама аз нав ба сурудан сар карданд.

Онҳо месуруданд, баъзе кӯдакон бошанд ба шикваю нола сар карданд, ки хӯрдан ва нӯшидан мехоҳанд. Онҳо аз нимрӯзи дар болои кӯҳ буданд, холо бошад офтоб ғуруб мекард ва осмонро бо шафақи норанҷӣ равшан мекард. Дар ҷазираи хурди онҳо, Доди, ғуруб хеле хушманзара аст. Аммо имрӯз ғуруб ибтидои торикии даҳшатоварест, ки ба деҳаи онҳо фуруд омаданист.

Банохост фарёди Мету сурудхонии кӯдаконро бурид: „Гурез, Адел, гурез“. Адел ба канори кӯҳ давид ва кӯшиш кард дар нимторикӣ чизеро бинад. Вай базӯр тавонист суробҳои мардонеро, ки ба кӯҳ мебаромаданд, бинад. Овози Мету боз шунида шуд. „Кӯдаконро гир, Адел! Ба чангал гурез!“

Аммо Адел садоҳои тирпаррониро, ки то болои кӯҳ мерасиданд, шунида шах шуда монд; вай дудеро дид, ки ба осмони торикшаванда мебаромад. Онҳо деҳаро оташ заданд. Вай медонист, ки ҳамаи хонаҳо месӯзанд, хонаи онҳо низ.

Вай ҷи кор карданаширо намедонист: ба Мету, ки ба кӯҳ мебаромад, ёри диҳад, ё ки сӯи кӯдакон давад. Ҳама чиз хеле зуд ба амал меомад. Тамоми ҳаёташ ҳамин тавр зуд аз пеши назараш гузашт. Ду кӯдаки хуб... шавҳари дӯстдоранда... ҳаёт хуб буд.

Вай бори охир ба Мету нигарист ва ба назди кӯдакон баргашт. Дар он лаҳза вай ҷавони густохи ҳабдахсоларо ба ёд овард, ки дар хонаи модари Адел бо исрор ништа буд...

Ҳозир фақат Худо шуморо аз ҳам ҷудо карда метавонад

Июли соли 1989

„Модар, вай ба маймун монанд аст!“ — аз дари ошхона ба ҷавоне ки дар хона интизор буд, нигариста пичиррос зад Адел.

Аммо суханони вай ба модар ҳеҷ таассуроте набахшиданд. Шояд Адел барои ба шавҳар баромадан хеле ҷавон аст, аммо ба ҳар ҳол вай ба қарори устувори ҷавонмард муносибати эҳтиромона карда метавонад.

Вай ҳар рӯз тақрибан дар ҳамон як вақт ба хонаи онҳо меомад. Адел намедонист, ки хангоме Мету боваринок ба курсӣ ништа

хохиши худро такрор мекард, ин ба вай маъкул буд ё бештар хашмгин мекард. Адел борҳо ба вай ҷавоб дода буд, аммо Мету қабул кардани ҷавоби ӯро инкор мекард ё вонамуд мекард, ки ӯро намешунавад.

„Ман ба шавҳар баромадан намехоҳам. Ман ханӯз хеле ҷавонам. Ва ҳатто агар ба шавҳар баромадани мебудам, туро ба шавҳари интиҳоб намекардам!“ — исрор мекард Адел. Вай ҳабдаҳсола буд ва зебоияш ба қариби шукуфта буд. Аммо вай ба шавҳар баромадан намехост, агарчи пешниҳодҳо бисёр буданд.

Мету баҳс намекард ва аз ҷавобҳои саҳт намеранҷид. Вай фақат менишаст ва босаброна ба Адел мефаҳмонд, ки вай бояд зани ӯ шавад. „Ин хости Парвардигор аст, ҳатто агар ту гумон мекунӣ, ки ман ба маймун монанд ҳастам“.

Адел табассуми модарашро дида, механдид. Мету хичил нашуда, саволи худро такрор кард: „Ту зани ман мешавӣ?“

Вай медонист, ки ҷавобаш мантиқ надорад, бинобар ин Адел нишаста интизори он буд, ки кай ӯ меравад. Ниҳоят Мету бархост, аммо пеш аз рафтан куртаи худро бароварда печонд ва ба сари зонуи Адел гузошт. „Ту ба ман ҷавоб намедихӣ, бинобар ин куртаам дар набудани ман интизори ҷавоб мешавад“.

Адел аз ин амали самими хурсанд шуд. Шояд ӯ на он қадар бад аст, чуноне ки ба вай метобад...

Пас аз се моҳ тӯи Адел ва Мету баргузор гардид.

Ин тӯи анъанавие мувофиқи одатҳои маҳаллӣ буд. Он дар рӯзи офтобии октябр сар шуда, то нисфи шаб давом кард. Ҳамаи сокинони деҳаро, ки барои шохидии ин воқеаи хурсандибахш омада буданд, ду бор зиёфат карданд. Тамоми рӯз чун як лаҳза гузашт. Адел ханӯз аз он хавотир мекашид, ки хеле ҷавон аст ва ба шавҳар баромаданаш ҳаттои дахшатнок мебошад. Аз байни ҳафт фарзанд вай якумин шуда ба шавҳар мебаромад, ҷи гуна вай вазифаҳои нави худро ҳамчун ҳамсар бифаҳмад? Ва фақат суҳанони пастор баъди маросим ба вай оромӣ бахшиданд. „Адел“, — гуфт ӯ ба вай, — „акнун фақат Худо метавонад Мету ва туро аз ҳам ҷудо кунад“.

Адел баъди як моҳи тӯи ҳомила шуд ва, агарчи вай кӯдакро то мӯҳлаташ бардошт, баъди таваллудкунии дуру дароз ва пуразоб кӯдак мурда ба дунё омад. Адел ва Мету ғамгин буданд.

Аммо баъди панҷ моҳ Адел боз ҳомила шуд. Ин дафъа кӯдак се моҳ пеш аз мӯҳлат таваллуд шуд ва касе фикр намекард, ки вай зинда мемонад. Дӯстоне ки ба аёдати Адел меомаданд, вайро тасалло дода рӯҳбаланд кардани мешуданд, „то ки хангоме кӯдак мемурад, вай устувор бошад“.

„Кӯдаки ман намерурд!“ — бо яқравӣ ҷавоб меод Адел. Вай дар дил пурра боварӣ дошт, ки кӯдак зинда мемонад ва ба оилаву ҳамсоҷо бовар кардан намерост. Вай боз як кӯдакро аз даст намеридад.

Адел духтари навзоди худро бо эҳтиёт ба болишт гузошта, оҳиста бо вай гап мезад, ва дар айни замон ба Худо дуо меғуфт. Вай пичирроси мезад: „Кристина, ту нӯҳ мохро интизор нашудӣ ва ин қадар барвақт таваллуд шудӣ. Ту чунин хурд ҳастӣ, аммо ман ва Мету туро хеле дӯст медорем. Ва ман медонам, Худо туро ҳимоя мекунад“.

Боиси ҳайрати аҳли оила ва ҳамдеҳагон буд, ки Кристина зинда монд ва кӯдаки солим гардид, баъди дувуним сол бошад бародараш Кристиан таваллуд шуд.

Адел ва Мету хеле хушбахт буданд. Ба зудӣ баъди таваллуди Кристиан онҳо ба хонаи худ кӯчиданд. Ин хонаи оддӣ сеҳуҷрагӣ буд, ки асосан аз бамбук сохта шуда, фаршаш заминӣ буд. Ин хонаи хоксорона буд, аммо он хонаи шахсии онҳо буд. Шояд, ҳангоме ки фарзандон калон мешаванд, онҳо дорои хонаи калонтар ва беҳтар шуда метавонанд. Онҳо барои ин кӯшиш хоҳанд кард. Ҳоло бошад онҳо шод буданд, ки аз волидони Мету алоҳида зиндагӣ мекунанд.

Қариб ҳамаи ҳамдеҳагони Адел масеҳиён буданд ва вай бо хушнудӣ ба барнома барои кӯдакон дар назди калисо ёрӣ мерасонд. Дар деҳа қариб 50 нафар кӯдакони синну солашон баробари Кристина ва Кристиан буданд. Адел ба онҳо хонда додани ҳикояҳои аҷоибӣ библяви́ро, ки замоне бобояш ба вай мехонд, дӯст меод. Чӣ хуб аст, ки ҳоло вай ҳамон қореро мекунад, ки падараш ба ӯ меовард — Инчилро мавъиза мекунад — ҳатто агар вай онро ба кӯдакони ҳамсоҷа мавъиза кунад ҳам.

Таҳдиди ҷиҳод

Барои Адел ва ҳамаи соқинони деҳаи вай ҳаёт осоишта ва ором буд, то даме ки муслмонони дар ҳамсоҷагӣ мезиста бори аввал назди онҳо „ташриф оварданд“.

Агарчи вай инро он вақт намероғид, даҳшат, амалан, соати сеи рӯзи нӯҳуми сентябри 1999 сар шуд — он рӯзро Адел ҳеҷ гоҳ фаромӯш намерунд. Садои ғавғоро шунида вай шитобон аз хона баромад ва дарҳол лавҳаро (плакат) дид. Дар он бо ҳарфҳои калони ҷопӣ фақат ду калима навишта шуда буд: „Сулҳро дӯст дор!“ Сӣ нафар занону мардон ва кӯдакон аз деҳаи ҳамсоҷаи Даҳма дар гирди

плакат тӯда шуда буданд.

„Мардум“ — нидо кард марди миёнсоли сиёхпӯст, — „мо ҳам-сояҳои шумоем ва бояд ба ҳамдигар ваъда диҳем, ки дар ороиштагӣ зиндагӣ хоҳем кард“. Баландгӯякҳо набуданд, аммо овози баланди вай ба хама шунаво буд. Ин шахси қоматбаланди лоғар дар баландии чӯбини хонаи маҷлисҳо меистод. „Байни деҳаҳои мусулмон ва масеҳӣ бояд ҳамдигарфаҳмӣ бошад“, — гуфт вай, — „ҳамаи онҳо бояд дар ороиштагӣ зиндагӣ кунанд“.

Адел ва ҳамаи одамоне ки дар атрофи баландӣ чамъ омада буданд, фикр карданд, ки ин ҳайратовар аст, зеро байни онҳо ҳеч гоҳ ягон хел мушкилот набуд, аммо онҳо ба меҳмонони худ, ки то охири рӯз дар деҳа монданд, дасти дӯстӣ дароз карданд.

Он бегоҳ, дертар, хангоме ки Мету аз қор дар шахтаи маҳаллӣ баргашт, Адел ба вай ин воқеаро нақл кард. „Овозаҳо чӣ?“ — пурсид Мету.

Овозаҳои ҳайратоваре паҳн шуда буданд, ки рӯзи нӯҳуми моҳи нӯҳуми соли 1999 барои масеҳиёни қазираи Доди рӯзи сиёх хоҳад буд. Аммо Мету ва Адел ин гапҳоро фақат овозаҳо меҳисобиданд. Акнун онҳо ташрифи мусулмононро муҳокима карданд ва қарор доданд, ки ҳеч гуна таҳдид ба назар намерасад. Дар ҳақиқат муҳит хурсандиовар буд, охир кӯдакони онҳо якҷоя бозӣ мекарданд.

Чор моҳ бе ҳеч гуна воқеа ва ё сабаб барои шубҳаҳо гузашт ва сокинони Доди овозаҳоро беасос меҳисобиданд, то даме ки баъди Мавлуд Юлпиус, савдогари чавон, ба деҳа баргашт, зеро аз қазира рафта натавонист. Аҳли деҳа ба ин зудӣ баргаштани вайро дида пурсиданд, ки чаро ин қадар тез бозгашт.

„Онҳо ба ман роҳ надоданд, ки биравам“ — гуфт Юлпиус.

„Кӣ? Чаро роҳ надоданд?“ — пурсид марде, дигарон бошанд наздиктар омаданд. Юлпиус нақлашро давом медод: „Бисёр мусулмонон маро аз роҳам боздоштанд ва ман намедонам барои чӣ. Аввал онҳо ба ман гуфтанд, ки ҳозир ба сафар набароям, зеро ин хеле хатарнок аст. Ман эътироз намуда гуфтам, ки бояд равам, то ки ба қазира хӯрокворӣ биёрам, аммо ин онҳоро бознадошт. Онҳо ба ҳашм омаданд, аз афташ, онҳо аз масеҳӣ будани ман озурдахотир буданд. Ман баъзе мардонро шинохтам, онҳо дар байни онҳое буданд, ки назди мо омада ба осоиштагӣ даъват менамуданд. Ман мушкилотро намеҳостам, бинобар ин ба хона баргаштам“.

Адел, Мету ва бисёр касони дигар воқеаи 9-уми сентябрро ба ёд оварда, он чиро ки бо Юлпиус рух дод, муҳокима карданд. Аммо бе далели хатари таҳдидкунанда онҳо ҳеч қор карда наметавонистанд.

Баъд даҳуми сентябр воқеаҳои дахшатовар рух доданд.

Қарибии нисфирӯзи Адел ва Кристиан, ки он вақт бемор буд, хоб буданд. Онҳоро доду фарёдҳои ҳамсоғони ба ҳаяҷон омада ва ошуфта бедор карданд. Адел аз хона баромада дид, ки дар дурудур дуди сутунҳо баланд мешуданд. Деҳаи ҳамсоя — деҳаи масеҳӣ — месӯхт. Сипас доду фарёдҳо баландтар шуданд. Онҳо бояд гурезанд. Се ҳазор мусулмонони мусаллаҳ ба деҳа даромаданд ва ҳеҷ умеди боздоштани чиҳод² набуд.

Адел ба хона давида даромад, Кристина ва Кристианро ҷеғ зад. Аммо ҷавобе набуд. Дили Адел саҳт ба тапиш даромад, вай кӯдакони худро мечуст, ба кӯча давида баромад ва бо овози баланд онҳоро ҷеғ мезад. Ниҳоят ба вай гуфтанд, ки касе ба сӯи кӯҳсори паси деҳа давидани онҳоро дидааст. Адел боз ба хона баргашт, то баъзе чизҳоро бо худ гирад. Хангоми берун омадан дар рӯи миз Китоби Муқаддаси худро дида онро бо худ гирифт.

„Модар, мо мемурем?“

Соати 6-и пагоҳӣ. Рӯзи душанбеи соли 2000

Мету ва мардони дигари деҳа қариб чор соат мусулмонони хучумкунандаро нигоҳ медоштанд, аммо онҳо хеле зиёд буданд ва ҳамаашон силоҳи оташфишон, мачете (корди калон) ва машъалҳо доштанд.

Аллакай тамоми деҳа месӯхт ва садоҳои „Аллоҳ Акбар! Аллоҳ Акбар!“³ аз ҳама ҷо меомаданд. Мету ва мардони дигар лаб-лаби сохили лағжонак гурехта, умед доштанд, ки сарбозони чиҳод бо сӯзондани деҳа қонеъ мешаванд. Аммо ғзаби бераҳмона мусулмонро фаро гирифта буд ва ба зудӣ онҳо низ ба кӯҳ боло мерафтанд ва сӯи масеҳиёни гурехтаистода тир холӣ мекарданд.

Мету ва Адел кӯдакон ва модарони худро ҷамъ карда, бо умеди аз тирҳо раҳой ёфтанд ба рӯи алафи баланд дароз кашида, сӯи ҷангал мехазиданд. Аммо хазидан душвортар шуд, зеро борони саҳт борида, заминро ба селоби беохири лойка табдил дод.

Қариб ду соат онҳо аз байни ҷангал мегузаштанд ва ниҳоят ба чайлае дар канори киштзори кокос расиданд. Он аз ҷӯб сохта шуда, аз се тараф маҳкам ва болопӯшида буд. Фермерҳо хангоми ҷамъоварии ҳосил нисфирӯзиҳо дар он ҷо аз офтоби сӯзон паноҳ мебуданд. Шояд он барои оилаи азобкашида чун паноҳгоҳ хизмат кунад. Онҳо хеле хаста шуда буданд ва дигар ҳаракат карда наметавонистанд.

Ҳамин ки Адел Кристина ва Кристианро ба бӯрӯи бамбукии дар

чайла ёфтшуда гузошт, онҳо дарҳол хоб рафтанд. Ба монанди дигар аъзоёни оила, кӯдакон тар шуда, сар то по лойолуд буданд. Агарчи чайлаи кӯҳна сарпаноҳе буд, шифти он сӯроҳиҳо дошт ва об беист ба болои кӯдакон мерехт.

Адел худро нигоҳ дошта натавонист. Бар рухсораҳои вай ашкҳо раво буданд, вай мегирист.

Ҳангоме ки вай худро ба даст гирифт, онҳо ҳамроҳи Мету дуои кӯтоҳе хонданд, сипас ҳамроҳи модарони худ ин шаби дахшатнокро дар зери чайла гузаронданд. Пагоҳӣ Кристина ва бародараш бедор шуданд ва охиста-охиста дарк карданд, ки ҳамаи он дахшатҳое ки гӯё дар хобашон дида буданд, воқеан рӯй додаанд. Онҳо муддате хомӯш нишаста, ба калонсолон менигаристанд. Чашмони калон кушодаи онҳо ҳоҳони тасалло буданд, аммо тамоми аҳли оила хомӯш буданд ва касе намедонист, ки чӣ бигӯяд.

Ниҳоят Кристиан гирия кард: „Оча, ман гурусна мондам“.

Адел мекушид ашкҳояшро нигоҳ дорад, аммо ҳангоме ки писарчаашро ба даст гирифт, ҳой-ҳой гирифта сар кард.

Мету аз вай тавалло мекард: „Ҳоҳиш мекунам, гирия накун, Адел. Ман рафта, ягон чизи хӯрдани дарёфт мекунам“. Вай мекушид занашро тасалло диҳад, аммо медонист, ки асабҳои Адел таранг шудаанд. Дили Адел пора мешуд, ҳангоме мидид, ки фарзандони азизаш дар азобанд ва вай ҳеҷ ёрӣ расонда наметавонад.

Дар чашмонаш ашкҳо пайдо шуданд, вай онҳоро пок кард ва пурсид: „Кристина, оё ту наметарсӣ, ки агар масеҳӣ буданатро бигӯӣ, тӯро метавонанд бикӯшанд?“

Кристина ба модараш наздик шуда, рост ба чашмонаш нигарист ва бо овози паст ҷавоб дод: „Оча, илтимос, хавотир нашав, ман аз мурдан наметарсам“.

Баъди он ки тирпарронӣ қатъ гардид, одамоне ки дар чуворизор пинҳон шуда буданд, ба ҳар тараф гурехтанд. Адел, Мету ва оилашон ба ҷангал баргаштанд ва ду рӯзи дигар аз байни он гузаштанд. Онҳо фақат шабона роҳ мерафтанд ва фақат якчанд соат хоб мерафтанд, то ки то субҳидам бедор шаванд. Мету дигар соқинони деҳаро вохӯрд ва аз онҳо фаҳмид, ки якчанд масеҳиёро куштаанд. Барои маҳбубони худ хавотир шуда, вай онҳоро ба дарунтари ҷангал мебурд.

Ҳама хаставу бемадор шуда буданд ва, ниҳоят, Мету ва Адел фаҳмиданд, ки дигар наметавонанд одаморо ба пеш рафтан маҷбур кунанд. Агарчи онҳо шираи кокос нӯшида буданд, онҳоро гуруснагӣ азоб меод, ва ҳар боре ки кӯдакон хӯрок металабиданд, Адел

мегирист. Онҳо ҳамчунин бо падар ва бародари Мету вохӯрданд.

Онҳо ба ҷо расиданд, ки ба фикри Мету барои истироҳат ҷои мувофиқ буд, ва вай баргҳои хушки нахлҳо ҷамъ кард, то ки кӯдакон бар болои он нишинанд. Шилдирроси ҷӯйчаро, ки дар дара ҷорӣ мешуд, шунида, вай ва бародараш барои пайдо намудани ягон чизи хӯрданӣ ба он ҷо фуромаданд.

Анто, ки хеле хурд буд, намефаҳмид, ки ҷаро онҳо чанд рӯзи охир хӯрдани надоранд ва рӯйроист пурсид, ки оё мумкин аст моҳӣ ва биринҷ бихӯрад. „Падарат ҳоло бармегардад ва, шояд, моҳӣ мебиёрад, ва он гоҳ мо хӯрок мехӯрем“, — вайро рӯҳбаланд карданӣ шуда, гуфт Адел. Аммо вай медонист, ки аз эҳтимол дур аст Мету ягон чизи хӯрданӣ биёрад, ва Анторо сахттар ба оғӯш гирифта, барояш суруд мехонд ва мехрубонана алвонҷ медод.

Хуни пурқудрати Масеҳ

Даҳ дақиқа нагузашта вай фарёди Мету ро шунид. Аввал Адел гумон кард, ки вай девона шудааст, ин тавр фарёд задан ҷӣ лозим аст, ҳол он ки сарбозони ҷиҳод наздиканд. Сипас вай фаҳмид, ки Мету ро дастгир кардаанд ва вай фарёд мекунад, то ки Адел ва тамоми оила гурезанд. Вай боз суханонеро шунид, ки чанд рӯз пеш хунаш дар рағҳо аз шунидани онҳо шах мешуд: „Гурез, Адел, гурез!“

Пеш аз он ки Мету бори дигар фарёд занад, садои тири автомат шунида шуд. Адел дарҳол ҷаста хест, аммо Анто ҳанӯз ўро оғӯш гирифта буд, ва вай пешпо хӯрд. Ҳангоме ки вай қомат рост кард, дид, ки Кристина ба садои Мету медавад. Адел фарёд заданӣ шуд, аммо дер шуда буд. Онҳоро одамони сафедпӯш ихота карданд.

Анто дар замин, дар он ҷо ки Адел ўро монда буд, мехобид. Ҳангоме ки вай хестанӣ шуд, яке аз онҳо ба тахтапушти вай бо мачете зад. Адел фарёд зада афтид ва кӯшиш кард, ки ҷисми хурдакаки писарашро бо бадани худ пӯшонад. Вай дид ки аз тарс ранги рӯи Анто канд, аммо кӯшишҳои химоя кардани вай бефоида буданд — яке аз мусулмонон аз мӯйҳои сиёҳи Адел гирифта, ба осонӣ бардошт.

Мусулмонон ба гардани Адел мачетеи хунолудро ҷафс карда, вайро сӯи дарахтони бамбук кашола карданд. Вақте ки либосҳои вайро кашида сар карданд, вай мақсади онҳоро фаҳмид. Вай ҳанӯз Китоби Муқаддаси худро дар даст дошт, аммо Китоби Муқаддасро онҳо ҳамроҳи либосҳояш ба замин партофтанд. Адел ҷашмонашро пӯшонд; вай барои оилааш беовоз дуо мекард ва аз Худованд илтиҷо мекард, ки вайро аз шармандагӣ раҳо кунад.

Баъд вай фарёдҳои модараш, хушдоманаш ва Антои азизашро шунид. Вай медонист, ки каллабурҳои бераҳм онҳоро мекушанд. Ба ин токат қардан имкон надошт. Ҳангоме вай дид, ки онҳое ки ба оилааш ҳучум қарданд, бармегарданд, аз хуш рафта истода, ба зону афтод. Аз мачетеи онҳо хун мечакид. Хуни Анто.

„Худовандо!“ — фарёд қард Адел. Вай намедонист, ки акнун чӣ тавр зиндагӣ мекунад. Яке аз мардҳо саллаи арақолуди худро бароварда дар гирди сари Адел печонд. Дар он „Аллоҳ Акбар“ навишта шуда буд. Қувваи охиринаи худро чамъ қарда, Адел фарёд зад: „Хуни Масеҳ тавоност!“

„Вай масеҳӣ аст! Хук! Хуки бадбӯӣ! Биёед вайро таҷовуз намуда, қорро яқтарафа қунем“, — гуфт яке аз онҳо. Боз ҳам бештар мусулмонони ҳашмигиншуда Аделро ихота қарда, бо вай чӣ қор қарданро муҳоқима мекарданд. Онҳо бо лаҳҷаи маҳаллӣ гап мезаданд ва дарк намекарданд, ки Адел гуфтори онҳоро мефаҳмад.

Ашкхояшро пинҳон қарданӣ шуда, Адел хомӯшона дуо мекард: „Худовандо! Илтиҷо мекунам, ба онҳо имкон дех, ки қори мекардашонро дарк қунанд. Ин гуноҳи саҳт аст, илтимос, бигзор онҳо фаҳманд. Онҳо намефаҳманд, ки чӣ қор мекунанд. Одамон чунин рафтор қарда наметавонанд“. Вай дуо қарданро давом дод, аз байни тӯда бошад овози пасте пичиррос зад: „Адел, ин тӯӣ?“ Вай чашмонашро қушода, мардеро аз дехаи худ дид, ки онҳо дастгир қарда буданд. Номи вай Ҳанс буд.

Ҳансро низ луч қарда, бераҳмона зада буданд. Адел беш аз пеш рӯҳафтада шуд ва боварӣ дошт, ки Ҳанс то бегоҳ зинда наместонад. Вай аз ӯ пурсид, ки оё Мету ва Кристинаро надидааст. Ҳанс сар қунбонд.

Яке аз мардҳо либоси Аделро печонда, ба дасташ дод. Ба вай иҷозат надоданд, ки либосхояшро пӯшад. Вай ба Китоби Муқаддаси пора-порашуда нигарист.

Ду нафар асиронро маҷбур қарданд, ки бо пайраҳаи нишеб ба болои қӯҳ раванд. Бо мачете ба қойҳои нозуктарини бадани афғоршудаи асирон ҳалонда, онҳоро пеш меронданд.

Пайраҳа танг шуд. Адел ба поён нигариста, дид, ки ба қӯҳи хеле баланд баромадаанд, ва фикр қард, ки чӣ хел ба поён қастан хеле осон мебуд. Вай медонист, ки агар ба поён мечақид, ҳалок мешуд, ва ин бехтар мебуд. „Худовандо, ба ман ёрӣ дех! Хоҳиш мекунам, ба ман ёрӣ дех, Худовандо!“ — аз Худованд илтиҷо қарданро давом меод вай. Хоҳиши ба поён қастанро фуру нишонда, ниҳоят вай ба болои қӯҳ расид. Он қо беш аз ҳазор нафар сарбозони қиход чамъ омада буданд. Синну соли онҳо гуногун буд, баъзеи онҳо тамоман қавон буданд,

аммо ҳамаашон либоси якхелаи сафед ва салла пӯшида буданд.

Яке аз аскарон Аделро маҷбур кард, ки дар ақиби Ҳанс истад. Ин аскар миёнсол буд ва китфони васеъ дошт. Вай милтикро гузошта, мачетеи дарозро аз гилоф кашид. Адел ба атроф нигариста, фаҳмид, ки дар ин олами либосҳои сафед фақат вай ва Ҳанс масеҳӣ ҳастанд. Бо боварӣ ва ҳатто бо умеди он ки ниҳоят ҳамаи ин ба анҷом мерасад, вай чашмонашро пӯшонд.

Баъди лаҳзае вай ҳис кард, ки чӣ хел бар рӯй ва баданаш хуни гарм чорӣ мешуд. „Хуни Исо тавоност!“ — боз ва боз фарёд мекард вай. Ҳанс боз фарёд мекард. Адел овозҳои хашмолуди дигар мардонро мешунид, ки чизе гуфта, фарёд мекарданд. Вай чуръат накард, ки чашмонашро кушояд, фикр кард, ки агар нигоҳ накунад, метавонад аллакай дар он тараф, дар бихишт чашмонашро кушояд. Аммо баъди муддате сабр кардан, ки барояш беохир метобид, вай чашмонашро кушод. Дар пеши вай қисми маъҷубшудаи Ҳанс буд.

Ҳафт калимаи содда

Адел сар то по ба хун оғушта буд, аммо гуфта наметавонист, ки ин хуни вай аст ё аз они Ҳанс. Тамоми баданаш аз зарбаҳои бешумори мусулмонон дард мекард, аммо захми кушодае набуд. Овози вай суғуст мешуд, аммо вай ҳанӯз ин суханонро такрор мекард: „Хуни Исо тавоност!“ Вай медонист, ки Худо вайро ҳимоя мекунад. Вай аллакай мебоист чандин бор мемурд. Аз вақте ки либосҳои сафед кашида, ба задани вай сар карданд, зиёда аз панҷ соат гузашт. Вай аллакай медонист, ки Анто, модараш, модари Мету ва Ҳанс ҳалок шудаанд, вай ҳис мекард, ки дигар одамоне низ ҳалок шудаанд. Аммо вай зинда буд ва ин мебоист сабабе медошт. Адел дар байни ҳамаи ин даҳшат шӯълаи хурди умедро дид.

Гурӯҳи сарбозони ҷиҳод аслиҳои худро ҳам намуданд. Онҳо ба Адел гуфтанд, ки вақти рафтан шуд, ва вай роҳбалади онҳо мешавад. Вайро ба пеш тела доданд ва вай онҳоро бо роҳи морпече ки дар тарафи дигари кӯҳ буд, бурд. Адел фикр намекард, ки ба кучо мераванд. Вай фақат дар ҳолати нимбеҳушӣ роҳ мерафт ва мекӯшид садоҳои қатли бераҳмонаи Ҳанс ва намуди қисми маъҷубшудаи вайро аз ёд барорад. Бо пора-пора кардани қисм қонеъ нашуда, онҳо ба болои он барғҳои нахлро партофтанд ва бензин рехта оташ заданд.

Ҳангоме ки онҳо ба поёни кӯҳ расиданд, Адел дигар чун роҳбалад даркор набуд. Мардон вайро ба сӯи Даҳма, деҳаашон, тела медоданд доимо аз мӯяш мекашиданд, таҳқир мекарданд ва бо мачетеҳои худ

ба бадани лучи вай тап-тап мезаданд. Ҳангоми ҳар як зарба Адел фарёд заданро давом меод: „Хуни Масех тавоност! Хуни Масех тавоност!“ Баъзан яке аз онҳо аз қафо давида омада, мачетеи худро бар болои сари вай мебардошт. Адел чун лӯхтаки латтагин ба замин меафтид ва сарашро бо дастонаш мепӯшонд. Ба вай чунин метофт, ки ба сараш ҳазорон сӯзанхоро мехалонанд, аммо вақте ба дастонаш менигарист, хайрон мешуд, ки хун нест.

Мубориза бо нафрати ботинӣ

Вақте Адел фаҳмид, ки Худо вайро ба таври муъҷизаосо начот медиҳад, часуртар шуд. Аммо чаро? Вай фаҳмида наметавонист, ки чаро ҳанӯз нафас мекашад, дар ҳоле ки бисёр дигаронро бераҳмона куштанд. Ҳатто онҳое ки вайро асир гирифта буданд, хайрон буданд ва Адел фикр мекард, ки онҳо низ аз худ мепурсанд, ки чӣ гуна ин зани нотавон ба зарбаҳои беҳисоби онҳо тоб оварда тавонист. Онҳо ҳамчунин аз он хашмгин мешуданд, ки вай дар бораи хуни Масех гуфтанро давом меод.

Нихоят яке аз онҳо Аделро боздошт, ва як қабза барғҳои тамокуро оташ зада, ба даҳони вай тикқонд. Ҳангоме Адел дид, ки оташ ба рӯи вай наздик мешавад, чашмонаш аз даҳшат калон кушода шуданд. Вай муқобилат кардани шуд, аммо аз дастони боқуввати ӯ раҳо шуда натавонист. Мард ба ҳамроҳонаш нигариста табассум кард, зеро боварӣ дошт, ки ниҳоят ин „қофир“-ро ба хомӯш шудан маҷбур кард. Аммо ҳамин ки мард Аделро сар дод, вай барғҳои сӯхтаистодаро туф кард ва бо овози боваринок гуфт: „Хуни Масех тавоност!“

Се калимаи содда беш аз пеш воқеитар мешуданд, дар ҳоле ки даҳшат давом дошт.

Офтоб ғуруб кард ва нури моҳи қариб пурра роҳи онҳоро ба сӯи деҳаи Дахма равшан мекард. Адел равшаниро дар хонаҳо ва суробҳои кӯдаконро, ки бозӣ мекарданд, дида, ғамгинона ба ёд овард, ки бегоҳиҳо кӯдакон дар он ҷо монанди ин кӯдакон бозӣ мекарданд.

Гурӯҳ бозистод ва ба Адел фармуданд, ки либосҳои ӯро пушад. Ду ҷавонмарди мусаллаҳ — онҳо аз бистсола калонтар набуданд — барои посбонии Адел монданд, дигарон бошанд рафтанд. Адел аз он ду ҷавон пурсид, ки оё медонанд, бо духтари вай чӣ руҳ додааст.

„Ҳа, мо вайро куштем“, — гуфт яке аз онҳо тамасхуромез. Адел ҳис мекард, ки онҳо дурӯғ мегӯянд, аммо онҳо ба вай бо нафрат менигаристанд. Вай ҳис мекард, ки дар дилаш нафрат бедор мешавад ва аз Худованд илтиҷо менамуд, ки вайро аз ин хиссиёт раҳоӣ диҳад.

Баъди муддате Аделро ба деха бурданд ва дар он ҷо вайро боз масхара ва таҳқир карданд. Аскарон бераҳм буданд, аммо Адел қавӣ буд. Агар вақти мурданаш расида бошад — агарчи аз дасти сарбозони ҷиход бошад ҳам — вай ба ин тайёр буд. Адел бори дигар дарк намуд, ки вай ягона гаравгон аст. Вай ҳатто ҷуръат намекард андеша намояд, ки ҷӣ қадар одамон кушта шудаанд. Дар он лаҳза вай намедонист, ки ҷӣ бадтар аст — мурдан ва ё асири ин қотилони бераҳм будан. Бо вучуди азобҳо, ҳар боре ки аскар оташи ғазаби худро бо зарба ба бадани нозуки Адел таскин меод, вай чунин мегуфт: „Хуни Масеҳ тавоност!“

Дар маҳалли фармондихии ҷиход Аделро боз луч карданд. Се нафар занон вайро ба хучраи охир бурданд ва дар тағораи зангзада бо оби хунук ба шустани вай сар карданд. Адел хоҳиш кард, ки ба вай имкон диҳанд, то ҳудаш шустушӯӣ кунад, аммо онҳо рад карданд, ва хангоме ки вай хоҳишашро такрор кард, онҳо вайро бо қошукҳои калони ҷӯбин заданд. Баъд ба вай футболкаи кӯҳна ва шортии дари-даро доданд. Либоси ҳудашро месӯзонанд, — гуфтанд занҳо, чунки он ба „хуки ифлос“ тааллуқ дошт.

Масеҳиён дар қучо пинҳон шудаанд?

Ёздаҳ кас фармон гирифтанд, ки Аделро истинтоқ намоянд, сӣ ё чил нафари дигар дар атроф ҷамъ шуданд. Адел бисёрии онҳоро шинохт, онҳо нӯҳуми сентябр ба дехаи онҳо бо шiorҳо омада нидо мекарданд: „Сулҳ ба ҷазираи Доди!“ Шаҳсе ки истинтоқро роҳбарӣ мекард, ҳамоне буд, ки он рӯз дар баландӣ истода, боваринок гап мезад. Адел боз ғалаёни нафратро хис кард, чун фаҳмид, ки ҳуди ҳамон одамоне ки барои бастании шартномаи „сулҳ“ омада буданд, боз ба дехаи онҳо омада, дӯстон ва аъзоёни оилаи вайро, аз он ҷумла Анторо куштанд. Акнун дар маркази хучра ба курсӣ нишаста, вай фикр мекард, ки сулҳи онҳо ҷӣ гуна будааст.

„Масеҳиёни дигар дар қучо пинҳон шудаанд?“ — оромона пурсид марди лоғари қадбаланд.

„Ман ба шумоён гуфта наметавонам. Ман ба шумоён ҷавоб намедиҳам, маро кушед“. Адел медонист, ки бисёрии ҳамдеҳагонаш дар қучо пинҳон шуда метавонистанд — ва низ медонист, ки агар инро гуяд, бо онҳо ҷӣ хоҳад шуд.

„Мо ба онҳо даст намерасонем. Мо фақат доништан мехоҳем, ки онҳо дар қучоянд. Магар ту ба хона рафта намехоӣ?“ Адел хомӯш нишаста, ба саволҳои онҳо ҷавоб намеод. Истинтоқ боз ним соати

дигар давом кард ва бо торсаки анчом ёфт. Дар назди вай косаи хӯрокро монданд, аммо вай хӯрдан нахост. Аммо ду мард дахони вайро кушода, ба дахонаш хӯрокро тиккондан гирифтанд. Адел хамаашро туф кард, агарчи се рӯз хӯрок нахӯрда буд.

Ба зудӣ тамоми аҳли деҳаи Даҳма фаҳмиданд, ки Адел хӯрок хӯрдан ва гап заданро рад кардааст, ва бисёр касон дар атрофи маҳалли фармондеҳӣ чамъ шуда фарёд мезаданд: „Вайро ба дасти мо диҳед! Мо вайро пора-пора карда, ба замин гӯр мекунем!“

Хангоме Адел овозҳои ғазаболуди онҳоро шунид, вайро мавҷи нафрат ва тарс фаро гирифт. Ниҳоят ба хона марди солхӯрдае даромад, ки номаш Сабум Сабар буд. Вай на ба монанди дигарон хашмгин буд. Назди курсие ки Адел нишаста буд, нишаста, вай пурсид, ки оё вай дар кучо будани дигар масеҳиёро гуфта наметавонад.

„Не, наметавонам“, — ҷавоб дод Адел. Вай тарсид ва ба гирия даромад. Сабар бархост ва ба командир гуфт: „Бехтараш ин зан бо ман равад. Агар дар ин ҷо монад, вайро мекушанд“.

Хангоме ки Аделро ба хонаи Сабар мебурданд, гурӯҳи мардон фарёд заданро давом дода, таҳдиди куштани вайро мекарданд. Онҳо гуфтанд, ки фурсати мувофиқро интизор мешаванд, то вайро кушанд. Аммо Сабар ба вай гуфт: „Ин ҷо барои ту бехатар аст. Метавони дар хучраи холи бихоби“.

Ба хучраи факирона даромада, Адел зуд дарро маҳкам кард. Сипас вай ба кат — ба бӯрӯи алафӣ нишаст ва Антои азизашро ба ёд оварда хой-хой гирифт.

Ту гумон мекунӣ, ки Ӯ туро раҳой медиҳад?

Рӯзи дигар ба деҳа гурӯҳи аскарони низомӣ даромаданд. Онҳоро дархол ба хонаи Сабар оварданд, онҳо Аделро дидани буданд. Онҳо низ худи ҳамон чизро мепурсиданд: „Масеҳиёни дигар дар кучо пинхон шудаанд?“

Боз Адел ҷавоб доданро рад кард. Ба вай иҷозат доданд, ки ба хучра баргардад, аммо аз паси деворҳои тунук вай гуфтугӯи мардонро мешунид.

Мақсади аскарон як буд — ёфтани масеҳиёни дигар. Ва онҳо қарор доданд, ки Адел бояд бо онҳо чун роҳбалад равад. Вай ба дахшат омад. Вай дар дилаш қарор дод, ки бехтараш мемирад, аммо бо онҳо намеравад.

Наздикии бегоҳ се зан ба Адел хӯрдани оварданд. Аммо вай боз ҳам хӯрдан нахост. Занҳо байни ҳам гуфтугӯ мекарданд, ва Адел фаҳмид,

ки пештар онҳоро медонист. Онҳо аз деҳаи дигар буданд ва замоне масеҳӣ буданд, аммо ба мусулмонон ба шавҳар баромада исломро қабул карданд. Яке аз занон, Уми, хашмгинона Аделро таъна мезад: „Ту қабул кардани исломро рад кардӣ, акнун натиҷаашро дида истодаӣ. Ту мехоҳӣ ба Масеҳ бовар кунӣ, гумон мекунӣ, ки У туро раҳой медиҳад?“

„Хомӯш шав, Уми! Ин тавр нагӯй!“ — фармон дод зани дигар. — „Ту чӣ гумон мекунӣ? Магар Муҳаммад моро наҷот медиҳад?“

Адел дар чашмони зан меҳрубониरो дид ва пеш аз рафтаниаш ӯ вайро ба оғӯш гирифт. Зан ба гиря даромад ва пичирросзанон ба Адел гуфт: „Шояд ягон вақт ман ба назди Масеҳ бармегардам“.

Адел намедонист, ки ин зан оиди масъалаи ҳалшуда гап мезанад ё мепурсад, ки оё ин имконпазир аст. Адел ба чеҳраи ғамгини вай нигариста гуфт: „Агар ту ҳақиқатан ба назди Худованд баргаштани бошӣ, ӯ ба ту роҳ нишон медиҳад“.

Бегоҳ шуд, ва аскарон баргаштанд. Онҳо қарор доданд, ки тамоми масеҳиёни қазираро ихота кардан даркор аст, ва Адел барои ёфтани онҳо ёрӣ мерасонад. Ҳамин ки онҳоро ёфтанд, якто намонда ҳамашонро месӯзонанд. Ҳеҷ касро зинда намонанд. Адел медонист, ки барои дигаргун намудани ин нақшаҳои даҳшатовар ҳеҷ кор карда наметавонад, вай дар хучра маҳкам карда шуда буд ва аз Худованд хоҳиш мекард, ки ба вай қувват диҳад. Агар онҳо вайро маҷбур кунанд, ки роҳбаллад шавад, вай медонист, ки рад кардан маънои марги ҳатмиро дорад.

Одамон дар назди хонаи Сабар ба фарёд задан даромаданд, ва Адел ба назди девори берун ҳазида омад, то аз сӯроҳи бинад, ки чаро одамон ин тавр ба ҳаяҷон омадаанд. Аскарон боз як оилаи масеҳиро дастгир кардаанд. Шавҳарро куштаанд, ва зану се кӯдакро ба Даҳма мебаранд. Адел аз гуфтори мардум фаҳмид, ки номи зан Роза аст. Адел ба бӯрӯи худ баргашт.

Вай ин оиларо хуб мешинохт. Яке аз кӯдакон бо Анто ҳамсол буд ва қариб ҳар рӯз дар хонаи онҳо бозӣ мекард.

Қарибии нисфишаби Сабар ба хучраи Адел омад. „Адел, чӣ кор кунем? Аскарон талабдоранд, ки ту бо онҳо равӣ“.

Адел ҳайрон буд, ки Сабар чӣ кор кунем гуфт. Чунин метобид, ки Сабар азобҳои вайро мефаҳмад. Меҳрубонии вай чун қазираи тасалло дар баҳри нафрат буд. Аммо Адел медонист, ки вай интиҳобе надорад. „Ба онҳо бигӯй, ки метавонанд маро дар ҷоям парронанд, аммо ман бо онҳо намеравам“.

„Чаро ту аз онҳо ин қадар метарсӣ?“ — пурсид Сабар. „Чунки ман нақшаҳои онҳоро медонам. Ман гуфтугӯи онҳоро шунидам ва ба онҳо барои куштани одамон ёрӣ намедихам“, — ҷавоб дод вай.

Сабар аз хучра баромад. Боз як шаби беҳоби. Адел ханӯз хӯрок хӯрданро рад мекард. Пеш аз субҳ хабар расид, ки боз як оилаи масеҳиро куштаанд... бисёр занон ва кӯдаконро асир гирифтаанд... духтари чавонеро ёфтаанд. Адел фикр мекард, ки агар Кристинаро дастгир карда бошанд, шояд дар бораи вай чизе мешунавад. Вай фикр мекард, ки агар Кристинаро кушта бошанд, шояд ин бехтар бошад. Ин фикри даҳшатовар буд, аммо вай аз он чи ин аскарони разил бо духтари дӯстрӯяки бегуноҳи вай мекунанд, метарсид.

Кристина

Соати чори пагоҳӣ Адел сӯи Худованд нидо кард: „Чаро Ту намегузори, ки бимирам?“ Ҳангоме ки вай такрор ба такрор „Чаро?“ мегуфт, ашқҳо ба рухсораҳояш мерехтанд.

Таҳдидҳои бераҳмона дар кӯча давом доштанд. Яке аз мардон бо мачетеи худ аз байни девори хучра қариб Аделро мезад. Ду зан, ки пештар назди Адел омада буданд, боз омада хоҳиш карданд, ки чизе хӯрад. Аммо вай рад кард. Вай дар хучраи худ монда, пеш аз субҳ хоб мерафт, аммо бештари вақт дар назди девор нишаста мегирифт. Вай барои Мету ва хешовандони худ дуо карданро давом медод, аммо асосан барои Кристина дуо мекард.

Баъд вай хабареро шунид. „Адел! Адел!“ — ўро ҷеғ зад Сабар ва ба хучра давида даромад. „Ким-кадом одамҳо омадаанд. Онҳо меғӯянд, ки духтарат Кристинаро дастгир кардаанд“.

Ин хеле хатарнок буд, хеле хатарнок, аммо Адел бояд медонист. Шояд Кристина зинда бошад? Ё ин фиреби бераҳмона аст барои аз хонаи Сабар берун овардани Адел. Барои аниқ фаҳмидани рост будани ин хабар фақат як восита буд.

Онҳо бо қайқ ба деҳаи Салуби омаданд: шаш аскарӣ чиход, Адел, Сабар (ки бо илтимоси Адел розӣ шуд, ки ҳамроҳи онҳо бошад) ва асираи чавоне ки номаш Макси буд. Макси ҳамагӣ ҳафтсола буд, вай низ бо Анто дӯстӣ дошт. Адел духтаракро саҳт ба оғӯш гирифт. Вай ба духтарак нигариста мегирифт ва мӯйҳои чигилшудаи вайро рост мекард. Ин духтарак шинос, дӯсти оила буд.

Адел дар назди Макси нишаста, вайро саҳт ба оғӯш гирифта буд ва дар давоми сафари кӯтоҳмуддат ба Салуби вайро навозиш мекард. Макси Анторо ба ёди вай меовард. Аммо дақиқаҳои оромӣ зуд гузаштанд ва Адел боз аскаронро дид, ки дар соҳил интизор буданд. Онҳо Аделро аз қайқ кашида бароварданд ва вай боз рафтори бераҳмонаи онҳоро ба ёд овард.

Макси нисбати Адел бераҳмона рафтор намудани аскаронро дида, сахт тарсид. Вай бо овози баланд мегирист ва баданаш ба ларза медаромад. Фигони вайро шунида, Адел боз нидо кард: „Хуни Масех тавоноист!“ Акнун вай метарсид, ки сафар ба Салуби ҳеҷ алоқае бо Кристина надорад. Адел умедашро гум мекард, вайро боз мезаданд. Сабар ба мардон мурочиат карда, илтимос намуд, ки заданро бас кунанд. Вай Аделро аз дасти онҳо халос карда ба хонаи калоне дар сохили дарё даровард, ки он ҷо бандиёни дигар низ нигоҳ дошта мешуданд. Сипас вай ба Адел гуфт, ки бояд равад. „Ман дигар барои ту ҳеҷ кор карда наметавонам, маро бубахш. Агар ман ҳоло даҳолат кунам, маро низ мекушанд“.

Дар хона занони дигар низ буданд, ки аз даҳшат меларзиданд, дар ҳоле ки фарёдҳои даҳшатноки мардон дар берун давом доштанд. Адел гирия карда рӯяшро пӯшонд ва банохост шунид, ки касе медавад. Адел нигоҳ карда, вайро дид. Ин Кристина буд!

Кристина худро ба оғӯши модар андохт ва гирист. „Оча, очачон!“ Онҳо ҳамдигарро сахт ба оғӯш гирифтанд ва Кристина кӯшиш кард ба вай чизе гӯяд. „Очачон, онҳо бибиҷонро куштанд, ва ман часади вайро дидам, очачон, ман Анторо дидам, онҳо вайро низ куштанд! Ох, очачон!“

„Ман медонам, Кристина... Ман медонам, ки онҳоро куштаанд“. Ҳамаи инро ба ёд оварда Адел ҳой-ҳой гирист. Кристина ҷи гуфта-нашро намедонист, вай фақат модарашро гаштаву баргашта мебусид.

Дар ҷустуҷӯи ҷавобҳо

Бегоҳии рӯзи шашуми асири Адел ва шаст нафар асирони дигарро дар як ҷо ҷамъ оварда, эълон намуданд, ки пагоҳии дигар онҳо бояд исломро қабул кунанд.

„Ман ҳеҷ гоҳ мусулмон намешавам“, — ҷавоб дод Адел.

„Хуб. Ин даркор ҳам нест. Аммо агар қабул накунӣ, агар касе рад кунад, мо ҳамаи шуморо мекушем“, — гуфт сардор. — „Ва хуни онҳо дар гардани ту хоҳад буд“.

Масеҳиёни асир ба воҳӯри ҷамъ омаданд. Бори аввал баъди ҳучум ба онҳо имкон доданд, ки бо ҳам воҳӯранд. Онҳо ҳамдигарро ба оғӯш гирифта, мегиристанд. Масеҳиён медонистанд, ки бояд ба қароре биёянд. Оё ба қабул кардани ислом розӣ мешаванд ё сафи риёзаткашони масеҳиро пур мекунанд. „Мо метавонем суҳанонро такрор кунем, мо метавонем дуоҳои онҳоро талаффуз намоем. Худо дилҳои

моро медонад. У моро маҳкум намекунад“, — ниҳоят гуфт марде.

„Чи тавр метавонем? Мо ин қадар дуру дароз муқобилат мекардем. Ва ҳамаи ин беҳуда аст?“

„Кӯдакони мо чи? Оё мо мехоҳем, ки онҳоро дар пеши назари мо қатл кунанд?“

„Наход Худо мехоҳад, ки ҳамаи мо дар ин ҷо, дар деҳаи мусулмонон ҳалок шавем?“

Баҳс давом дошт. Адел оиди вазъияти дахшатовари онҳо фикр карда, қариб онҳоро намешунид. Худи вай бо осонӣ аз қабул кардани ислом даст мекашид, медонист, ки имонаш вайро то охир дастгирӣ мекунад. Аммо оё аз рӯи инсоф аст, ки тақдири одамони дигар, аз ҷумла фарзанди вай Кристина, ба қарори вай вобаста бошад. Ин масъала Аделро азоб медод, ва вай аз Худо ҷавоб металабид. Аммо ҷавоб набуд.

Пагоҳии дигар масеҳиёро дар ҳавли чамъ оварданд. „Шумо аллақай қарор додед? Исломро қабул мекунед ё мемуред?“ — пурсид сарбози ҷиход.

Ҳеч кас ҷуръат намекард, ки аввалин шуда ҷавоб диҳад. Ҳатто кӯдакони аз тарс ва муборизаи дохилӣ шах шуда, гап задан намехостанд, ва мекушиданд ба имони худ вафодор монанд. Сардор аз ин хомӯшии якравона беш аз пеш хашмгин мешуд ва ба забони модарии худ кандаканда ва тунду тез фармонҳо медод. Аскарон якчанд қошук оварданд, ва онҳо хокро бо об омехта, масеҳиёро маҷбур карданд, ки онро хӯранд. Вақте ки Адел ҳамаи инро туф кард, сардор ба рӯи вай зад.

„Хӯр! Худи ҳозир хӯр!“ — дод зад ӯ ба вай.

Адел рад кард.

Сипас шланг оварданд ва ба ҳар як асир об рехта, „таъмид“-и исломиро ба ҷо оварданд, сипас мусулмонон оятҳои Қуръонро хонданд. Ҳангоме ки ин ба охир расид, онҳо чун мастҳо ба ракс даромаданд ва ба осмон тирпарронӣ карда, „ғалаба“-и ба ислом гардондани масеҳиёро ҷашн гирифтанд. Масеҳиён дар ҷояшон истода, хомӯш буданд ва ҳайрон шуда, тантанани беҳудаи аскаронро мушоҳида мекарданд.

Аммо чун асирон диданд, ки аскарон ба назди гурӯҳ канистраҳои бензинро меоранд, дили онҳоро дахшат фаро гирифт. Афсари хушлибос пешопеш бовиқор қадам мезад. Адел ўро шинохт — вай сарвар аз ҷазираи Ява буд. Бе ҳеч гуна азоби виҷдон вай ба аскарон фармуд, ки ҳамаи масеҳиёро дар яке аз хонаҳо маҳкам карда, ба хона бензин резанд.

Масеҳиёро ба хонаи наздиктарин тела дода дароварданд ва

онҳо дар гирди кӯдакон чамъ шуда, аз даҳшат ба доду фарёд сар карданд. Онҳо аз мурдан барои Масеҳ наметарсиданд. Ҳар кадоми онҳо ҳангоми асирий борҳо инро исбот карда буд. Аммо фикр оиди он ки онҳоро зинда ба зинда месӯзонанд ва онҳо дар оташ ҳалок шудани фарзандонашонро мебинанд, тоқатнопазир буд. Ҳама ба зону афтада, илтиҷо мекарданд, ки онҳоро аз ин марги даҳшатовар начот диҳад.

Вақте ки асирон дуо мекарданд, дар байни аскарон баҳс ба амал омад, ки оё онҳо бояд масеҳиёро оташ зананд ё не. Баъзеҳо исбот мекарданд, ки акнун онҳо мусулмон шудаанд ва барои ҷиход фоидаманд буда метавонанд. Ҳамаи боқимондагон розӣ шуданд. Агар асирон дар ҷиход иштирок кардан хоҳанд, ин исботи ваъдаашон ба Аллоҳ мешавад ва онҳоро афв мекунад.

Арзиши исён

Вақте ки дар кӯча баҳс мекарданд, Адел ва дигарон дар ҳолати шок интизор буданд. Онҳо ин гуна ҷавобро интизор набуданд. Аммо қарор қабул намудан лозим меояд. Агар асирони калонсол розӣ шаванд, ки ҳангоми ҷиходи навбатӣ ҳамроҳи аскарон раванд, ҳама начот меёбанд. Вагарна хонаро бензин пошида, ҳамаи масеҳиёро месӯзонанд. Асирони ларзон ба зону истода, ба якдигар нигаристанд ва фикр карданд, ки кӣ чуръат карда яқум гап мезанад. Ба хона сардор даромад ва хабари хубро эълон намуд: „Агар шумо ба қадри кофӣ калонсол бошед, ки мачетеро ба даст гирифта тавонед, ба ҷиход ҳамроҳ шавед. Ин хеле фараҳбахш хоҳад буд!“

Вақте ки Адел истеҳзоҳои аскаронро шунид, дар дилаш ҳашм ғалаён кард. Мавҷи мардонагиро ҳис карда, вай аз ҷояш хест. Сардор табассум кард, зеро гумон дошт, ки вай довталаби яқум аст. Аммо Адел ба асирон мурочиат кард. „Бо онҳо наравед. Агар онҳо моро куштани бошанд, бехтараш дар ҳамин ҷо кушанд. Ба ҳар ҳол ин ҷо мо ҳама ҳамроҳ ҳастем“.

Сардор аз бейтоати рӯйрости Адел ба ҳашм омад ва дасти вайро дошта, гуфт: „Ту чӣ гуфти?“

Адел тақрор кард: „Мо дар ҷиход иштирок намекунем, ва акнун аз ин ҷо дафъ шавед“. Сардор дастони вайро саҳт фишурда, рост ба чашмонаш нигарист. Ҳоҷати гап задани вай набуд; дар чашмони вай ғазаб нақш баста буд. Аммо Адел бовар дошт, ки Худо ба онҳо раҳм мекунад.

Вай ҳамчунин медонист, ки бейтоати рӯйрост барояш бенатиҷа

нахоҳад буд. Хангоме ки сардор зуд тоб хӯрда аз хона берун рафт, асирони дигар аз часорати вай ба вачд омада, оиди он фикр мекарданд, ки ин рафтораш ба тақдирӣ онҳо чӣ таъсире хоҳад расонд.

Аскарон низ рафтанд ва асиронро аз хона бароварданд.

Ду ҳафта гузашт ва ба Адел доимо таҳдид мекарданд. Мусулмонон медонистанд, ки вай ба дигар асирон таъсир дорад ва чунин меҳисобиданд, ки вайро нобуд кардан даркор аст. Акнун ки вай бо исрори Кристина кам-кам хӯрок меҳӯрд, қуввааш тадричан барқарор мешуд.

Сардорони ҳарбӣ қариб ҳар рӯз ба ин деҳаи хурд меомаданд, то ба қароре биёянд, ки бо асирон чӣ кунанд. Онҳо шубҳа доштанд, ки ба ислом рӯ овардани масеҳиён самимӣ буд, ва исбот мекарданд, ки чун дар нақша, онҳоро дар хона сӯзондан даркор буд, то ки деҳашонро беш аз ин нопок нақунанд. Ба ислом рӯ овардани асиронро тасдиқ кардани шуда, онҳо қарор доданд, ки ҳамаи занон бояд хатна карда шаванд.

Баъзе занон ба даҳшат омада, ба доду фарёд сар карданд. Муқобилати онҳо шубҳаҳои сардорро тасдиқ кард, ва вай боз исрор мекард, ки асирон қатл карда шаванд. Аскарони дигар фикр мекарданд, ки агар масеҳиёнро зинда монанд, онҳо фоидаманд буда метавонанд. Бинобар ин мусулмонон қарор доданд, ки онҳоро накушанд. Аммо онҳо ҳамаи духтаракони наврасро, ва Кристинаро низ, гирифта, дағалона хатна карданд.

Дард саҳт буд ва Кристина беист мегирифт. Дар дили Адел ҳашм ғалаён мекард ва вай мекушид онро хомӯш кунад. Мушкилоти ҳудаш вазнин буданд, аммо мушоҳида кардани азобҳои духтараш — боз ҳам душвортар. Адел ҳамаи мусулмононро, ба ғайр аз Сабар, бад дида буд. Вай медонист, ки бадбинӣ саратони ҷон аст ва инро фақат бо бахшидан дигаргун кардан мумкин аст. Аммо бахшидан гӯё имконнопазир буд. Вай фақат дуо кардан метавонист.

Шаш ҳафта гузашт, ва онҳо таҳдидҳои қатлро намешуниданд. Аммо Адел хеле дар ташвиш буд. Вай медид, ки мардони мусулмон ба вай чӣ тавр менигаранд. Онҳо аллақай ба номуси вай таҷовуз кардани шуда буданд. Адел ҳис мекард, ки шахвати онҳо рӯз то рӯз зиёд мешавад, ва вай фикр мекард, ки то ба қай худро аз онҳо ҳимоя карда метавонад. Ҳатто сардор кӯшиши ба худ моил кардани вайро карда буд. Адел Мету ва суҳанҳои тасаллобахши ӯро пазмон шуда буд ва фикр мекард, ки оё вай зинда бошад ё не.

Мету

Боре пагоҳӣ дар Салуби бо қайқ гурӯҳи мансабдорони ҳукумати омаданд. Онҳо арзро оиди дар деҳа будани гаравгонони масеҳӣ таҳқиқ кардани буданд, аммо аскарони мусулмон инро инкор мекарданд. Лекин соҳиби қайқ, Нахор, масеҳӣ буд ва шунда буд, ки Адел ном занеро дар асорат нигоҳ медоранд. Баъди аз қайқ фаровардани мусофирон вай дарҳол ба ҷустуҷӯи Адел рафт.

„Ту Адел ҳастӣ?“ — оромона пурсид Нахор, пас аз он ки касе ба вай Аделро нишон дод.

„Ту кистӣ?“ — пурсид Адел нобоварона.

Ҳамин ки вай инро гуфт, Нахор вайро ба оғӯш гирифта гирия кард. „Ман дар бораи ту ва ҳолати ту дар ин ҷо шундам“ — гуфт вай.

„Чӣ? Ту маро аз кучо мешиносӣ?“

„Мету ба ман гуфт“.

„Адел ба шундааш бовар намекард. Мету зинда аст! Бори аввал дар муддати шаш ҳафта вай хурсандиро хис кард ва табассум намуд.

„Мету зинда аст?“ — пурсид вай, то боварӣ ҳосил кунад, ки ғалат нашундааст.

„Албатта зинда аст. Меҳохӣ ба вай мактуб нависӣ?“ — пурсид Нахор.

Фикри ба Мету мактуб навиштан ба сари Адел омад. Вай хеле меҳост ба Мету мактуб нависад! Аммо вай медонист, ки қорҳои муҳимтар ҳастанд. „Ҳа, ман ба вай мактуб навиштан меҳостам, аммо аввал бояд як кори дигар кунам. Зуд ба ман қоғазу қалам дех“.

Адел нишаста, зуд номҳои асиронро навиштан гирифт. Вай ҳанӯз менавишт ва дид, ки сардор омада истодааст.

„Зуд инро бо худ гир, Нахор. Ва, илтимос, эҳтиёт бош!“ Адел Нахорро оғӯш кард ва шитобон рафт. Вай афсӯс меҳӯрд, ки ба Мету мактуб навиштан натавонист. Адел меҳост ҳамаашро ба Мету нақл кунад... чӣ хел вай ўро дӯст медорад... чӣ хел пазмон шудааст... ва чӣ хел Кристинаи онҳо нотарс аст. Аммо вақт кам буд, ва вай мебоист оиди дигар асирон хабар меод. Оилаҳои онҳо, бешубҳа, ҳамчунин дар ҳавотир ҳастанд. Адел умед дошт, ки бо Нахор гап задани вайро касе надидааст.

„Ту чӣ навиштӣ?“ — сардор аз он хашмгин буд, ки Адел на танҳо бо соҳиби қайқ гап задааст, балки хат ҳам навишта додааст. „Ту мактуб фиристодӣ?“

„Не, ман мактуб нанавиштаам“, — ҷавоб дод Адел.

„Ту чӣ навиштӣ?!“ Вай ба гулӯи Адел кордро монда, бо ғазаб ва шитоб накарда гап мезад.

Адел оромона ба вай ҷавоб дод: „Ман фақат номҳои асиронеро, ки шумо дар ин ҷо нигоҳ медоред, навишта додам“.

„Ту чӣ кор кардӣ?!“ — сардор саҳт ба хашм омад. Адел фикр кард, ки вай метавонад ба гулӯяш корд халонад, аммо тарсро хис намекард. Вай кореро кард, ки ба фикраш, бояд мекард, ва вай медонист, ки Мету зинда аст. Имрӯз рӯзи хуб аст.

Чунин рӯзи хубро ҳатто сардори бераҳм ҳам вайрон карда наметавонист.

„Ман худи ҳозир намояндагони ҳукуматро бовар кунондам, ки ин ҷо касеро маҷбуран нигоҳ намедоранд. Ман ба шартнома имзо гузоштам. Ту бошӣ рӯйхати асиронро медиҳӣ! Ту ҳук ҳастӣ! Ту барои ин қорат ҷазо мебинӣ!“

Сардор ба қавлаш вафо кард. Аделро он рӯз бераҳмона заданд ва рӯзҳои дигар низ мезаданд. Баъди камтар аз ду моҳ деҳаи Салубиро боз тафтиш карданд. Рӯйхатеро ки Адел дода буд, дар байни намояндагони ҳокимият ва оилаҳои асирон тақсим карда доданд, аз ҷумла ба Мету низ. Ба Адел овозаҳо расиданд, ки Мету бо намояндагони ҳокимият меояд, то ки вайро бо Кристина бо худ барад.

Адел хурсандӣ мекард. Вай бо духтараш дахшатеро аз сар гузаронданд, ки ҳатто тасаввур кардан имкон надорад, ва акнун онҳо ба хона мераванд. Табъаш болида гардид, ва ҳатто хис кард, ки табассум мекунад. Аммо Кристина ба ин бовар намекард. „Мо ҳақиқатан ба хона меравем?“ — мепурсид вай нобоварона. „Мо бо падарам меравем? Агар онҳо моро рафтани намонанд чӣ?“

Адел дар овози Кристина нооромиро хис мекард ва медонист, ки саволҳои вай асос доранд. Вай духтараки нотарсаширо ба оғуш гирифта, ба фикр афтод, ки бо кадом бахона онҳоро метавонанд озод накунанд. Рӯзи дигар вай инро фаҳмид.

Ман бо шумо рафта наметавонам

Адел ва Кристинаро маҷбур карданд, ки дар пеши хамаи асирон истанд. Сардор ба масеҳиён муроҷиат карда, гуфт: „Ба қарибӣ мо Кристина ва Аделро ба ҷазираи Даҳма назди шавҳари масеҳияш мебарем“. Хабарӣ омадани Мету аллакай хамаи асирон медонистанд. Онҳо Аделро медонистанд. Агар ба вай иҷозати рафтан медоданд, то дами озод гардидани асирони дигар осуда намешуд. Адел воситаи ҳалосии онҳо мебуд.

Сардор бо оҳанги таҳдидомез давом дод: „Адел ва Кристинаро мепурсанд, ки оё мехоҳанд ҳамроҳи шумо монанд ё майли бо Мету рафтан доранд. Агар ягон нафари онҳо бо Мету рафтани шавад, мо ҳамаи шуморо мекушем“. Сардор дуртар рафта, дар назди духтарчаи тақрибан панҷсола нишаст. Кордро аз ғилоф бароварда, вай онро ба гулӯи духтарчаи аз дахшат ларзон монда илова кард: „Ҳатто туро“.

Масеҳиён рост истода, ба Адел менигаристанд. „Чӣ тавр вай метавонист ин гуна қарор қабул кунад?“ — фикр мекарданд онҳо. Онҳо ҳамчунин оиди он фикр мекарданд, ки агар ба ҷои вай мебуданд, чӣ кор мекарданд. Адел медонист, ки агар онҳо ҳамроҳи Мету рафтани шаванд, ҳеч кас вай ва Кристинаро айбдор намекунад. Аммо пеш аз он ки вай ягон чиз гуфта тавонад, сардор гуфт: „Рафтем“.

Дар он лаҳза Адел ханӯз намедонист, ки Мету аллакай онҳоро интизор аст. Ҳама чиз хеле зуд ба амал меомад. Ба вай вақт даркор буд, то дуо кунад ва андеша намояд, ки оё сардор ҳақиқатан ҳамаи онҳоро мекушад ё ин фақат фиреб аст. Чӣ тавр вай аз Мету рӯй гардонда метавонад? Аммо чӣ гуна вай метавонад интихобе кунад, ки боиси ҳалок шудани дигар асирон мегардад?

Ҳанӯз вай фикр накардани онҳоро ба ҳучрае дароварданд, ки он ҷо Мету дар байни афсарон менишаст. Ҳангоме ки онҳо даромаданд, сардор ба гӯши Адел пичиррос зад: „Дар ёд нигоҳ дор, агар ягон нафари шумо ҳамроҳи вай равад, ман ҳамаи асиронро мекушам. Ва на фақат онҳоро. Ман Метуро низ мекушам. Қасам меҳӯрам, ки вайро низ мекушам“. Аз суҳанони хуноки вай ба бадани Адел мурғак давид ва вай фаҳмид, ки вай ҳамин тавр мекунад.

Адел аз чашмони Мету фаҳмид, ки чӣ тавр вай азоб мекашад. Вай хеле мехост бо зану духтараш бошад! Се моҳи охир, эҳтимол, барои вай чун абадият тофтанд, аммо акнун умеде пайдо шуд. Вай қатъиян қарор дода буд, ки бе онҳо аз ҳучра берун намеравад. Адел фақат дуо карда метавонист, то Худо ба вай қувват диҳад.

Афсар худро чун мистер Саид шиносонид ва бе дудилагӣ пурсид: „Адел, ту мехоҳӣ бо Мету рави ё майли истодан дорӣ?“ Адел медонист, ки савол калима ба калима айнан ҳамин хел хоҳад буд. Ва ба вай гуфтанд, ки чӣ тавр бояд ҷавоб диҳад. Вай гап задани буд, аммо лабҳояш беовоз ҳаракат мекарданд. „Адел, ту мехоҳӣ бо Мету рави ё майли истодан дорӣ?“

Адел ба Мету нигарист. Мету намедонист, чаро вай зуд ҷавоб намедид. „Мету...“ Ашқҳо ба руҳсорҳои вай мешориданд, вақте вай нафасгир шуда, гуфт: „Ман бо ту рафта наметавонам“.

Мету тайёр буд аз курсӣ ҷаста хеста, назди Адел давида ояд ва

пурсад, ки чаро, аммо Саид ўро нигоҳ дошта, имкони пурсидан надод. Ва дарҳол ҳамон саволро ба Кристина дод. Адел ханўз мегирист ва ба духтараш нигариста, намедонист, ки вай чӣ ҷавоб медиҳад. Вай барои бо Кристина машварат кардан фурсат надошт ва акнун боварӣ дошт, ки агар ягон нафари онҳо бо Мету рафтани шавад, мусулмонон ҳамаи онҳо ва Мету ро мекушанд. Аммо духтари нӯхсолаи вай чӣ гуна метавонад дарк намояд, ки розигии бо падар рафтаниш боиси чӣ мешавад?

„Ман бо ту рафтан наметавонам, падарҷон, ман хеле афсӯс меҳӯрам...“ — ноилоҷ кӯшиши узрхоҳӣ карда, гирякунон вазъиятро фаҳмондани шуд Кристина.

Мистер Саид дағалона сухани вайро бурид: „Тамом. Кор ба анҷом расид. Мо дигар дар ин бора гап намезанем. Фаҳмо?“

Ба Адел ва Кристина имкон доданд, ки бо Мету зери назорати саҳт гуфтугӯ кунанд ва фармуданд, ки пичирросзанон гап назананд. Фармонро вайрон карда, Адел паст гап мезад, ва дуо мекард, ки касе вайро нашунавад.

„Мету, ба ман лозим омад, ки чунин ҷавоб диҳам. Онҳо таҳдид карданд, ки агар мо бо ту равем, дигар асиронро мекушанд. Илтимос, маро маломат нақун. Ман то охири умри худ умедвор хоҳам буд. Ман медонам, ки ягон вақт мо боз якҷоя хоҳем буд“.

Мету ба зани зебои худ нигарист. Вай дар чашмони Адел дардро медид ва аз мардонагии вай ба вачд меомад. Ҳоҷати гап набуд. Вай ба оилааш нигариста, гуфт: „Ман мефаҳмам“.

Ба умед часпида

Воҳурӣ зуд ба анҷом расид, Адел ва Кристинаро аз ҳучра берун бурданд. Адел ба ақиб нигариста, бори дигар Мету ро дидани буд, аммо сардор ба тахтапушти вай бо мушташ зад: „Ба вай нигоҳ нақун“, — пичиррос зад вай — „Вай ба Исо имон дорад. Вай ҳук аст!“ Умеда Адел барҳам хӯрд, вай фақат метавонист бигиряд ва фикр кунад, ки оянда барояш чӣ хоҳад овард.

Якчанд ҳафтаи оянда Адел ба умеде часпида гирифта буд, ки ягон вақт ҳамроҳи Мету хоҳад буд. Ин умед ба вай ёри меод, то ба дарду азоб тоб оварад, вайро дастгирӣ мекард, агарчи ин умеди ноустувор буд.

Баъд, 10-уми апрел умеди вай бо дахшат иваз шуд...

„Адел“, — гапро сар кард сардор, — „Ман қарор додам, ки бо ту чӣ кунам. Ту боиси бисёр норухатиҳо шудӣ, ту вайронкунандаи

оромӣ хастӣ. Ман қарор додам ба яке аз тобеонам имкон диҳам, ки туро ба занӣ гирад. Шояд вай туро ром карда тавонад“.

Адел ба ин бовар карда наметавонист. „Ман ба шавҳар баромада наметавонам. Ман аллакай шавҳар дорам, шавҳари ман Мету аст!“

„Ман ба ту гуфтам, ки Мету одам нест. Вай ҳук аст ва ман шавҳардории туро эътироф намекунам. Агар ту ба каси интиҳобкардаам ба шавҳар баромадан нахоҳӣ, ман ба ҳамаи онҳо имкон медиҳам, ки ба номусат тачовуз кунанд“. Сардор чизеро шунидан намехост ва Адел аз вачоҳати якравонаи вай фаҳмид, ки вай ҳамин тавр мекунад. Илоҷ набуд.

Адел назди дигар асирҳо омада, аз онҳо ёрӣ металабид. Вай медонист, ки онҳо коре карда наметавонанд, аммо умед дошт, ки онҳо ҳамроҳи вай зидди оиладоршавии маҷбурӣ эътироз мекунанд. Аммо онҳо аз тарси ҷони худ хомӯш буданд. Ниҳоят яке аз онҳо ба вай гуфт: „Агар ту ба яке аз онҳо ба шавҳар набарой, онҳо ба номуси ҳамаи мо тачовуз мекунанд ва мекушанд“. Ин суҳанон ба Адел саҳт таъсир карданд.

Вай ҳамин қадар кӯшид ин занонро ҳимоя кунад, ва акнун ҳис мекард, ки ба вай хиёнат кардаанд. Вай ҳой-ҳой гирифт. „Чи тавр шумо метавонед маро чун мол фурушед, то ки худро халос кунед?“

Занони дигар фақат узрҳои мекарданд ва мегиристанд. Онҳо медонистанд, ки онҳоро низ маҷбур мекунанд, то ба мусулмонон ба шавҳар бароянд. Ҳангоме вай ва Кристинаро маҷбур карданд, ки дар хонаи Алмин, шавҳари нави Адел, зиндагӣ кунад, вай фикр кард, ки аз ин бадтар буда наметавонад. Аммо вазъият боз бадтар шуд. Баъди якҷанд моҳ Адел ҳомила шуд.

Ҳаёти нав

Моҳи октябр ҳолати эҳсосоти Адел хеле бадтар шуд. Ба вай чунин менамуд, ки ба ҷуқурии бетаг парида истодааст. Ин маҳлуқон писар ва модари вайро куштанд. Вайро борҳо зарбу лат карданд; акнун чунин метобид, ки вайро аз умеди бо Мету якҷоя шудан маҳрум кардаанд. Нафрате ки дар он рӯзи даҳшатовари дастгир шудани вай пайдо шуд, назар ба ҳаёти наво ки дар дарунаш буд, тезтар калон мешуд. Вай ягон умеди пайдо карданӣ шуда, мегирист, аммо ҳеҷ умеди намеёфт. Вай ҳатто кӯдаки бегуноҳеро, ки дар ҷисмаш дошт, дӯст дошта наметавонист. Барои Адел вай фақат ёдраскунандаи ҳаман он чизе буд, ки вай аз даст додааст.

„Ман дигар роҳ намедиҳам, ки чизеро аз ман гиранд“, — қарор дод вай.

Вай интизор шуд, то дар хона танҳо монад, сипас аз мизи ошхона кордро гирифт. Бовар кардан душвор буд, ки масъала то ин дараҷа ҳалнопазир шудааст. Адел ба худ савол медод, ки чаро вай фақат барои он зинда монд, то ин гуна ноумедиро аз сар гузаронад. Вай медонист, ки Худо вайро начот дод, аммо вай дигар ҳис намекард, ки зистан меҳохад. Вай оҳиста кордро ба шикамаш наздик оварда, чашмонашро пӯшонд ва ба Худо дуо кард, то ӯро бубахшад.

„Оча, бас кун!“ — ба хона давида даромада фарёд кард Кристина, ва кордро аз дасти Адел кашида гирифт. Адел ҳой-ҳой гирифта, ба фарш афтид. Кристина дар назди вай мегирифт. „Оча, ту чӣ кор мекуни? Ту наметавони худро бикӯши. Ва ин кӯдак низ ҳеҷ бадие накардааст. Вай гуноҳ надорад“.

Адел аз раъҷаш гашт. Вай соатҳо мегирифт, суханони Кристина дар дилу ҷони вай ҳамовозӣ пайдо карданд. Вай аз Худо илтиҷо мекард, ки вайро бубахшад, иқрор мешуд, ки ба асиркунандагони худ нафрат дорад. Вай дарк намуд, ки ҳашми вай қариб ҳаёти бегуноҳро барҳам зад, ҷуноне ки сарбозони ҷиход бо вай карда буданд. Ин воқеияти хушёркунанда буд, ва агарчи вай наметавонист дар ҳолазобдихандагони худро бахшад, вай медонист, ки марҳамати Худо бояд бо вай бошад. Нафрат ба вай имкон намедод, ки муҳаббати шифодихандаи Худоро ҳис кунад.

Адел шиками худро молиш дода бо ҳаёти нави дар дарунаш буда гап заданро сар кард. Вай фикр кард, ки ин тифл духтар аст, ва номашро Соро монд. „Соро, илтимос, маро бубахш. Илтимос, гуноҳҳои модаратро бубахш. Ту ҳеҷ бадие накардаӣ. Ту он чизи хубе ҳастӣ, ки дар ин вазъият буда метавонад. Ман туро дӯст медорам“.

Чунин менамуд, ки ҳангоме Адел дуо мекард ва бо Соро гап мезад, абри сиёҳ нопадид шуд. Пештар Адел кӯдаки таваллуднашударо боз як душман меҳисобид, кӯдаки қотили писараш. Акнун вай фаҳмид, ки ин кӯдаки вай аст ва яке аз офаридаҳои Худованд мебошад.

Рӯзи дигар Адел варақи коғазро гирифт, вай медонист, ки бояд бо Мету алоқа пайдо кунад. Вай бояд воқеаи шударо ба вай нақл кунад ва аз вай бахшиш пурсад. Ҳатто агар Мету вайро акнун зани худ нахисобад ҳам, Адел инро мефаҳмад ва хафа намешавад. Вай ӯро дӯст медорад ва умед дорад, ки онҳо якҷоя хоҳанд буд. Вай мегирифт ва ашқояш бо ранг омехта шуда, ба рӯи мактуб паҳн мешуданд. Оё вай ин мактубро хонда метавонад? Вай шаш саҳифа навишта, мактубро ба анҷом расонд. Вай онро дурустакак печонда пинҳон намуд ва дуо кард, то барои ба Мету расондани мактуб имконият падид ояд.

24-уми декабр асиронро маҷбур карданд, ки дар плантатсияи кокос кор кунанд. Ин кори душвор буд, хусусан барои Адел, ки ҳомилаи шашмоҳа буд. Ва асирон медонистанд, ки ин арафаи Мавлуд аст ва ҳар яки онҳо идҳои гузаштаро ба ёд меовард. Он бегоҳе ки Адел ба сурудани оҳанги „Шаби ором“ сар кард, дигарон ба вай ҳамовоз шуданд. Баъди муддате ҳамаи онҳо месуруданд, посбонони сахтгир бошанд бо шубҳа гӯш мекарданд. Ҳар яки онҳо медонист, ки хондани суруди анъанавӣ оиди Масеҳ хатарнок аст. Шояд онхоро зарбу лат мекунанд, аммо онҳо аз ин парвоя надоштанд. Суруд хондан хеле хурсандиовар буд!

Онҳо дурудароз месуруданд ва оилаҳои худро ба ёд меоварданд. Ҳангоме ки онҳо ба Худо суруд мехонданд, ҷисмҳои онҳо дар асири, аммо ҷонҳои онҳо озод буданд. Пагоҳии дигар онҳо ашкҳои андӯх ва шодӣ рехта, асири худро мотам мегирифтанд, аммо ба рӯзҳои бехтар умед мебастанд. Онҳо ҳеч гоҳ Мавлудеро, ки дар саҳро пешвоз гирифтанд, аз ёд намебароранд.

18-уми март Соро таваллуд шуд. Акнун ки кӯдак таваллуд шуд, Кристина хис кард, ки вақти ба модар гуфтани ин суханон расидааст: „Ту бояд ба гурехтан кӯшиш кунӣ, ту ва Соро. Агар ту нагурезӣ, мо ҳама дар ин ҷо мемурем“.

„Ман туро монда рафтан наметавонам, Кристина. Ман туро ҳеч гоҳ тарк намекунам“, — мегуфт Адел ба духтараш.

„Модар, ба ман гӯш кун. Ту бояд гурезӣ“, — боисрор ба вай мегуфт духтарчаи даҳсолааш. „Алмин ҳеч гоҳ имкон намедихад, ки ҳамаамон гурезем. Аммо агар ту бо Соро гурезӣ, вай гумон мекунад, ки ту ҳатман бармегардӣ. Аммо ту набояд баргардӣ. Ту бояд ба назди падарам рафта расӣ. Ин умеди ягонаи мост“.

Адел медонист, ки ҳақ ба ҷониби духтараш аст, аммо намедонист, ки инро чӣ гуна ба амал оварад. Вай ҳатто намедонист, ки оё Мету вайро қабул мекунад ё не. Акнун бо вай Соро ҳаст. Ин қадар саволҳои бечавоб дошта, Адел ҷасорат намекард нақшаи гурехтанро тартиб диҳад.

Ба вай имконе фароҳам омад. Адел қариб шаш моҳ мактубро бо худ нигоҳ медошт, дуо мекард ва умед дошт, ки имкони равоӣ кардани мактуб пайдо мешавад. Рӯзе, ҳангоме ки якчанд кӯдакон дар деҳаи онҳо меҳмон буданд, ин гуна имконият пайдо шуд. Адел яке аз духтарчаҳоро мешинохт, ва шитобон ба он ҷое ки онҳо бозӣ мекарданд, равона шуд. Вай зуд мактубро ба дасти вай дода, хоҳиш кард, ки онро ба дасти шавҳараш, Мету, диҳад. Духтарча мактубро гирифта, ба аломати розигӣ сар ҷунбонд.

Адел ба хона мерафт ва дуо мекард, ки мактуб ба дасти Мету расад... Дуо мекард, ки Мету вайро бубахшад... Дуо мекард, ки ӯ боз ҳам вайро дӯст дорад. Ва ҳар рӯз Адел деҳаро бо диққат аз назар мегузаронд ва умед дошт, ки духтарча боз меояд. Баъди якчанд рӯз Адел вайро боз вохӯрд.

„Ту Мету ро дидӣ? Мактубро ба ӯ додӣ?“ — зуд пурсид Адел аз духтарчае ки мактубро ба вай дода буд. „Ҳа, ман мактубро ба Мету додам, вай бошад дарҳол ба ман инро дод“. Ҳангоме ки духтарча ба Адел мактубро дод, вай ҳайрон шуд. Мету ҳанӯз пеш аз гирифтани мактуб ба вай нома навишта будааст. Вай аз конверти рангпариди ва гӯшаҳои ғичимшудаи он муайян карда метавонист, ки Мету онро муддати зиёд бо худ гирифта гаштааст, чуноне ки Адел низ хеле вақт интизори имконе буд, ки мактубро ба вай фириштад.

Вай мактубро дарҳол хондани буд, аммо зуд аз фикраш гашт. Агар Мету вайро бад меида бошад чӣ? Агар вай зани дигар гирифта бошад чӣ? Адел парешонҳолона ба хона давида рафт; ҳангоме мактубро хонд, дилаш саҳт зад.

„Адел, агар ту аз 10 шавҳар 10 кӯдак дошта бошӣ ҳам, ту зани ман ҳастӣ. Магар он чиро, ки шубон гуфта буд, дар ёд надорӣ? Фақат Худо моро аз ҳам ҷудо карда метавонад. Ман туро дӯст медорам“.

Мету

Адел ҷавобро гирифт, акнун вай нақшаи гурехтанро тартиб хоҳад дод.

Фирор ва раҳой

Баъди ду моҳ, 18-уми июн, Алмин ба Адел иҷозат дод, ки ба аёдати хешовандонаш дар қазираи ҳамсоя равад. Адел Сороро саҳт оғӯш карда, ба қайқ нишаст ва дасташро сӯи Кристина дароз кард. Аммо Алмин Кристинаро нигоҳ дошт: „Вай ин ҷо мемонад“.

Адел аз Алмин илтимос мекард, ки ба Кристина иҷозати рафтани диҳад, аммо вай иҷозат наод. „Ман бе Кристина намеравам“ — исрор мекард Адел. Аммо Алмин розӣ намешуд. Вай медонист, ки агар Кристина ҳамроҳ равад, „занаш“ мегурезад.

Ҳамон тавре шуд, ки Кристина ба нақша дароварда буд. Вай модарашро оғӯш карда, ба гӯшаш пичиррос зад: „Илтимос, оча! Илтимос,

ваъда дех, ки туву Соро назди падарам меравед. Илтимос, аз ту хоҳиш мекунам. Аз ман хавотир нашав“. Адел Кристинаро сахттар оғӯш карда, дилаш намешуд, ки вайро танҳо монад. Аз часорати духтараш ҳайрон шуда, Адел вайро бӯса кард ва хайрбод гуфт. Вай медонист, ки шояд духтарашро муддати зиёд нахоҳад дид, ва шояд тамоман нахоҳад дид.

Адел назди зинаи қайқ истода, мидид, ки суроби Кристина дар дуродур ғойб мешавад. Вай Сороро оғӯш карда, мегирист ва аз худ мепурсид, ки оё қарори дуруст қабул кардааст. Вай ба аёдати хешовандони дураш рафтани набуд. Пеш аз он ки Алмин гурехтани Аделро фаҳмад, вай зуд ба назди Мету рафта мерасад. Баъд онҳо бояд як навъе карда Кристинаро аз он ҷо гиранд.

Ба Адел як ҳафта даркор шуд, то ки ба маҳалли зисти Мету рафта расад. Сафар тӯлонӣ ва душвор буд ва Адел наметавонист Мету ро оғоҳ кунад, зеро метарсид, ки Алмин аз нияти вай бохабар мешавад. Вай дар кати мусофирхона нишаста (Соро дар ҳуҷраи дигар мехобид), хавотиромез интизор буд. „Оё Мету маро боз қабул мекарда бошад?“ — мепурсид вай аз худ. — „Сороро чӣ?“

Ҳатто акнун, ҳангоме ки Адел озод буд, вай худро асира ҳис мекард. Ва ҳатто бадтар аз ин, вай худро хиёнаткор ҳис мекард. Вай ба марди дигар ба шавҳар баромада, Кристинаро, духтарашро дар асири тарк кард. Чӣ гуна Мету метавонад уро бубахшад? Боз ва боз вай оиди қарори худ шубҳа мекард, мегирист ва, ниҳоят, хобаш бурд.

Адел ба хона даромадани Мету шунида, дарҳол бедор шуд. Вай дар ҷойгаҳ ларзон менишаст, баъд Сорои хобидаро гирифта, аз ҷояш хест. Адел боварӣ дошт, ки хатои даҳшатоваре кардааст, ва аз хона гурехтани шуд. Вай фикр намекард, ки ба кучо меравад, вай фақат мегурезад. Вай ба чашмони Мету нигоҳ карда наметавонад.

Аммо пеш аз он ки вай ба дар наздик шавад, Мету даромад. Лаҳзае дудила нашуда, вай назди занаш омад ва вайро ба оғӯш гирифт. Баъд ба духтарчае ки дар дасти Адел буд, нигарист ва табассум кард. „Пас ин духтарчаи хурдакаки мост?“ — гуфт вай. Адел мегирист — акнун бо ашқҳои шодӣ — ва аз висол бо Мету, ки дер боз интизораш буд, ҳаловат мебурд. Адел мехост доимо бо Мету бошад, аз бехатарӣ дар оғӯши боқуввати ӯ ҳаловат барад. Аммо вай медонист, ки Мету бояд равад. Вай медонист, ки то Кристинаро ҳалос накунад, вай осуда намешавад.

Адел рӯзҳои зиёд бо асабоният интизор буд, аммо аз Мету ва ё Кристина хабаре набуд. Агар онҳо Кристинаро кушта бошанд чӣ?

Агар Мету ҳалок шуда бошад чӣ? Ҳамааш бо айби ман. Адел фикрхоеро, ки доимо азобаш медоданд, аз худ дур карданӣ шуда, ба Худо муроҷиат мекард ва аз ӯ химоят металабид.

Адел дар матнҳои барояш шиноси Инчил, ки дар муддати 18 мохи асири барояш камӣ мекарданд, тасалло меёфт. Вай дар ёд дошт, ки сарбозони ҷиход Китоби Муқаддаси вайро дар ҷангал пора-пора карданд. Адел чун ҳамеша ояти 4:13-ро аз Номаи хаввори Павлус ба филиппиён кушод ва бо овози шунаво хонд: „Ҳамааш аз дастам меояд, бо мадади Масех, ки маро қувват мебахшад“. Вай ба ёд овард, ки кай бори охир ин оятро хонда буд. Ин дар теппаи паси деҳа дар рӯзи ҳучуми мусулмонон буд. Аз он вақт муддати зиёде гузашт, вай дар дӯзах буд ва аз он ҷо баргашт. Вай медонист, ки даҳшати вай ҳанӯз тамоми нашудааст, вай беист дар бораи Кристина фикр мекард ва аз худ мепурсид, ки оё вай ба духтараш хиёнат накардааст.

Мету зиёда аз ду ҳафта ғоиб буд. Сипас ба Адел хабар доданд, ки Мету бо Кристина мебошад, ва Адел бояд назди онҳо биёяд. Ниҳоят онҳо дар оилаи худ якҷоя хоҳанд буд. Аз руҳсораҳои вай ашкҳои шодӣ ҷорӣ мешуданд ва вай Худоро шукр мегуфт, ки Мету тавонистааст Кристинаро ҳалос кунад. Акнун вай фикр мекард, ки Алмин барои баргардондани онҳо чӣ кор мекунад.

Охирсухан

Ҳангоме ки мо бо Адел мусоҳиба доштем, вай ҳамроҳи Мету дар мактаби пинҳонии библиявӣ мехонд. Онҳо миссионер шудани буданд. Аз вақти гурехтанаш якҷанд моҳ гузашта бошад ҳам, Адел ва оилааш доимо аз ҷое ба ҷое мекӯчиданд, то аз Алмин, ки бо ёри мусулмонони дигар онҳоро меҷуст, пинҳон шаванд. Ду бор Адел қариб ба дасти онҳо афтид.

Баъди озодшавӣ Адел мебоист ду масъалаи муҳимро ҳал мекард. Масъалаи якум ҷунон буд, ки гӯё ҳеч имкони ҳал кардан надорад. Вай чун масеҳӣ медонист, ки бояд сарбозони ҷиходро бубахшад. Ин раванди мушкил ҳангоми ҳомилидорӣ вай сар шуда буд, ҳангоме Кристина ба вай ёдрас намуд, ки кӯдак ҳеч бадие накардааст, Соро бегуноҳ аст. Адел медонист, ки „ман мебахшам“ гуфта метавонад, аммо ин суҳанон бояд аз самими дил бошанд, зеро омурзиши ҳақиқӣ маҳз ҳамин гуна ба амал меояд. Баъди гурехтани худ Адел бисёр дуо мекард. Вай барои наҷот ёфтани онҳое, ки вайро азоб дода буданд, ва барои оилаи худ дуо мекард. Вай бовар мекард, ки дуо қалиди омурзиш аст.

Масъалаи дуюм низ душвор буд. Адел мебоист худро барои оиладории мачбуриаш бо Алмин мебахшид. Вай бисёр вақт худро хиёнаткор меҳисобид. Мутаассифона, масеҳиёни дигар фикрҳои вайро тасдиқ карданд, ва ин фикрҳо доимо вайро азоб медоданд, безобита мекарданд, хусусан ҳангоми гурехтан. Баъзан ба вай чунин менамуд, ки Мету ва дӯстонаш-масеҳиён бинобар оиладоршавиаш аз вай даст мекашанд, агарчи он мачбури буд. Баъзан назар ба зӯровариҳои ҷисмонӣ, ки аз сар гузаронда буд, ин мушаввашхотириро рафъ намудан душвортар буд.

Ҳангоме ки Адел аз асири озод шуд, вай бо оилаи миссионерони масеҳӣ, ки бо Мету муносибати дӯстона доштанд, сӯхбат кард. Онҳо ҳам дар дохили кишвар ва ҳам берун аз он ба Адел ҳаматарафа ёри мерасонданд. Ҳангоме ки Адел назди шавҳараш Мету баргашт, Худованд Мету ро дастгирӣ намуд ва суҳанони аввалини вай чунин буданд: „Адел, ту хиёнаткор нестӣ“.

Ин суҳанонро шунида, Адел гирия кард ва дар он рӯз андак-андак ба бахшидани худ сар кард.

Адел ва Мету корро давом медоданд, то онҳоеро, ки ҳамроҳи Адел дар асири буданд, озод намоянд. Баъзеи онҳо ҳанӯз ҳам дар асири мебошанд.

Адел хоҳиш кард, ки мо барои онҳо дуо кунем.

Пурнима

**Кӯдак дар Ҳабсхона,
аммо рӯҳ озод аст**

Бутан.

1 март соли

1993.

Маҳз дар ҳамин бегоҳии махсусан хуноки зимистон кормандони полис гуруҳи имондоронро ихота карда, ба идораи ҳокимияти ноҳия бурданд. Пурнимаи 13-сола аз хуноки меларзид — ӯ ва дигаронро маҷбур карданд, ки дар давоми истинтоқ дар ҳавли рост истанд. Афсарон ба онҳо саволҳои ҳамешагиро меоданд: „Чаро ту масеҳӣ будан мехохӣ?“ „Шумо аз кучо ёрмандӣ мегиред?“ „Ин ҷо кишвари буддоия аст ва шумо дини бегонаро қабул карда, моро шарманда кардед. Чаро шумо халқи худро бар зидди худ барангехтани меша-вед?“

Дар он шаби дуру дарози хунук онҳо 35 нафар имондоронро истинтоқ мекарданд. Афсарон қариб 20 кас буданд, аксари онҳо — мардони калонҷуссаи бадҳайбат. Ҳангоме ки яке аз онҳо масеҳии дар наздаш истодаро зад, Пурнима худро ба дарун кашид. Баъзеҳо мегристанд, дигарон худро Ҳимоя кардани мешуданд. Пурнимаи 13-сола назди мардоне ки аз вай хеле қадбаланд буданд, меистод ва дуо мекард, то ба саволҳои мардонавор ҷавоб диҳад.

„Кӣ ба шумо иҷозат дод, ки дар деҳаи Пурта иди Мавлудро ҷашн гиред? Ин ҷо Бутан аст. Дар Бутан Мавлудро ҷашн гирифтани манъ аст. Ин имконияти охиринаи шумост. Ё шумо ба буддоия бармегардед, ё аз Бутан баромада равед.“ Афсар акнун бевосита ба Пурнима муроҷиат кард: „Ту мефаҳми? Ба ту иҷозат дода намешавад, ки дар ин ҷо монда, ин дини бегонаро пайравӣ кунӣ. Ту чиро интиҳоб мекуни?“

Пурнима шубҳае надошт, ки афсар ҷиддӣ гап мезанад. Вай чунин меҳисобид, ки масеҳиёро аз масеҳият рӯйгардон кардан ва ё дар назди омма чун хиёнаткорон маҳкум намуда, аз кишвар рондан амри вичдони вай аст. Пурнимаро аллақай аз хона ва аз деҳа ронда буданд. Вай намедонист, ки ба кучо равад, аммо медонист, ки ҷӣ бояд кунад.

„Ман аз Масеҳ даст намекашам! Ман намехоҳам кишвари худро тарк кунам ва ман Масеҳро тарк намекунам, танҳо Ӯ маро ва шуморо начот дода метавонад“.

Пурнима ҳис мекард, ки ҳангоме бо афсари аз ғазаб суп-сурхшуда гап мезад, меларзид, аммо дар дилаш қарор дод, ки ҷӣ бикунад; дар он лаҳза вай медонист, ки тақдираш ҳал шудааст. Ба вай ва ба дигарон 5 рӯз мӯҳлат доданд, то Бутанро тарк кунанд. Ба онҳо гуфтанд, ки ба Непал раванд.

Панҷ рӯз.

Барои Пурнима 5 рӯзи зиндагии одатиаш монда буд. Таҳдиди афсарон зуд дар маҳалли онҳо паҳн шуд ва апа ва язнааш барои ҳаёти худ тарсида, кӯчида рафтанд. Акнун, ки масеҳиёро рӯйро ба хиёнаткор номиданд, баъзе сокинони деҳа инро чун иҷозати хучум ба масеҳиён қабул карданд. Пеш аз рафтан Пурнима мебоист модарашро медид. Аз он вақте ки хешовандон вайро аз хона ронданд, зиёда аз як сол гузашта буд. Акнун вай мехоҳад пинҳонӣ баргардад. Пурнима боварӣ дошт, ки овозаҳо оиди он ки ба зудӣ вай аз кишвар меравад, аллақай то онҳо расидааст. Вай дуо мекард, ки волидонаш бо духтарчаи худ бори охир вохӯрданро рад накунад. Пурнима шабона ба хонае омад, ки дар ин ҷо калон шуда буд, ва дар 12-солагиаш вайро аз ин ҷо ронда буданд.

Шифоёбии мӯъҷизанок

Пурнима дар деҳаи хурди буддоӣ, ки дар байни теппаҳои сарсабзи Бутани шарқӣ ҷойгир аст, калон шудааст. Падари вай азоимхони маҳаллӣ буд ва бисёр вақт маросимҳо мегузаронд ва хайвонотро қурбонӣ меовард, то рӯҳҳои бадеро, ки ба деҳа таҳдид мекарданд, пеш кунад. Мувофиқи меъёрҳои маҳаллӣ, оилаи онҳо, ки аз 8 нафар иборат буд, на камбағал ва на сарватманд ҳисобида мешуд. Онҳо хонаи калон доштанд ва дӯстона мезистанд. Сивал, шавҳари Майя, апаи Пурнима, низ ҳамроҳи онҳо мезист. Агар Майяи бемор ба шарофати мӯъҷизае сихат намешуд, шояд Пурнима ба монанди дигар кӯдакони деҳа ба воя мерасид.

Дар давоми се сол Пурнима мушоҳида мекард, ки падараш такроран дар қурбонгоҳи худ ҷӯҷаҳоро ба қурбонӣ оварда, нақораи худсохтро менавозад ва аз рӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки духтарашро шифо диҳанд. Баъди ин Пурнима назди кати Майя нишаста, умедвор мешуд, ки аҳволи вай беҳтар мешавад, аммо Майя сихат намешуд. Аҳволи вай гоҳ хубтар ва гоҳ бад мешуд, аммо дарди меъда ва сардари ба

муддати зиёд ўро бистарӣ мекарданд. Пурнима азобҳои апаашро дида, бисёр вақт аз модараш мепурсид: „Чаро рӯҳҳо ин тавр хашмгин мешаванд? Чаро қурбониҳо ёрӣ намедиханд?“ Аммо ҷавобе набуд.

Акнун баъди солҳои пуразоби беморӣ Майя сихат шуда буд. Дард набуд... ғуввоси сараш низ набуд. Падару модари Пурнима шод буданд, ки аҳволи духтарашон бехтар шудааст, аммо Майя изҳор менамуд, ки ўро Исо шифо додааст; ин ба онҳо маъқул набуд. „Чи тавр ту чунин мегӯӣ? Чи тавр ту оила ва ҷамоати худро шарманда мекунӣ?!“ — мегуфт падари онҳо. — „Мо пайравони буддоия ҳастем ва ман оиди ин ҳудои бегона чизе шунидан намехоҳам. Мефаҳмӣ? Ҳатто ягон калима ҳам!“ Вай ба ғазаб омада буд. Аз ин ҳам бадтар, вай аз он метарсид, ки агар аҳли деҳа фаҳманд, ҷӣ мегӯянд. Вай барои ҳаёти худ метарсид.

Аммо Майя ва Сивал аз имони нави худ даст кашидан намехостанд. Ҳангоме ки яке аз дӯстони Сивал оиди бемории Майя шунид, иқро шуд, ки масеҳӣ аст ва ба Сивал Китоби Муқаддасро дод. Вай ҳамчунин ба Сивал гуфт, ки вай боварӣ дорад, Исо Майяро сихат мекунад. Баъди ин имони онҳо қавӣ шуд ва онҳо якҷоя Китоби Муқаддасро мехонданд.

„Агар дар масеҳӣ будан исрор намоед, дар ин ҷо монда наметавонед“, — гуфт падари Пурнима ба Сивал ва Майя дар он бегоҳии охири. — „Ҳамдеҳагон ҳеч гоҳ ба ин роҳ намедиханд. Онҳо моро низ пеш мекунанд ва ин дини нави шумо моро шарманда карда, ба тамоми оиламон бадбахтӣ меоварад“.

Аз хонаи падару модар ронда шудани апа ва язнаашро дида, Пурнима саҳт андӯхгин шуд. Аммо агарчи даҳсола буд, вай хуб медонист, ки падарашон рост мегӯяд. Вай медонист, ки аҳли деҳа ҳеч гоҳ ин дини навро қабул намекунанд. Аммо ба ҳар ҳол вай аз сихат шудани Майя ва аз ҷеҳраи равшани вай ҳайрон буд, хангоме вай асбобу анҷоми камбағалонаи худро ҷамъ мекард, то аз хонаи волидон биравад. Вай медонист, ки Майя шаш моҳ боз ҳомила аст, ва ин барояш боз ҳам дардноктар буд.

Баъди рафтани онҳо ҳама худро чунон ҳис мекарданд, гӯё касеро дафн карда бошанд. Модари Пурнима саҳт ғамгин шуда буд, падараш бошад наметавонист он чиро ки бо оилааш шуд, дарк намояд. Пурнима бо модар оиди Майя ғап заданӣ мешуд, аммо ҳатто номи вайро ба забон овардан манъ буд. Ва ба ҳеч қас иҷозат набуд, ки онҳоро дар маҳалли кӯчидашон — кулбаи хурде аз бамбук дар масофаи якҷанд мил аз деҳа — дидан намояд.

Аммо хангоме Пурнима фаҳмид, ки Майя писардор шудааст, дигар наметавонист ба дури тоб оварад. Вай ҳайрон буд, ки апааш кӯдаки

солим таваллуд кардааст ва ханӯз оиди шифоёбии мӯъҷизаноки апаи худ фикр мекард. Вай намуди кӯдакро ба худ тасаввур мекард.

Майнаи вай доим бо саволҳои ҷиддӣ машғул буд:

„Қадам Худо шифо дода, дар иваз чизе талаб намекунад? Майя ва Сивал дар дини худ чӣ ёфтаанд, чӣ ба онҳо часорат дод, то зидди оила ва ҷамъият бароянд — то ҳадди ронда шудан аз оила?“

Ин саволҳо Пурнимаро водор намуданд часорат пайдо карда, пинҳонӣ ба хонаи апааш биёяд. Вай аз байни киштзорҳо ва зери сояи дарахтон роҳ мерафт ва ба зудӣ он масофаеро, ки муддати якҷанд ҳафта ўро аз апааш ҷудо карда буд, тай намуд. Хангоме ки Майя дари кулбаи фақиронаи худро кушода, Пурнимаи ларзонро дид, хоҳараки хурди худро ба оғӯш гирифт ва гиря кард.

Пурнима пинҳонӣ ба назди Майя меомадагӣ шуд. Вай ба муддати зиёд он ҷо монда наметавонист, гоҳо фақат ба муддати 15 дақиқа меомад. Аммо ҳар боре ки вай меомад, Майя барояш порчаҳоро аз Китоби Муқаддас мехонд ва ў бо диққат гӯш карда, ҳамаи ҷузъиётро дар ёди худ нигоҳ медошт. Ба вай нақл оиди Мусо маъқул шуд, на фақат аз боиси қувваи мӯъҷизаосо, балки бештар аз боиси он ки ба вай лозим омад аз хона равад ва дар охир вай овози Худо гардид, агарчи сухан гуфтан барояш душвор буд. Пурнима ба худ тасаввур мекард, ки агар масеҳӣ мебуд, чун Мусо будан мехост.

Соли оянда Майя боз фарзанддор шуд; номи вайро Эстер монданд. Акнун Пурнима бисёртар ба хонаи апааш меомад. Барои Пурнимаи хурдак ин саргузаште буд: пинҳонӣ бо пайраҳаҳо рафтан барои хабаргирии апаи рондашуда ва ду ҷиҷунаш. Ҳатто агар дастгир кунанд, фикр мекард вай, нохушии калон рӯй наметоҳад. Охир вай ханӯз хурдсол аст.

Аммо модари Пурнима дигар фикр дошт: „Пурнима, мо медонем, ки ту чӣ қор мекуни“, — гуфт вай боре. — „Ман аллақай як духтарамро аз даст додам ва намехоҳам дигарашро низ аз даст диҳам. Ту мефаҳми?“ Пурнима ба нишонаи тасдиқ сар чунбонд, ва модараш фаҳмонданро давом медод, ки масеҳият дини бегона ва барои табақаи поёни мебошад. „Он на барои деҳаи мо ва на барои кишвари мост. Майяро Сивал ва дӯсти вай фиреб додаанд“, — ба охир расонд вай.

Майли тафсиринопазир ба Худо

Аммо бо апааш вохӯрдан ба Пурнима маъқул буд ва вай пинҳонӣ омаданро давом медод. Дар рӯзи Мавлуд Сивал ва Майя ба Пурнима имкон доданд, ки ба гурӯҳи хурди дӯстонаи онҳо, ки дар давоми 18

мохи охир ташкил шуда буд, ҳамроҳ шавад. Ин вохӯриҳои зиёд дар дили Пурнима тухми имонро кошанд, ва ҳангоме вай мавъизаро оиди зода шудани Масеҳ шунид — оиди он ки вай аз бокира зода шуда ба замин омад, то ки ба одамон наҷот оварад, — вай ҳис кард, ки қонаш беист сӯи Худо май дорад.

Дар давоми рӯзҳои бисёр вай оиди қарори масеҳиятро қабул кардан ба ҳеч кас намегуфт, то даме ки бори навбати пинҳонӣ назди Майя омада гуфт, ки таъмид гирифтани меҳонад. Майя аз қарори хоҳараш хурсанд шуд, аммо дилаш дар изтироб буд, ки чӣ тавр Пурнима ин хабарро ба падару модар мегӯяд. Баъди се ҳафта, дар рӯзи офтобӣ, Пурнима таъмид гирифт; дар боварии худ устувор гардида, вай гуфт: „Ман медонам, ки акнун бояд чӣ кор кунам. Ман бояд ин хабарро ба падару модарам гӯям. Ман дигар наметавонам инро пинҳон кунам. Ман меҳонам, то ҳама донанд, ки акнун ман барои Исои Масеҳ зиндагӣ мекунам ва парвоя аз он надорам, ки онҳо чӣ мегӯянд ва чӣ мекунанд!“

„Аммо, Пурнима, ту ҳанӯз хурд ҳастӣ, ҳамагӣ 12-сола мебошӣ, ва ту медонӣ, ки онҳо чӣ мекунанд. Оё ту ба ин тайёр ҳастӣ? Ҳамроҳи ман Сивал буд, бинобар ин тарк кардани хона бароям осонтар буд. Шояд интизор шавӣ — ва дуо карданро давом диҳӣ“.

Пурнима аз раъҷаш нагашт. „Ман наметавонам чунин рафтор кунам, Майя. Ман акнун ҳама чизи шунидаамро, ҳамаи он чиро ки аз Китоби Муқаддас бароям хондӣ, мефаҳмам. Ман пештар ҳеч гоҳ худро чунин ҳис намекардам ва медонам, ки ин воқеият аст, чуноне ки ту ба ман гуфта будӣ. Чӣ гуна ман метавонам инро пинҳон карда, ба падару модарам нагӯям? Ба ғайр аз ин, ман туро дорам...“

Аз ин суханон Майя ба риққат омада, хоҳарашро ба оғӯш гирифт.

„Албатта, ту маро дорӣ. Оё ту меҳонаӣ, ки ман бо ту равам?“

„Не“, — ҷавоб дод Пурнима. Ба деҳа наздик шудани ту хеле хатарнок аст. Барои ман ташвиш нақашед, ҳамааш хуб мешавад“.

Майя бо эҳсосоти омехта менигарист, ки хоҳараш сӯи хона медавад. Вай бовар карда наметавонист, ки хоҳараш ин гуна ҷасур аст ва агарчи аз ақсуламали волидон метарсид, вай барои Пурнима ва ҷасораташ фахр мекард.

„Шояд Худо барои вай нақшаи махсусе дошта бошад?“ — фикр кард вай.

Пурнима, ки кӯдаки 12-солаи бегуноҳ буд, ба хона омада хабарро эълон намуд: „Модар, ман масеҳӣ ҳастам!“ Модараш ин суханонро шунида, шах шуда монд.

„Ту шӯҳӣ мекуни“, — гуфт вай аз ҳақиқат тарсида. „Ту барои масеҳӣ шудан ханӯз хурдсол хастӣ. Ба ғайр аз ин, ман ба ту гуфтам, ки намехоҳам духтари дуюмамо аз даст диҳам“.

Аммо Пурнима қарори худро тасдиқ кард. „Модар, ман монанди Майя рафтан намехоҳам. Ман мехоҳам ин ҷо монам. Аммо ман қарор додам, ки масеҳӣ мешавам ва ҳеҷ кас ин қарори маро дигар карда наметавонад“.

Вайро ҳамон бегоҳ аз хона пеш карданд. Ҳангоме ки вай бӯхчаи худро бардошта, бо роҳи барояш шинос ба хонаи Майя мерафт, гиристанӣ модарашро мешунид. Вай медонист, ки модар ҳар ду духтаронашро дӯст медорад, аммо волидон аз он чи аҳли деҳа бо онҳо карда метавонистанд, хавф доштанд. Пештар Пурнима низ метарсид. Аммо дар торикӣ суи хонаи Майя равон шуда, вай қарор дод, ки дигар нахоҳад тарсид.

Аз он вақт вай дар хонаи Сивал ва Майя мезист ва агарчи дар хонаи апааш зистан барояш маъқул буд, шароити зиндагӣ дар он ҷо вазнин буд. Баъд, дар соли 1992, расо баъди як соли масеҳӣ шудани Пурнима, хангоми иди Мавлуд ҳабскуниҳо сар шуданд.

Кормандони полиси дехот аз он метарсиданд, ки миқдори масеҳиён дар ин маҳал афзун мешуд, ва фишорро бар имондорон зиёд карданд. Дар давоми даҳ рӯз масеҳиёнро чандин бор истинтоқ карданд ва ҳар дафъа ҳукуматдорон мекӯшиданд масеҳиёнро бовар кунонанд ё бо хила водор кунанд, ки аз Масеҳ даст кашида, ба решаҳои буддоияи худ бозгарданд. Мардхоро мезаданд, баъзеҳоро дар камераи ҳабси пешаки як ҳафта ва ё зиёд нигоҳ медоштанд, ва дар он ҷо онҳоро боз ҳам бештар мезаданд. Занҳои дастгиршударо таҳқир мекарданд ва дар фоҳишагӣ айбдор мекарданд. Баъзе аъзоёни гурӯҳи хурди онҳо розӣ шуданд, ки аз Масеҳ даст кашанд, аммо Пурнимаи хурдак боз ҳам бештар устувор шуд.

Акнун ҳукуматдорон ба Пурнима, апааш Майя, шавҳари Майя Сивал ва ба дӯстонашон аз дехоти атроф фармуданд: „Аз Бутан баромада равед“.

„Ту чӣ гуна метавонӣ чунин далер бошӣ?“

Аз киштзор гузашта, Пурнима дар тирезаҳои хонаи волидон — хонае ки замоне хонаи вай низ буд, рӯшноиро дид. Вай фикр мекард, ки ба модараш чӣ гӯяд, оё вай Пурнимаро даромадан мемонад ё не. Аз он вақте ки вайро пеш карданд, онҳо бо ҳам гап назада буданд ва хатто ҳамдигарро надида буданд. Акнун, ки Пурнима мебоист Бутанро

тарк мекард, вай фикр мекард, ки оё боз ягон вақт модарашро меида бошад.

Вай хомӯшона ба дари даромад наздик шуд ва даромаданӣ шуд. „Оча, оча, ин манам“.

„Пурнима?“ Модар вайро саҳт ба оғӯш гирифт. „Илтимос, ба ман бигӯй, ки ту барои дар хона мондан омадӣ. Илтимос, ба ман бигӯй, ки ту акнун масеҳӣ нестӣ“. Пурнима якчанд дақиқа хомӯш буд. Вай меид, ки модараш хеле ғамгин аст, вай аллакай якчанд дақиқа боз мегирифт. Пурнима намехост ба модараш бештар дард расонад, аммо мебоист ба вай мегуфт: „Модар, ман бояд аз Бутан баромада равам. Полис ба ман иҷозат намедихад, ки ин ҷо зиндагӣ кунам. Маро бу-бахш“.

Модари вай ба духтари хурди худ нигариста, аз мардонагии вай меболид. Аммо вай ҳанӯз хеле хурд ва бегуноҳ аст.

„Пурнима! Ту ҳанӯз 14-сола нашудай. Ту чӣ гуна метавонӣ чунин далер боӣ? Чӣ тавр ту метавонӣ кишвари худро тарк кунӣ?“

Пурнима ҳамроҳи модараш мегирифт. „Ман кишвари худро тарк намекунам, оча“, — мегирифт вай. — „Кишвари ман маро тарк мекунад“. Пурнима медонист, ки модараш ўро хеле дӯст медорад, ва медонист, ки ў ҳеч гоҳ намехост вайро аз хона пеш кунад. Аммо ҳама метарсиданд. Аз масеҳиён метарсиданд, аз Мавлуд метарсиданд, аз Масеҳ метарсиданд. Пурнима фикр мекард, ки чӣ онҳоро ин қадар тарсонда бошад.

„Ана, инро гир“. Падар ба Пурнима андаке пул дод. „Ва, илтимос, боэҳтиёт бош“. Падар ба чашмони пур аз ашки духтараш нигариста, вайро оғӯш кард ва зуд ба берун баромад.

Пурнима боз якчанд дақиқа бо модараш монда, мекӯшид ҳар як тарҳи рӯи барояш азиз, овоз, ҷилои чашмони ўро ҳангоми табассум кардан дар ёд нигоҳ дорад. Модараш зебо буд, вай бошад намедонист, ки кай ўро боз мебинад ва оё умуман мебинад ё не. Оғӯшгирии охири ва Пурнима баромада рафт.

Рӯзи дигар вай ба 8 нафар масеҳиёни гурӯҳи худ, ки аз Бутан ронда мешуданд, ҳамроҳ шуд. Ҳукумат автобус дод, то ки онҳоро аз деҳаи Пурта то сарҳади Ҳиндустон барад. Аз он ҷо онҳо худашон мераванд.

„Кӣ роҳбалади мо мешавад?“ — ташвиши худро бартараф кардани шуда, шӯҳӣ мекарданд онҳо. Ҳеч кадоми онҳо аз деҳаи худ дуртар нарафта буд, ва ҳеч кас намедонист, ки онҳо кучо мераванд.

Аз сарҳад гузашта, автобус истод, ва нӯҳ нафар гурезагон фаромаданд. Аз паси дуди хокистарранги автобус онҳо меиданд, ки он

тоб хурда рафт. Автобус алоқаи охиринаи онҳо бо Бутан буд, ва акнун он ҳам ғоиб шуд. Ба онҳо гуфтанд, ки ба он тараф раванд, ба воситаи кӯхҳои Ҳиндустон ба Непал.

Хобҳои беохир

Масеҳиён се рӯз бе ҳеҷ саргузаште пиёда мерафтанд, аммо беш аз пеш хаста мешуданд, зеро аз маҳалли кӯхсор мегузаштанд. Ба дарахти калони сари роҳ наздик шуда, Чон, ки роҳбари ғайрирасмии онҳо шуда буд, пешниҳод кард, то дар зери дарахт як ё ду рӯз истироҳат кунанд, то ки қувваи худро барқарор намоянд. Шитобидан зарурат надошт, ҳама ба кадом ҳолат афтодани худро мефаҳмиданд, ва Пурнима беш аз пеш метарсид. Вай намехост, ки дигарон фаҳманд, аммо пеш аз хоб рафтан дуру дароз мегирист. Аз он вақте ки вай аз деҳа рафт, ҳамеша модарашро хоб медид. Ин шаб низ монанди шабҳои дигар хоҳад буд...

Ҳаштуми март. Рӯзи таваллуди Пурнима. Пурнима ба модараш ҷафс шуда, ба шаби бегубор менигарад. Якҷоя ситораҳоро мушоҳида кардан барояшон маъқул буд; онҳо чизҳои дар осмон медидаашонро ба ҳамдигар нишон медоданд.

Пурнима духтари хурдӣ буд ва бештари вақташро бо модар мегузаронд ва ҳангоме ки онҳо якҷоя роҳ мерафтанд, вай худро дар бехатарии бештарин ҳис мекард.

„Инак, акнун, ки дар ин зодрӯзи худ ту «калонсол» шудай, чӣ кор мекунӣ?“ — шӯҳӣ мекард модар.

„Калонсол? Ту чиро дар назар дорӣ — калонсол? Ман ҳамагӣ 14-сола ҳастам“, — хандида гуфт Пурнима. Вай бисёр вақт худро чун дар доме байни табъи наврасӣ ва масъулияти одами калонсол ҳис мекард, аммо имрӯз вай духтари модар буд.

Ҳангоме Пурнима дид, ки чор афсар сӯяшон меоянд, шодияш барҳам хӯрд. Вай аз тарс саросема шуд, зеро медонист, ки барои вай меоянд. Аммо модар, аз афташ, инро намедид. Пурнима гурехта натавонист. Чор афсар вайро иҳота карданд. Яке аз онҳо вайро сахт даст гирифт, нохунҳояш чунон ба дастони вай халиданд, ки хун дар дастонаш истода монд ва ангуштонаш шах шуданд. „Маро сар диҳед. Дастанам дард мекунанд!“ — хоҳиш мекард вай.

Ҷавоб набуд. Пурнимаро оҳиста аз оғӯши модар кашида гирифтанд ва аз хона бурданд. Ҳар ду дар торикӣ ғоиб шуданд.

„Оча! Очаҷон!“ — шунда мешуд овози Пурнима. — „Илтимос, ба ман ёрӣ деҳ! Илтимос, бигзор онҳо маро сар диҳанд!“ Аммо ҳамааш бефоида буд. Модараш хомӯш дар курсӣ нишаста буд, гӯё ҳеҷ воқеае рух надодааст...

Пурнима ларзида аз хоб хест; вай вазнин нафас мекашид. Вай оҳиста ба воқеият бармегашт. Лабҳояш аз гиря шӯр шуда буданд. Вай фикр мекард, ки оё ягон вақт ба танҳои одат карда метавониста бошад.

Шаб торик буд, фақат канори моҳ метобид ва шохаҳои калони болои сари Пурнимаро андак равшан мекард. Баданаш саҳт меларзид ва вай камзӯли худро саҳттар ба бадан печид. Свитерро, ки ба ҷои болишт буд, дуруст карда, Пурнима ба торикӣ менигарист. Вай хайрон буд, ки торикӣ ин қадар тарсонанда буда метавонад.

„Имрӯз ҳақиқатан зодрузи ман аст“, — фикр кард Пурнима. Вай кӯшиш кард рӯзхоро ҳисоб кунад, аммо бефоида. Воқеаҳои якчанд ҳафтаи охир ҷунун зуд гузаштанд, ки вай ҳисоби рӯзхоро гум кард. Ҳоло ин қариб ҳеҷ аҳамияте надошт.

Вай оиди он фикр мекард, ки чӣ тавр ин рӯзҳо, ҳафтаҳо ва ҳатто солхоро паси сар кунад. Вай он чизро аниқ медонист, ки хонаашро пазмон шудааст. Пурнима ба хоб рафта, дар бораи чехраи модар ва ламси гарми вай фикр мекард.

Баданаш пур аз хун ва ҷои зарбаҳо кап-кабуд... ва вай шикастадил шудааст

„Хезед! Хезед ва пулҳоятонро ин ҷо диҳед ва мо шуморо намекушем!“

Овозҳои баланди дағал Пурнимаро бедор карданд. Пойафзоли вазнин ба паҳлуи вай зад.

„Ман барҳез гуфтам!“

Ҳангоме ки шахси номаълум вайро бори дуюм зад, дард ҷисмашро сӯроҳ кард. Вай намедонист, ки чанд кас ҳучум карданд, аммо ғоратгарон якчанд нафар буданд. Гурӯҳи хурди вай худро ғимоя карда наметавонист. Фарёдҳои баланди ҳамроҳонаш маънои онро доштанд, ки дуздон онҳоро низ мезананд. Пурнимаро мезаданд ва вай мекушид худро ғимоя кунад. Тарс бадани вайро побанд намуд, аммо ногоҳ ояте аз Китоби Муқаддас дар хотираш омад — вай фикр кард, ки он аз Инҷили Матто аст — „Аз кушандагони ҷисм натарсед“.¹

„Кушандагони ҷисм“, — такрор кард вай дар дил, ва дуо кард, ки

ин тақдири вай набошад. Фикрхояш парешон буданд, ва вай пулери, ки падараш дода буд, ба ёд овард. Дуздон бошишгоҳи онҳоро гонат карда, хама чизи онҳоро гирифтанд. Пурнима кӯшиш кард пули дар байни либосҳо ниҳонро гирад, дасташ чизи мечустаашро пайдо кард ва айнан дар ҳамин лаҳза чунон зарбаи сахте ба тахтапушташ заданд, ки нафасаш дарун афтид. Вай ба Худо мурочиат карда, кӯшиш кард худро бо дастон ҳимоя кунад ва аз зарбаи пойафзол, ки ба баданаш зада мешуд, раҳой ёбад.

Пас аз он ки гонатгарон гурезагони бечораи хасташударо тарсонда, хама чизашонро гирифтанд, онҳо чор нафар масеҳиёро, аз ҷумла Пурнимаро низ, қатор карданд. Ҳеч яки гурезагон маҷоли сухан гуфтани надошт, хама хомӯшона ба гонатгарон менигаристанд. Гонатгарон 12 нафар буданд, нисфи рӯи онҳо бо рӯймол пинҳон буд. Пурнима ба ҳамсафарони худ, ки дар бараш истода буданд, менигарист. Ҳама аз тарс шах шуда буданд. Вай медонист, ки гонатгарон метавонанд бе дудилағи онҳоро кушанд.

„Ба полис мурочиат накунед“, — гуфт яке аз онҳо, бо таппонча таҳдид намуда. — „Агар ба полис равед, мо бармегардем ва шуморо мекушем“. Вай ангушташро ба куланги таппонча гузошта, барои тасдиқи суханонаш таппончаро ба рӯи ҳар яки онҳо наздик бурд. Пурнима чашмонашро пӯшонд ва фикр кард, ки оё садои тирро мешунида бошад. Ҳангоме ки вай чашмонашро кушод, дуздон ғайб зада буданд.

Гурезагони маҷрӯхшуда чамъ омада ба атроф менигаристанд. Ҳама барои халосии ҳаёти худ ба Худо шукргузорӣ мекарданд, аммо хама пурхун буда, ҷои зарбаҳо кап-кабуд шуда буд. Онҳо ҳамчунин фаҳмиданд, ки ҳеч чизе надоранд. Дуздон хама чизро гирифтанд, ҳатто либосҳои эҳтиётиро. Онҳо тасаввур карда наметавонистанд, ки сафар ба Непал чунин пурхатар мешавад.

Пагоҳии дигар Ҷон мошини боркаши фермереро нигоҳ дошт. Девораҳои бордони мошини вай худсохти калон буданд. Ҷон донист, ки мошин сӯи Непал меравад, вай аз ронанда илтимос кард: „Оё шумо моро бо худ намебаред? Мо дар ин ҷо монда наметавонем. Ин ҷо хеле хатарнок аст“.

„Шумо пул доред?“ — пурсид ронандаи солхӯрда, ва аз кабина баромада имконияти якчанд доллар ба даст овардани санҷид.

Ҷон фаҳмонд, ки шаби гузашта онҳоро гонат карданд, ва онҳо хама чизи худро аз даст доданд. „Илтимос“, — давом дод вай, — „баъзе аз мо баъди зарбу лат базӯр роҳ мераванд“. Аммо ронанда ҳатто баъди дидани чароҳатҳои онҳо розӣ нашуд, ки онҳоро барад.

Вай пул кор кардан мехост.

Ҷон ва ҳамроҳонаш аз имконияти барбодрафта афсӯс хӯрда, рафта истода буданд. Ҳамин вақт Пурнима гуфт: „Ман пул дорам“. Дигарон бо ҳайрат ба вай нигаристанд, чӣ гуна баъди чунин ғорат, баъди ҳамаи он чи аз сар гузаронданд, вай метавонад пул дошта бошад. Ғоратгарон бо чидду қаҳд кофтуков карда буданд.

„Ман онро хуб пинҳон кардам“, — гуфт Пурнима ва бо табассум пулро ба ронанда дод. Гурезаи хурдтарин қахрамон шуд ва онҳо вайро оғӯш мегирифтанд. Гурезагон ба мошин савор шуданд. Ин бори охир нахоҳад буд, ки Пурнимаи меҳрубон ва саховатманд ба онҳо нафъ меорад.

Офтоб баромад ва гурӯҳи хурди масеҳиён гарм шуда, аз хунуки ларзиданро бас карданд. Ва хангоме ки дигарон имконияти хоб рафтандро истифода мебуданд, Пурнима боз дар бораи модараш фикр кард ва бори аввал шубҳа кард, ки оё қарордоди вай дуруст буд. Шояд, вай мебоист имони худро маҳфӣ нигоҳ медошт, чуноне ки Майя пешниҳод карда буд. Вай Китоби Муқаддасро, ки Сивал ба вай баъди таъмид тӯҳфа карда буд, кушод ва Худоро шукр гуфт, ки дуздон онро нагирифтаанд.

Китоби Муқаддасро варақ зада, вай оятҳои дӯстдоштаи худро зуд пайдо кард. Вай онҳоро садҳо бор хонда, барои осонтар ёфтан зери онҳо хат кашида буд. Ханӯз аз замони аввалин боздидҳои пинҳонӣ бо апааш вай аз қиссаҳои Китоби Муқаддас ба ваҷд омада буд. Вай оиди он фикр мекард, ки Марям ва Юсуф ба Миср гурехта буданд, Довуд аз шоҳ Шоул гурехта мегашт. Вай дар бораи қахрамони библиявии дӯстдоштааш Мусо фикр кард, ки аз Миср гурехт. Ин қиссаҳо ба Пурнима часорат бахшиданд. Китоби Муқаддасро ба оғӯши худ ҷафс карда, вай медонист, ки он ҳамсафари хуб аст.

Гурезагон боз ҳамроҳ мебошанд

Бегоҳӣ шуд. Ниҳоят, ронанда дар шаҳри Азони Ҳиндустон бозистод ва ба мусофирон гуфт, ки вай бояд сӯзишворӣ гирад ва хӯрокворӣ харад ва низ гуфт, ки онҳо то равона шудан якҷанд соат вақт доранд. Пурнима ва дигарон аз имконияти сайру гашт кардан истифода бурда, ба шаҳр рафтанд ва шубони маҳаллиро вохӯрданд.

Шубон аслан аз Бутан буд. Вай аз он чи бо онҳо рух дод, ва аз он ки онҳо ҳама чизро тарк карда, бо роҳи нишондодаи Исои Масеҳ рафтани ҳастанд, ба ҳайрат афтод. Хусусан Пурнима вайро ба ҳайрат овард. Вай Ҷонро ба каноре бурда, пурсид, ки Пурнима чандсола

аст.

„Намедонам — 13 ё 14-сола“, — ҷавоб дод Ҷон.

„Вай ин ҷо бо оилааш аст?“ — пурсид шубон.

„Не. Оилаи апааш низ ба Непал равона аст, аммо онҳо пеш аз мо ба роҳ баромадаанд. Мо намедонем, ки онҳо дар кучоянд“.

Шубон наметавонист ба ҳоли Пурнимаи хурдакак раҳм накунад. Вай аз Ҷон пурсид, ки оё мумкин аст вайро ба оилаи худ барои зистан даъват намояд. Ҷон розӣ шуд, ки ин фикри хуб аст. Вай низ барои Пурнима хавотир буд. Вай ба шубон гуфт, ки худаш бо Пурнима гап занад.

Пурнима розӣ шуд, ки дар оилаи шубон зиндагӣ кунад. Дар оила зистан хуб буд. Аммо ин оилаи вай набуд, ва вай ҳамеша дуо мекард, то ҳамроҳи Майя бошад. Вай намедонист, ки ин чӣ тавр воқеъ шуда метавонад, вай фақат онди ин дуо мекард.

Се моҳ гузашт ва рӯзе шубон гуфт, ки онҳо ба конфронси масеҳӣ дар наздикии Азон мераванд, ва Пурнимаро даъват кард, то бо онҳо равад. Вай бо хушнудӣ розӣ шуд, ва намедонист, ки шавҳари апааш, Савал, низ дар конфронс хоҳад буд.

Вай хеле шод буд, ки боз Савалро мебинад ва дарҳол қарор дод, ки ҳамроҳи вай ба Непал меравад. Аммо қарори онҳо шубон ва занашро ғамгин кард. „Оё ту боварӣ дорӣ, ки бояд равӣ, Пурнима?“ — пурсид шубон. — „Оё ту медонӣ, ки дар Непал бо чӣ гуна душворихо рӯ ба рӯ мешавӣ? Ба ту лозим меояд, ки дар бошишгоҳи гурезагон зиндагӣ кунӣ“.

Пурнима суханони меҳрубонаи шубонро гӯш мекард, ва медонист, ки ҳақ ба ҷониби ӯст. Шубон ва занаш бо вай чун бо духтари худ муносибат мекарданд ва аз назди онҳо рафтан барояш ҳақиқатан душвор буд. Аммо вай қарор дод. „Ҳа, ман боварӣ дорам“, — ҷавоб дод вай. — „Ман мехоҳам бо оилаи худ бошам. Ман аз меҳрубонии шумо бениҳоят миннатдорам, аммо медонам, ки ин хости Худованд аст“.

Ҳангоме ки Пурнима ва Сивал ба бошишгоҳи гурезагон дар сарҳади шимолии Непал омаданд, торикӣ фаро мерасид, бинобар ин вай хонаи навашонро дарҳол надид. Дар ин лаҳза чизи муҳимтарин боз бо Майя вохӯрдан буд. Хоҳарон бо нидои шодӣ ҳамдигарро ба оғӯш гирифтанд. Сипас Пурнима дар болои бўрӯи тунуки бамбуки зуд ба хоб рафт. „Пурнима, бедор шав!“ Эстери хурдакак дар назди Пурнима медавид ва кафкӯбӣ намуда механдид. Ҳангоме ки Пурнима чашмонашро кушод, аввалин чизи дидааш чорчӯбаи ноустувори бамбуки буд, ки ба болояш пластики ғафс пӯшонда буданд — шифти кулбаи

онҳо. Вай нишаст ва чунон садоеро шунид, ки гӯё садҳо одамон дар пеши даромадгоҳи кулба чунбуҷӯл дошта бошанд. Пурнима зуд фаҳмид, ки ҳазорон оилаҳо ин ҷо дар қадом вазъияти душвор ва қашшоқӣ зиндагӣ мекунанд. Ҳар қадар бештар бинад, ба ҳамон андоза маъюсиаш меафзуд.

Майя, ки аз вохӯрдан бо хоҳараш хурсанд буд, Пурнимаро дилбардорӣ мекард. „Гӯш кун, Пурнима“, — гуфт вай ба хоҳараш, — „ман медонам, ки ин макони даҳшатовар аст, аммо дасти Худованд ҳамеша бо мост, новобаста ба он ки мо дар кучоём. Оиди ҳамаи онҳое ки дар ин ҷо ҳастанд, фикр кун, онҳо ҳеҷ гоҳ оиди Исои Масеҳ нашунидаанд. Оё ту медонӣ, ки одамон нақлҳои туро оиди Худо бо майли том гӯш мекунанд — шояд аз боиси он, ки онҳо ин гуна воизи хурдсол ва зеборо надидаанд“.

Пурнима сурх шуд ва табассум намуд. „Шояд“, — гуфт вай. — „Аммо то ба кай мо дар ин ҷо мемонем, ту чӣ фикр дорӣ? Наход Худо нақша дорад, ки мо ҳеҷ гоҳ ба ватан барнагардем?“

Майя чӣ ҷавоб доданро наметодид, аммо вай Пурнимаро саҳт оғӯш кард. Вай дар назди хоҳараш қавӣ будан мехост, аммо хулаш низ ба худ ҳамин саволро меод.

Хафтаҳо мегузаштанд ва Пурнима тадриҷан қоидаҳои зиндагӣ дар бошишгоҳро барои худ кашф мекард. Агар аз бошишгоҳ баромада, ба дехоти атроф рафтани шавӣ, „рухсатнома“ гирифтани лозим аст. Набояд гӯӣ, ки барои мавъизаи Инчил меравӣ. Дар бошишгоҳ ҷамъомади калони масеҳиёро ҷамъ кардан мумкин нест. Гурӯҳҳои хурд даркоранд ва дар „калӣсоҳи хонагӣ“ ҷамъ шудан лозим аст. Ба дарсоҳи рафта, забон омӯхтан мумкин аст ва ғайра ва ҳоказо. Бошишгоҳи гурезагон ҳаёти худро дошт ва ба ҳаёте ки Пурнима умед дошт, монанд набуд.

Ҷидду ҷаҳд барои мавъизаи Инчил

Дар ҳаёти бошишгоҳ барои Пурнима он чиз муҳим буд, ки дар байни ҳазорон гурезагон миқдори имондорон меафзуд. Вай аз бехатарии оилаи Масеҳ ҳаловат мебурд. Вай дӯстони зиёд пайдо намуд. Вай бо дӯстонаш дар ҳайати гурӯҳҳои хурд борҳо ба дехот ва бошишгоҳҳои ҳамсоя барои хабаргирии масеҳиёни дигар мерафтанд. Онҳо ин имкониятҳоро истифода бурда, ба забони нави худ мавъиза мекарданд. Пурнима аз ин саргузаштҳо қаноатмандӣ ҳис мекард, вай ошкор кард, ки ба мусиқӣ лаёқат дорад, вай нисбати гумроҳшудагон ҳамдардии бештар ҳис мекард. Бо вазифаи мавъизаи Инчил машғул

шуда, вай оиди ҳаёти қашшоқонаи бошишгоҳ қариб фаромӯш мекард.

Пурнима ва дӯстонаш сафарҳои худро ба бошишгоҳҳо ва дехоти дигар барои паҳн кардани Инчил давом медоданд, то даме ки соли дигар онҳоро дастгир карданд.

Субхгоҳон, пагоҳии рӯзи якшанбе гурӯҳ ба сафари дусоата ба хонаи Ҷона равон шуд. Ҷона дар бораи масеҳиёни бозхатимом шунида буд ва якчанд нафари онҳоро ба хонаи худ ва низ барои дар майдони бозор мавъиза кардани Инчил даъват намуд. Пурнима ва дигарон бо хушнудӣ розӣ шуданд.

11 кас ноаён, ду-сенафарӣ баромада, дар роҳ дар масофаи як мил аз бошишгоҳ вохӯрданд. Онҳо Китобҳои Муқаддас, якчанд брошюраҳо, гитараро мебурданд ва аз он дар ҳаяҷон буданд, ки имкон доранд дар деҳаи нав ба одамоне мавъиза кунанд, ки шояд ҳеч гоҳ Инчилро нашундаанд. Аммо онҳо медонистанд, ки бояд зуд раванд, то ки бегоҳӣ ба бошишгоҳ баргашта тавонанд.

Нисфирӯзӣ онҳо ба хонаи Ҷона омаданд ва баъди мушоракат ба майдони бозор рафтанд. Ҳамин ки онҳо якчанд суруд хондани шуданд, панҷ корманди полис назди онҳо омаданд. „Бо мо биёед!“ — фармуданд онҳо.

Масеҳиён тарсиданд ва чорае надоштанд, ба ҷуз ин ки аз пайи афсарон раванд. Ба зудӣ онҳоро назди капитан оварданд. „Шумо аз кучод?“ — пурсид вай бо оҳанги сахтгирона. „Кӣ ба шумо иҷозат дод, ки аз бошишгоҳ берун бароед? Кӣ ба шумо иҷозат дод, ки дини худро дар Непал мавъиза кунед?“

„Шумо ин ҷо ҳеч ҳуқуқе надоред“

Тамоми рӯз дар камераи торик ва ифлос онҳо интизор буданд, ки кай онҳоро назди капитан ба истинтоқ мебаранд, аввал мардхоро ва баъд занҳоро. Ин ба дили Пурнима зад, вай гумон мекард, ки ин ҳамагӣ иштибоҳест ва қарор дод ба капитан мурочиат кунад: „Мо ҳеч кори баде накардаем. Чаро шумо моро ин ҷо нигоҳ медоред? Илтимос, моро сар диҳед. Мо бояд то торикӣ ба бошишгоҳ рафта расем“.

„Не!“ — фарёд кард капитан. — „Имрӯз шумо ин ҷо мемонед, пагоҳ бошад ба шӯъбаи ноҳиявии полис меравед“. Пурнима мидид, ки капитан аз дастгир ва ҳабс кардани онҳо қаноатманд аст. Вайро ҳамроҳи се нафар занони дигар дар камераи хурди ифлос маҳкам карданд, ва онҳо дар он ҷо ба ҳам чафс шуда, мегиристанд ва аз

Худованд химоят металабиданд. Онҳо медонистанд, ки дар Непал мавъиза намудани Инчил хатарнок аст, аммо бисёр одамоне ки ҳеҷ гоҳ Инчилро нашунида буданд, меҳостанд оиди он бишнаванд, бинобар ин худро ба хатар андохтан меарзид.

Пагоҳии дигар ходимони полис 11 нафар масеҳиёро боз якҷоя чамъ оварданд. „Агар пул дошта бошед, метавонед барои хӯрдан чизе биҳаред“, — гуфт ба онҳо яке аз афсарон. — „Роҳамон дароз аст“.

Пурнима ба ҳамроҳонаш ба аломати пурсиш нигарист, аммо қарор дод, ки безобита нашавад. Албатта, ҳамааш имрӯз дар шӯъбаи ноҳиявии полис аниқ хоҳад шуд.

Онҳо тамоми рӯз аз байни ҷангал мегузаштанд — 11 масеҳӣ ва нӯҳ корманди полис бо автоматҳо. Ба аслиҳа нигариста, Пурнима фикр мекард: „Ба фикрам, мо ба одамони хатарнок монандем“. Вай ва масеҳиёни дигар пул надоштанд, бинобар ин на об доштанд ва на хӯрок. Ҳангоми аз ҷӯй гузаштан онҳо об нӯшиданд.

Ҳангоме ки онҳо ниҳоят ба шӯъбаи ноҳиявӣ расиданд, алақай торик шуда буд. Пурнима саҳт хаста шуда буд, вай хунук меҳӯрд ва гурусна буд, аммо вайро фикре дастгирӣ мекард, ки Худо бо онҳост ва вай боварӣ дошт, ки ба зудӣ онҳо ба хона бармегарданд. Аммо ҳамин ки истинтоқ сар шуд, умеди вай барбод рафт. Дар ҳучраи истинтоқ дар паси мизи калон панҷ нафар афсарон нишаста буданд. Онҳо хашмигона дод зада саволҳо медоданд: „Кӣ ба шумо иҷозат дод, ки дар майдони бозори Ҷапа мавъиза кунед? Кӣ шуморо дастгирӣ мекунад? Китобхоятнро аз кучо гирифтед? Шумо — гурезаҳои ифлос! Ин ҷо шумо ҳеҷ ҳуқуқе надоред“.

Ҳар касеро ки ба ин додзаниҳо ҷавоб додани мешуд, мезаданд, лагадкӯб мекарданд, аммо асиронро ҳангоми хомӯш буданашон низ мезаданд. Саволҳо ва лату кӯб якҷанд соат давом карданд. Ниҳоят яке аз афсарон гуфт: „Барои имрӯз бас аст. Ба онҳо хӯрдани дихед, ва мо пагоҳ давом медиҳем“.

Шароит дар ин камера ҳатто аз ҳабсхонаи аввали бадтар буд. Пурнима ошуфтагӣ ва хашми худро нигоҳ медошт; ҳучра хеле бадбӯй буд, фарш хунук, ва ҳатто сатиле набуд, ки чун туалети истифода баранд.

Пагоҳӣ Пурнима ва дигар занон дар камера бо тарс интизор буданд. Аскарон асиронро якто-якто бароварда, истинтоқ мекарданд. Сардори полиси округ ба Пурнима гуфт, ки онҳо далелҳо доранд, ки вай ва дӯстонаш маъбади буддоиро вайрон карда, худоёни онҳоро таҳқир мекунанд.

„Не, ин дурӯғ аст!“ — ба суҳанони вай бовар накарда, нидо кард

Пурнима. Афсар ба рӯи вай сахт зад.

„Ту дурӯғгӯи майдаи беҳаё“, — фарёд зад вай. — „Ба мо росташро гӯй ва мӯхлати камтар мегири. Агар боз дурӯғ гуфтан гири, ба муддати дароз ба ҳабсхонаи федералӣ меафти“. Пурнима ба харос афтид, аммо дар гуфтааш устувор монд. Вайро боз ва боз мезаданд ва лагадкӯб мекарданд, ва баъди муддате, пас аз лату кӯби бераҳмона, майнааш дигар ҳеч чизро қабул намекард. Дар он шаби аввалин дар Ҳиндустон вай ханӯз намедонист, ки одамон ин гуна бераҳм буда метавонанд. Аммо дар давоми 28 рӯзи оянда вай инро донист; таълимгирии вай сахтгирона буд. Ин барои духтараки 15-сола дарси душвор буд.

Рӯзҳои дарози истинтоқҳо тӯл мекашиданд, ходимони полис вази-фаи худро иҷро мекарданд: шикастани рӯҳияи Пурнима ва дӯстонаш. Тартиб ҳамеша як хел буд, онҳо фақат намедонистанд, ки киро аввал ба истинтоқ ва лату кӯби ҳаррӯза мебаранд. *Савол, ҷавоби нодуруст, боз як ҷавоби нодуруст, боз як зарба.* Ва ҳамин тавр давом мекард.

Дар камера Пурнима ва занони дигар паст-паст месуруданд ва то нисфишаби дуо мекарданд ва якдигарро рӯҳбаланд кардани мешуданд: „Устувор бош, ба зудӣ ҳамаи ин ба охир мерасад ва мо ба хона меравем“, — пичиррос мезаданд онҳо дар торикӣ.

Хона, фикр мекард Пурнима, охир ин истилоҳи нисбӣ аст.

Нури осоиштагии Худованд

Дар лагер Пурнима доимо оиди волидони худ фикр мекард ва хонаи худро дар Бутан пазмон мешуд. Акнун бошад аппаш ва кулбаи хурдакакашонро дар бошишгоҳи гурезагон пазмон шуда буд, вай ҳатто фикр ҳам намекард, ки онҳоро ин гуна пазмон мешавад. Вай донистанӣ буд, ки қиянчаҳояш чӣ қор карда истоданд, вай барои Майя дар хавотир буд. Оё Майя оиди дар кучо будани Пурнима ҳаба-ре дорад?

„Оҳ, Майя, ман хеле афсӯс меҳӯрам, ки бароят ин қадар муш-килӣ овардам. Ту шояд сахт андӯҳгин шудай“, — фикр мекард Пурнима. Баъзе масеҳиён дар бошишгоҳи гурезагон, ва шубони бародарон низ, оиди ҳабс шудани гурӯҳ шунида буданд. Онҳо ҳатто ба ҳабсхонае ки Пурнима ва дигаронро дар он нигоҳ медоштанд, рафтанд, аммо аскарон онҳоро бераҳмона зада, пеш карданд. Ба 11 нафар масеҳиёни асир инро хабар доданд, ва онҳо андӯҳгин шуданд, ки дӯстонашонро задаанд.

Рӯзи 25-уми маҳбусӣ яке аз посбонон барои Пурнима хеле барвақт

омад. Сардор дар хучраи истинтоқҳо интизори вай, омодаи нишон додани бераҳмии худ буд. Ва боз истинтоқ сар шуд: „Ки ба ту гуфт, ки мавъиза кунӣ? Ту ин қадар хурд ҳастӣ. Шояд ин айби ту набошад. Албатта, касе туро маҷбур кардааст, ки ин динро қабул кунӣ ва ба ту пул ваъда кардааст. Ки ба шумо китобҳо мефиристад? Ки шуморо дастгирӣ мекунад? Агар ту ба ман гӯӣ, ки ин кист, мо туро дигар намезанем, ту ҳатто метавонӣ ба бошишгоҳ баргардӣ“.

Якчанд дақиқаи оянда барои Пурнима чун абадиёт тофтанд. Вай аз норасоии хӯрок хаставу хароб гардида буд — ба маҳбусон дар як рӯз ду бор хӯрок медоданд — Пурнима ифлос буд (ҷои шустушӯӣ набуд), аммо бо вучуди ин вай ҳис мекард, ки хангоми истинтоқҳо осоиштагии Худованд дар вай медурахшад. Ҳангоме вай худро ба Худованд месупорид, хангоме вай дуо мекард, ки Худо азобдихандагонашро бубахшад ва барои тоб овардан қувват диҳад, ин ба вай ёри медод.

„Ба саволҳои ман ҷавоб деҳ!“ — дод зад афсар.

Пурнима тамоми мардонагии худро ба ёри даъват намуда, ба зарба омода шуд. Вай медонист, ки ҷавобаш ба афсар маъқул намешавад. „Ман масеҳиятро барои пул, дастгирӣ ва ё ягон чизи дигар қабул накардаам! Ман масеҳиятро барои он қабул кардам, ки апаам се сол бемор буд, сипас масеҳиятро қабул карда, ба таври мӯъҷизаосо сихат шуд. Ман бисёр мӯъҷизахоро дидаам ва ман осоишу шодӣ дорам. Дигар сабабе нест“.

Сардор хашмгин шуда, ба вай наздик омад. Нафасгирии вайро ҳис карда ва ғазабро дар чашмонаш дида, Пурнима тарсид ва кӯшиш кард, ки ақиб наравад. „Ту дурӯғ мегӯӣ!“ — дод зад вай ба рӯи Пурнима. — „Ман медонам, ки ту чизеро пинҳон мекунӣ. Ту рост намегӯӣ. Акнун ту ба муддати зиёд ба ҳабсхона меафти. Ту ба ин омода ҳастӣ?“ Пеш аз он ки Пурнима ҷавоб диҳад, афсар вайро саҳт зад ва вай аз курсӣ афтид. „Вайро ба камера баред“, — фармуд афсар.

Ҳамкамераҳои Пурнима чехраи нозуки вайро аз зарба капкабудшуда дида, оҳ кашиданд. Руи вай дар пеши назар варам мекард. „Безобита нашавед“, — дурӯғ гуфт Пурнима бо чашмони ашқбор. „Ин на он қадаре ки метобад, дарднок аст“.

Занон медонистанд, ки ин тавр нест, охир, онҳоро низ афсарони бераҳм мезаданд ва таҳқир мекарданд. Онҳо ба қадри имкон Пурнимаро тасалло медоданд ва афсӯс меҳӯрданд, ки ба суханони онҳо бовар қардан намеҳоянд. Ходимони полис бовар намекарданд, ки Пурнима ва дӯстонаш аз хориҷиён ёрмандӣ намегирифтанд. Онҳо

боварӣ доштанд, ки Китобҳои Муқаддас ва брошюраҳо аз Непал набуда, балки аз кишварҳои дигар оварда мешаванд, зеро масеҳият дини бегона аст. Онҳо бовар кардан намехостанд, ки он дар Непал бе ҳеҷ мачбуркунӣ ё ваъдаи ғоибонаи шахсӣ паҳн мегардад.

Якчанд рӯзи дигар ором гузаштанд. Пурнима ва дӯстонаш оиди тақдирӣ худ фикр мекарданд. Дуоҳо ва сурудхонии паст барои таскини дил ва гузарондани вақт ёрӣ медоданд. Аммо дар Пурнима ҳисси хавотирӣ пайдо шуд, вай фикр мекард, ки чаро онҳоро ба истинтоқ намебаранд. *Онҳо чӣ кор карда истодаанд? Чаро онҳо моро сар намедиханд?* — фикр мекард вай.

„Ман хеле хушбахтам“

Нихоят, пагоҳии рӯзи сешанбе, 20-уми сентябр гурӯҳро боз дар хучраи сардор ҷамъ оварданд. Пурнима медонист, ки онҳо ягон коре карданӣ ҳастанд, зеро то ин муддат занонро аз мардон ҷудо нигоҳ медоштанд. Гурезагонро қатор карда, ба дастонашон ишқел заданд ва аз майдони деҳа гузаронда, ба бинои маҳкама, ки боми тунукагин дошт, бурданд. Пурнима хеле шод буд, ки ақаллан якчанд дақиқа дар офтоб буда метавонад, ва фаромӯш кард, ки аз пешомадашон дар хавотир аст.

Дар хучра одамони бисёре буданд ва гурӯҳи гурезагонро ба пеш гузаронда, назди адвокати ки аз тарафи маҳкама таъин шуда буд, шинонданд. Дар тарафи муқобили хучра прокурори давлатӣ менишаст. Вай айбномаи 11 нафарро хонд. Ҳангоме ки вай рӯйхати айбдоркуниҳои бардурӯғро мехонд — вайрон кардани маъбадҳои буддоия ва куштани говҳои муқаддас — Пурнима, ҳақиқатан, ба чизе умед мебаст. Шояд, ин рӯзи сафедшавии онҳо мешавад ва онҳоро озод мекунанд. Довар, албатта, мефаҳмад, ки онҳо бегуноҳанд.

Адвокати онҳо ба қадри кофӣ боварибахш исбот мекард, аммо прокурор аз рӯи нақша амал мекард, мақсади вай он буд, ки масеҳиёнро дар намунаи онҳо ҷазо диҳад. Беғоҳ шуд. Қариб соати даҳ довар ниҳоят қарор қабул кард ва ба гурӯҳи азобдида айбномаро хонданд. Ҳангоме довар гуфт, ки онҳоро ба муддати се сол ба ҳабсхонаи федералӣ мефиристанд, Пурнима ларзид.

Се сол. Дар каллаи Пурнима ин суҳанон садо медоданд. Пурнима ба Худо ваъда дод, ки ба ҳар ҷое ки ӯ вайро фиристад, ба ӯ вафодор мемонад: дур аз хона... аз Бутан... ба бошишгоҳи гурезагон. Аммо ба ҳабсхона? Ин духтараки 15-сола ба ин тоб оварда наметавонист.

Вай чашмонашро пӯшид ва боз кӯшиш кард дар оятҳои Китоби Муқаддас, ки аз ёд медонист, тасалло ёбад. Вай тасаввур мекард, ки Исо дар болои кӯҳ нишаста, ба шогирдонаш таълим медиҳад, ва вай ҳис мекард, ки хангоми ба ёд овардани суханони зерин мардонагии вай қавӣ мегардад: „*Хушо онҳое ки барои ҳақиқат ронда мешаванд, зеро Малакути Осмон аз онҳо онҳост. Хушо онҳое ки барои ҳақиқат ронда мешаванд... Хушо...*“ Вай хомӯш шуд, зеро ҳақиқатро фаҳмид: „*Хушо ман...*“²

Оиди маҳбусӣ чун оиди баракат фикр кардан душвор буд. Рӯҳи чони Пурнима ин ҳақиқатро пештар аз он ки ақлаш инро дарк кунад, қабул карданд. Аммо дар рӯзҳои оянда ин ваъда барои маҳбусон сарчашмаи қувват гардид ва онҳо ин суханонро бисёр вақт якҷоя такрор мекарданд.

Акнун онҳоро дутоӣ ишкел зада, аз бинои маҳкама бароварданд ва бори дигар аз байни ҷангалистони касногузар бурданд. Ҳабсхона дар масофаи якҷанд мил, дар болои кӯҳ буд. Пурнима маҷлиси довариро ба ёд оварда, боварӣ ҳосил кард, ки дар ҳамаи он ҷо онҳо рӯй медиҳад, Худо иштирок дорад. Онҳоро бардурӯғ айбдор карда, барои кори Масех ба зиндон мебаранд. Донистани ин ба Пурнима тасалло мебахшид ва вай ҳис мекард, ки ба хотири Масех азоб кашидан барои вай шараф аст. Ба даҳ нафар дӯстонаш, ки хастаҳола на дар ҷангал роҳ мерафтанд, нигариста, вай медонист, ки дар ҷамъияти хуб аст.

„Ба дӯзах хуш омадед“

Онҳо соати сеи шаб ба дарвозаи ҳабсхона наздик шуданд. Дар рушноии моҳ Пурнима деворҳои баланди атрофи ҳабсхона ва дарвозаи калонро дид, ки бо ғичирроси саҳт кушода шуд, то онҳо дароянд. Бино намуди азим ва тира дошт, шояд он як замоне қалъаи бошукӯхе буд, аммо ҳоло он хеле фарсуда шуда буд. Хангоме ки онҳо аз ҳавлии кушода гузашта, ба биноҳои даруни ҳавлӣ мерафтанд, Пурнима бори охир ба ақиб нигарист ва дарвозаҳои калон пӯшида шуданд.

Ғичирроси баланд ба тамоми ҳудуди ҳабсхона — ҳонаи нави вай паҳн шуд.

Ба Пурнима ва занони дигар бӯрҳои тунуки ҳасин доданд ва онҳоро ба камера бурданд. Он ҷо хеле торик буд, аммо тадриҷан онҳо сурӯҳҳои одамони дигарро, ки дар фарш мехобиданд, фарқ карданд. Аз замин овози ачибе омад: „Хуш омадед. Хуш омадед ба дӯзах“.

Пурнима хавотиромез фикр мекард, ки ҳамкамераҳои онҳо киро бошанд. Онҳо кадом ҷиновтхоро содир кардаанд? Оё онҳо бераҳманд? Оё вай ба онҳо маъқул мешавад? Ин саволҳо, ки вай ҷавоби онҳоро намедонист, вайро ором намегузоштанд. Вай дар назди девори берунӣ ҷои ҳолӣ ёфта, нишаст ва зонуҳояшро ба манаҳаш наздик кашид. Вай ҳаста шуда буд, аммо ҳобида наметавонист, зеро хеле тарсида буд.

Баъди якҷанд соат аз сӯроҳии панҷарадор, ки дар ҷои баланди девор буданд, рӯшноӣ даромад ва Пурнимаву дӯстонаш атрофро дида тавонистанд. Хучра калон набуд, аммо пур набуд. Дар камераи онҳо панҷ нафар маҳбусон буданд ва ҳар кадоми ин занҳо, аз афташ, ҷои худро доштанд, чизу чорашон дар наздашон дар фарш мехобид. Ваннаро, агар онро чунин номидан мумкин бошад, сахти сементи иваз мекард, ки ба девори берунӣ мепайваст. Он ҷо дастшӯяки зангада буд, аммо собун набуд. Дар семент сӯроҳӣ ва ҷох буд, ки аз он ба камера бӯи бад меомад; аз афташ, онро ҳеҷ гоҳ тоза накарда буданд.

Деворҳои бетони ҳабсхона ранг карда шуда, онҳоро ифлосии чандинсола пӯшида буд. Фарш хунук, намнок ва хеле ифлос буд. Тирезаи хурдак ба маҳбусон имкон медод, ки хавлӣ ва камераи мардонро дар тарафи муқобили хавлӣ бинанд. Болотар аз хавлӣ дидбонҳои танге буд, ки аз он ҷо посбонон маҳбусонро мушоҳида карда метавонистанд, агарчи Пурнима ханӯз дар он ҷо посбононро надида буд. Туласа сарвари номниҳоди камера буд. „Ту ҷаро ин ҷо ҳастӣ?“ — ба Пурнима нигариста, пурсид вай. — „Ту барои дар ҳабс будан ханӯз хеле хурд ҳастӣ“.

„Ман намедонам, ки хеле хурдсолам ё не, аммо мо барои он дар ин ҷо ҳастем, ки масеҳӣ мебошем“, — ҷавоб дод Пурнима.

„Масеҳиён?“ — Туласа гӯё ин суханонро туф кард. — „Ҷаро онҳо шуморо барои масеҳӣ буданатон ба ҳабсхона партофтанд, охир аблаҳӣ хилофи қонун нест-ку“. Вай хандид, дигарон низ хандиданд. Вай номи худро гуфт, аммо дар суханонаш меҳрубонӣ набуд. „Мегуянд, ки ман хушдомани худро куштаам“, — гуррос зад вай. „Бинобар ин муддате дар ин ҷо хоҳам буд, ва агар ба ман ҳалал нарасонанд, хеле миннатдор мешавам“.

Пурнима бо диққат ин занро мушоҳида мекард, агарчи суханони саҳти Туласа вайро тарсонданд. Пурнима чунин меҳисобид, ки дар зерин симои хунук дили меҳрубон ва нозуке ниҳон аст ва аз ҳамин лаҳза ба Худо дуо мекард, то ба вай имкон диҳад, ки ин дилро дарёбад.

Туласа ҳақорат карда, ба гӯшаи худ баргашт. Пурнима пайҳас кард, ки вай бисёр кампалҳо ва ашён шахси дорад, ва ин маънои онро дошт, ки Туласа кайҳо боз дар ин ҷост ва баъзе чизҳоро аз дӯстон ва хешовандон гирифтааст. Навомадагон ба ғайр аз либоси дар танашон буда ҳеҷ чиз надоштанд. Он пагоҳии аввалин онҳо чамъ омада, дуо карданд ва қарор доданд, ки ҳар пагоҳиро бо дуо сар меку- нанд ва ҳар рӯзи ҷумъа рӯза мегиранд. Ба маҳбусони нав косахову кошуқҳо доданд ва ду бор дар як рӯз хӯрок медоданд, одатан бо биринҷ ва картошка. Баъзан ба онҳо барои эҳтиёҷоти шахси андаке пул медоданд.

Масеҳиён ба зудӣ фаҳмиданд, ки ба ҳаёти ҳабсхона одат кардан мумкин аст, чуноне ки ба ҳаёти бошишгоҳ низ. Қоидаҳоро аз ёд кун, кӯшиш кун, ки аз нохушиҳо барканор бошӣ ва эҳтиёт бош. Аммо фарқи аён, албатта, дар он буд, ки онҳо озод набуданд ва ҳангоме ки нохушиҳо рӯй медоданд, посбонон даҳолат кардан намехостанд.

Аммо, фикр мекард Пурнима, ба ҳар ҳол дар ин ҷо истинтоқи ҳаррӯза ва зарбу лат нест, ва онҳо аз он шод буданд, ки яқҷоя дуо карда метавонанд, агарчи маҳбусони дигар масҳара карда, доимо дашном медоданд. Беш аз ҳама Пурнима аз дастдарозиҳои шахвонии посбонон, ки ба зудӣ баъди омадани онҳо сар шуданд, метарсид.

Яқҷанд моҳи аввал хеле тӯл кашиданд. Пурнима кам хоб мекард. Вай зуд фаҳмид, ки чаро маҳбусони дигар дар назди девори берунӣ ҷойгир нашудаанд: он ҷо хунук буд. Бо фаро расидани зимистон саломатии вай бад шуд, ва вай на либоси ғафс дошт ва на кампал. Тадричан зиндадилӣ вай бо ҳисси рӯҳафтадагии дохилӣ иваз шуд. Инро дарк карда, Пурнима барои беҳимоягии худ ва хомӯш шудани имон хавотир мешуд. Вай боз фикр мекард, ки хатои даҳшатоваре содир кардааст, боз ҳонаи худ, модарашро хоб медид ва шабҳои вай боз ҳам тоқатфарсо гардиданд. Вай тайёр буд таслим шавад.

Боре рӯзона Пурнима фарёдҳо ва овозҳои ғазаболудеро шунид, ки аз камераи мардона меомаданд: „Зан ўро! Зан ўро! Куш ўро!“ Дар камераи мардона бисёр вақт занозаниҳо рӯй медоданд, аммо ин дафъа тахтапушташ бичиррос зад, чун вай шунид: „Куш ўро! Масеҳии мурда дуо карда ва суруда наметавонад!“

Пурнима медонист, ки таҳдидҳо воқеӣ буданд. Туласа нақл кард, ки дар камераи мардона андаке пештар аз омадани онҳо касеро куштаанд. Пурнима мефаҳмид, ки шояд яке аз бародарони масеҳияш аз дасти маҳбусони дигар кушта мешавад, ва посбононро ҷег зад, аммо касе наомад. Вай мегирист ва ба рӯи бӯрӯ афтаида дуо мекард. Дар он лаҳза вай фаҳмид, ки маҳбуси барои бародаронаш хеле

вазинтар аст, зеро дар он камера зиёда аз дусад нафар мардон буда, аксарашон ҷинояткорони ашаддӣ мебошанд.

„Худованди меҳрубон!“ — дуо мекард вай, — „аз Ту илтиҷо мекунам, ба мурдани вай роҳ надех, роҳ надех, ки онҳо вайро кушанд“.

Баъд вай на фақат барои худ, балки барои ҳамаашон гирифт.

Дар камераи мардона Ашот ном бародарро зада буданд, вай базӯр зинда монд. Пурнима барои сиҳат шудани вай шукргузор буд ва роҳу воситаҳоеро меҷуст, то ба занони ҳамкамерааш оиди имони худ мавъиза кунад. Вай медонист, ки агар ба маҳбусии сесола тоб оварданӣ бошад, бояд илоҷе карда фаъол шавад. Дар давоми ҳафтаҳои охир вай имкон дод, ки на танҳо ҷисмаш, балки рӯҳ ва ҷонаш низ маҳбус шаванд. Инро дигаргун қардан лозим аст. „Ба ман бигӯй, Худованд, ман чӣ бояд кунам?“ — дуо мекард вай. — „Бо вучуди ҳама гуна вазъиятҳо ман тайёрам ба Ту хизмат кунам“.

Дар ин лаҳза ба хотираш омад, ки ба наздикӣ иди Мавлуд аст.

Тӯҳфаи мавлудӣ

„Амак“ ном касе дар ҳабсхонаи федералӣ дер боз маҳбус буд. Вай муддати дуру дароз дар ҳабсхона буд ва озодона дар он ҷо мегашт, ва баъзе навомадагон одатан гумон мекарданд, ки вай яке аз қормандони ҳабсхона аст. Ҳар ҳафта вай ба камераҳо омада, аз маҳбусон мепурсид, ки аз бозор барояшон чӣ бихарад.

„Салом, Пурнима“, — гуфт вай он рӯз. — „Барои ту чӣ бихарам, ё ту то озодшавӣ пулҳоятро чамъ қардани ҳастӣ? Чаро ту пулҳоятро чамъ мекуни? Агар пулро сарф накуни, аз он чӣ фоида?“

Ҳангоме ки вай инро гуфт, дар майнаи Пурнима фикре пайдо шуд. Ана чӣ мекунам. Ташаккур ба ту, Амак.

Вай шитобон ҳамаи пулҳои чамъқардаашро ба вай дода, аз паси панҷара пичирросзанон гуфт, ки ба вай чӣ даркор аст. Шитоб нақарда рафтани вайро дида, Пурнима дуо мекард, ки Амак маҳз ҳамон ҷизҳои хостаи вайро бихарад. Ҳангоме Амак хоҳиши вайро шунид, гумон қард, ки вай девона шудааст, аммо бо овози паст гуфт: „Ба ин чехраи бегуноҳ не гуфтан наметавонам“.

Ҳангоме ки вай баргашт, пакетро ба дасти Пурнима дод. „Ҳамааш дар он ҷо“, — гуфт вай, — „аммо ба ҳар ҳол ман гумон мекунам, ки ту девона шудай. Дар ҳабсхона гоҳо ҳамин тавр мешавад“.

Пурнима табассум қарда, ба вай ташаккур гуфт ва аз байни панҷара дасти вайро фишурд. Сипас вай тайёриҳои худро сар қард, дигарон бошанд вайро мушоҳида мекарданд. Ниҳоят, онҳо наздик

омада пурсиданд, ки вай чӣ мекунад, аммо Пурнима ба онҳо аҳамият наодо, аз пайи кори худ шуд. Вай тамоми нимаи дуҷуми рӯз кор мекард ва ҳамаи корхояшро анҷом доданӣ буд. Ниҳоят, хангоме ки ҳама чиз тайёр шуд, вай назди онҳо омада эълон намуд: „Аз он вақте ки ман ин ҷо ҳастам, Худо ба ман гуфт, ки пулҳои маҳбусиамро сарф накунам. То ин пагоҳӣ ман намедонистам, ки чаро ӯ ба ман инро гуфт, аммо баъд фаҳмидам. Ман аз Амак хоҳиш кардам, ки бо ин пул бехтарин мурғҳо ва сабзавот бихарад. Ва ман онро барои шумо тайёр кардам“.

Маҳбусон ҳайрон шуда, хомӯшона ба вай менигаристанд. Туласа бо шубҳа ба вай нигариста, интизори ягон „найранге“ буд. Вай ҳайрон буд, ки чаро Пурнима, ки вай барояш ягон сухани неқ нагуфтааст, чунин зиёфате тайёр кардааст. „Ту чӣ гуфтани ҳастӣ? Ин чӣ найрангест?“ — пурсид вай нобоварона.

„Ман мехоҳам инро ҳамроҳи ту, Туласа — ҳамроҳи ҳамаи шумо бо ҳам бинам, ҳеҷ найранге нест. Ин тӯҳфаи ман барои шумост. Биёед мехӯрем!“

Он бегоҳ дар камераи занон бехтарин зиёфат буд. Ҳатто посбонон омада, нигоҳ мекарданд, Дар ҳабсхона зуд хабар пахн шуд: Пурнима зиёфат ороस्ताаст!

Бегоҳии дигар Туласа аз гӯшаи худ баромада назди Пурнима нишаст. „Чаро ту инро барои мо кардӣ?“ — пурсид вай, бори аввал ба Пурнима меҳрубона ва самимона муроҷиат карда. — „Аз он вақте ки шумо ба ин ҷо афтодед, мо ҳамеша ба ҳоли ту ва дигарон механдидем. Пул аз они ту буд, факат аз они ту. Ту онро барои худ истифода бурда метавонистӣ, чаро ту онро барои мо сарф кардӣ?“ Туласа чунин неқӯкориро фаҳмида наметавонист. Вай гумон мекард, ки Пурнима ё хеле нодон аст, ё хеле доно, ва мехост вайро бифаҳмад.

„Туласа“, — сар кард Пурнима бо табассум, — „оё ту ягон вақт чӣ будани Мавлудро шундаӣ?“

Ҳамин тавр маҳбуси ба қатл маҳкумшуда ва воизи ҷавон бо ҳам дӯстӣ пайдо карданд. Пурнима ба Туласа нақл кард, ки чӣ тавр се сол пеш хангоми парастии Мавлудӣ назди Масеҳ омад. Дар давоми якҷанд моҳи оянда Пурнима бо назокат, аммо ӯҳдабароёна бисёр вақт ба Туласа онди Масеҳ нақл мекард ва, агарчи ин ҳайратовар буд, онҳо дӯстони наздик шуданд. Туласа андаке модарашро ба хотири вай меовард ва дӯстӣ бо зани калонсол духтаракро тасалло меод. Агарчи вай намедонист, ки дар оянда вайро чӣ интизор аст, Пурнима қарор дод, ки онро бо мардонагӣ пешвоз гирад. Вай сустихои

худро медонист, аммо онҳоро пахш мекард. Вай мушкилихоро паси сар мекунад, дигар чизхоро бошад ба дасти Худованд медиҳад, чуноне ки Мусо карда буд.

Охирсухан

Пурнимаро ҳамроҳи дигар масеҳиён баъди 14 моҳ ва шаш рӯз озод карданд. Оиди ин ҳабс дар бошишгоҳи гурезагон ва, ниҳоят, дар тамоми ҷаҳон хабардор шуданд. Роҳбарони масеҳӣ аз бисёр кишварҳо чамъ омаданд ва ба ҳукумати Непал муроҷиат карда хоҳиш карданд, ки онҳоро озод кунад. „Мо медонем, ки шумо 11 нафар масеҳиёро дар ҳабсхонаи федералӣ нигоҳ медоред“, — муроҷиат карданд онҳо ба шоҳи Непал. — „Ва яке аз онҳо ҳанӯз кӯдак аст!“.

Баъд ба Пурнима ва дигарон гуфтанд, ки озодшавии пеш аз мӯҳлат аз он чи тасаввур мекунанд, бештар аст. Роҳбарони ҳабсхона қарор дода буданд, ки онҳоро ҳафт сол дар ҳабс нигоҳ доранд (мӯҳлати маҳбусӣ барои онҳое ки дигаронро ба масеҳият водор намудаанд).

Боиси ҳайрати роҳбарони ҳабсхона буд, ки онҳо ба зудӣ баъди озодшавӣ хоستانд бо собиқ ҳамкамераҳои худ вохӯранд. Баъди се моҳи маҳбусӣ масеҳиён аз оилаҳои худ ёрӣ мегирифтагӣ шуданд. Акнун онҳо ҳамаи чизҳои чамъшударо ба маҳбусон доданд. Пурнима низ пулҳои барои мавриди маҳбусон дод. Онҳо ба маҳбусони дигар хотиррасон карданд, ки онҳоро барои имон ба Исои Масеҳ таъкиб кардаанд. Баъзе маҳбусон масеҳӣ шуда буданд ва ба онҳо насиҳат карда шуд, ки „имонро нигоҳ доранд“. 11 нафар масеҳиён ваъда доданд, ки барои онҳо ва дигар маҳбусон дуо мекунанд.

Яке аз мардоне ки дар лату кӯб кардани Ашот иштирок дошт, пеш баромада гуфт: „Нури равшане ба ҳабсхонаи мо ворид шуда буд, акнун он гоиб мешавад“.

Пурнима пеш аз рафтани бори охир Туласаро, ки масеҳӣ шуда буд, оғӯш кард. Дертар, ҳангоме ки айбнома аз гардани Туласа соқит карда шуд, вайро озод карданд. Акнун вай дар калисо сарвари фаъол аст.

Аз он бори аввал, ки Майя ба Пурнима қиссаи библиявиро хонда буд, Пурнима аз Мусо ба вачд меомад. Вайро аз кишвар ронданд ва агарчи суханронӣ барояш душвор буд, Худо вайро ба таври беҳтарин истифода буд. Ҳамин тавр Пурнима низ, ки аз боиси хурдсолӣ худро нороҳат ҳис мекард, акнун дар Непал машхур шуд. Пурнимаро бисёр вақт ба калисоҳои назди бошишгоҳи гурезагон, ки вай он ҷо ҳамроҳи

Майя, Сивал ва қиянхояш зиндагӣ мекунад, даъват мекунад, то шаҳодатхояшро ба онҳо расонад.

Акнун вай ду мекунад, ки ягон вақт ба Бутан, ба ватани худ бармегардад, то ки модарашро бубинад ва Инчилро мавъиза кунад.

Аида

Овоз барои беовозҳо

Русия
Июл, соли
1968

Ба вай адвокат даркор набуд. Ба Аида Михайловна Скрипникова „баландгӯяк“ даркор набуд, хусусан оне ки ҳукумати шӯравӣ таъин кардааст. Вай мехост худаш худро ҷимоя кунад, дар назди довар парвандаи худро баён намояд. Дар паси мизи ҷимоятгар дар маҳкамаи шӯравӣ — дар ҳучраи панелхояш ҷӯбин — нишаста, вай ба сурати Ленин, „падари системае ки вай маҳбуси он буд“, менигарист.

Прокурор ба ин фикр розӣ набуд, вай намехост, ки Аида худро худаш ҷимоя кунад, ин маънои онро дошт, ки ба вай озодии аз ҳад зиёд дода мешавад. Вай таъкид намуд, ки айбдоршаванда дар беморхонаи касалиҳои рӯҳӣ табобат ёфтааст. Чи тавр вай ҷимояи парвандаи ҷиноятиро пеш бурда метавонад?

Ниҳоят довар бо Аида розӣ шуд ва адвокати вай аз толори маҷлиси доварӣ баромад, ва акнун Аида барои парванда ва ҷазои худ ҷавобгарӣ дошт. Ин бори аввал набуд, ки Аида дар толори доварӣ менишаст ва бори аввал набуд, ки вайро барои имондор будан, барои масеҳӣ буданаш айбдор мекарданд. Агар довар вайро айбдор ҳисобад ва вай ба колонияи ислоҳкунанда фиристода шавад, ин низ бори аввал нахоҳад буд. Не, ҳамаи инро вай кайҳо аз сар гузаронда буд. Ин дафъа аз ҳамаи дафъаҳои дигар бо он фарқ мекард, ки вай адвокати бефаъолияти аз тарафи ҳукумати шӯравӣ таъиншуда нахоҳад дошт. Бори аввал вай худаш худро ҷимоя мекунад, парвандаи худро аз номи имондорони кишвараш равшан баён мекунад.

Айбдоркуниҳо бисёр буданд ва довар ҳар яки онҳоро бо овози баланди айбдоркунанда мехонд, ки аз он хун дар рағҳо шах мешуд. Аидаро дар он айбдор мекарданд, ки дар Ленинград бе қайд (прописка) зиндагӣ мекунад. Ҳамчунин вайро дар он айбдор мекарданд, ки узви фирқаи калисои беқайд мебошад, ва низ дар он ки адабиёти ғайриқонунии чопшударо паҳн мекард.

Тӯҳмат бар зидди ҳақиқат

Дар маркази ҳамаи айбдоркуниҳои зидди вай як калима буд: тӯҳмат. Аида — исбот мекард прокурор — оиди ҳабси масеҳиён, оиди он ки онҳоро дар Иттиҳоди Шӯравӣ ба маҳбусӣ маҳкум мекунад, „маълумоти бардурӯғ“-ро паҳн мекард. Мувофиқи ақидаи ҳукумат, айбдоркунии ҷиддитарин он буд, ки вай ин маълумотро ба хориҷиён меод, кӯшиш мекард маълумоти фошкунандаи Иттиҳоди Шӯравиро ба дигар кишварҳо расонад.

Прокурор калимаи „тӯҳмат“-ро таъкид мекард ва Аида ҳимояи ҳудро бар калимаи ҳақиқат хоҳад сохт. Вай чунин андеша мекард: агар маълумоте ки вай додааст, рост бошад, он наметавонад „тӯҳмат“ бошад. Ва вай ба аҳли маҳкама исбот кардани буд, ки маълумот, бешубҳа, ҳаққонист.

Ҳангоме ки рӯйхати айбдоркуниҳоро меҳонданд, Аида бори аввал фаҳмид, ки органҳои хифзи ҳуқуқ вайро бо ҷидду ҷаҳд назорат мекарданд. Онҳо оиди мисс Юрсмар, зани зебочеҳраи шведӣ, ки ба Иттиҳоди Шӯравӣ барои аз Аида гирифтани маълумот омада буд, медонистанд. Онҳо медонистанд, ки Аида ва мисс Юрсмар дар кучо ва кай вохӯрдаанд. Онҳо дафтарчаи сабтҳои мисс Юрсмарро, ки дар он ёддоштҳои оиди вохӯрӣ бо Аида буданд, мусодира карданд. Довар хатто ҳар як мақолаеро, ки Аида ба мисс Юрсмар дода буд, номбар кард ва дар оҳанги суҳанронии вай нафрати истехзоомез ҳис карда мешуд.

„Юрсмар адабиёти гирифтаашро аз кишвар баровардани буд“, — давом меод довар, — аммо ҳангоми тафтиши гумруки адабиёти зикршударо ёфта мусодира намуданд. Вай аз ҳулосаи айбномаи чашмашро қанда, бо табассуми ғолибона ба айбдоршаванда нигарист.

Онҳо оиди Дэвид, боз як дӯсти масеҳӣ, ва оиди нусхаи маҷаллаи масеҳии „Хабарномаи наҷот“, ки Аида ба вай дода буд, медонистанд. Онҳо медонистанд, ки Аида ба вилояти дигар барои хабаргирии хоҳараш рафта, ба вай маҷаллаҳоро додааст, ва ин маҷаллаҳо дертар ба масеҳиёни қалисои пинҳонкор дода шудаанд. Органҳои хифзи ҳуқуқ ҳамаи онҳоро, ки Аида бо онҳо вохӯрда буд, ва ҳамаи маводеро ки вай паҳн карда буд, медонистанд.

Аида доништан мехост, ки онҳо қадом маълумотро ба даст овардаанд ва оиди қадом маҳбусони масеҳӣ ҳанӯз маълумоте набуд.

Боз ва боз довар ҳамон як ибораро такрор мекард. Чуноне ки дар айбномаи пешниҳодшуда гуфта шудааст, Аида „маълумоти бардурӯғ-

геро, ки ба Иттиходи Шӯравӣ ва тартиботи ҷамъияти тӯхмат мекунад“, паҳн мекард.

Бовари оромона

Аида ба курсии ҷӯбини сахти ҳимоя ором ништа буд. Вай фикр мекард, ки асабонӣ ва безобита мешавад. Аммо вай ором буд ва ба худ боварӣ дошт. Вай ҳузури Исои Масеҳро дар толори доварӣ хис мекард. Исо шогирдонашро таълим меод, ки хангоме назди подшоҳон ва доварон меистанд, оиди ҷӣ гуфтан ғам нахӯранд, ва вай ғам на-мехӯрд.

Хангоме ки вайро дар милисахона пурсиш мекарданд, — хондани хулосаи айбдоркуниро давом дода гуфт довар, — вай айби худро эътироф накард, агарчи иқрор шуд, ки китобҳо ва брошюраҳои масеҳиро паҳн мекард. Кормандони милиса хабар доданд, ки нусхаҳои бисёр ҳуҷҷатҳои додаи вай дар хонааш ёфт шуданд, ва нисбати вай парвандаи ҷинояти кушода шуд. Вай дар милисахона гуфт, ки дар ин мавод ҳеҷ тӯхмате нест, онҳо танҳо „вазъияти калисоро дар кишвари мо дуруст тасвир мекунад“.

Ниҳоят, довар айбномаро хонда тамом кард. Ба Аида бо қатъият нигариста, вай гуфт: „Айбдоршаванда, оё айбдоркуниҳои зидди шумо пешниҳодшударо мефаҳмед?“

Аида ба вай нигариста, ба нигоҳи ҷашмони сиёҳаш тоб овард: „Ҳа“.

„Шумо айби худро эътироф мекунед?“

„Не“. Овози Аида ором ва қатъӣ буд.

Довар ба навиштаҳои худ нигариста эълон кард, ки доварӣ дарҳол сар мешавад. „Шоҳиди яқум худи Аида хоҳад буд“, — гуфт вай.

Оила андӯҳгин аст

Хангоме ки Аида дар 21-солагӣ имондор шуд, вай намедонист, ки роҳи Исои Масеҳ вайро ба толори доварӣ меоварад. Вай дар оилаи масеҳӣ таваллуд шуда, аз хурдсолӣ медонист, ки Исо кист. Аммо дар соли 1940 падари вайро барои аз хизмати аскарӣ саркашӣ қардан ҳабс карданд ва оила ғаму андӯҳи калонеро аз сар гузаронд. Ба вай ваъда доданд, ки аз хизмати аскарӣ озод мекунад, аммо ҳуҷҷат надоданд. Вайро қатл карданд ва Аида, ки он вақт дусола буд, вайро ҳатто дар ёд надорад.

Модараш кӯдакони танҳо калон мекард. Онҳо дар шаҳраки хурде дар Сибир зиндагӣ мекарданд. Модар мехнати вазнинро ба ҷо ме-

овард ва дуо мекард. Вай мунтазам ба кӯдакон Навиштаи Муқаддасро меҳонд. Ва бо вучуди таҳдиди ҳабс ва таъқибот, кӯдаконро ба чамъомадҳои масеҳӣ пинҳонӣ дар хонаҳои якдигар мегузаронданд, мебурд. Баъзан амаки вай дар назди хона навбатдорӣ мекард, то бубинад, ки оё аскарон ӯ милисаҳо меоянд ё не. Аида он якшанbero, ки хангоми чамъомад ба хонаи онҳо милисаҳо зада даромаданд, аниқ дар ёд дорад. Онҳо амакаш ва ду нафар мардони масеҳии дигарро ҳабс карда, онҳоро дар ҷиноят айбдор карданд.

Хангоме ки Аида 11-сола буд, модараш вафот кард. Аида аниқ дар ёд дорад, модараш аз он дар хавотир буд, ки хангоме фарзандонаш калон мешаванд, аз имон ба Исои Масеҳ даст мекашанд. Бо вучуди ҳама кӯшишҳои модар, Аида аз имон дур шуд. Вай инро дидаву дониста накард, фақат шавку хавасашро гум кард. Аидаро апааш тарбия мекард ва оила бо корҳои рӯзгор банд шуда, ба чамъомадҳои калӣ рафтанд бас кард. Дар мактаб таълим меоданд, ки Худо нест ва дар оилаи онҳо Худоро дигар ба ёд намеоварданд.

Имони эҳёшуда

Хангоме ки Аида 19-сола шуд, вай ба Ленинград (акун Санкт-Петербург) кӯчид. Бародараш Виктор, ки аз вай 5 сол калонтар буд, омӯзишгоҳи баҳриро хатм карда, дар Ленинград сокин шуд, ва Аида ба он ҷо кӯчид, то ки ба вай наздиктар бошад. Боре онҳо оиди дин гуфтугӯ карданд.

Аида гуфт: „Ман намедонам, ки оё Худо ҳаст ё не“. Вай аз ҷавоби катъии бародараш хайрон шуд: „Ба ту чӣ шуд? Ман ҳеч гоҳ шубҳае надоштам! Ман медонам, ки Худо ҳаст“.

Афсӯс, ки Аида ин гуна боварӣ ба монанди бародараш надошт. Ба вай далеле даркор буд.

Баъди чанд муддати ин сӯҳбат бо бародараш, Аида аз назди мағозаи антиквариат гузашта истода, ба ёд овард, ки баъзан дар ин мағоза Библия фурӯхта мешавад. Вай ба мағоза даромада пурсид, ки оё онҳо Библия доранд ё не. Фурӯшанда ба вай гуфт, ки Библияҳо хеле кам пайдо мешаванд ва ҳоло нестанд. Аида берун баромад, ва харидори дигар аз пайи вай баромада пешниҳод кард, ки Аҳди Ҷадидро бо нархи 150 сӯм бихарад.

Ин қариб ҳама пуле буд, ки вай бо худ дошт, аммо вай онро дар бадали ин Китоб ба он шахс дод. Бародари Аида аз ин хариди вай шод шуд, зеро дар ин вақт ин китоб барояш беш аз ҳама ҷиз даркор буд. Вай бемории саратон дошт ва духтур ба вай гуфт, ки бемориаш

табобатнашаванда аст. Виктор аз Аида хохиш кард, ки ба хонаи дуо рафта, ба дӯстон оиди аҳволи вай хабар диҳад.

Аида хохиши вайро ба ҷо овард ва дӯстон мунтазам ба аёдати Виктор омада, вайро рӯҳбаланд мекарданд. Аида медид, ки рӯҳи бародараш зинда буд, дар ҳоле ки беморӣ ҷисми вайро сӯи марг мебард. Вай аз он ҳайрон буд, ки имони бародараш қавитар мешавад, дар ҳоле ки ҷисмаш сусттар мегардад. Вай мехост ҳамин гуна имон дошта бошад, ки бародараш дорад. Вай ба марг наздик шуда, тарс ва безобитагиро ҳис намекард, балки ба ҳаёти ҷовидонӣ боварии амик дошт.

Баъди чор моҳи аниқ шудани диагноз Виктор вафот кард. Аида дар назди ҷойгаҳи Виктор истода, ҳис мекард, ки бародараш мехост, то вай бидонад, ки Виктор на „Хайрбод“, балки „Вомехӯрем“ ме-гӯяд.

Аида мехост ҳамин гуна боварие дошта бошад, ки бародараш дошт. Ҳаёти Виктор — ва марги вай низ — ба бисёр саволҳои Аида ҷавоб доданд. Вай саволҳои худро бо дӯстони Виктор аз хонаи дуо муҳокима мекард. Ниҳоят барояш равшан шуд: вай дар имони худ аз пайи Исои Масеҳ меравад.

Ин қарори ҷавонзан барояш қимат хоҳад афтид, аммо вай ҳеҷ гоҳ дар ин бора афсӯс намехӯрд.

Мубодила бо китобҳо ва Калом

„Оё шумо ба маҳкама оиди айбдоркуниҳои пешниҳодшуда тавзеҳот додани ҳастед?“ — пурсид довар.

„Ҳа“, — ҷавоб дод Аида, ва медонист, ки довар ҳудаш савол хоҳад дод. Дар ин муурофия вай прокурор ва довари Аида хоҳад буд. „Ман эътироф мекунам, ки адабиёт паҳн мекардам ва онҳоро ба шахсони зикршуда меодам“.

„Вай фактҳоро эътироф мекунад. Ин парванда аз он ки ман интизор будам, тезтар пеш хоҳад рафт. Вай мебоист ба адвокат розӣ мешуд“, — фикр кард прокурор.

Довар исрор мекард ва Аида ҳамаи онҳоро ки ба онҳо адабиётро дода буд, номбар кард, чуноне ки дар айбнома зикр шуда буд. Вай розӣ нашуд, ки брошюраи ду-се саҳифа доштаре маҷалла номидаанд, аммо иқрор шуд, ки маълумотро паҳн мекард ва онро ҳатто ба хориҷиён дода буд.

„Ҳама чизи боқимонда дар хулосаи айбдоркунӣ дуруст аст?“ — пурсид довар, хангоме ки Аида суханашро ба охир расонд.

„Ҳа“, — ҷавоб дод вай. „Ҳамаи фактҳо оиди он ки ман адабиёт пахн мекардам, дуруст баён шудаанд. Аммо ин адабиёт «тасдиқоти бардурӯгеро, ки ба Иттиҳоди Шӯравӣ ва тартиботи ҷамъиятӣ тӯхмат мекарда бошад», надорад, яъне айбдоркунӣ ба моддаи 190/1 рост намеояд ва пахн кардани адабиёт худ аз худ ҷиноят нест. Бинобар ин ман худро айбдор намеҳисобам“.

Ба ҷои он ки дарҳол ин изҳороти Аидаро баррасӣ кунад, довар оиди Мисс Юрсмар пурсид, ки Аида ба вай маводро, аз ҷумла нусхаи ду муурофияи довариро бар масеҳиён дар маҳкамаҳои шӯравӣ дода буд. Аида гуфтан нахост, ки мисс Юрсмарро дар кучо вохӯрд, ва гуфт, ки ин „кори шахсӣ аст“.

Прокурор тарзи қорбурди Аидаро дида, фикр кард: „Шояд ин масеҳии ҷавон кори худро аз он чи ман интизор будам, бехтар химоя мекунад“.

Аида бо дили ноҳоҳам тафсилотро нақл кард. Вай ва мисс Юрсмар дар Шведсия дӯсти умумӣ доштанд ва он дӯст вохӯрии онҳоро ташкил кард. Мисс Юрсмар барои вай 50 китоби Аҳди Қадим харид, ки онҳоро Аида ба аъзоёни калисои пинҳонкор додани буд — аммо қормандони милиса онҳоро мусодира карданд. Дар иваз Аида ба мисс Юрсмар адабиёт ва баъзе мактубҳо ва матни маҷлисҳои довариро дод, то ки вай онҳоро ба Миссияи Славянӣ барад. Дар он ҷо онҳоро ҷоп мекунад ва дар тамоми ҷаҳон пахн мекунад.

„Чаро шумо ба мисс Юрсмар нусхаи «Хабарномаи наҷот» ва «Номаи бародарона»¹, матни маҷлисҳои доварӣ дар Москваю Рязан ва мактубҳои Хорев ва Маховитскийро додед?“ — пурсид довар.

„Барои он ки вай хонад ва оиди ҳаёти калисои мо хабардор шавад“, — ҷавоб дод Аида. „Хабарномаи Наҷот“ маҷаллаи дӯстдоштаи ман аст, „Номаи бародарона“ бошад оиди ҳаёти калисои мо нақл мекунад. Доварихо қисми ҳаёти мо шудаанд, ва барои оиди калисоҳои Русия маълумот гирифтани оиди муурофияҳои доварӣ доништан лозим аст“.

Дар воқеъ, барои имондорони Иттиҳоди Шӯравӣ доварихо қисми зиндагӣ шудаанд. Дар ин ҷо барои масеҳиёни ҳақиқӣ ҳаёти зарбу лат ва ба ҳаёти партофтагӣ тайёр буданд, ва маҷаллаҳои калисои пинҳонкор ин фактҳоро нашр мекарданд.

Довар наметавонист бовар кунад, ки Аида маълумоти махфӣ ва хеле муҳимро ба зани на он қадар шинос додааст.

„Дар байни имондорон дӯстӣ тез барқарор мешавад“, — фаҳмондани мешуд Аида. — „Ман метавонам ба шахри ношиносе рафта бо имондороне вохӯрам, ки пеш наменинохтаи, ва баъди якҷанд дақиқа

мо дӯстони наздик шуда метавонем. Имондорон як оилаи калон буда, мо дар бораи якдигар ҳама чизро доништан мехоҳем“.

Прокурор ва довар бо навбат савол меоданд. Онҳо оиди адресҳои хориҷӣ аз дафтарчаи қайдҳои вай маълумот пайдо кардани буданд. Онҳо доништан буданд, ки оё вай ба ҳамаи онҳо мактуб менавишт.

„Ба баъзеи онҳо мактуб навиштаам“, — ҷавоб дод Аида. Сипас бо катъият гуфт: „Ман ҳеҷ як қонунро наметанам, ки ба шаҳрвандони шӯравӣ бо дӯстони хориҷӣ мукотиба карданро манъ мекарда бошад“.

Ҳангоме ки прокурор норозиёна ба Аида нигарист, имондороне ки ба маҳкама омада буданд, табассум карданд. Баъд вай ҳар як номро аз дафтарчаи қайдҳо хонд.

Мардонагии махсус

Аида гумон надошт, ки дар калисои Иттиҳоди Шӯравӣ хабарнигори хатти пеши ҷабҳа мешавад. Ҳангоми ба Масеҳ имон овардан вай ҷавонзани зебӯ буд. Аида 21-сола буд, вай аз боиси Дусти нави беҳтарини худ шод буд ва мехост ба ҳама дар бораи ӯ нақл кунад.

Вай ҳамон вақте қарори худро қабул кард, ки дар Иттиҳоди Шӯравӣ калисоҳои баптистӣ эҳё мешуданд. „Муддате имони ман суст мешуд“, — мегуфт вай дертар, — „ва ногоҳ аз хоби гафлат бархестам. Он чи ман дидам, мӯъҷиза буд. Ман медидам, ки шахсони рӯҳан мурда аз нав бармехестанд, нотавонон бошанд исбот мекарданд, ки ба қорҳои бузург кодиранд. Ман азамати фурутанӣ ва сабр, азамати муборизаи калисоиро дидам. Ин эҳё маро рӯҳбаланд намуд ва аз ҳамон вақт ман дар он иштирок мекардам“.

Дӯстони нави вай аз хонаи дуои Виктор Аидаро ҳавасманд мекарданд, ки оиди Масеҳ шаҳодат диҳад. Вай медид, ки онҳо руқъаҳои бо суханон аз Инчил ва брошюраҳои бо чунин даъват ҷоп мекунад: „Тавба кунед ва ба Ҳушхабар бовар бинамод“. Онҳо руқъаҳои ба куттиҳои почта мепартофтанд, ва тамоми Ленинград дар ин бора гап мезад ва ҳатто газетаҳо дар ин хусус менавиштанд.

Аз рӯзҳои аввали роҳи масеҳии худ Аида бо ҷасорат ва ҷидду ҷаҳди махсус ба дигарон оиди имони худ мавъиза мекард. Баъди як моҳи масеҳӣ шудан Аида фикр карда баромад, ки рӯзи якуми соли 1962-ро ҷи гуна ба таври махсус пешвоз гиранд. Вай руқъаҳои зиёдеро бо сурати Клод Лоран харид — тулуи офтоб бар бандар. Чандин рӯз ҳар як дақиқаи озодро истифода бурда, вай дар ҳар як руқъа ин суханони оддиро менавишт:

**Бароятон дар соли нави 1962 хушбахтӣ меҳоҷем!
Дархости солинавӣ.**

Солҳо пайи ҳам мегузаранд,
Мо онҳоро пайхас намекунем.
Ғаму андӯх нопадид мешаванд,
Ҳаёт онҳоро дур мебарад.
Ин ҷаҳон чун шабах аст,
Ҳама чиз дар он охир дорад.
Ҳаёт хеле муҳим аст. Бепарво набош.
Ба Офаридгорат ҷӣ ҷавоб медиҳӣ?
Ту ро дар осмонҳо ҷӣ интизор аст, эй дӯст?
Ҳанӯз ки ту дар ин ҷо ҳастӣ,
ба ин савол ҷавоб дех.
Шояд пагоҳ ту назди Худованд истода,
Барои ҳама корҳоят ҷавоб медиҳӣ.
Дар ин бора хуб фикр кун,
Охир ту дар ин ҷаҳон абадӣ нестӣ,
Шояд ту пагоҳ бо ин ҷаҳон
ҳама алоқаҳоро меканӣ!
Худоро бичӯй,
холо ки метавонӣ ӯро пайдо кунӣ!

Номаи вай дар руқъа бо даъвати оддӣ тамом мешуд, ҳамон даъвате ки пештар вай дар руқъаҳои чопкардаи дӯстонаш дида буд: „Тавба кун ва ба Хушхабар бовар бинамо“.

Баъди он ки Аида дар ҳамаи руқъаҳо ин суханонро навишт, вай либосҳои худро пӯшида, ба кӯча баромад. Дар майдони васеи назди осорхонаи дин ва атеизм ҷавонзани мӯйсиёҳ ба тақсим кардани руқъаҳо сар кард. Вай зуд як пачка руқъаҳо ба роҳгузарон тақсим карда, „Соли нав муборак бод!“ мегуфт.

Вай қариб ҳамаи руқъаҳо тақсим кард. Баноҳост касе саҳт аз дасташ дошт. „Ин чист?“ — руқъаро дар пеши рӯи Аида алвонҷ дода пурсид марди ҳашмгин. „Руқъаи солинавӣ“, — ҷавоб дод вай ва кӯшиш кард, ки раҳо шавад. Дар назди ин марди бадхашми қадбаланд вай хеле хурд метофт. Вай Аидаро саҳттар дошта, милисаро, ки дар гӯшаи роҳ меистод, ҷеғ зад.

„Ин ба мо дар ин ҷо даркор нест“, — гуфт вай ба Аида. Мард вайро сар намедод, то даме ки милиса омада аз дасти дигараш дошт ва сӯи мошин бурд.

Пешакӣ ҳис кардани воқеаҳои оянда

Ин бори аввал буд, ки Аидаро ба милисахона оварданд. Вайро якчанд соат нигоҳ доштанд ва парванда кушода, тамоми маълумотро оиди „пахн кардани масеҳият бо ёрии рукъаҳо“ навиштанд ва баъд сар доданд. Аида ором нишаста, ба саволҳои онҳо ҷавоб меод, ва аз он хайрон буд, ки худро боваринок ҳис мекард. Вай медонист, ки Худо бо ӯст ва вай набояд аз намояндагони ҳокимият тарсад. Вай фикр мекард, ки оё касе ба ин афсар оиди муҳаббати Худо нисбати вай гуфтааст ё не?

Кормандони милиса оиди воқеаи руҳдода ба директораш ва ба хобгоҳе ки вай он ҷо мезист, хабар доданд. Аида бори аввал бо системаи ҳуқуқӣ дар моҳи апрел рӯ ба рӯ шуд, ҳангоме ки „доварии рафикана“ парвандаи вайро дида мебаромад. Вай дар пеши се „рафик“, ки тақдири вайро ҳал мекарданд, дар курсӣ нишаста буд. „Айбдоркунандагон“-ро, яъне сокинони маҳаллиро оварданд, то ки бар зидди вай шаҳодат диҳанд. Як мӯсафед аз хашм ларзида дод мезад: „Ман намеҳоям бо вай аз як ҳаво нафас кашам. Ман намеҳоям ҳамроҳи вай дар замини мо қадам занам“.

Дигар шохидон мегуфтанд, ки Виктор барои он мурд, ки баптистҳо ба вай роҳ надоданд, то ба духтурон мурочиат кунад (суханони хайратовар, агар он фактро ба эътибор гирем, ки Виктор дар беморхона вафот кард). Баёноти айбдоркунандагон Аидаро хайрон карданд. Магар вайро на барои он айбдор кардаанд, ки рукъаҳои мавлудӣ тақсим карда буд? Бародараш ин ҷо чӣ дахле дорад? Аида мекушид ягон чиз гӯяд, худро ҳимоя кунад, ҳатто зани Виктор баромад кардани буд, аммо тӯдаи мардум ба вай имкони гап задан надод. Дар охири доварӣ ҳозирон талаб карданд, ки парвандаи Аида ба маҳкамаи болоӣ дода шавад, ки он ҷо вайро сахттар ҷазо медиҳанд.

„Ба маҳкамаи халқӣ! Ба маҳкамаи халқӣ!“ — дод мезаданд онҳо.

Аида хайрон буд, ки чӣ гуна якчанд рукъаҳои оддӣ боиси чунин нафрати издиҳом гардидаанд. Се намояндаи доварии рафикана қайдӣ (прописка) ленинградии Аидаро бекор карда, вайро аз кор пеш намуданд. Баъди баёноти шохидон издиҳом фарёд мекард, ки ҳукмнома на он қадар саҳт аст. Онҳо пойкӯбӣ карда, ба духтараки хурде ки дар пешашон нишаста буд, дод мезаданд ва ҷазои сахттарро талаб мекарданд. Лозим омад, ки Аидаро, ба хотири бехатариаш, аз дари ақиби бино бо посбонон берун баранд.

Қарори доварӣ дар давоми якчанд моҳ иҷро нашуд. Ин ба кормандони милиса вақти бештаре меод, то масеҳии ҷавонро назорат

намуда, оиди фаъолияти масехии вай гувоҳиҳо ва маълумот чамъ кунанд. Аида дар Ленинград зистанро давом медод, дар ҳар ҷое ки тавонад, кор пайдо мекард. Зиндагиаш душвортар шуд, аммо он душвории аввал фақат ибтидои машаққатҳои оянда буданд.

Шумо қонунҳои моро сарфи назар мекунед

Акнун дар ин доварӣ ҳам прокурор ва ҳам довар савол медоданд, ва оиди ҳар як шахсе ки Аида бо вай шинос буд, оиди ҳар ҳарфи хуччате ки ба хориҷа фиристода шуда буд, пурсуҷӯ мекарданд.

Сипас онҳо оиди он нашриҳои масехӣ, ки Аида паҳн мекард, пурсуҷӯ намуданд. Довар як маҷалларо аз байни далелҳо гирифта, варақ мезад ва саҳифаҳои пештар ишорашударо меҷуст. Вай қисмҳоеро, ки мувофиқи ақидаи вай, фошкунандатарин буданд, пайдо карда сатр ба сатр хонд. Дар охири ҳар як ҷумла вай ба Аида бо хашм менигарист.

Довар оиди динҳои гуногун савол медод, ва таъкид менамуд, ки баъзеи онҳо таъкиб карда намешаванд.

„Ман оиди таъкиби пайравони динҳои дигар ҳеч чиз намедонам“, — хастаҳолона ҷавоб дод Аида, — „мо фақат оиди таъкибот нисбати имондорони калисои масехиёни инҷилий-баптистӣ менависем“.

Прокурор изҳор намуд, ки ҳамаи онҳое ки дар хориҷа адабиёти паҳнкардаи вайро мехонанд, фикр мекунанд, гӯё дар Иттиҳоди Шӯравӣ ҳамаи масехиён таъкиб карда мешаванд. Вай аз он ҷое ки довар тавакқуф намуд, хонданро сар кард, ва ба ҳар як ҷумлае ки номарғуб меҳисобид, эрод мегирифт. Дар яке аз маҷаллаҳо вай ба порчае ишора намуд: он ҷо гуфта мешуд, ки кӯдакони масехӣ дар мактабҳои шӯравӣ таъкиб карда мешаванд. Вай таъкид намуд, ки мактабҳо танҳо мекӯшанд зарари расондаи волидони мутаассибро, ки фарзандонашонро бо хурофотҳои аблаҳона захролуд мекунанд, ислоҳ намоянд.

„Қонун ба ҷавонон бор кардани динро манъ мекунад“, — ба довар нигариста гуфт вай, то боварӣ ҳосил кунанд, ки вай бо диққат гӯш мекунад.

„Аммо қонун ба одамон бор кардани атеизмро манъ намекунад“, — ҷавоб дод Аида.

„Атеизм дин нест. Кӯдак калон шуда, худаш муносибати худро нисбати дин муайян мекунад. Атеизмро ба одамон бор намеку-
нанд“.

„Дар ин ҳол ба кӯдак чӣ гуфтан даркор аст?“ — гоҳ ба прокурор

ва гоҳ ба довар нигариста гуфт Аида, — „ки мувофиқи қонун «Худо хаст» гуфтан мамнӯъ ва «Худо нест» гуфтан мумкин аст?“

Ҳама хомӯш буданд, ва довар мавзӯро дигар кард, зеро медонист, ки чизе гуфта наметавонад. Вай талаб кард, ки айбдоршаванда аз мавзӯи асосӣ берун нашавад.

Прокурор хондани иқтибосҳоро аз маҷаллаи дигар давом дод. Оё шумо медонед, ки ҷамоати динӣ бояд ба қайд гирифта шавад?“ — пурсид вай аз айбдоршаванда.

„Медонам“. Аида ҳамчунин медонист, ки калисои ба қайд гирифташуда зери назорати ҳукумати коммунистӣ мешавад — ҳукумате ки худи мавҷудияти Худоро инкор мекунад.

„Ҷамоати шумо ба қайд гирифта нашудааст, бинобар ин ба шумо иҷозат намедиҳанд, ки ҷамъомадҳо гузаронед, на аз боиси он ки гӯё дар кишвари мо имондорон таъқиб карда мешаванд“, — гуфт вай бо оҳанги муаллиме ки ба кӯдак насиҳат мекунад.

„Ҷамоати мо бо дархости ба қайд гирифташуда мурочиат карда буд“, — оромона гуфт Аида. — „Мо ариза дода будем, аммо хоҳиши моро рад карданд“.

„Барои он рад карданд, ки шумо қонунҳоро риоя кардан намеҳод“.

„Қадам қонунҳоро мо риоя намекунем?“ — пурсид вай.

„Шумо ташкил кардани мактабҳои якшанбегиро талаб мекунад ва барои ноболиғон ҷорабиниҳои динӣ ташкил кардан мехоҳед“.

„Ман дар ёд надорам, ки ҷамоати мо ташкил кардани мактабҳои якшанбегиро талаб мекарда бошад“, — эътироз кард Аида. — „Ва мувофиқи қонун волидон метавонанд фарзандонашонро мувофиқи хости худ тарбия кунанд“.

„Не, наметавонанд“, — бо асабоният гуфт прокурор. — „Қонун ба фирқаҳои динӣ ҷалб кардани ноболиғонро манъ мекунад! Аммо шумо қонунҳои моро сарфи назар мекунад“.

„Қонуни асосӣ ба мо озодии ақидаҳои диниро қафолат медиҳад. Ин маънои озодии динро дорад“, — ҷавоб дод Аида. — „Яъне оиди Худо ба ҳама гуфтан — динро озодона пайравӣ кардан мумкин аст. Магар не?“

Аида моҳияти масъаларо баён мекард. Дар қонуни асосии шӯравӣ гуфта мешуд, ки одамон ҳуқуқи озодии диниро доранд ва метавонанд онро дар амал татбиқ намоянд. Аммо роҳбарони шӯравӣ аз дини масеҳӣ метарсанд, онҳо мехостанд, ки ҳамаи одамон ба ҳизби коммунист вобаста бошанд. Онҳо чунин мехисобиданд, ки ақидаҳои диниро решакарда, метавонанд одамонро маҷбур кунанд, то ба

ҳизби коммунист содиқона бовар кунанд.

Боз ҳам довар ба саволи Аида ҷавоб нашофт. Бинобар ин вай мавзӯро дигар карда, пурсид, ки агар дар адабиётҳо ҳақиқат навишта шуда бошад, чаро Аида онро пинҳонӣ паҳн мекард.

„Зеро маълум шудани факти таъкибот ба таъкибкунандагони мо маъқул нест“, — ҷавоб дод Аида. Вай на чун коргари оддии фабрика, балки чун ҳуқуқшиноси маълумотнок гап мезад. — „Ман медонам, ки дар маводи ба мисс Юрсмар додаам фактҳои бардурӯғ нестанд. Дар «Хабарномаи наҷот» ва дар «Номаи бародарона» вазъияти бародарон ҷуноне ки ҳафт, тасвир шудааст. Ман бо шумо розиям, ки ин вазъияти ҷолиб нест, аммо ин ҳаёти воқеист ва оиди он гуфтан даркор аст. Ҳангоме ки маводро ба мисс Юрсмар меодам, ман медонистам, ки барои ин ба ҳабсхона афтада метавонам. Ман инро мефаҳмидам. Аммо ҳақиқате ки дар он навишта шудааст, аз ин дигаргун намешавад“.

Прокурор ба навиштаҳои худ нигарист ва нишаст. Ниҳоят, истинтоки рӯйро истифода Аида ба анҷом расид. Аммо доварӣ давом дошт. Шохидонро ҷеғ заданд. Ҳамсояҳояш Анатолий ва Алла Лаврентиева аввалин буданд. Довар ва прокурор ба онҳо саволҳои зиёд доданд. „Оё вай бо шумо оиди дини худ мегуфт?“ „Оё вай ба шумо ягон хел адабиёт меод?“ „Оё вай телевизор ва ё радио дошт?“ „Оё вай мувофиқи даромад мезист?“ „Вай чӣ хел либос мепӯшид?“ „Вай чӣ хел хӯрок мепухт?“

Анатолий ва Алла нагуфтанд, ки Аида ҷинойткор аст.

„Аида бо ҳама муносибатҳои хуб дошт“, — гуфт Анатолий. — „Оиди вай фақат суҳанҳои хуб гуфтан мумкин аст“.

Дигар шохидро ҷеғ заданд ва дар бораи либосҳо, рафтор ва кори Аида саволҳо доданд.

Ниҳоят, Мария Акимовна Скурловаро, ки имондор буд, ҷеғ заданд. Вай панҷ сол боз Аидаро мешинохт. Онҳо яққол ба ибодат мерафтанд, дуо мекарданд ва ҳангоме ки Аида баъди як соли маҳбусӣ озод шуд, Мария вайро ба хонаи худ қабул кард.

Акнун Мария иқрор шуд, ки ба айбдоршаванда ёри меод.

„Шумо мегӯед, ки Аидаро барои имондор буданаш аз кор ҳолӣ карданд?“ — пурсид довар. „Чаро шуморо аз кор ҳолӣ накарданд? Шумо, албатта, кор мекунед?“

„Навбати ман ҳаҷӯз наомадааст“, — ҷавоб дод Мария. Мария иқрор шуд, ки ба ҷои истиқомати вай ва Аида хориҷиён меоманданд, аммо вай намедонист, ки Аида ба онҳо чихоро меод.

Аида барҳост, то ки ба дугонаи худ саволҳо диҳад. Вай аз Мария оиди таъкибот нисбати имондорони масеҳӣ пурсид. Мария номҳои масеҳиёнеро зикр кард, ки истинтоқ карда шудаанд ва дар хонаҳояшон

кофтуков гузаронда шудааст, ва онҳоеро низ номбар кард, ки ҳабс шудаанд.

„Ман медонам, ки аз имондорон ҷарима ситондаанд. Аз Суковитсин ҷарима ситонданд“, — шаҳодат дод Мария.

„Чаро аз вай ҷарима ситондаанд?“ — пурсид прокурор.

„Чунки вай дуо мекард“.

„Вай дар кучо дуо мекард?“

„Вай дар хонаи Лукаш дуо мекард. Он ҷо ҷамъомад буд“.

„Дуруст!“ — бо оҳанги тантана нидо кард прокурор, — „ҷамъомад дар ҷои манъшуда баргузор гардид. Шумо ибодатгоҳ доред, ба ҳамон ҷо рафта, дуо гӯед!“

Дертар прокурор боз даҳолат кард, хангоме Мария гуфт, ки барои ба ҷамъомади масеҳӣ рафтани аз вай ҷарима ситондаанд. „Ҷамъомад дар кучо гузаронда мешуд?“ — пурсид прокурор.

„Дар ҷангал“.

„Дар ҷойҳои ҷамъиятӣ парастии гузаронидан мумкин нест. Барои ҳамин аз шумо ҷарима ситондаанд“, — вай бо табассуми мағрурона ба довар сар ҷунбонд.

„Дар ҷангал каси дигар набуд, мо танҳо будем. Мо ҷамъомад гузарондем ва рафтем, аммо моро дар платформаи роҳи оҳан боздоштанд, хангоме ки мо аллакай ба хонаҳоямон бозгаштани будем. Мария дигар мавридҳоеро низ зикр кард, ки милисаҳо имондоронро ором намегузоштанд. Баъд ба вай иҷозати рафтан доданд“.

Дар парванда Екатерина Андреевна Бойко, имондор ва дугонаи Аида охири буд. Вай Аидаро дугонаи худ номида, „гувоҳӣ дод“, ки вай „хуб ва меҳрубон аст“.

Екатерина нақл кард, ки милисаҳо ба хонааш омада, оиди Аида пурсуҷу карданд. Афсарон ба он ишора менамуданд, ки Аида ҷосус аст ва мехостанд, ки агар Екатерина ва ҳамсоягони дигар Аидаро дар ин хона бинанд, ба онҳо хабар диҳанд.

Шоҳидии Екатерина на ба нафъи прокурор буд. Баъзан вай бо як калима ҷавоб медод, баъзан саволро гӯш карда, хомӯш мемонд.

„Шумо оиди ба назди Скрипникова омадани туристи шведӣ чӣ медонед?“ — пурсид прокурор.

„Ман дар ин бора чизе намендонистам. Ман рӯзи дигар фаҳмидам. Хангоме ки ман дар квартираи Аида будам, милисаҳо ба он ҷо зада даромаданд. Милиса гуфт, ки аз зани хориҷӣ адабиётхоро мусодира намудаанд ва онҳоро Аида ба вай додааст“.

Прокурор пурсид, ки вай чӣ гуна маълумот дорад. Вай гуфт, ки маълумоти даҳсола дорад. „Чаро боз таълим нагирифтед?“

„Ман ба донишкадаи тиббӣ дохил шуданӣ будам, аммо дар хислатномаи ман навишта шуда буд, ки ман имондор ва узви фирқаи баптистӣ ҳастам. Бинобар ин ман ба донишкадаи тиббӣ дохил нашудам. Маро хоҳ-нохоҳ пеш мекарданд“.

„Ва шумо дигар барои дохилшавӣ кӯшиш накардед?“ — гуфт довар бо оҳанги истехзо.

„Дар мисоли дигарон ман медонистам, ки хоҳ-нохоҳ ба ман имкон намедиханд, ки таълим гирам“.

Ҳангоме ки навбати саволдиҳии Аида расид, вай ба дугонааш нигарист. Вай аз саволҳои умумӣ сар кард, сипас оиди он пурсид, ки ҳукумати шӯравӣ нисбати имондорони масеҳӣ чӣ гуна рафтор мекунад. Аида оиди имондорони мушаххас, ки аз онҳо милисаҳо ҷарима ситондаанд, савол меод ва Екатерина онҳоро номбар карда, баъзе мавридҳоро муфассал тасвир намуд.

„Чаро шумо ҷамъомадҳои дуоро дар ҷангал мегузаронед?“ — сухани вайро бурид довар. „Шумо дар теппаи Поклонная хонаи дуо доред. Чаро дар он ҷо ҷамъ намешавед? Ҷамоати шумо ба қайд гирифта нашудааст. Шумо ҷамъомадҳоро дар ҷойҳои номумкин мегузаронед ва тартиботи ҷамъиятиро вайрон мекунед. Бинобар ин аз шумо ҷарима меситонанд“.

„Мо барои бақайдгирӣ ариза дода будем. Ҷамъомади мо дар ҷангали назди Лаврики ба қасе ҳалал намерасонд“.

Прокурор пурсид, ки оё вай худро шахрванди риоякунандаи қонунҳои кишвар меҳисобад ё не.

„Ман қонунҳоро риоя мекунам“, — исрор мекард Екатерина. „Шумо дар ҷангал ва дар хонаи Лукаш ҷамъ мешавед ва ҷамоати шумо ба қайд гирифта нашудааст“, — таъкид мекард прокурор, — „пас шумо қонунҳоро риоя намекунед“.

„Ҷамъомадҳои дуо дар хонаи Лукаш ғайриқонунӣ нестанд“. Вай суханони Ленинро иқтибос овард, ки қонунҳои зидди динро „шармандагӣ“ номида буд.

Прокурор бо суханони яке аз асосгузори коммунизм баҳс карданиашро, ба шохид иҷозати рафтан дод.

Лаҳзаи дигаргунии саҳт

Аида мекушид дар чорҷӯбаи қонунгузори шӯравӣ имони масеҳии худро нигоҳ дорад. Моҳҳои аввали баъди масеҳӣ шуданаш вай мунтазам ба хонаи дуо, ки ба қайд гирифта шуда, „розигӣ“-и ҳукумати шӯравиро гирифта буд, мерафт.

Вай аз дуо гуфтан ҳамроҳи бародарони масеҳӣ хушбахт ва қаноатманд буд — ва ҳанӯз бозиҳои сиёсии калисои ба қайд гирифташударо намедонист.

Вай дар парастии иштирок кардан, дуо гуфтанро давом медод, аммо маҳдудиятҳо вайро безобита мекарданд. Вай ҳамроҳи ҷавонони ҷамоаи худ Китоби Муқаддасро меомӯхт, аммо вайро огоҳ карданд, ки инро ба роҳбарони калисо нагӯяд. Қонуни коммунистӣ бо шахсони аз 18-сола поён дар бораи „хурофотҳои динӣ“ ғап заданро манъ мекард ва роҳбарони калисои ба қайд гирифташуда назар ба ҷонҳои гумроҳ бештар оиди қонунҳои коммунистӣ ғамхорӣ мекарданд.

Аида калисои хонагиро, ки бо модараш ба он ҷо мерафт, дар ёд дошт. Вай ҳисси хузури Худоро дар ёд дошт ва медонист, ки ҷавонон ва кӯдаконро дар он ҷо хуш қабул мекарданд ва таълим медоданд. Аида чунин меҳисобид, ки ба ҷавонон имкони шунидани Инҷилро надодан нодуруст аст, ин ба Навиштаи Муқаддас мувофиқат намекард.

Лаҳзаи дигаргунии қатъӣ вақте фаро расид, ки Аида ба масеҳиёне ки барои имонашон зиндонӣ шудаанд, ёрӣ доданро сар кард. Пештар вай гумон мекард, ки маълумот паҳн карда, барои онҳо дастгирӣ ва дуоҳои умумиро дар бисёр калисоҳо ташкил мекунад.

Роҳбарони калисоҳои ба қайд гирифташуда рӯйхати дар ҳабсхона нишастагонро доштанд, аммо ин рӯйхат на маълумоте ки бояд масеҳиён донанд, балки сирри давлатӣ ҳисобида мешуд.

Аида чунин меҳисобид, ки ин маҳз ҳамон маълумотест, ки дигар одамон бояд донанд. Чӣ гуна метавонанд масеҳиён дар Иттиҳоди Шӯравӣ ва дар тамоми ҷаҳон дуо карда, бародарон ва хоҳарони худро бо дуо дастгирӣ кунанд, дар ҳоле ки оиди азобҳои онҳо хабаре надоранд?

Аида кӯшиш мекард, ки одамон дар ин бора донанд ва маҳз аз ҳамин сабаб байни вай ва роҳбарони калисоҳои ба қайд гирифташуда муноқиша рӯй дод.

„Ғап дар он аст, ки ҳукуматдорон мекӯшиданд дар калисо аз дарун, ба воситаи коҳинон ташвиқот баранд“, — мегуфт дертар Аида. „Онҳо меҳостанд монеаҳо ворид намуда, ҳаёти рӯҳонии калисоро паҳш кунанд, ва то соли 1960 дар ин ҷода ба муваффақиятҳо ноил шуда буданд“.

Аида мекӯшид маълумотро оиди имондорони зиндонӣшуда паҳн кунанд, ва ин бо нуқтаи назари роҳбарони калисо мувофиқат намекард. Бинобар ин вай мебоист интиҳобе мекард: дар калисои ба қайд

гирифташуда монда, худро ҳимоя кунад ва ё ба калисои пинҳонкор ҳамроҳ шуда, бародарон ва хоҳарони зиндонишударо ҳимоя кунад. Калисои ба қайд гирифташуда барояш қолиб буд, охир ин гурӯҳи одамоне буд, ки бародараш то дами марг ба он тааллуқ дошт ва Аида дар он ҷо дӯстони зиёд дошт.

Аммо Аида аз ин роҳи осони ғайрифаъол даст кашид. Вай аз пайи роҳбароне рафтан нахост, ки толиби ҳусни тавачҷӯҳи ҳукуматдорон буданд ва оиди бародарони масеҳии зиндонишуда ғамхорӣ намекарданд. Вай худро пурра ба қори калисои пинҳонкор бахшид, ва медонист, ки барои ин қарораш музди гароне хоҳад пардохт.

4-уми июни соли 1962 дар рӯзномаи „Смена“, ки ифодакунандаи афкори ҳукумати шӯравӣ буд, мақолае чоп шуд. Он чунин ном дошт: „Дар байни зиндаҳо ҳасаде набош“. Мақола мекушид, ки умуман ҳамаи имондоронро, ва аз ҷумла калисои пинҳонкорро беобрӯй кунад. Сиёсати давлат изҳор менамуд, ки Худо нест ва дар мақола оиди онҳое ки ба Масеҳи тасаввуршаванда имон доштанд, суҳанони тамасхуромез навишта шуда буданд.

Ҳангоме ки Аида мақоларо хонд, вай ба ҳимояи имондорон ва имони худ ҷавоб навишт. Вай ба нашриёти „Смена“ ҷавоби худро фиристод, аммо онҳо мақоларо нашр кардан нахостанд. Ҳамааш метавонист бо ҳамин анҷом ёбад, аммо Аида мақоларо дар „Смена“ ва ҷавоби худро ба бародарони имондори худ нишон дод. Ҷавоб ба онҳо маъқул шуд ва онҳо нусхаи онро аз вай гирифтанд. Сипас аз Украина имондорон назди вай ба меҳмонӣ омаданд ва низ нусхаи онро гирифта ба ватани худ бурданд.

Ба зудӣ садҳо нусхаҳо паҳн гардиданд, ки онҳоро имондорон дар тамоми Иттиҳоди Шӯравӣ аз даст ба даст медоданд. Аъзоёни калисои пинҳонкор мақоларо дар „Смена“ хонда, мушавваш гардиданд, аммо баъд ҷавоби часурона ва хуб асоснок кардашудаи яке аз имондоронро хонда, рӯҳбаланд шуданд. Аида дар хатти пеши *самиздат* (нашри пинҳонӣ), шакли нави мубодилаи ахбор, буд.

Ҳокимият наметавонист ҳар як ротатор, аппарати нухсхабардории фотографӣ ва дастгоҳи чопкуниро назорат кунад.

Ба шарофати мақолаҳои худ Аида Скрипникова дар байни ҳазорон масеҳиёне ки ҳеҷ гоҳ надида буд, маъруф гардид. КГБ низ дар бораи вай маълумот пайдо кард.

Унсурҳои асосӣ

Дигар шохидон низ мебоист дар довари Аида гувоҳӣ медоданд, аммо онҳо наоманданд. Бо вучуди ин, довар қарор дод, ки доварӣ давом хоҳад ёфт.

Аида озурдахотир шуда, исрор менамуд, ки доварикунандагон ба ҷои таҳқиқи моҳияти парвандаи вай бештар вақтро бо пурсупос оиди корҳои рӯзгори вай сарф карданд, ки вай чӣ мепӯшад ва дар ошхона чӣ мепазад.

„Ман аз доварикунандагон хоҳиш мекунам, ки ба моҳияти асосии парвандаи ман диққати бештар диҳанд“, — хоҳиш мекард вай. — „Масалан, ман мехоҳам фаҳмонам, ки чаро ҷамоати мо ба қайд гирифта нашудааст. Аввал ба ман фаҳмонед, ки мо кадом қонунҳоро вайрон кардаем ва чаро моро ба қайд нагирифтанд?“

„Айбдоршаванда“, — озурдахотир шуда ҷавоб дод довар. — „Доварикунандагон ба шумо савол медиханд, на шумо ба доварикунандагон“.

Хафагии доварро дида, прокурор даҳлат кард: „Ман ҳатто намефаҳмам, ки айбдоршаванда чиро мепурсад“.

Аида оҳ кашид ва кӯшиш намуд, ки мушавваш нашавад. „Ман аз доварикунандагон хоҳиш мекунам, ки ба нуқтаҳои асосии айбнома диққати бештар диҳанд, ва хоҳиш мекунам, ки ҷиҳатҳои муҳими парвандаи ба доварӣ пешниҳодшударо нодида нагиранд. Ин хоҳиши якуми ман аст. Сониян, ман хоҳиш мекунам, ки доварикунандагон санаи аниқи бекор карда шудани қайди (прописка) маро муайян кунанд“.

Довар пурсид, ки чаро ин маълумот ин қадар муҳим аст.

Аида фаҳмонд, ки дар доварӣ муайян гардид, ки кормандони милиса хеле пештар аз тамошудани қайдаш (прописка) оиди вай маълумот ҷамъ мекарданд. „Агар маро на барои масеҳӣ буданам, балки барои мӯҳлати қайд доварӣ мекарда бошанд, пас чаро ман пеш аз тамошудани мӯҳлати қайди худ таҳти тафтишот қарор гирифтаам?“ — пурсид вай.

„Ман метавонам ба шумо бигӯям, ки чаро бар зидди ман парвандаи доварӣ кушодаанд“, — гуфт вай. — „Дар хонаи дуои мо ман ду бор назди хориҷиён омада, Китоби Муқаддас дархост намуда будам. Ин ба ҳукуматдорон маълум гардид“.

„Масъалаи қайд (прописка) ба парванда дахле надорад“, — изҳор намуд довар. — „Шуморо дар паҳн кардани маълумоти бардурӯге ки ба давлати шӯравӣ ва сохти ҷамъияти тўҳмат мекунад, айбдор мекунам“.

Аида: Овоз барои беовозҳо

„Аммо хангоми маҷлисиҳои доварӣ ба масъалаи қайд бисёр диққат дода шуд“, — ҷавоб дод Аида.

„Доварӣ ба ин масъалаҳо на барои он диққат дод, ки шуморо дар онҳо айбдор мекарда бошанд, балки барои аниқ кардани он ки шумо чӣ гуна одам ҳастед. Шумо ҳайрон мешавед, ки доварикунандагон оиди шумо пурсупос мекунанд; Доварӣ бояд чӣ гуна одам будани шуморо донанд. Доварикунандагон хангоми ҳукм баровардан ба шахсияти айбдоршаванда аҳамият медиҳанд“.

Аида гуфт, ки агар доварӣ чӣ гуна инсон будани вайро доништан хоҳад, барои доварӣ фактҳои воқеии ҳаёти вай хеле муҳимтаранд. Хоҳиши охирини вай ба доварӣ ин буд, ки хоҳиди охирин — мисс Юрсмар даъват карда шавад, ки вай маълумотро ба ӯ додааст. „Дафтарчаи қайдҳои ин занро чун далели зидди ман истифода бурданд“, — исбот мекард Аида, — „аммо барои дуруст фаҳмидани навиштаҳои вай мо бояд тавзеҳоти вайро шунавем.“

Довар вонамуд, кард, ки оиди хоҳиши вай фикр мекунад, аз прокурор нуқтаи назарашро пурсид, сипас эълон намуд: „Хоҳиши айбдоршавандаро аз назар гузаронда, доварӣ қарор дод, ки он рад карда шавад“.

Баъди боз якчанд масъалаҳо доварӣ ба рӯзи дигар монанд шуд. Мубоҳисаҳои ниҳой монда буданд. Барои прокурор ин имконияте хоҳад буд, ки системаи шӯравиро химоя кунад ва фаҳмонад, ки масеҳиён дар асл озодии динро доранд, агар ба қонун итоат кунанд.

Барои Аида ин охирин имконияти ба химояи худ суҳан рондан, имконияти аз номи бародарон ва хоҳарони калисо баромад кардан хоҳад буд. Вай бори масъулиятро хис мекард, медонист, ки боз ба ҳабсхона афтида метавонад, аммо Падари Осмонӣ ба вай илҳом меод ва оромӣ мебахшид.

Қўшиши „аз нав тарбия кардан“

Хатари ба ҳабсхона афтидан асос дошт. Аида аллақай дар ҳабсхона нишаста буд, хангоме ки дар соли 1963 довари рафиқона қайди ленинградии вайро бекор кард. Вай муддате дар Украина дар хонаи хоҳараш зист ва дар он ҷо аз мардонагӣ ва устувории имондорон ба ҳайрат омад.

Вай ба Ленинград бо иродаи қавӣ баргашт. Кормандони милиса вайро назорат мекарданд, аммо Аида ба шаҳр омад ва агарчи ҳар лаҳза вайро метавонистанд ҳабс кунанд, фаъолияти масеҳии худро давом меод.

Аида ва аҳли ҷамоат берун аз шаҳр дар ҷангал ҷамъ омаданро давом медоданд, то ки милисаҳо онҳоро бознадоранд. Аммо маҳз дар ҷангал, соли 1965 вайро бори аввал расман ҳаёс карданд. Аида 25-сола буд.

„Милисаҳо омада моро пароканда карданд“, — дертар шаҳодат меод яке аз шохидони ин воқеа, — „онҳо моро тела меоданд, аз мӯйҳоямон мекашиданд. Якҷанд касро бурданд, аз дигарон ҷарима ситонданд, қисми дигарро ба муддати ду ҳафта ба ҳаёсхона партофтанд“.

Аида яке аз ҳаёсшудагон буд, ва кормандони милиса парвандаро ба доварӣ супурданд. Дар коғаз айбдоркуниҳо ҳеҷ умумияте бо дин надоштанд. Агарчи Аидаро берун аз шаҳр ҳаёс карданд, вайро дар он айбдор карданд, ки қайд (прописка) — иҷозати даркорӣ барои дар Ленинград зистан надорад.

Дар он маҷлиси доварӣ дар толори хурди маҳкамаи ноҳиявӣ ба Аида имкони сухан гуфтан надоданд. Мувофиқа зохиран ба доварӣ монанд буд, кӯшиши нишон додани адолат дар он ҷое ки он аслан вучуд надошт. Ҳангоме ки ҳамааш тамом шуд, ба Аида ҳукмро хонданд — 1 соли маҳбусӣ.

Ҳукм иродаи вайро нашикаст. Вай мунтазам бо имондороне мушоракат дошт, ки дар ҳаёсхона буданд, ва низ бо онҳое ки ба ин тайёр буданд, агар хости Худованд чунин бошад. Акнун навбати вай расид.

Мувофиқи ақидаи роҳбарони шӯравӣ, ҳаёсхона мебоист маҳбусонро аз нав тарбия мекард. „Ин бечорагонро гумроҳ кардаанд“, — мегуфтанд шахсони расмӣ, — „акнун ба онҳо ҳақиқат ва қуввати системаи шӯравӣ — мояи ифтихори ватанро нишон дода, ба он бовар кунондан лозим аст“.

Ба ғайр аз машғулиятҳои яқин аз нав тарбия кардан, Аида маҷбур буд бисёр шабҳои хунукро дар фарши саҳти сементи гузаронад. Хӯрок доимо кам буд, ва он хӯроке ки ба маҳбусон дода мешуд, ҳатто барои хуқҳо ба кор намеомад. Дар муддати маҳбусӣ Аидаро дар шӯъбаи бемориҳои рӯҳӣ ҷойгир карданд Баъди се рӯзи муоина гуфтанд, ки вай ихтилоли рӯҳӣ надорад, ва вайро ба камера баргардонданд. Моҳҳои дар ҳаёсхонаи системаи бераҳмонаи коммунистӣ гузаронида дар ҳаёти духтари ҷасур асари амиқ гузоштанд.

Аида ба системаи шӯравӣ „аз нав тарбия кардан“ дода нашуд. Имон ба Масеҳ дар вай боз ҳам устувортар шуд. Ҳаёсхона натавонист ӯро аз паҳн кардани Қалом боздорад; вай аз ҳаёсхона тарғибкунандаи боз ҳам боэҳтимолтари ҳақиқат оиди Исои Масеҳ шуда баромад.

Акнун вай арзиши инро хуб медонист ва ҳеҷ дудила намешуд, вай иродаи қавӣ дошт.

„Давлат даҳолат намекунад“

Вақти муҳоҳисаҳои ниҳой дар доварию дуҷуми Аида фаро расид. Прокурор аввалин шуда бо нутқи хулосавӣ баромад мекард ва онро бо таърихи муҳтасари калисо дар Русия сар кард.

„Баъди Инкилоби бузурги сотсиалистии Октябр дар кишвари мо калисо аз давлат чудо карда шуд ва ҳамаи имондорон озодии динро ба даст оварданд“, — бо ифтихор изҳор намуд вай. Баъд прокурор Шӯрои калисоҳо ва масеҳиёни инчилиро дар он айбдор кард, ки онҳо имондоронро игво меандозанд, то ба қонунҳои давлат итоат накунад.

„Ҷамоатҳои дастгирикунандаи Шӯрои калисоҳо ба қайд гирифта нашудаанд“, — айбдор мекард прокурор. — „Ҷамъомадҳои пинҳонии онҳо дар хонаҳои шахсӣ ва дар ҷойҳои ҷамъиятӣ мегузаранд. Баъзе имондорон барои вайрон кардани қонунҳо оиди дин маҳкум карда шудаанд. Шӯрои калисоҳо инро чун таъкиб намудани дин қаламдод мекунад. Шӯрои калисоҳо аллақай ҳафт сол боз ин муборизаро бар зидди ҳокимият мебаранд“.

Ниҳоят, прокурор аз таърихи калисо ва вазъияти умумӣ ба парвандаи Аида рӯ овард. „Скрипникова дар тамоми кишвар алоқаҳо дошт, аммо вазифаи асосии вай барпо намудани алоқа бо хориҷа буд. Бояд гуфт, ки вай ин вазифаро хуб ба ҷо овард“, — илова кард вай бо писханд.

Сипас овози вай бештар оҳанги ҳомигӣ пайдо кард: „Ҳаёти Аида бадбахтона сар шуд, зеро вай дар оилаи баптистон таваллуд шуд. Албатта, мо афсӯс меҳурем, ки вайро аз даст додем, аммо мо бо Аида бисёр гуфтугӯҳо доштем ва хусусияти зиддишӯравӣ доштани амалҳои фаҳмонда будем“.

Ҳангоме ки баромадашро тамои карда истода, адабиёти дар хонаи Аида ёфтшударо номбар мекард, оҳанги суҳангӯии вай хеле баланд буд. „Дар яке аз мақолаҳои суҳангӯии Крючков ном шахсе иқтибос оварда мешавад, ки дар Москва ҳангоми доварӣ чунин гуфтааст: «Он бародароне ки дар ҳабсхонаҳо ва лагерҳо мебошанд, на барои вайрон кардани қонунҳои шӯравӣ азоб мекашанд, онҳо барои он дар азобанд, ки ба Худованд вафодор мондаанд““.

Прокурор таассуфмез сар чунбонд. „Ҳамаи ин суҳангӯии бардурӯғ буда, тӯҳмат ба давлат ва соҳти ҷамъиятии Шӯравӣ мебошад. Дар

Иттиходи Шӯравӣ бисёр динҳо ҳастанд, калисоҳо кушодаанд ва ҳеҷ касро барои дин таъқиб намекунанд. Давлат ба фаъолияти ҷамоаҳои динӣ даҳлат намекунад, агар онҳо қонунҳоро оиди динҳо вайрон накунанд. Айби Скрипникова оиди он ки вай мунтазам маълумоти ба давлат ва сохти ҷамъиятии Шӯравӣ тӯҳматкунандаро паҳн мекард, пурра исбот гардид. Амалҳои вай ба моддаи 190/1 кодекси ҷиноятӣ рост меоянд. Бинобар ин ман талаб мекунам, ки доварӣ Аида Скрипникова ро ба муддати 2,5 сол аз ҳукуки озодӣ маҳрум кунад.

Инро ғӯфта, ӯ бо намуди қаноатманӣ аз худбодарӣ, нишаст.

„Барои масеҳиён фақат як роҳ ҳаст“

Довар ба Аида рӯ овард, то ба вай фаҳмонад, ки акнун навбати сухани охирини ҷимоятӣ ӯст.

„Ман оиди моҳияти айбдоркуниҳо гап заданӣ будам“, — сар кард вай оромона. — „Аммо ин ҷо ба масъалаҳои дигар дахл карда шуд, бинобар ин ман низ бояд оиди онҳо гап занам, агарчи, ҷуноне ки гуфта шуд, онҳо ба парвандаи ман дахл надоранд“.

Вай оиди масъалаҳои дуюмдараҷае ки прокурор зикр карда буд, баҳс мекард, аз ҷумла оиди мактубе ки ба рӯзномаи „Правда“ соли 1958, то дар бюрои конструкторӣ кор карданаш навишта буд. Сипас вай оиди масъалаҳои муҳимтар гап зад.

„Ҳангоме ман мегӯям, ки маро барои ақидаҳои диниям аз кор пеш карданд, ба ман мегӯянд, ки ин ин дурӯғ аст. Аммо баъди аз ҳабсхона баромаданам ҷунин воқеъ шуд. Ман дар типография кор ёфтам. Баъди як ҳафтаи кор ман дар маҷлиси дуо будам; ҳамин вақт кормандони милиса омада, номи ман ва чанд нафари дигарро навишта гирифтанд. Ман медонистам, ки онҳо ба ҷои кори ман хабар медиҳанд“, — гуфт Аида.

„Ҷун донистанд, ки ман имондор ҳастам, ҳама дар типография ба изтироб омада, ба ман гуфтанд, ки агар ақидаҳои мо дигар накунам, маро аз кор меронанд. Онҳо дарҳол гуфтанд: «Типография муассисаи сиёсӣ аст. На ҳама метавонанд дар ин ҷо кор кунанд». Агарчи ин типография ба идораи роҳи оҳан тааллуқ дошта, дар он на ягон ҷизи маҳфӣ, фақат ҷиптаҳои роҳи оҳан ва ҷадвалҳои ҳаракати қаторҳо ҷоп карда мешуданд. Ман намедонистам, он ҷо ҷӣ ҷизе буд, ки ба ман боварӣ карда супурдан мумкин набошад“, — давом меод вай.

„Ҳамин тавр се ҳафта гузашт. Баъд маро ба кабинетӣ сардор

даъват намуда гуфтанд, ки маро аз кор холӣ кардаанд. Албатта, онҳо нагуфтанд, ки маро барои ақидаҳои диниам аз кор меронанд, чунки ин гуна қонун нест, ки одамонро барои ақидаҳои динӣ аз кор холӣ кунанд. Бинобар ин маро бо баҳонаи ихтисори ҳайати кормандон аз кор ронданд. Ҳангоме ман ба коргоҳ фаромада, гуфтам, ки маро аз рӯи ихтисори ҳайати кормандон аз кор холӣ карданд, коргарон хеле ҳайрон шуданд. Яке аз дастгоҳҳо кор намекард, зеро касе набуд, ки дар он кор кунад.“

„Сардор ба ман гуфт: «Мо шуморо ба кор гирифта наметавонем, зеро қайди (прописка) шумо фақат берун аз ҳудуди шаҳр амал мекунанд», — гӯё вай ҳуҷҷатҳои маро пештар надида буд“.

Аида дар доварӣ гуфт, ки ҳамин ки кормандони милиса ба пурсукови вай сар карданд, вай медонист, ки ба зудӣ вайро боз ҳабс мекунанд. „Аз вақти озодшавиам ҳамагӣ шаш моҳ гузашта буд ва ман мехостам пеш аз он ки боз ба ҳабсхона афтам, ягон кори фоиданок кунам. Ман коре доштам, ки бояд ба анҷом мерасондам“.

Вай оҳ кашид. Ҳудро химоя кардан душвор буд. Қувваҳои эҳсосотӣ ва рӯҳонии худро ба муддати дароз марказонидан лозим буд, ин бошад кори душвор аст. Вай аз довар хоҳиш кард, ки 10 дақиқа танаффус карда шавад, ва вай розӣ шуд.

Ҳангоме ки маҷлиси доварӣ аз нав сар шуд, Аида маҳз оиди он чизхое сухан меронд, ки вайро дар онҳо айбдор мекарданд. „Паҳн кардани ҳама гуна нашрияҳо ҷиноят нест ва агар айбдоркунандагон дар маҷаллаҳои «Ҳабарномаи начот» ва «Номаи бародарона» баёноти бардурӯғ наёфта бошанд, барои ба доварӣ кашидани ман асосе набуд. Бинобар ин ман бояд оиди мундариҷаи ин маҷаллаҳо бигӯям“.

Сипас вай оиди чамъомади манъшудаи масеҳиён ва роҳбарони масеҳӣ, ки дар адабиёти паҳнкардаи вай оиди он гуфта мешуд, сухан меронд. „Қонуни соли 1929 мегӯяд, ки имондорон ҳуқуқ доранд конгрессҳо ташкил кунанд“, — зикр кард Аида. — „Аммо ҳуқуқатдорон ба ҷои иҷозат додан ба таъкиб намудани онҳое ки иҷозати ташкил намудани конгрессро мехостанд, сар карданд“.

Баъд муфаттиши прокуратура қайд намудааст, ки дар ин адабиёт 17 ибораву ифодаҳои исёнкорона ҳастанд. Ҷуноне ки муфаттиш гуфт, ин ифодаҳо бардурӯғ буда, ба сохти чамъиятӣ ва давлати Шӯравӣ тӯҳмат мекунанд.

Сипас Аида ба довар рӯ овард. „Дар баёноти шохидии худ Бойко иктибос аз Ленинро сар карда буд, ман онро ба охир мерасонам: «Фақат дар Русия ва Туркия қонунҳои шармандавори зиддидинӣ ҳанӯз амал мекунанд. Ин қонунҳо имон доштанро ё рӯйрост манъ мекунанд

ва ё тарғиботи онро манъ менамоянд. Ин қонунҳо беадолатона, шармандавор ва золимона мебошанд». — Акнун ман мехоҳам диққати довариро ба калимаи *тарғибот* ҷалб намоям. Худи Ленин манъ кардани тарғиботи динро беадолатона ва шармандавор номидааст“.

Вай боз як бор охи чуқур кашид ва давом дод. „Акнун ман мегӯям, ки маро чӣ тавр ҳабс карданд. 11-уми апрел ман ба маҷлисӣ дуо омадам. Ман ҳис кардам ки маро назорат мекунанд, аммо аҳамият надодам. Дар хонаҳои имондорони дигар низ кофтуковҳо гузаронида шуданд. Фақат дар алоқамандӣ бо парвандаи ман 11 кофтуков гузаронида шуд: сето дар Ленинград, чорто дар Перм, сето дар Кировоград ва якто дар хонаи хоҳари ман дар Магнитогорск. Кофтуков дар квартираи ман ва квартираи хоҳарамро то андозае фаҳмидан мумкин аст. Аммо дар хонаҳои дигар имондорон кофтуков гузарондан чӣ даркор буд? Кофтуковҳо фақат барои он гузаронда шуданд, ки адресҳои онҳо дар дафтарчаи қайдҳои ман сабт шуда буданд. Ва дар ҳеч як хона чизе ёфт нашудааст, ки ба парвандаи ман дахл дошта бошад“.

Сипас Аида ба масъалае дахл намуд, „ки *ҷаро* моро таъқиб мекунанд. Мо мегӯем, ки моро барои имонамон таъқиб мекунанд, аммо ба мо мегӯянд, ки «Ин дурӯғ аст; шуморо барои вайрон кардани қонунҳои шӯравӣ доварӣ мекунанд». Ман узви ҷамоае ҳастам, ки ба қайд гирифта нашудааст ва оиди ба қайд гирифтани хоҳиш карда буд — ҳамаи ҷамоаҳо аризаҳо фиристода, ба он оинномаҳои моро ҳамроҳ карданд. Ба мо намегӯянд: «Шумо набояд фалон ва фалон корхоро кунед, ин хилофи қонун аст». Ба мо мегӯянд: «Ба ваъдае имзо гузоред, ки қонунро вайрон намекунад». — Ин равиши нодурусти ба қайд гирифтани аст“.

Аида мегӯяд, ки довар сабрро аз даст медихад, бинобар ин суханашро бошитоб анҷом дод. „Имондорон наметавонанд риояи қонунро ваъда диҳанд, ки оиди Худо гап задан ва дар имони падарон тарбия кардани фарзандонро манъ мекунанд. Бо вучуди риоякунандаи қонунҳо будан ҳеч кадоми волидон-масеҳиён қонунро қабул намекунад, ки чун атеист тарбия кардани фарзандонро мефармояд. Онҳо азоб кашиданро афзал мешуморанд, аммо ба ин гуна қонун итоат карданро ваъда намедиханд“.

„Исои Масеҳ гуфтааст, ки мо бояд Инҷилро ба ҳамаи одамон мавъиза кунем“, — давом дод Аида, — „ва имондорон наметавонанд ба қонуне итоат кунанд, ки оиди Худо ва Наҷот гап заданро манъ мекунанд“.

Ҳеч як имондор ин корро намекунад. Ҳатто агар вай миссионер ва воиз набошад ҳам, ҳатто агар мавъиза кардан натавонад ҳам, ин

аҳамият надорад — вай ба ин қонун итоат намекунад, зеро ҳатто одаме ки мавъиза қардан наметавонад, баъзан имкон пайдо мекунад, ки ба ягон кас оиди наҷот гап занад. Бинобар ин имондорон риояи ин қонунро ваъда намедиханд. Бо вучуди эҳтиром ба ҳокимият онҳо ин қонунро вайрон мекунад“.

„Ман бори дигар тақрор мекунам. Имондорон ба қонуне итоат намекунанд, ки онҳоро маҷбур мекунад аз Инҷил даст кашанд. Бинобар ин, хангоме моро барои вайрон қардани ин гуна қонунҳо доварӣ мекунанд, мо қомилан дуруст мегӯем, ки моро барои имонамон доварӣ мекунанд“.

„Ман медонам, ки «Хабарномаи Наҷот» ва «Номаи бародарона» ҳеч як сухани бардурӯғро дар бар намегиранд. Аммо ман ҳамчунин медонам, ки ба хориҷа фиристодани онҳо ҷӣ маъно дорад. Ман медонистам, ки барои ин қор маро метавонанд доварӣ кунанд. Ман ҳеч гоҳ аз каси дигаре хоҳиш намекардам, ки «Хабарномаи Наҷот»-ро ба хориҷа расонад. Ман медонистам, ки ин хатарнок аст. Бинобар ин ман инро худам мекунам“.

Аида хомӯш шуд, то ки барои суханони охири шӯълавар қувваашро ҷамъ кунад. Вай мехост, то онҳое ки ҳукм мебароранд, ин суханонашро дар ёд нигоҳ дорад. „Замоне одамон мефаҳмиданд, ки тарғиботи имонро манъ қардан беадолатона аст. Акнун онҳо инро намефаҳманд. Акнун онҳо мегӯянд: «Худат имон дошта бош ва дуо кун, аммо ба дигарон оиди Худо гап назан». Бо зӯрӣ хомӯш қардани муҳолифони идеологӣ ғалабаи идеологӣ нест. Ин ҳамеша ваҳшоният номида мешуд“.

Довар гапи вайро бурид, зеро аз он нохушнуд буд, ки ин ҷиноятқор дар толори доварӣ мавъиза мекунад. „Шумо набояд оиди қалисо гап занед, фақат оиди худ гап занед“, — бо ангушт ба вай ишора қарда, гуфт вай.

Аида нотарсона давом меод: „Барои масеҳӣ фақат як роҳ ҳаст. Масеҳӣ бо беадолатӣ муросо қарда наметавонад. Ҳамин ки ҳақиқатро дарк намудӣ, ту онро пайравӣ мекунӣ, ва агар дарқор шавад, барои он азоб мекашӣ. Ман дигар буда наметавонам. Ман дигар ҳел рафтор қарда наметавонам. Ман озодиро дӯст медорам ва мехоҳам озод бошам, бо оила ва бо дӯстон бошам. Аммо ман зидди инсофи худ рафтор қарда наметавонам. Аз озодӣ ҷӣ фоида, агар ман Худоро Падари худ номида натавонам? «Донистани он ки рӯҳ ва фикрҳои ман озоданд, маро рӯҳбаланд мекунад ва бароям қувват медиҳад. Ана ҳамаи он чи ман гуфтани будам“.

Эпилог

Аида бо дили соф нишаст. Довар нисбати суханронии рӯхонии Аида бепарво буд. Вай далелҳои Аидаро қабул накард ва вайро ба муддати се сол аз озодӣ маҳрум кард; мӯҳлат аз он чи прокурор талаб кард, шаш моҳ дарозтар буд. Аидаро ду посбони қадбаланд аз толори доварӣ бурданд.

Аммо маҳбусӣ ба кори вай ҳалал намерасонд. Стенограммаи довариро дар бист порчаи матои аз ҷойпӯш буридашуда навишта, пинҳонӣ аз Иттиҳоди Шӯравӣ бароварда буданд. Дар тамоми ҷаҳон имондорон суханони „Аида аз Ленинград“-ро меҳонданд ва барои хоҳари худ дуо мекарданд.

Аида 12-уми апрели соли 1971 аз колонияи ислохотӣ-меҳнатӣ озод карда шуд. Ҳангоми озодшавӣ ҳукуматдорон ба вай гуфтанд, ки маҳбусӣ барояш „дарси ибрат нашуд“. Дар ҳақиқат, вай бисёр чизҳоро омӯхт, аммо на он чизеро ки онҳо меҳостанд. Вай меомӯхт ва унвони доктори илоҳиётшиносиро соҳиб шуд, вай шодӣ ва қаноатмандиро аз хизмат ба Худо боз ҳам амиқтар дарк намуд. Вай узви комилҳуқуқи бародарие шуд, ки хавворӣ Павлус „иштирок дар азобҳои ӯ“² номида буд...

Акнун Аида дар Санкт-Петербург зиндагӣ мекунад. Имони вай аз режими ки онро нобуд кардани буд, дарозтар умр дид. Имрӯзо масеҳиён дар асоси қонунӣ метавонанд барои дуо ҷамъ оянд ва мавъиза кунанд. Аъзоёни калисои вай ба қарибӣ ҷамъомади махсусе гузаронданд: онҳо 40-солагии хизмат ба Худоро дар калисояшон ҷашн гирифтанд ва ба аъзоёни калисои оиди вафодорӣ ба Худо ёдрас намуданд. Намоишгоҳи махсус ба онҳое бахшида шуда буд, ки барои имон азоб кашидаанд.³

Сабина

Гувоҳи муҳаббати Масеҳ

Руминия
Соли 1945

Русҳо фашистонро аз Руминия ронданд ва акнун мекушиданд тамоми соҳаҳои фаъолияти ҳукумати Руминия ва ҳаёти ҷамъиятро назорат кунанд. Онҳо хостанд маҷлис намояндагони динро аз тамоми ноҳияҳои кишвар ташкил кунанд. Русҳо онро „Конгресси оинҳо“ номиданд. Мақсади асосии онҳо ба даст овардани дастгирии рӯҳониён буд. Аммо Сабина чунин меҳисобид, ки ин кӯшиши назорат бар роҳбарони динӣ ва ба дастнишондаҳои худ табдил додани онҳо буд.

Сабина қомати паст дошт, қадаш қариб 40 сантиметр аз шавҳараш Ричард пасттар буд, ва вай Масеҳро хеле дӯст медошт. Дар маҷлис назди Ричард нишаста, вай мешунид, ки боз як пастор садоқаташро ба коммунистон, ки кишварашро ишғол кардаанд, изҳор мекунад. Вай аз остини шавҳараш кашида, гуфт: „Магар ин шармандагиро аз рӯи Масеҳ пок намекуни? Ту бояд баромад кунӣ. Онҳо ба номи Масеҳ туф карда истодаанд“.

Ричард ба намояндагони парламент, ки дар толор ҷамъ омада буданд, нигарист. Ин намоишномаи ҳақиқӣ буд. „Озодии пурраи дин!“ — чунин буд шиори коммунистон. Онҳо ҳамзистии осоиштаи дин ва коммунизм — ё, аниқтараш, байни Худо ва президенти фахрии конгресс Иосиф Сталино эълон менамуданд.

„Ҷаҳонро фиреб додан ҷӣ хел осон аст“, — оромона гуфт Ричард.

Ричард ва Сабина, ба мисли 4 ҳазор шахсони дигар: ускуфон, шубонон, кохинон, раввинҳо, муллоён толор ва долонро пур карда буданд. Мусулмонон ва яҳудиён, протестантҳо ва православихо — ҳама намояндагони дин дар ин ҷо буданд.

Пеш аз саршавии конгресс ҳатто хизматгузори динӣ баргузор гардид. Роҳбарони коммунистӣ салиб кашида, икона ва дасти

патриархро бӯсиданд. Сипас суханрониҳо сар шуданд. Петру Гроза — дастнишондаи Москва, фаҳмонд, ки ҳукумати нави Руминия динро ва ҳар гуна имонро пурра дастгирӣ мекунад ва ҳатто чун пештара ба коҳинон маош хоҳад дод. Онҳо ҳатто маошро зиёдтар мекунанд! Ин хабарро бо кафкӯбиҳо пешвоз гирифтанд.

Баъди суханронии Гроза коҳинон ва шубонон баромад мекарданд. Яке аз паси дигар онҳо мегуфтанд, ки аз қадршиносии давлат хушнуданд. Давлат метавонад ба калисо тақия кунад, агар калисо ба давлат тақия карда тавонад. Хеле осон. Ускуф зикр кард, ки дар муддати мавҷудияти калисо ба он рангҳои гуногуни сиёсӣ ҳамроҳ шудаанд. Акнун дар он ранги сурх низ хоҳад буд ва вай аз ин шод аст. Ҷама хурсанд буданд ва ин хурсандӣ ба воситаи радио аз худи толор ба тамоми ҷаҳон расонида мешуд.

„Хуб“, — гуфт Ричард. — „Ман метавонам баромад кунам, аммо агар ман ин корро кунам, ту аз шавҳарат маҳрум мешавӣ“.

Сабина медонист, ки ҳақ ба ҷониби ӯст, ва низ медонист, ки дигар роҳбарони динӣ аз тарс барои оилаҳои худ, барои кори худ, маоши худ чунин мегӯянд.

Аммо вай ҳамчунин медонист, ки касе бояд часорат нишон дода, коммунистонро фош кунад, на ин ки ба онҳо хушомад гӯяд. Рост ба чашмони Ричард нигариста, вай ҷавоб дод: „Ба ман шавҳари тарсончак даркор нест“.

Ричард ҳомӯшона сар чунбонд. Вай карточкаро пур карда, навишт, ки баромад карданист ва онро ба президиум равон кард. Коммунистон қаноатманд буданд. Шубон Ричард Вурмбранд, коҳини лютеранин дар кишвар маъруф, намоёндаи расмии Шӯрои Умумиҷаҳонии калисоҳо мехост ба конгресс муроҷиат кунад. Ана ин пешрави!

Вақти мардонагӣ ва ҳақиқат

Ҳангоме ки Ричард ба сӯи минбар мебаромад, аҳли маҷлис ҳомӯшона интизор буданд. Сабина оиди он чи ҳоло аҳли маҷлис фикр мекунанд, андеша намуда, барои шавҳараш дуо мекард.

„Барои имконияти ҷамъ омадан ва озодона баён кардани фикр ташаккур мегӯям“, — сар кард Ричард. — „Ҳангоме ки фарзандони Худо ҷамъ мешаванд, фариштагон низ ҷамъ меоянд, то ки ҳикмати Худоро шунаванд. Бинобар ин вазифаи ҳар як имондор на мадху ситоиши беҳудаи одамон ва роҳбаронест, ки меоянд ва мераванд, балки ҷалол додани Худои Офаридгор ва Масеҳи Наҷоткор аст, ки

барои мо дар салиб чон дод“.

Вазият дар толор дигаргун шуд ва дили Сабина аз хурсандӣ пур шуд. Ниҳоят, диққат на ба таблиғоти коммунистӣ, балки ба Масех нигаронида мешавад.

„Мо ба шумо ҳуқуқи сухан рондан намедихем!“ — аз ҷояш ҷаста, гуфт Бурдукка — вазири дин. Ба вай аҳамият надода, Ричард суҳанашро давом меод, ва бародаронаш — роҳбаронро бовар мекунонд, ки ба Худо бовар кунанд ва Ӯро парастӣ намоянд. Аудитория кафқубӣ мекард, онҳо медонистанд, ки Ричард дуруст мегӯяд, аммо аз байни онҳо танҳо вай ҷасорат намуд он чиро бигӯяд, ки гуфтан лозим буд.

„Микрофонро хомӯш кунед“, — гуфт Бурдукка ба тобеонаш. „Ин шахсро аз сахна бароред. Фавран!“

Ричард хомӯш шуд, аммо аҳли маҷлис нидо мекарданд: „Шубон! Шубон!“

Маҷлис аз боиси Ричард ба бетартибӣ табдил ёфт. Пеш аз он ки Ричардро дастгир кунанд, ӯ баромад. Сабина ором нишаста, воқеаро мушоҳида мекард. Вай аз шавҳари худ фаҳр мекард. Аз мардонагии ӯ дар ҳимоя намудани Масех фаҳр мекард. Аммо ҳангоме Сабина оиди музде фикр кард, ки шавҳараш барои зидди русҳо баромад карданаш бояд мепардохт, ба фаҳри вай изтироб ҳамроҳ шуд.

Сабина ва Ричард ҳамеша нисбати русҳо муносибати хуб доштанд.

Онҳо бисёр вақт оиди он сухан меронданд, ки ба Русия миссионерони руминро барои мавъиза намудани Инчил фиристанд. „Акнун Худо русҳоро назди мо овард“, — гуфтанд Ричард ва Сабина.

Ҳангоме ки русҳо соли 1944 бори аввал дар Руминия пайдо шуданд, Ричард ва Сабина бо гулҳо ва брошюраҳои инҷилӣ ба пешвози онҳо баромаданд. Онҳо яҳудиёни румин буда, ҳангоми режими фашистӣ бисёр наздиконашонро аз даст дода буданд. Тамоми оилаи Сабина дар конслагерҳо ҳалок шуд, Ричардро бошад се бор ҳабс карда буданд. Ҳангоме ки Ричард ва Сабина масеҳиятро қабул карданд, онҳо ҳудро ба мавъиза намудани масеҳият бахшиданд; бо гуноҳкорон, новобаста ба гуноҳҳои онҳо, кор мекарданд. Соли 1944 онҳо, ба ақидаҳои худ вафодор монда, ҳам ба фашистони мағлӯбшуда ва ҳам ба коммунистони ҳучумкунанда ёрӣ мерасонданд.

Ҳангоми истилои фашистӣ Ричард ва Сабина бисёр яҳудиёно дар ҳонаи худ пинҳон мекарданд. Баъд, ҳангоме ки немисҳо мегурехтанд, онҳоро низ пинҳон мекарданд. Яке аз аскарони немис аз Сабина пурсид, ки чаро вай, яҳудӣ, душмани ҳудро пинҳон мекунад. Сабина

ба вай гуфт, ки вай душман надорад, ва Худо ҳамаи гуноҳкоронро дӯст медорад.

Вай ба Сабина ташаккур гуфт ва ваъда дод, ки агар фашистон боз ба сари ҳокимият биёянд, вайро ҳабс хоҳад кард.

Истироҳати муваққатӣ

Тобистони соли 1944 Сабина ва Ричард аз озодии муваққатии дин ҳаловат мебурданд. Диктатори собиқи Руминия Ион Антонескуро ба Москва бурда, қатл карданд. Роҳбарони калисои православі, ки яҳудиён ва протестантхоро террор мекарданд, мақоми афзалиятноки худро аз даст доданд.

Бисёри руминҳо фикр мекарданд, ки ниҳоят, онҳо ҳукумати демократӣ доранд, аммо Сабина медонист, ки ин тавр нест.

Баъди конгресси рӯхониён ба Ричард кордор намешуданд, аммо баъди андак муддат коммунистони табоҳкор мунтазам ҳангоми хизматгузори вай ба калисо зада мебаромаданд. Ҳар ҳафта ҷавонони дағал ба калисо зада мебаромаданд, механдиданд ва ба хизматгузори парастии ҳалал мерасонданд.

„Мо бояд шод бошем“, — гуфт шубони калони калисо Солҳайм. — „Аудиторияи бетартибикунандае ки гӯш мекунад, аз онҳое ки шуниданро вонамуд мекунад, бехтар аст“.

Сипас онҳо огоҳии аввалин гирифтанд. Боре ҳангоме ки Сабина дар калисо ҳамроҳи Ричард кор мекард, ба он ҷо шахсе бо либоси ғайринизомӣ даромада, ба Ричард муроҷиат намуд.

„Инспектор Риосану“, — худро шиносонид вай. — „Шумо Вурмбранд ҳастед? Пас шумо шахсе мебошед, ки ман бештар аз ҳама бад мебинам“. Ричард ва Сабина бо ҳайрат ба ҳамдигар нигаристанд. „Аммо барои исбот кардани он ки ман нисбати шумо кинае дар дил надорам“, — давом дод вай, — „ман омадам, то ба шумо маслиҳате диҳам. Полиси махфӣ нисбати шумо парвандаи калоне кушодааст, онҳо папкаи калони ғафсе доранд. Ман онро дидаам. Вақтҳои охир касе дар бораи шумо хабаркашӣ мекунад. Шумо бо бисёр русҳо гуфтугӯ кардаед, хамин тавр не?“

Риосану дастони рангпардаи худро молиш дод. „Аммо ман фикр кардам, ки мо созиш карда метавонем“.

„Ман дар ивази ришва ин папкаро нест мекунам“.

Сабина даҳолат кард ва онҳо оиди миқдори пул маслиҳат карданд. Пулро ба қиса андохта, Риосану гуфт: „Мо бо ҳам созиш кардем. Номи он шахс...“.

„Не“, — гуфт Сабина. — „Мо номи вайро доништан намеҳохем“. Инспектор ба зани хурдакак нигарист. Аммо Сабина сар чунбонд. Онҳо номи касеро, ки оиди онҳо хабаркашӣ мекард, доништан намеҳостанд. Агар онҳо номи вайро донанд, аз вай хафа шуда метавонанд — ва ин гуноҳ аст.

Ба ҳар ҳол Ричард ва Сабина медоништан, ки бо пул бехатарии худро харида наметавонанд. Ҳамааш дар дасти Худост. Аммо, шояд онҳо андаке вақт ва имконият доранд, то ки калисои пинҳонкорро мустаҳкам намоянд.

Дар охири соли 1947 масеҳиёро бештар ва бештар хабс мекарданд ва бисёр дӯстони Сабина зиндонӣ шуданд. Дар яке аз рӯзҳои хуноки зимистон Сабина дар хона буд — вай бемории бронхит дошт. Дарро тақ-тақ карданд, Сабина дарро кушод ва ҳайрон шуд. Дар назди дар Вера Яковлевна меистод, духтур, миллаташ рус; онҳо бо ҳам хуб шинос набуданд. Духтур на барои табобати Сабина, балки барои он омада буд, ки оиди воқеа хабар диҳад. Вақте ки вай ба Сабина асли воқеаро баён мекард, вачохаташ ранҷур буд.

Вера аслан аз Украина буд; дар он ҷо бисёр намояндагони рӯҳонияти масеҳӣ, шахсони дунявӣ ва ўро низ ба лагерҳои Сибир фиристоданд, ки аз он ҷо кам касон бармегаштанд.

„Мо, мардону занон, дарахт мебуридем“, — мегуфт Вера. — „Мо ҳуқуқи баробар доштем — мо метавонистем ё аз гуруснагӣ ё аз хуноки бимирем“.

Духтур ҳам шуда, дастони Сабиноро гирифт. Дар дастони Вера пайҳои сафед буданд, дастонаш меларзиданд. „Ҳар рӯз одамон ме-мурданд, аз беҳолӣ ба рӯи барф меафтиданд“, — мегуфт вай.

Боре, хангоме ки Вера бо маҳбуси дигар оиди Масех сухан меронд, вайро дастгир карданд. Вайро маҷбур карданд, ки якчанд соат пойлуҷ дар барф истад. Баъд посбонон вайро барои аз боиси ҷазо иҷро накардани нормааш лату қўб намуданд.

Бисёри маҳбусон аз ин гуна шароити ғайриинсонӣ ва ё аз азобдиҳиҳои зиёд мурданд, аммо Вера зинда монд. Акнун вай назди Сабина на барои он омадааст, ки оиди мусибати худ нақл кунад, балки мехоҳад оиди садоқат ба Худованд нақл кунад, ҳатто дар шароити лагер.

Дар мусибат ва мӯхтоҷие ки вай дар он ҷо аз сар гузарондааст, Худо қудрати худро нишон дод.

Сари Сабина дард мекард. Вай оиди мӯъҷиза фикр кардан наме-тавонист. Вай фикр мекард, ки шояд, ин гуна азобхоро худаш ба худ қалб намуздааст.

Ин чӣ маъно дорад? Чаро вай барои дар ин бора нақл кардан назди ман омад? — фикр мекард вай.

Хангоме ки Вера рафтани шуд, Сабина хохиш кард, ки шаб ин чо монад, ё ақаллан то вақти омадани Ричард, то шавҳараш нақли Вераро шунавад ва донад, ки бо бародарону хоҳаронаш чӣ рӯй медиҳад. Аммо Вера аллакай дар назди дар меистод. Вай андаке истод ва гуфт: „Шавҳари маро полиси махфӣ ҳабс кард. Акнун 12 сол мешавад, ки вай дар ҳабсхона аст. Ман фикр мекунам, ки оё дар ин замин бо ҳам вохӯрда бошем ё не“. Ва вай рафт.

„12 сол!“ — бо изтироб такрор кард Сабина. — „Ин қадар тоқат овардан чӣ тавр мумкин аст?“

Коммунистон таъқиб кардани масеҳиёро пурзӯртар мекарданд ва оиди гурехтан фикр кардан лозим буд. „Ҳанӯз дер нашудааст, Сабина“, — сар кард Ричард. „Мо ҳанӯз метавонем аз ин чо равам. Бисёр қасон дар ивази пул аз кишвар берун мераванд“.

Сабина ҷавоб надод, вай медонист, ки Ричард низ, ба монанди вай, рафтан намехоҳад. Аммо хатар воқеӣ буд. Ва онҳо мебоист оиди Михай, писари азизи ҳаштсолашон, писари ягонашон фикр мекарданд.

Ричард давом дод: „Хангоме ки пештар маро фашистон ҳабс карда буданд, ҳамагӣ баъди якчанд ҳафта маро сар доданд. Дар давраи коммунистон ин метавонад солҳо давом кунад. Онҳо туро низ ҳабс карда метавонанд, Сабина. Он гоҳ бо Михай чӣ мешавад?“

Суханони Ричард Сабинаро ба изтироб оварданд. Вай медонист, ки агар вайро бо Ричард дар як вақт ҳабс кунанд, Михай ҷои рафтан надорад. Вай дар кӯча мемонад ва маҷбур мешавад, ки гадоӣ кунад. Барои модар ин хеле дарднок буд. Аммо ба ҳар ҳол Сабина чизе нагуфт.

Ниҳоят Ричард ба вай он чиро, ки дӯсташ, суханони ба Лут гуфтаи фариштаро иқтибос оварда, гуфта буд, ёдрас намуд: „Ҷони худро начот дех“, — „Ба ақиб нигоҳ накун“.¹

Сабина ҷавоб дод: „Ҷонро начот диҳам, барои чӣ?“ Сипас ба ҳонаи хоб рафта, Китоби Муқаддасро овард, то ки суханони Исоро бо овози шунаво хонад: „Қасе ки ҷони худро нигоҳ доштани мешавад, онро аз даст медиҳад; аммо қасе ки ба хотири Ман ҷони худро гум мекунад, онро ба даст меоварад“². Китоби Муқаддаси фарсудашударо пӯшонид, вай аз Ричард пурсид: „Агар ту ҳоло бирави, оё ягон вақт метавонӣ инро мавъиза кунӣ?“

Ин дафъа масъалаи аз кишвар рафтан ҳал шуда буд. Аммо баъди якчанд моҳ он аз нав ҳал карда мешавад...

Мавҷудиятро бас кард

Пагоҳии якшанбе, 29-уми феввали соли 1948 Ричард ба калисо равона шуда, ба Сабина нидо кард: „Сабина, дар калисо вомехӯрем“.

Баъди ним соат Сабина ба калисо омада, шубон Солхаймро дид, ки хеле гамгин буд.

„Ричард наомад“, — гуфт вай. — „Аммо вай корҳои бисёр дорад. Шояд вай ягон вохӯрии таъчилюро ба ёд овард“.

„Аммо вай ваъда дод, ки баъди ним соат дар ин ҷо вомехӯрем“, — гуфт Сабина бо тарс.

„Шояд вай дӯстери вохӯрд, ки мӯҳтоҷи ёри аст“, — гуфт Солхайм. — „Вай меояд“.

Шубон Солхайм хизматгузори парастииро мебард, Сабина бошад ба дӯстон занг мезад, аммо Ричард дар ҳеҷ ҷой набуд. Вай бештар ба ваҳм афтод.

Он рӯз Ричард мебоист ҷуфти ҷавонро никоҳ мекард.

„Хавотир нашав“, — вайро рӯҳбаланд мекард шубон Солхайм. — „Баъзан бо Ричард чунин мешавад. Дар ёд дорӣ, дар лагери тобистонӣ вай сахари барои харидани газета рафт, аммо нисфирӯзӣ занг зада, гуфт, ки пагоҳӣ бармегардад?“

Аз ин фикр Сабина табассум кард. Ричард ягон кори таъчилюро ба ёд оварда, ба Бухарест баргаштааст. „Шояд ҳақ ба ҷониби туст, вай ин дафъа низ монанди ҳамин ягон коре кардааст“, — гуфт вай бо кӯшиши ором шудан.

Дар квартираи хурди Вурмбрандҳо рӯзи якшанбе хангоми хӯроки нисфирӯзӣ ҳамеша серодам буд. Хӯрок ҳеҷ гоҳ бисёр набуд, аммо масеҳиён дар хонаи онҳо барои сӯҳбат ва сурудхонӣ чамъ мешуданд. Барои меодагон ин вақти фараҳбахштарини тамоми ҳафта буд.

Акнун ҳамаи онҳо нишаста, интизори Ричард буданд. Аммо вай наомад. Ба шубон Солхайм лозим омад, ки маросими никоҳро гузаронад. Сабина ба ҳамаи беморхонаҳо занг зад ва ҳатто ба ёри таъчили рафт.

Вай гумон кард, ки шояд вай ба садамаи автомобилӣ дучор шуда бошад. Сабина вайро пайдо карда наметавонист. Ниҳоят вай фаҳмид, ки ҷӣ кор кунад. Вай бояд ба Вазорати корҳои дохилӣ равад. Албатта, Ричардро ҳаёс кардаанд.

Ҳамин тавр соатҳо, ҳафтаҳо, солҳои ҷустуҷӯҳо сар шуданд... аз як идора ба дигаре рафтанд... кӯшиши тақ-тақ кардан ба ҳар даре ки шояд кушода шавад.

Сабина дар бораи Вера фикр мекард, ки шавҳараш 12 сол боз дар

хабсхона буд. Вай дар боран азобхое ки Вера баъди ба маҳбуси дигар оиди Худо гуфтугӯ карданиш аз сар гузаронд, фикр кард. Ричардро низ, албатта, дар ҳамин айбдор мекунанд. Сабина ба ёд овард, ки вай ва Ричард ба шаҳр даромадани аскарони русро дида, Худоро шукр гуфта буданд... ҳамон аскароне ки шавҳари вайро хабс кардаанд.

Овозае расид, ки Ричардро баробари бисёр дигарон ба Москва бурдаанд, аммо Сабина бовар кардан намехост, ки вай дигар вучуд надорад. Ҳар бегоҳӣ вай хӯроки шом тайёр карда, дар назди тиреза менишаст ва фикр мекард: *„Вай имрӯз ба хона меояд. Ричард кори баде накардааст. Вайро ба зудӣ озод мекунанд. Коммунистон аз фашистон бадтар буда наметавонанд, ки ҳамеша баъди ду-се ҳафта вайро сар медоданд“*. Сабина Михайро тасалло медод, хангоме ки вай барои падар мегирист. Вай ба писараш мегуфт, ки Худо Ричардро ва ҳамаи онҳоро нигаҳбонӣ мекунад. Онҳо якҷоя барои бехатарии Ричард ва барои он ду мекарданд, ки вай зудтар ба хона баргардад.

Аммо шавҳараш барнамегашт. Ва гуфтугӯе ки вай ва Ричард якҷанд моҳ пеш карда буданд, ба хобаш медаромад. *„Ҳангоме ки маро пештар хабс мекарданд, баъди якҷанд ҳафта сар медоданд. Дар давраи коммунистон ин метавонад солҳо давом кунад...“*

Дили Сабина ноором буд. Муҳаббати онҳо аз бисёр душворихо гузашта буд, аммо ин дафъа Сабина намедонист, ки вай ва Михай бе ӯ чӣ тавр хоҳанд зист. Баъди якҷанд ҳафта шубон Солҳайм Сабинаро назди сафири Шведсия бурд, то ки аз вай ёри пурсад. Сафир Рейтерсверд гуфт, ки вай дарҳол бо вазири корҳои хориҷӣ Анна Паукер гап мезанад.

Хонум Паукер ҷавоб дод: *„Мувофиқи маълумоти мо шубон Вурмбранд аз кишвар бо як ҷомадон пуле ки барои ёри ба гуруснагон дода шуда буд, гурехтааст. Мегӯянд, ки вай дар Дания аст“*.

Сипас сафир аз сарвазир Гроза оиди Ричард пурсид. Аммо вай ҳамон суханонро такрор кард ва ваъда дод: *„Пас шумо гумон мекунед, ки вай дар яке аз хабсхонаҳои мост. Агар шумо инро исбот карда тавонед, ман вайро озод мекунам!“*

Коммунистон ҳамин тавр ба худ боварӣ доштанд. Шояд барон ҳамин ҳам одамон мегуфтанд: *„Ҳамин ки шахс ба дасти полиси маҳфи афтид, вай мавҷудиятро бас мекунад“*.

Риштаи умед

Боре пагоҳӣ, баъди якҷанд моҳи ҷустуҷӯҳои бефоида, Сабина дар калисо буд; ҳамин вақт вайро назди шахси ношиносе даъват карданд, ки вайро

пеши дар интизор буд. Мард ришашро натарошида буд ва аз вай бӯи майи олугӣ меомад. Вай мехост бо Сабина дар алоҳидагӣ гап занад.

„Ман шавҳари шуморо дидаам“, — гуфт вай. Дили Сабина саҳт ба тапидан даромад. „Ман зиндонбон ҳастам — напурсед, ки дар кадом ҳабсхона — фақат донед, ман зиндонбоне ҳастам, ки ба вай хӯрок медиҳад. Вай ба ман гуфт, ки барои ин хабар шумо ба ман пули бисёр медиҳед“.

„Чӣ қадар?“ — пурсид Сабина, ва боварӣ надошт, ки вай хабаре (информация) дорад. То ин муддат Сабина дуруғҳои зиёдеро шунда буд.

„Ман чони худро ба хатар мондаам“.

Миқдори пуле ки вай зикр кард, хеле зиёд буд ва вай аз гапаш намегашт.

Шубон Солҳайм низ ба монанди Сабина шубҳа дошт. Вай ба зиндонбон гуфт: „Ба мо якчанд суҳанони бо дасти Вурмбранд навишташударо биёред“. Вай ба ӯ як плитка шоколад дода гуфт: „Инро ба Вурмбранд расонед ва аз вай хате бо имзои вай биёред“.

Зиндонбон рафт ва Солҳайм ба Сабина рӯ овард. „Ин ҳамаи он корест, ки мо карда метавонем“, — гуфт вай. — „Мо намедонем, ки оё вай рост мегӯяд, аммо пули мехостааш хеле зиёд аст“.

Сабина медонист: Солҳайм намехост, ки вай умеде пайдо карда, сипас онро боз гум кунад.

Аммо баъди ду рӯз зиндонбон боз омад. Вай кепкаи худро бароварда, ба астари он даст андохт ва ба Сабина рӯйкаши қоғазии шоколадро дароз кард. Онро бо эҳтиёт кушода, Сабина хонд: „Ҳамсари азизи ман! Барои меҳрубоният ташаккур. Аҳволам хуб аст. Ричард“.

Дили Сабина аз хурсандӣ пур шуд. Вай зинда аст! Ин хати ӯст, хоно ва қатъӣ. Дар сатрҳои навиштаи ӯ умед ҳис карда мешуд.

„Ӯ худро хуб ҳис мекунад“, — гуфт зиндонбон. — „Баъзеҳо ба камераҳои якка тоб намеоваранд. Онҳо танҳоиро дӯст намедоранд“. Аз вай боз бӯи бренди меомад. „Вай ба шумо муҳаббати худро мефиристад“.

Сабина пешниҳод кард, ки агар вай аз шавҳараш хат овардан гирад, пул медиҳад. Ниҳоят вай гуфт: „Хуб. Аммо ин хеле хатарнок аст. Баъзеҳо барои ин ба муддати 12 сол зиндонӣ шудаанд“.

Вай розӣ шуд чонашро ба хатар мононад, зеро пулро ва шароберо, ки дар ивази он харидан мумкин аст, дӯст медошт. Аммо рафтори Ричард, аз афти қор, вайро мафтун мекард ва вай баъзан ба ӯ пораи зиёдатии нон медод.

Сабина аз зиндонбон миннатдор буд — вай ба ӯ хат меовард. Зиндонбони маст риштаи умеди вай ва Ричард гардид. Ҳоло бо ин каноат кардан лозим аст.

Оилаи шахси маҳбусро ҷазо додан лозим аст

Қонунҳои коммунистӣ саҳт буданд. Зани маҳбуси сиёсӣ карточкаи хӯрокворӣ гирифта наметавонист. Карточкаҳо фақат барои „коргарон“ буданд. Зани маҳбуси сиёсӣ қор ҳам карда наметавонист. Чаро? Зеро вай карточка надошт, пас вучуд ҳам надошт.

Сабина аз ҳукуматдорон тавалло мекард: „Ман чӣ тавр зиндагӣ кунам? Кӯдакро чӣ тавр хӯронам?“

„Ин на мушкилии мо, балки аз шумост“.

Сабина барои Михай безобита мешуд. Аз вақти ҳабс шудани Ричард вай мекӯшид, ки Михай аз норасоии хӯрок хароб мешавад. Сабина медонист, ки вай барои бародарон ва хоҳаронаш низ ғам меҳӯрад — барои 6 кӯдаки یتим, ки Сабина ва Ричард ҳангоми қуштори фашистӣ дар шарқи Руминия ба хонашон гирифта буданд.

Ҳангоме Сабина ва Ричард шуниданд, ки русҳо гурезахоро ба ду вилояти шарқӣ — Бессарабия ва Буковина, ки ба Иттиҳоди Шӯравӣ ҳамроҳ карда буданд, мекӯшонанд, фаҳмиданд, ки кӯдакнро дер ё зуд аз онҳо мегиранд ва ба шарқ мефиристанд. Садҳо یتимони дигарро низ ҳамин тақдир интизор буд. Сабина фикр мекард, ки агар онҳоро ба Фаластин фиристода тавонанд, ҳамааш хуб мешавад (Ба наздикӣ дар он ҷо бояд давлати Исроил ташкил меёфт). Бинобар ин онҳо рӯзе ғамгинона онҳоро ба киштии туркии „Булбул“ бурданд. Аз онҳо ҷудо шудан вазнин буд, аммо ба Фаластин фиристодан хеле беҳтар аз он буд, ки интизор шуда дар андеша бошанд, ки тахти ҳукмфармоии русҳо бо онҳо чӣ мешавад.

Ҳафтаҳо мегузаштанд, аммо дар бораи ба ҷояш рафта расидани киштии хабаре набуд. Ҳар рӯз Сабина бештар ба изтироб меомад. Аз баҳри Сиёҳ то соҳилҳои шарқии баҳри Миёназамин ҷустуҷӯҳои байналмилалӣ сар шуданд. Аммо киштии гум шуда буд ва умед тадричан нопадид мешуд. Чунин ҳисобида мешуд, ки „Булбул“ ба мина бархӯрда, ҳамаи мусофирони он ғарқ шудаанд.

Дарди аз даст додани кӯдакон даҳшатовар буд. Сабина ва Ричард кӯдакнро чун фарзандони худ дӯст медоштанд. Михай онҳоро бародарон ва хоҳарони ҳақиқӣ меҳисобид. Ҳангоме Сабина бо фикри ҳалок шудани یتимон одат кард, вай ба ғайр аз аҳли оилаи худ бо

ҳеч каси дигар гап задан намехост. Имони вай ба озмоишҳои вазнин рӯ ба рӯ шуд.

„Худо чӣ тавр роҳ дод, ки ин воқеа рӯй диҳад? Чаро Худо кӯдакони маро гирифт?“ — мепурсид вай гаштаву баргашта.

Сабина дар дил медонист, ки барои ҷанг ва нафрати одамоне ки аз боиси онҳо киштӣ тасодуфан гарқ шудааст, Худоро айбдор карда наметавонад. Аммо вай кӯдакониро дӯст медошт ва дарди аз даст додани онҳо вайро азоб меод.

Сабина Михайро, ки баробари ба ёд овардани кӯдакони бо алам мегирифт, тасалло додани мешуд. Вай ўро оғӯш карда, киссаеро гуфта меод, ки Ричард борҳо нақл карда буд.

Ҳангоме ки яке аз раввинҳои машҳур дар хона набуд, ду фарзандаш мурданд. Ҳар ду фарзандаш зебо буданд ва Шариятро хуб медонистанд. Занаш, ки андӯхгин буд, онҳоро ба хонаи хоби худ бурда, часадхояшонро бо ҷойпӯши сафед пӯшонд. Ҳамон бегоҳ раввин ба хона баргашт.

„Писарони ман дар кучоянд?“ — пурсид вай. — „Ман онҳоро якҷанд бор дар ҳавлии чустуҷӯ кардам, аммо дар он ҷо надидам“.

Занаш ба вай як пиёла об овард, то ташнагиашро шиканад, аммо вай боз ҳам мепурсид: „Писарони ман дар кучоянд?“

„Онҳо дур нестанд“, — гуфт вай ва хӯрокро назди шавҳараш гузошт.

Баъд аз он ки вай хӯрок хӯрд, занаш гуфт: „Ман мехоҳам ба ту саволе диҳам?“

„Марҳамат, савол деҳ“.

„Ба наздикӣ дугонаам ба ман ду бриллианти зеборо барои нигоҳдорӣ дода буд ва ман онҳоро хеле эҳтиёт мекардам. Акнун вай талаб мекунад, ки онҳоро ба вай диҳам. Оё ман бояд онҳоро баргардонам?“

„Чӣ?“ — пурсид раввин, — „ту он чиро ки аз онҳо худат нест, бозгардондан намехоӣ?“

„Не, аммо ман хостам то даме ки аз ту напурсам, онҳоро барнагардонам“.

Сипас вай ўро ба ҳучра бурд ва ҷойпӯшро аз болои часадҳо гирифт. „Писаронам! Писаронам!“ — фарёду фиғон мекард падар. „Писаронам, нури чашмонам!“

Модар рӯяшро гардонда мегирифт.

Баъди муддате вай дасти шавҳарашро гирифта, гуфт:

„Оё ту маро таълим надода будӣ, ки он чиро, ки ба мо барои нигоҳдорӣ дода шудааст, бояд бе дудилағӣ баргардонем. Парвардигор

ба мо дод ва Парвардигор аз мо гирифт, бигуздор исми Парвардигор муборак бошад“.

Ин қисса ба Михай тасалло зиёд наовард, аммо вай суханони модарашро фаҳмид, ва аз вай қуввату мардонагӣ пайдо менамуд. Михай ҳамагӣ 10-сола буд, вай барои синну соли худ қадбаланд буда, чашмони равшану доно дошт ва устухонҳои рухсораҳояш барҷаста буданд. Вай дар мактаб дарси вазнине гирифт: вай донист, ки писари шахси радкардаи чамъият будан чист. Михай падарашро хеле дӯст медошт ва барои Сабина осон набуд фаҳмонад, ки падарашро фақат барои шубон буданаш зиндонӣ кардаанд.

Ҳар рӯз бисёртар одамон ғоиб мешуданд. Боре як гурӯҳ маҳбусони маъруфро озод карданд. Онҳоро дар мошинҳои ёрии таъҷилий ба хона оварданд. Онҳо пайҳои ҷароҳатҳо ва ҷойҳои қабудшудаи баданашонро нишон дода, оиди азобҳои аз сар гузарондашон нақл карданд. Ҳангоме ки ҳукуматдорон инро шуниданд, онҳоро аз нав ҳабс карданд.

Сабина мекӯшид оиди он даҳшатҳое ки шавҳараш аз сар мегузаронад, фикр накунад. Вай оиди он фикр мекард, ки шавҳараш шикаста нашавад ва дӯстонашро таслим накунад. Вай ваъда дода буд, ки бехтараш мемурад, аммо кӣ медонад, ки одам ба чӣ қадар азобҳо тоб оварда метавонад. Петруси муқаддас ваъда дод, ки Маҷехро инкор намекунад, аммо се бор ўро инкор кард.

Тақ-тақ ба дар

Сабина медонист ва ин ўро тасалло медод, ки агар Ричард мурад, онҳо дар ҳаёти оянда вомехӯранд. Онҳо ваъда доданд, ки ҳамдигарро назди дарвози 12-уми биҳишт, назди дарвозаҳои Бинемин интизор мешаванд. Исо низ ваъда дод, ки баъди марг бо онҳо дар Ҷалил вомехӯрад. Ва Ў ба ваъдааш вафо кард.

Аммо холо Сабина дар бораи ҳаёти оянда фикр намекард. Соати панҷи пагоҳӣ дари хонаашро тақ-тақ заданд...

Бегоҳии гузашта Сабина то дергоҳ кор кард, вай ихтиёри дар калисо кор мекард ва ба аёдати имондорон мерафт. Михай дар деҳа назди дӯстон буд, Сабина бошад дар квартираи хурд ҳамроҳи яке аз дугонаҳояш буд. Овози баланди дағал ҳар ду занро аз хоб бедор кард:

„Сабина Вурмбранд! Кушоед! Мо медонем, ки шумо дар хона ҳастед“.

Сабина сӯи дар рафт; вай аз он хавф дошт, ки ин одамон ҳар лаҳза метавонанд ба квартирааш зада дароянд.

„Сабина Вурмбранд?“ — нидо кард марди гардангафс, хангоме ки вай дарро кушод. — „Мо медонем, ки шумо дар хона силоҳ нигоҳ медоред. Фавран ба мо нишон диҳед, ки он дар кучост!“

Розигии вайро интизор нашуда, онҳо чомадонхоро мебароварданд, чевонхоро мекушоданд ва ҳама чизро ба фарш мепартофтанд. Рафи китобҳо чаппа шуд ва дугонаи Сабина хост онҳоро бардорад.

„Даст нарасонед“, — дод зад яке аз мардон. — „Либосҳоятонро пушед“.

Ба ду зан лозим омад дар назди шаш мард, ки хонаро кофтуков мекарданд, либос пӯшанд. Онҳо ҳар дам ҳар дам чизе гуфта нидо мекарданд, гӯё ҳамдигарро ба кофтукови беҳуда дилгарм менамуданд.

„Хамин тавр, шумо чои нигоҳдории силоҳро ба мо гуфтан намеҳод? Мо тамоми квартираро чаппаву роста мекунем!“

Сабина оромона гуфт: „Ягона силоҳе ки дар ин хона ҳаст, дар ин ҷост“. Вай ба зону истод ва эҳтиёткорона Китоби Муқаддасро аз зери пой аскарон гирифт.

Афсар Бул Нек дод зад: „Шумо ҳамроҳи мо меравед ва баёнот медиҳед“.

Сабина Китоби Муқаддасро ба фарш гузошт ва гуфт: „Ба ман имкони дуо кардан диҳед ва баъд ман бо шумо меравам“.

Ҳангоме ки онҳо мерафтанд, дугонааш ба вай бастаи хурдERO дод — чӯробҳо ва баъзе либосҳои тахпӯшӣ. Дар он ҷое ки вайро мебаранд, ин чизҳо даркор мешаванд.

Рӯзи озодшавӣ

Ҳангоме ки Сабинаро аз квартира мебароварданд, яке аз посбонон чашмони вайро баст, то набинад, ки вайро кучо мебаранд. Онҳо муддати кӯтоҳе маҳбусро бо мошин бурданд ва баъд аз байни истгоҳи автомобилҳо гузаронда, чашмонашро кушоданд ва ба хучраи дарозе тела дода дароварданд, ки он ҷо занони зиёде буданд. Баъди муддати муайяне ягон касро ҷег мезаданд. Занон хомӯш менишастанд. „Унсурҳои барои ҷамъият хатарнок“-и Руминия интизори он буданд, ки онҳоро ҷег мезананд, ва онҳо тақдири худро мефаҳманд.

23-юми август буд. Рӯзи озодшавӣ, ҷуноне ки коммунистон онро меномиданд.

Бегоҳӣ нони сиёҳ ва шӯрбои обакӣ доданд. Ниҳоят Сабинаро ҷег заданд. Боз ҳам чашмбанд баста, вайро бурданд. Ин дафъа, ҷуноне ки Сабина баъдтар фаҳмид, вайро ба бинои полиси маҳфӣ оварда

буданд. Вайро ҳамроҳи занони дигар дар камераи хурд маҳкам карданд.

Саволҳо дар охири ҷои пурпечу ҳам

Якчанд рӯз гузашт ва Сабиноро ба камераи якка гузаронданд. Камераи хурдаккро аз назар гузаронда, вай дид, ки он ҷо ҷи намерасад. Сатил. Дар муддати маҳбусии кӯтоҳи худ вай фаҳмид, ки сатил чизи даркорӣ аст. Акнун вай сатил ҳам надошт.

Сабина бисёр вақт дар роҳрав садои мӯзаҳои вазнинро мешунид ва ҳар бор фикр мекард, ки шояд барои вай меоянд. Ниҳоят, навбати вай расид. Дари камера бо садои баланд кушода шуд ва зиндонбон нидо кард: „Пуштатро гардон!“

Боз ҳам чашмбанд бастанд.

„Роҳ гард! Ба рост рав. Акнун ба чап. Боз ба чап. Тезтар!“

Ҳангоме ки зиндонбон вайро тела дода, бо суръат дар роҳрави лабиринтмонанд мебурд, Сабиноро тарс фаро гирифт. Вай фикр кард, ки ин гардишҳо бо қатли вай анҷом меёбанд ва вай рӯшноиро надида, бе ҳеҷ огоҳӣ ҳалок мешавад. Вай мекушид ҳиссиёташро идора кунад. Ҳамин дам лабиринт тамом шуд ва чашмбанди вайро кушоданд. Сабиноро назди посбони малламуе оварданд, ки бо вай ҳамсол буд.

„Оё шумо ҷинояти худро бар зидди давлат дарк мекунад, хонум Вурмбранд?“ Сабина хеле ҳайрон шуд: ин шахс бо он марде ки дар Париж вохӯрда буд, хеле монандӣ дошт. „Акнун шумо оиди ин муфассал менависед“, — амр намуд вай ва ба блокноту қалам ишора кард.

„Ман бояд ҷи нависам?“ — пурсид Сабина, — „ман намедонам, ки ҷаро маро ба ин ҷо овардаанд“.

Вай давом медод: „Дар бораи ҷинояти худ бар зидди давлат нависед“.

Сабина қаламро гирифта, навишт, ки вай ҳеҷ ҷинояте содир накардааст. Афсар навиштаи Сабиноро хонд ва ҳашмигона вайро ба камера фиристод. Ҳангоме ки дари камера пӯшида шуд, зиндонбон ба вай гуфт:

„Акнун то даме ки гуфтаи лейтенантро нанависӣ, дар ҳамин ҷо мемонӣ. Агар нанависӣ, мебинӣ, ки бо ту ҷи қор мекунад“.

„Ҷи қор мекунад?“ — фикр мекард Сабина. Метарсонанд ва таҳқир мекунад? Азоб медиҳанд? Вай бисёр шунида буд, ки коммунистон дар ҳабсхонаҳо бо масеҳиён ҷи гуна рафтор мекунад, ва медонист, ки аз дасти онҳо ҷи қорҳо меоянд. Баъзе маҳбусони

собиқ оиди азобдихии психологӣ нақл мекарданд, ки барои суст кардани маҳбус ихтироъ карда шудааст, то аз вай ҷавоби „натичадор“ ба даст ояд. Коммунистон доду фарёдҳои даҳшатоварро сабт намуда, мегуфтанд, ки ин овози фарзандони вай аст, ки хангоми азобдихӣ сабт кардаанд. Қадом волиди муътадил ба ин тоб оварда метавонист?

Дар пурсиши навбатӣ лейтенант оиди ҳабси Ричард пурсид. „Хонум Вурмбранд“, — гуфт вай, — „шавҳари шумо дар фаъолияти зиддинкилобӣ айбдор карда мешавад. Шояд ўро мепарронанд. Ҳамкоронаш баёнот додаанд ва ин баёнот айбдоркуниҳоро тасдиқ мекунанд“.

Дили Сабина саҳт ба тапиш даромад. Албатта ў дурӯғ мегуфт ва ақсуламали Сабинаро мушоҳида менамуд. Сабина кӯшиш мекард, ки ҳиссиёти худро ошкор накунад. Лейтенант давом медод: „Шояд онҳо худро халос кардан мехоҳанд. Шояд ақсулинкилобчиёни ҳақиқӣ маҳз онҳоянд. То даме ки шумо ҳамаи он чиро, ки кормандони калисо мегӯянд, ба мо нақл накунед, мо дар ин бора ҳукм карда наметавонем. Ҳамаашро гӯед. Ақсулинкилобчиёни ҳақиқиро фош кунед ва шавҳаратонро худи пагоҳ озод мекунанд“.

Аммо Сабина ба коммунистон бовар намекард. „Ман ҳеч чизро наметавонам“, — ба нигоҳи лейтенант тоб оварда, гуфт вай.

Он шаб ў, ки баданаш аз лату кӯби зиндонбонон кап-кабуд шуда буд, дар кати хурди камбар мехобид ва пойҳояш ба тақия кат мерасиданд. „Бечора Ричард“. — фикр мекард ў. „Вай қоматбаланд аст, пойҳои вай аз кат берун мебароянд“.

Онҳо ҳозир бо вай чӣ мекунанд? Лаҳзае буд, ки Сабина мехост фақат ба хотири боз дар назди Ричард будан ҳама чизро гӯяд; мехост дар бехатарӣ бошад; дар лаҳзаи дигар ў қарор медод, ки ба ин васваса дода нашавад. Дар дили ў ду хоҳиши комилан муҳолифи якдигар талаш доштанд. Сабина мехост, ки Ричард зинда монад, ва низ мехост, ки вай таслим нашавад.

Аз шифти камераи ў порчаи андоваи сафед ғалтид. Сабина онро бардошт ва дар кампали тираранги худ расми салибро кашид. Сипас Худоро сипосгузори намуд.

Ба ў чунин тобид, ки Худо дуои ўро шунида, пичирросзанон ҷавоб дод: ба сари вай фикре омад: ҳафт. Сабина фаҳмид, ки дар камераи рақами ҳафт мебошад. Рақами муқаддас. Рақами рӯзҳои Офариниш.

Ин барои Сабина дастгирии калон буд! Сабина дар кат дароз кашида гирифт. Ҷисми ў дар торикӣ буд, аммо рӯҳи ў сӯи рӯшноие

ки ӯ тасаввур мекард, сӯи рӯшноие ки аз худуди ҳабсхона берун буд, баланд шуд. Ӯ салиберо, ки дар рӯи кампали худ кашида буд, сила кард ва ҳангоме ки ғанабаш мебурд, пичиррос зад: “Моро ба монанди Исои Масех маслуб мекунанд”.

“Бархез!” — зиндонбони малламӯй Миелу пагоҳӣ Сабинаро бедор кард. Сабина бархест ва рӯяшро ба девор гардонд, ӯ аллакай ба ин одат карда буд. Зиндонбонон дағалона ба чашмони ӯ латта баста, боз бо роҳи лабиринт бурданд.

Ин дафъа Миелу, ки аз Сабина хеле калонсолтар буд, зиёда аз як соат ӯро азоб меод: “Ту бо кихо мехобидӣ? Ту бо онҳо чӣ кор мекардӣ? Ман донистан мехоҳам, ки бо кӣ ва дар тӯли чанд вақт ин корро мекардӣ — ҳамаашро”.

Сабина, ки ҳисман ва рӯҳан хаста шуда буд, аз чунин дигаргуншавии равиши истинтоқ ҳайрон буд. Ӯ оромона ҷавоб дод: “Он чиро ки шумо мехоҳед, ман ба шумо намегӯям. Бадтарин қиссаи шахвонӣ наметавонад садди роҳи муқаддасшавии инсон гардад, агар Худо инро хоҳад”, — гуфт Сабина ба вай. “Маряма Маҷдалия фоҳиша буд, аммо ҳангоме ки мову шуморо фаромӯш мекунанд, ӯ соҳибэҳтиром хоҳад монд”.

Ман аллакай харида шудам

Миелу гурғуркунон ҳақорате кард ва Сабинаро ба камера фиристод. Ҳангоми истинтоқи навбатӣ ба ӯ суратҳои одамони гуногунро нишон доданд. Ӯ як зани русро, ки пинҳонӣ дар квартираашон таъмид дода буданд, шинохт. “Оё шумо ягон нафари инҳоро мешиносед?” — пурсид афсаре ки истинтоқ мекард. Сабина медонист, ки агар ягон фамилияро номбар кунад, чӣ мешавад. Сипас афсар пешниҳод намуд.

„Ба мо он чиро, ки донистан мехоҳем, нақл кунед ва мо шумову шавҳаратонро озод мекунем“. Васваса воқеӣ буд, аммо хоҳиши барои бародарони худ қурбон кардани ҳаёт низ ҳамин гуна буд. „Ман ҳеҷ кадоми онҳоро намешиносам“.

Марди тоссар тахмин кард, ки вай дурӯғ мегӯяд ва, ниҳоят, аз вай пурсид, ки вай чӣ нархе дорад. „Ҳар як зан нархе дорад. Нархи шумо кадом аст? Озодӣ? Вазифаи шубонӣ барои шавҳаратон? Пул? Нархро бигӯед?“

Рӯи вай аз доғҳои сурх пур шуд ва Сабина фикр кард, ки ӯ вайро мезанад. Аммо ӯ фақат амр дод, ки вайро баранд.

Ниҳоят, Сабинаро ба ҳабсхонаи умумӣ гузаронданд. Моҳҳо мегузаштанд, зимистон фаро расид. Вай доимо оиди Михай дар хавотир

буд. Кӣ дар ҳаққи вай ғамхорӣ мекунад? Шояд вай дар кӯча зиндагӣ мекунад? Шояд хунук меҳӯрад? Оё вай сиҳат аст? Шояд коммунистон ўро низ ба ҳабсхона партофтаанд? Вай барои Михай хеле дар ҳавотир буд ва ҳар дақиқа садҳо шубҳаҳо дили ўро мешикофтанд.

Моҳи ноябр ба камерае ки Сабина дар он ҷо буд, комендант даромад. „Мо рӯйхати фамилияҳоро меҳонем“, — гуфт вай. — „Қасоне ки мо номбар мекунем, бояд дар муддати 10 дақиқа омодаи рафтан бошанд“.

Дигар ҳеч гуна маълумот. Зиндонбоне ки ҳамроҳи комендант омада буд, хондани фамилияҳоро сар кард ва аз ҷумла Сабинаро низ номбар намуд. Маҳбусон ба ҷунбучӯл даромаданд.

„Шумо чӣ фикр доред?“ — пичиррос зад Сабина ба зани дар бараш буда, ки низ чизҳояшро мегундошт.

„Ман фикр мекунам, ки моро ё озод мекунанд, ё мепарронанд“, — гуфт вай бо таъби хира.

„Агар ба Ҷилава афтӣ, бигзор Худованд туро наҷот диҳад“

Аммо онҳоро на озод карданд ва на парронданд — ба ҳар ҳол на акнун. Сабина ва дигар занонро ба Ҷилава бурданд, ки зиндони даҳшатноктарини Руминия буд. Сабина он чиро, ки маҳбусони дигар оиди ин ҳабсхонаи манхус нақл мекарданд, дар ёд дошт. Дар он ҷо камерае буд, ки даҳшатҳои онро тасвир кардан имконнопазир аст. „Агар ба Ҷилава, ба камераи рақами чор афтед, бигзор Худованд шуморо наҷот диҳад“, — мегуфтанд маҳбусон ба якдигар.

Зиндонбоне ки худро ҷун сержант Аспра шиносонд, маҳбусонро аз коридори равоқдор мебурд, ки сӯи таҳхона мерафт. Ниҳоят онҳо дар назди дари калони оҳанин истоданд, ки аз поён то боло панҷараҳои зангзада дошт. „Ба камераи рақами чор хуш омадед!“ — бо ифтихор гуфт Аспра.

Онҳоро пагоҳӣ оварданд, аммо камера хунук буд. Ягона лампае ки дар шифт овозон буд, ба камера равшании хира мебахшид. Дар назди девор ду қабат катҳои ҷӯбин буданд. Дар гӯшаи дури камера дар баландӣ тирезаи панҷарадори ранг кардашуда буд.

Ба бозомадагон сад чашм нигоҳ мекард. Сабинаро, ки аз норасоии ҳаво нафасгир мешуд, дар кати охири, ки назди ҳалочо буд, ҷойгир карданд.

Баъди шаби ноором, дар соати панҷи пагоҳӣ хоби Сабинаро хуштоке катъ кард. Дарҳол панҷох нафар занон ба назди сатили хурд

навбат истоданд. Баъдтар Сабина фаҳмид, ки дар чор камера 200 нафар занони маҳбус буданд, дар камераҳои дигар бошад — се ҳазор мардон.

Ҳабсхонаи Чилава барои 600 нафар маҳбусон сохта шуда буд.

Соати 11 занон барои шӯрбо навбат истоданд. Сабина хайрон шуд, ки хангоми тақсим қардани косаи шӯрбо ва пораи нон ин занон тамоман хомӯш буданд. Аммо ҳамин ки дегро бурданд, дар ҳучра занозани ваҳшиёна сар шуд. Занон барои хӯрок бо ҳам занозани мекарданд. Баъди дақиқае посбонон баргаштанд ва калтакхоро ба чапу рост алвонч дода, задани занонро сар қарданд. Онҳо косаҳои шӯрборо чаппа мекарданд, ва дар фарши хона кӯлмакҳои калони шӯрбо пайдо шуданд. Аспра хашмиғинона ваъда дод, ки пагоҳ шӯрбо дода намешавад.

Боз дар камера хомӯшӣ ҳукмфармо шуд — занон дар бораи рӯзи дигар, ки гурусна хоҳанд буд, фикр мекарданд. Тадричан онҳо бо овози паст ба сӯхбат даромаданд. Яке аз маҳбусзанон аз Сабина пурсид, ки чаро вайро зиндонӣ қардаанд. „Ту ба ҷангара монанд нести“, — гуфт вай, ва ҳамаи сарҳои Сабина тоб хӯрда, ба маҳбуси нав бо назари баҳодиҳанда нигаришанд. Сабина табассум кард:

„Ман зани шубон ҳастам“, — гуфт вай.

Чунин ҷавобро шунида, баъзе маҳбусон дашном дода, рӯй гардонданд, аммо баъзеҳо тавачҷӯх зоҳир намуданд. „Пас ту қиссаҳои Китоби Муқаддасро бояд донӣ“, — гуфт Елена ном маҳбусе, назди Сабина ба фарш нишаста.

„Ҳа, медонам“, — гуфт Сабина бо табассум. „Шунидан мехоҳед?“

Маҳбусон якҷанд соат қиссаҳои Китоби Муқаддасро гӯш мекарданд ва Сабина ба онҳо қиссаеро паси дигаре нақл мекард. Дар қалисои вай ҳама медонистанд, ки ҳеч кас монанди вай нақл қарда наметавонад. Занон қиссаҳои шавқоварро шунида, муддате фаромӯш қарданд, ки 36 соати оянда гурусна хоҳанд буд.

Сабина рӯҳбаланд шуд: маҳбусон ба қиссаҳои Китоби Муқаддас шавқ пайдо қарданд, аммо баъди муддате фаҳмид, ки ҳама овозаҳои оиди ҳабсхонаи Чилава ҳақиқат буданд.

Посбонзанон фармонхоро итоатқорона ба ҷо меоварданд. Агар ба онҳо фармоянд, ки маҳбусро зананд, онҳо бераҳмона бо калтакҳо мезаданд. Онҳо мураттаб ва саҳт мезаданд. Онҳо на раҳм доштанд, на азоби вичдон. Чунон мезаданд, ки гӯё ҷанги гилемро зада дур мекунанд.

Умеди хурде бидеҳ... ва баъд онро кашида гир

„Шурбои сабзӣ, дӯструякон! Ин чо биёед!“ Бисёр занони солхӯрда ҳатто наҷунбиданд. Онҳо аз беқувватӣ барои хӯрок дар навбат истода наметавонистанд, агарчи Сабина ҳанӯз инро намедонист. Чунин парҳези хӯрок қисми омодагӣ ба лагерҳои меҳнатӣ буд. Ва он вази-фаи худро иҷро мекард — султтаринҳоро муайян мекард.

„Албатта, ин меҳнати гуломона аст“, — гуфт ба вай муаллимаи ҷавон. — „Аммо дар каналкобӣ ҳар рӯз 450 грамм нон ва макарон мегири!“

Ҳаёсхона аз овозаҳо дар бораи лагери меҳнати наве дар канали Дунай пур шуда буд. Ҳар як маҳбуси нав оиди ин лоиҳаи азим хабарҳои нав меовард. Арзиши он миллиардҳо буда, қисми зиёди қувваи корӣ маҳбусон хоҳанд буд. Канал мебоист 60 км дарозӣ медошт, аз ҳамвории чануби Руминия гузашта, Дунайро бо баҳри Сиёҳ мепайваст.

„Дар каналкобӣ аз хона ҳама чизи даркориро гирифтанд мумкин аст“, — гуфт яке аз зиндонбонон ба маҳбусе.

„Ҳатто шоколад?“

Сабина дар ҳайрат буд. Акнун, ки оиди озодӣ орзу кардан рост намеомад, шоколад ҳадди аълои орзуҳо гардид.

Мувофиқи овозаҳо, дар он чо ҳатто либоси ғафс медоданд ва ёри тиббӣ мерасонданд. Аммо диққати Сабинаро беш аз ҳама он чиз ҷалб намуд, ки ба аъзоёни оила иҷозат дода мешавад, ки ба хабар-гирии маҳбусон оянд ва як рӯзи пурра дар он чо монанд!

Сабина умед дошт, ки Михайро боз бинад ва дигар дар бораи ҳеҷ чиз фикр намекард.

„Аммо на ҳама ҳуқуқи дар каналкобӣ кор карданро доранд“, — огоҳ кард Виорика — назоратчи ҳаёсхона. — „Ба қарибӣ афсари полис ба ман гуфт, ки дар ҷамъияти социалистӣ меҳнат имтиёз аст, на ин ки муқофот барои ҷинояткорон“.

Ин падида ба ҳаёсхонаҳо хос буд: андаке умед бидеҳ, сипас онро кашида гир. Баъд аз нав умедвор кун, аммо бо баъзе шартҳо. 6-уми январ, дар рӯзи дувоздахуми таваллудшавии Масех Сабина он шарт-хоро донист.

„Ман пешниҳоди дорам“, — як пагоҳӣ эълон намуд капитан Захария Ион. — „Ба ҷои дар сохтмони канал кор кардан ту метавонӣ дар ҳамин чо монӣ, ва ҳамон имтиёзхоёро дошта бошӣ, ки дар сохтмони канал ҳастанд, аммо кор кардан лозим намеояд. Ин пешни-ҳоди ҷолиби диққат аст“.

Сабина медонист, ки ҳамаи имтиёзоҳо арзиши худро доранд, ва хомушона интизори поён фаромадани болға буд. „Ту факат гоҳ-гоҳ дар бораи маҳбусони дигар ба ман маълумот мерасонӣ. Албатта, оиди ин муоҳидаи хурдакаки мо ҳеч кас нахоҳад донист“.

Лаҳзае дудила нашуда, Сабина ҷавоб дод: „Ташаккур“, — гуфт вай бо эҳтиром, — „аммо дар Китоби Муқаддас оиди ду хиёнаткор хондан мумкин аст. Яке аз онҳо ба шоҳ Довуд хиёнат кард, дигаре Исоро таслим намуд. Ҳар ду худро ба дор кашиданд. Ман намехоҳам чунин оқибате дошта бошам, бинобар ин ман ба шумо хабаррасонӣ намекунам“.

Ион дарҳол оҳанги суҳанашро дигар кард. Вай ба Сабина дод зада, таҳдид намуд: „Пас ту ҳеч гоҳ ба озодӣ намебарой“.

Сабина фикр мекард, ки ҳатто имконияти ба лагери меҳнатӣ рафтани аз даст дод. Вай медонист, ки номаш дар рӯйхат буд, ва ба наздикӣ он маҳбусонери ки ба қор таъин карда буданд, мебоист ба каналқобӣ мефиристоданд. Вай аз лагери меҳнатӣ метарсид, аммо вай барои боз бо Михайл вохӯрдан ҳама қорро мекунад — аммо хоин намешавад.

Баъди якҷанд рӯз Сабиноро ба лагери меҳнатии Дунай гузаронданд. Ба зудӣ вай ва маҳбусони дигар фаҳмиданд, ки онҳоро фиреб додаанд.

Канал

Пагоҳии аввалини дар канал буданаш Сабина аз бӯи бади ахлоқи калламуш бедор шуд. Вай шунид, ки касе ба ҳамсои вай мегуфт: „Барои онҳо шабона андаке нон гузор, он гоҳ онҳо намегазанд“.

Ҳар рӯз ҳамроҳи дигар маҳбусон — мардон ва занон — Сабина ба қор мерафт. Онҳо лаби соҳилро месохтанд, ва Сабина мебоист сангҳои қалонро ба баржа, ки дар масофаи 200 метр буд, мебард. Вай фикр мекард, ки аз ин гуна вазнинӣ миёнаш мешиканад. Вай бо душворӣ қомат рост мекард.

Ҳар як гурӯҳи маҳбусон бригадир дошт ва ёрдамчиёнаш тафтиш мекарданд, ки маҳбусон чӣ қадар қор кардаанд. Меъёри якрӯза 8 метри кубӣ буд. Агар онҳо меъёрро иҷро кунанд, рӯзи дигар онро зиёд мекарданд. Агар меъёрро иҷро накунанд, онҳоро ҷазо меоданд.

Сабина ҳеч гоҳ наметавонист чунин шароитро, ки дар лагер дид, ба худ тасаввур кунад. Ҳангоме ки вай оиди имтиёзоҳои ваъдашуда пурсид, ба ҳоли вай хандиданд.

Барои қори каналқобӣ беш аз пеш занҳоро меоварданд. Ба монанди Сабина, ҳама мехостанд бо оилаҳояшон бошанд, хусусан бо фар-

зандон. Занҳо дарк мекарданд, ки барои сохтани канал ҳаҷми беандоза зиёди корхоро ба ҷо овардан даркор аст, ва бисёрии онҳо охиста-охиста умедашонро аз даст медоданд. Аммо Сабина умед дошт, ки назар ба сохтмони канал ё системаи зиндонӣ бузургтар аст. Тадриҷан маҳбусони дигар инро пай бурданд. Онҳо низ мехостанд умед ба монанди умеди вай дошта бошанд.

„Сабина, илтимос, ба мо қиссаҳои Китоби Муқаддасро нақл кун“, — баъди рӯзи дарози меҳнат онҳо аз вай хошиш мекарданд.

Сабина медонист, ки ин хеле хатарнок аст; вай мефаҳмид, ки агар онҳоро дастгир кунанд, ҷӣ шуда метавонад. Аммо вай ҳар як имкониятро истифода бурда, ба ҳамкамераҳояш оиди Инчил нақл мекард. Беш аз пеш маҳбусон назди вай меомаданд, ба гуноҳҳои худ иқро мешуданд ва мепурсиданд, ки оё омурида шудан мумкин аст. Сабина онҳоро бовар мекунонд, ки мумкин аст, ва ба онҳо он чиро мегуфт, ки замоне Ричард мегуфт: „Дӯзах он аст, ки ту дар ториқӣ танҳо нишаста, бади кардаатро ба ёд меоварӣ“. Ин закон, албатта, дӯзахро дар ин ҷо аз сар гузарондаанд.

Агарчи Сабина хабаркаш будан нахост, дигарон аз ин пешниҳод даст накашиданд. Баъзан маҳбусон медонистанд, ки киҳо хабаркашӣ мекунанд, аммо боварӣ надоштанд. Ин интиҳоби доимӣ буд. Маҳбусе метавонист ба Сабина гӯяд, ки дар бораи Исо бештар доништан мехоҳад, аммо ин эҳтимол ҳилае бошад барои гуфтани он ки Сабина кори манъшударо мекунад, он гоҳ натиҷааш дахшатовар хоҳад буд. Ё шояд зане ҳақиқатан инро доништан мехост. Сабина дониста наметавонист, ки кадом хошиш ҳақиқӣ аст ва кадомаш дом аст. Аммо вай аксаран бо одамон гап мезад.

Дар он ҳолатҳое ки оиди Сабина хабаркашӣ мекарданд, вайро дар „кортсер“ — дар ҷевони борики маҳкам мекарданд, ки фақат як кас рост истода метавонист. Вайро дарҳол баъди рӯзи корӣ ба картсер меандоختанд ва тамоми шаб дар он ҷо нигоҳ медоштанд, ва фақат пагоҳӣ сар медоданд, то ки вай ба кор расида равад. То даме ки Сабина дар сохтмони канал кор мекард, картсер барои вай ҷои одатӣ шуда буд.

Партави умед

Вай ҳамеша аз маҳбусони нав мепурсид, ки оё онҳо дар бораи Ричард чизе шунидаанд ё не. Ҳеч кас чизе намедонист. Баъд яке аз занҳо ба Сабина оиди шубоне нақл кард, ки дар Вакарести дида буд. Дар асл вай ўро надида буд, балки мавъиза карданаширо шунида буд. Камераи вай

дар назди халочо буд, ва ҳангоме ки маҳбусон навбати худро интизор буданд, „шубони ҳабсхона“ онҳоро даъват менамуд, ки ба Масеҳ имон оваранд ва муҳаббаташро қабул кунанд. Дар ҳабсхона ҳама мепурсиданд, ки ин кист, аммо ҳеч кас намедонист. Акнун, ки яке аз занҳо ба Сабина инро нақл кард, вай боварӣ дошт, ки ин Ричард аст.

Чехраи Сабина аз хурсандӣ мунаввар шуд. Ричарди вай зинда аст! Шубони ҳабсхона ўст. Аммо ҳангоме ки зан нақли худро ба анҷом расонд, умеди вай барбод рафт. „Боре мо шунидем, ки шубон бемор аст. Пас аз ин мо ўро торафт камтар мешунидем, ва ниҳоят, хабаре паҳн шуд, ки вай мурдааст. Ман хеле афсӯс меҳӯрам“.

Бар рӯи Сабина ашкҳо мерехтанд, аммо вай гап задан намехост. Вай бо андӯхи худ ба Худо мурочиат кард. Вай ба Худо дуо мекард, то ҳаёти хизматгори вафодори Худ Ричардро дароз кунад, агар вай зинда бошад.

Вай барои Михай низ дуо мекард, метарсид, ки вайро низ метавонанд ҳабс карда, ба каналқобӣ фиристанд. Боре дили вай қариб аз тапиш мемонд, чун дид, ки писараке ҳамсоли Михай дар сохтмони канал кор мекунад. Чун Сабина фаҳмид, ки ин Михай нест, сабукие хис кард. Аммо вай ба холи писарак ва модараш, дар ҳар чое ки бошад, раҳмаш меомад ва вай барои онҳо низ дуо мекард.

Ниҳоят умеди пайдо шуд. Рӯзи якшанбе воҳӯрӣ бо хешовандон хоҳад буд! Сабина ба шундидааш бовар намекард. Боз Михайро дидан — чӣ хушбахтӣ! Чун якшанбе фаро расид, дӯстони Сабина ба вай курта доданд — куртаи вай дарида, латтақӯҳна гардида буд. Вай бесаброна интизор шуда, дақиқаҳоро мешумурд, ки кай писари худро боз ба оғӯш гирифта метавонад. Аммо ҳангоме ки маҳбусонро дар ҳуҷраи воҳӯриҳо чамъ оварданд, ба онҳо гуфтанд, ки онҳо бояд дар як қанори ҳуҷра истанд ва онҳо фақат 15 дақиқа гуфтугӯ карда метавонанд.

Баъд вай ўро дид ва бо дили модаронааш ўро ба оғӯш гирифт. Чашмони ашкборааш аз муҳаббате ки ба он тарафи ҳуҷра барои гарм кардани писараш мефиристонд, медурахшиданд. Ў хароб ва хеле чиддӣ буд! Вақт бар ҳиссиёти модар ва писар қудрат надорад. Ҳар ду қариб гап зада наметавонистанд ва, албатта, гуфтани ягон чизи ниҳонӣ имкон надошт. Ҳангоме ки вақти онҳо тамои шуд, Сабина ба он сӯи ҳуҷра фарёд зад: „Михай! Ох, Михай! Ба Масеҳ бо тамоми дилат бовар кун!“

Ин беҳтарин маслиҳате буд, ки вай дода метавонист.

Зиндонбон Сабиноро дағалона тела дода, суханонашро бурид. Сипас вайро посбонон бурданд.

Дар барак дигар маҳбусон Сабиноро ихота намуда, пурсиданд, ки

Михай чӣ гуфт, вай чӣ намуде дошт. Аммо вай фақат сар чунбонда метавонист. Дар давоми якчанд соат вай гап зада наметавонист, вайро ҳиссиёт фаро гирифта буданд, вай фақат дар бораи писараш фикр мекард.

Мутаассифона, баъзе маҳбусон тамоми рӯз ягон нафареро аз оилаи худ интизор буданд, аммо касе наомад. Он шаб Сабина барои онҳо дуо мекард, онҳо бошанд бар кӯрпаҳои хасини худ дароз кашада, мегиристанд.

Зимистон фаро расид, аҳволи Сабина ва дигар маҳбусон бадтар шуд. Вай корро дар назди Дунайи яхкарда давом медод, сангҳои калонро ба баржа бор мекард. Зимистон шароит вазнинтар буд, зеро хангоми ба баржа партофтани санг об пош мехӯрд ва дигар коргаронро тар мекард. Аллақай баъди якчанд дақиқаи саршавии кор Сабина сар то по тар мешуд. Сипас либоси вай аз оби сард ях мебаст, ки чун оҳан саҳт буд. Панҷаҳои вай, ки аз кор кафида ва варамида буданд, аз хунуки шах мешуданд ва фақат хангоми ба ангуштон афтидани санги вазнин дардро ҳис мекарданд.

Бегоҳӣ, хангоме ки вай ба барак бармегашт, либосҳои таршудаашро бо худ ба кат мегирифт. Барои хушк кардани либос ҷой набуд; либоси паҳнкардари, албатта, медуздиданд, бинобар ин вай одатан либосашро ба ҷои болишт ба зери сараш мегузошт ва пагоҳӣ ин либоси ханӯз хушкнашударо мепӯшид. Дар роҳ ба сӯи кор либосаш андаке хушк мешуд, то ки баъди чанд лаҳза боз тар шавад. Сабина хеле хароб шуда буд, чун камиш, ва чунин метобид, ки шамоли хунук вайро сӯроҳ карда мегузарад.

„Қор қарда метавонад“

Вазифаи навбатии Сабина сангҳоро ба аробаҳо бор қардан буд, занони дигар бошанд аробаҳоро ба баржаҳо дар Дунай мебурданд. Панҷаҳояш аз қор захмин, нохунҳояш шикаставу хуншор шуда буданд. Аз шиддати хастагӣ вай ҳатто дардро ҳис намекард.

Боре пагоҳӣ Сабина аз садои чакидани қатраҳои об бедор шуд. Баҳор фаро расид. Бо омадани баҳор замине ки чун санг ях қарда буд, ба лой табдил ёфт.

Посбононе ки маҳбусзанонро ба қор бурда меоварданд, ягона мардоне буданд, ки ин қонун медиданд, ва баъзе қонун нисбати онҳо ҳазлҳои дағалона мекарданд.

Ҷоҳишаи қанҷоли Анни ва дугонааш Зинаида одатан байни худ бо алфози бешармона тавзеҳот медоданд.

„Дастони ин Петр чун дастони горилла мебошанд“, — гуфт боре Зинаида бо овози паст, то ки мардон нашунаванд. — „Ба пашмҳои дастонаш нигоҳ кун! Ман боварӣ дорам, ки вай сар то по пашмин аст. Кошки инро дидан мумкин мебуд“.

„Ин ҷо заноне ҳастанд, ки дидаанд“, — дандонҳои тиллоӣ худро намоиш дода, гуфт Анни. Баъзе занон хандиданд.

„Ваҳ!“ — нолиш кард Зинаида ва вонамуд кард, ки тарсид. — „Аммо ман тасаввур карда наметавонам, ки онҳо дар мо чӣ ҷолибияте мебинанд. Охир мо чунин беназокат ва дағал ҳастем“.

Ҷавоби бешармонаи Анниро шунда, дӯстони онҳо хандиданд. Тавзеҳоти қабех сар шуданд. Сабина ба пеш нигариста, мекӯшид аҳамият надид.

„Гапҳои мо ба ин диндори хурдакак маъқул нестанд“, — гуфт Анни. „Вай гумон мекунад, ки мо дахшатнокем“.

Сабина хомӯш буд, ва дигарон аз ин боз ҳам бештар хашмгин шуданд. Ин дафъа Анни, ки лаққӣ ва дағал бошад ҳам, кина надошт, хеле бераҳмонатар рафтор кард.

Дар охири рӯзи корӣ занон, чун ҳамеша, саф кашида, хаставу беҳол лаб-лаби Дунай бо пайраҳаи пурлой мерафтанд. Яке аз посбонон, Петр, ҳамроҳи худро, ки аблаҳнамо ва бинипучук буд, аз паҳлӯяш тела дод, ва баъд Сабинаро, ки аз пешаш мегузашт, пешпо дод. Сабина ба лойи лағжонак афтид.

Посбони дигар қоҳ-қоҳ хандид.

Петр ҳам шуда ба Сабина ёри дод, то ки бархезад. Вай сар то по лойолуд шуда буд.

„Холо ба ту, дӯстрӯяк, ҳаммом даркор аст“, — гуфт вай.

„Вайро ба Дунай партоед!“ — нидо кард зане.

Ҳангоме ки посбон Сабинаро чанг зад, вай муқобилат мекард, аммо посбони дигар ба ёрии рафиқаш шитофт. Петр аз дастони Сабина медошт, посбони дигар — аз пойҳояш. Онҳо вайро алвонҷ дода, ба дарё партофтанд.

Вай ба сангҳои тези пастоб афтид ва нафасгир шуд. Сабина аз афтидан қарахт шуда бошад ҳам, хушёр буд. Вай ба оби хунук фурӯ рафт ва чараёни об ҷисми хурдакаки вайро аз пеши харсангҳо мебурд. Аз сохил садоҳои доду фарёд шунда шуд, аммо Сабина инро намефаҳмид. Ҳар боре ки вай бархостанӣ мешуд, чараёни об вайро аз пой меафтонд. Ҳамааш бефоида буд. Сабина халос шуда наметавонист.

Ногоҳ ду дасти боқувват аз дастонаш кашида, ба сохил бароварданд. Қаси дигаре вайро шинонд ва ба тахтапушташ тап-тап зад. Сабина худро хеле бад ҳис мекард, аз дарди саҳти паҳлӯяш нафасгир мешуд.

Сараш чарх мезад, гӯшҳояш ғуввос мезаданд. Вай чунин фикр мекард: „Охир ин оби ҳаёт аст, ки дар бихишт равон аст?“ Аммо баъд чашмонашро кушода, лой, посбонон ва занони пурлойро дар сохил дид ва фаҳмид, ки ҳанӯз дар бихишт нест.

Зане ба Сабина нигариста бо овози баланд гуфт: „Аҳволат хуб аст. Бархез!“ Баъд бо мулоимат гуфт: „Роҳ гард. Вагарна ях мекуни“.

Вайро дағалона ба пойҳояш бардоштанд. Сабина аз хуноки дида, бештар аз шок меларзид. Вай сандуки синаашро дошта меистод, зеро дард дар биқинаш ҳар лаҳза сахттар мешуд.

Ҳангоме ки ба барак омаданд, Сабина захмҳои худро аз назар гузаронд. Биқинаш кап-қабуд шуда буд, пӯсти дастон ва пойҳояш сахт харошида шуда буд. Ҳангоме ки вай дастонашро бардоштан мехост, дард чунон сахт буд, ки вай нафасгир шуд. Вай базӯр то кати худ ҳазид рафт. Вай кӯшиш кард бихобад, аммо тамоми шаб ин су он сӯ гелида ҳолати муносиб мечуст, аммо намеёфт.

Пагоҳи вай ба „духтур“-и лагер, зани бадхашме ки фамилияаш Крезеауну буд, мурочиат кард. Биқини Сабина кап-қабуд гардида буд, ки шаклаш ба қитъаи Африка монанд буд ва вай дастонашро аз миён боло бардошта наметавонист.

„Қор карда метавонад!“ — гуфт Крезеауну.

Сабина эътироз қарданӣ буд, аммо аз раъяс гашт, зеро вайро метавонанд боз бадтар қазо диҳанд, шояд ба картсер шинонанд. Вай ба заноне ки интизори ба коргоҳ рафтан буданд, наздик шуд, аммо бо қомати хамида андаке дуртар истод.

„Ба ту чӣ шуд?“ — ба вай нигариста, пӯписа кард посбонзан. Сабина гуфт: „Имрӯз ман қор карда наметавонам. Ба фикрам, қабурғаҳоям шикастаанд, сандуки синаам сахт дард мекунад“. Посбон метавонист ба вай рӯзи истироҳат диҳад, аммо Петри ифлос зуд дастони Сабинаро ҷанг зада, чунон кашид, ки Сабина аз дард дод гуфт.

„Вай дирӯз меёро иҷро накардааст. Қанӣ, ба саф даро!“ Вай Сабинаро тоб дода, бо мӯзаи қалонаш ба тахтапушташ зад ва вай гӯё парид ба саф даромад.

Сабина он рӯз ва тамоми рӯзҳои дигар қор мекард, ва мекушид тоб оварад; дертар духтурон тасдиқ қарданд, ки ду қабурғааш шикастааст.

Диана ва Флория

Нихоят, ба ин лагери маҳзункунанда тобистон омад ва Сабина ҳис кард, ки умед бозмегардад. Ба лагер ду духтари навро оварданд ва

дар бараке ки Сабина буд, ҷойгир карданд. Баъзе занони кӯчагӣ онҳоро мешинохтанд, аммо бо онҳо кам гап мезаданд. Духтарон дар катҳое ҷой гирифтанд, ки дар гушаи охири барак буд.

Дертар Сабина фаҳмид, ки онҳо хоҳаронанд, Диана ва Флория. Духтарон гандумгун буданд; онҳо боадабона ва бо овози паст гап мезаданд. „Аммо онҳо фоҳишахоҷанд“, — гуфтанд онҳое ки духтараконро мешинохтанд. Онҳоро ҳамроҳи дигарон дастгир карда, ба ҷазои „маъмурӣ“ маҳкум карданд — кор дар сохтмони канал.

Хоҳаронро муҳити андӯх ва асрор фаро гирифта буд. Ҳеч кас гузаштаи онҳоро доништа наметавонист, агарчи бисёриҳо бинӣ халонда, донистанӣ мешуданд. Хоҳарон чун ғуломон кор мекарданд, меҳобиданд ва барои ҳама сирри нухуфта мемонданд. Аммо боре Диана шунид, ки зиндонбон Сабинаро ном гирифта ҷеғ зад.

Диана зуд назди Сабина омад. Оё шумо Ричард Вурмбрандро мешиносед? — пурсид вай.

„Ман зани ӯ ҳастам“, — ҷавоб дод Сабина.

„Оҳ“, — гуфт вай, — „шумо оиди ман чӣ фикр карда метавонед?“

„Шумо чиро дар назар доред?“ — пурсид Сабина.

„Падари ман воизи ғайрикасбӣ аст“, — гуфт Диана бо овози ларзон. — „Вай одатан ба мо аз китобҳои Ричард меҳонд. Вай онҳоро «ғизои рӯхонӣ» меномид. Падарамро барои имонаш зиндонӣ карданд, зани бемор ва шаш фарзандаш монданд, Флория ва ман фарзандони калонӣ мебошем. Ҳангоме ки падарамро ба ҳабсхона партофтанд, моро аз фабрика пеш карданд. Оилаамон гуруснагӣ мекашид“.

Сабина меҳрубонона китфи духтарро сила кард, вай бошад давом медод: „Боре як ҷавон маро ба воҳӯрӣ даъват кард. Мо ба кино рафтем, баъд якҷоя хӯрок хӯрдём. Вай ба ман гуфт, ки бароям иҷозати кор кардан ба даст меоварад. Ва баъд...“ — Диана сарашро ҳам карда ашкхояшро пок намуд. — „Мо май нӯшидем, бисёр нӯшидем, ва баъд... вай маро бераҳа кард“.

Баъди муддате ҳамааш такрор шуд, аммо ин дафъа оиди иҷозати кор кардан чизе гуфта нашуд. Аммо ӯ ба вай пул дод. Диана медонист, ки пул барои оила даркор аст, ва онро гирифт. Баъди як ҳафта ҷавон Дианаро бо дӯсташ шинос кард ва онҳоро танҳо гузошт. Ҳангоме ки дӯсти вай хост бо Диана айшу ишрат кунад, Диана ба хашм омад. Аммо вай низ ба Диана пул дод, ки ба вай хеле даркор буданд, ва гуфт, ки бо маслиҳати дӯсташ амал мекунад. Диана бо дили нохоҳам розӣ шуд.

Ба зудӣ Диана дорои миқдори доимии „мизочҳо“ шуд; вай шармро як сӯ гузошт ва ба ин гуна зиндагӣ одат кард, ҳатто инро аз кори вазини фабрика афзал медонист.

Агарчи қиссаи Диана ба Сабина дахшатовар менамуд, вай хис мекард, ки духтар чизеро махфӣ нигоҳ медорад. Ногоҳ Диана хомӯш шуд ва ба Сабина бо диққат нигарист. „Ман гумон мекардам, ки шумо аз ман нафрат хоҳед кард“, — гуфт вай. — „Оё шумо хафа нашудед, ки ман дар хона дар рӯҳияи масехӣ тарбия ёфта, ...фоҳиша шудаам?“

Сабина бо мулоимат ба вай гуфт: „Ту фоҳиша нестӣ. Ту асира мебошӣ. Ҳеч кас доимо фоҳиша ё муқаддас, ошпаз ё дуредгар намешавад. Он чи ту мекунӣ, фақат як қисми ҳаёти туст. Ҳамааш дар як лаҳза дигаргун шуда метавонад. Ва ман боварӣ дорам, ки ту қиссаатро ба ман нақл карда, аллакай дигар шудай“.

Диана мехост ба суханони Сабина бовар кунад, аммо вай, аз афташ, тасалло наёфт. Вай дастонашро байни зонухояш маҳкам дошта, дар кати борики худ дар бараки ҳолӣ менишаст. Аз вачоҳаташ маълум буд, ки вай аз айбдорӣ худ андӯхгин аст.

„Агар ин фақат ба ман дахл медошт“, — гуфт вай ниҳоят, — „ҳамааш на он қадар бад мебуд. Аммо ман хоҳарамро низ водор намудам, ки ҳамон корро кунад“. Дӯстам инро пешниҳод намуд. Вай гуфт, ки тамоми масъулияти оиларо ба гардани худ гирифтани ман аз рӯи адолат нест. Бинобар ин, дар охир, ман вайро бо Флория шинос карда, имкон додам, ки ҳамроҳи вай равад“.

Ба зудӣ Флория бо фоҳишагӣ машғул шуд. Сирри худро аз бародари 15-солашон, ки онҳоро дӯст медошт, пинҳон қардан барои хоҳарон кори душвор буд. Вай ба монанди падар хеле такводор ва ҳассос буд, аммо ҳаётро тамоман намедонист.

„Вай ҳатто магасеро азоб намедихад“, — гуфт Диана сарашро чунбонда. — „Мо медонистем, ки агар вай фаҳмад, аз ғазаб ва андӯх беҳуд мешавад. Мо мекӯшидем сиррамонро аз вай пинҳон дорем“.

Аммо тарзи нави зиндагии хоҳарон — дер ба хона баргаштан ва нишонаҳои он ки дар оилаи онҳо пул пайдо шудааст — боиси шубҳаи ҳамсояҳо гардид. Баъди муддате яке аз онҳо сирри моро фаҳмид ва ба писарак гуфт.

„Вай чунон ҳайрон шуд, ки аз ақл бегона шуд“, — гуфт Диана бо андӯх. — „Вай ба беморхонаи касалиҳои рӯҳӣ афтид. Баъд падарамро озод қарданд. Ҳангоме вай то қадом дараҷа паст афтодани духтаронашро фаҳмид, гуфт: «Ман аз Худо фақат як чизро мехоҳам: бигузор У маро боз ба ҳабсхона фириштад, то ки ман ин аҳволи оилаамро набинам»“.

Аз руҳсораҳои Диана ашкҳо мерехтанд.

„Ҳамин тавр ҳам шуд“, — гуфт вай. Вай ба кӯдакон Инчилро таълим медод ва ба зудӣ вайро полис ҳабс кард. „Касе ки вайро ба

полис таслим кард, дертар ба ман гуфт, ки вай ин корро барои он кард, то падарам ба «тичорат»-и мо халал нарасонад. Ин ҳамон касе буд, ки аввалин шуда, маро бераҳа кард».

Сабина, ки аз ин қиссаи фоҷиавӣ ғамгин шуда буд, Дианаро ба огуш гирифт. „Ту барои кори кардаат шарм медорӣ, ҳамин тавр бояд бошад“, — гуфт вай. — „Дар ҷаҳони азобҳо, ки ҳатто Худоро ба салиб кашиданд, ту, масеҳӣ, наметавонӣ номи ӯро нопок гардонӣ. Аммо ин ҳисси дард ва айбдорӣ туро ба сӯи некӯкорӣ мебарад. Дар ёд нигоҳ дор, сарбозон дар Ҷолҷолто на фақат сандуқи синаи Масехро шикоятанд, балки онро кушоданд, то ки мо бо осонӣ ба дили ӯ наздик шуда, омуриш ёфта тавонем“.

Диана оиди суҳанони вай фикр кард ва оҳиста гуфт: „Шармсорӣ ва азобҳо — ҳа, ман инро аз сар гузарондаам. Аммо боз як чизе ҳаст, ки ман бояд иқроӣ шавам. Ман на ҳамеша аз кори мекардаам нафрат мекардам. Ҳоло низ ба сарам фикрҳои бад меоянд. Ман аз онҳо халос шуда наметавонам“.

Ҳар рӯз Сабина дар ҳаққи Диана дуо мекард, ва ниҳоят, духтарак аз ҳисси айбдорӣ халос шуда тавонист. Сабина оиди он фикр мекард, ки Диана ва хоҳараш ҷи тавр гуноҳ мекарданд, то ки барои оила нон ёбанд. Вай ба хулосае омад: шояд бештар он масеҳиёне гуноҳ кардаанд, ки дар озодӣ ҳастанд, зеро оиди хӯрду хӯроке ки ин хоҳаронро начот дода метавонист, ғамхорӣ накарданд.

„Дар ҷашмони ту ман ҳудамро мебинам“

Баъди якҷанд ҳафта Сабинаро назди ҷонишини сардори лагер оварданд. Вай зани сурхрӯе буда, дастонаш мушакҳои калон доштанд ва дандонҳои ҷаҷба буданд. Чунин метобид, ки либоси низомияш барои ҳаракат қардан халал мерасонд, гӯё он зиреҳу ҷавшан бошад.

„Ту ба махбусон оиди Худо мавъиза мекунӣ. Ин корро бояд бас кунӣ“, — огоҳ кард вай.

„Бубахшед, аммо ҳеҷ чиз наметавонад ба ин халал расонад“, — ҷавоб дод Сабина.

Зан хашмгин шуд ва дасташро бардошта Сабинаро заданӣ шуд, аммо баъд истод ва ба Сабина нигарист.

„Чаро ту табассум мекунӣ?“ — пурсид вай. Дар рӯи вай доғҳои сурх пайдо шуданд.

Сабина гуфт: „Ман аз он чи дар ҷашмони шумо дидам, табассум мекунам“.

„Ва он чист?“

„Ман худро мебинам“, — ҷавоб дод Сабина. — „Ҳангоме ки одамон ба ҳам наздик меоянд, худро дар чашмони каси дигар мебинанд. Ман дар чашмони шумо худро мебинам. Ман низ замоне зуд хашмгин мешудам. Ман оташин шуда, дигаронро бо суханони саҳт ва фикрҳои худпарастона мезадам — то даме ки ҷӣ будани муҳаббати ҳақиқиро фаҳмидам. Ҳангоме ки дӯст дошта метавонӣ, ту кодир ҳастӣ худро барои ҳақиқат фидо кунӣ. Аз ҳамон вақте ки ин дарсро аз худ кардам, ман дастанамро мушт намекунам“.

Ҷонишини сардор аз ҷасорати Сабина ҳайрон шуд. Вай хомӯш буд, Сабина бошад давом меод: „Агар ба чашмони ман нигаред, худро чуноне ки Худо шуморо офаридааст, мебинед!“

Чунин метобид, ки ҷонишини сардор ба санг табдил ёфтааст. Тарзи рафтори вай дигаргун нашуд, аммо вай бо овози паст гуфт: „Рав“. Сабина дар байни маҳбусон оиди Масех мавъиза карданро давом меод.

Озодӣ

Сипас, ба таври ғайриҷашмдошт, Сабиноро озод карданд. Вай ҳуҷҷатеро, ки озодшавии вайро тасдиқ мекард, хонданӣ мешуд.

„Шаҳодатнома оиди озод шудан“, — чунин буд сарлавҳа, аммо ҳангоме ки вайро ба мошини боркаш савор карда, аз лагер берун бароварданд, офтоб ғуруб кард ва вай дар нимториқӣ чизеро хонда натавонист. Ба зудӣ, ба наздикиҳои Бухарест нарасида, вайро фароварданд.

Вай дар музофоти Бухарест қадам мезад, дар дасташ бӯхчаи ифлос ва бадбӯй буд. Баъди се сол вай бори аввал одамонеро меид, ки аз қор ба хона бармегаштанд, ҳамроҳи оила чизе меҳариданд, одамонеро ки дар давуғечи зиндагии ҳаррӯза буданд — вай низ то маҳбусӣ ҳамин тавр мезист.

Сабина шитоб мекард, вай меҳост зуд ба хона расад — ва фикр мекард, ки оё вай акнун хона дорад ё не.

Вай фикр мекард, ки акнун дар ҳаёти вай ҷӣ қадар дигаргунӣ хоҳанд буд. Вай намедонист, ки бо ҳешовандонаш ва дӯстонаш ҷӣ шудааст. Михай акнун 14-сола шудааст. Оё вай дар ин муддат тағйир ёфтааст? Вай аз фаҳмидани ин қариб метарсид, аммо ба ҳар ҳол вай уро дидан меҳост.

Сабина аз назди кӯчаи Ғалаба гузашта, ғамгинона участкаи полисро ба ёд овард, ки вайро бори аввал дар он ҷо боздошта буданд. Ҳеч чиз дигар нашудааст. Суратҳои азими чор шахсе ки коммунистон

онхоро нобиғаҳо меномиданд — Маркс, Энгелс, Ленин ва Сталин — чун пештара ба раҳгузарон менигаристанд.

Ниҳоят вай ба бинои шинос омад ва аз зина боло рафт. Бо умеди ки ин чо низ чизе дигаргун нашудааст, дарро так-так кард. Ҳангоме ки дарро дугонааш кушод, вай аз шодӣ қариб афтид.

„Сабина!“ — нидо кард дугонааш ва дасташро ба дахонаш гузошта, ақиб рафт, то ки ба вай нигарад. — „Оё ин имкон дорад?“

Ду зан якдигарро оғӯш карда, гиристанд. Баъд ба хучра Михай даромад. Ҳангоме ки Сабина вайро дар назди дар дид, гумон кард, ки дилаш торс мекафад. Вай рангпарида буд, ва аз замони ба лагер омаданааш калонтар шуда, ҳамон тавр хароб буд. Сабина пайҳас кард, ки вай аллақай навҷавон аст. Онҳо якдигарро оғӯш карданд, аз ҷашмони Сабина ашқҳо мерехтанд. Михай меҳрубона на онхоро бо нӯги ангуштонаш пок кард.

„Гиря нақун, модар“, — гуфт вай.

Сабина аз он хушбахт буд, ки писарашро боз ба оғӯш мегирад, вай фикр кард, ки агар ҳоло гиристанро бас қунад, дигар ҳеч гоҳ гиря намекунад.

Фақат як сухан даркор аст

Дар он якчанд рӯзи баъди озодшавӣ Сабина гӯё аз мурдагон эҳё шуд. Вай аз озодӣ хеле хурсанд буд! Аммо ҳаёти воқеӣ боз аз худ дарак дод. Агарчи вай дар озодӣ буд, аммо ханӯз ҳам радшуда ҳисобида мешуд, зеро зани шахси маҳбус буд ва худааш низ зиндонӣ шуда буд.

Азбаски Сабина карточка надошт, ҳатто нон ҳам харида наметавонист. Карточкаи хӯроқворӣ ба даст овардан ғайриимкон буд. Боре пагоҳӣ вай чор соат дар як муассисаи ҳукумати навбат истод. Ҳангоме ки ба тирезаи хурдакак наздик омад, духтарак дағалона аз вай пурсид: „Карточкаи кориатон қанӣ? Бе он шумо карточкаи хӯроқворӣ гирифтани наметавонед“.

„Аммо ман маҳбуси собиқ ҳастам. Ман имкон надоштам, ки карточкаи корӣ гирам“, — фаҳмонд Сабина.

„Ман ба шумо ёрӣ дода наметавонам. Карточка ва рақами корӣ нест, пас карточкаи хӯроқворӣ низ нест“, — аллақай ба шахси дар паси Сабина истода нигариста гуфт духтар. — „Шахси навбатӣ!“

Боз ҳам Сабина ва Михай маҷбур буданд аз меҳрубонии дигарон истифода кунанд.

Квартираи Вурмбрандҳо ва тамоми чизу чораашонро мусодира

карда буданд. Хушбахтона, дар хонае ки пештар онҳо мезистанд, акнун дӯстони онҳо мезистанд, ва онҳо Сабина ва Михайро даъват карданд, ки дар ду хучраи хурд зиндагӣ кунанд. Мебел фарсуда шуда, пружинаҳои катҳои кӯҳна шикаста буданд, об ва ванна набуд. Аммо Сабина барои он шукргузор буд, ки боз ҳамроҳи писараш мезист, ва қарор дод, ки ин хонаи хурдакашро ба тартиб оварад.

Боре пагоҳӣ, баъди якчанд моҳи озодшавии Сабина, корманди Вазорати қорҳои дохилӣ дари болохонаи онҳоро тақ-тақ қард. Ин шахси фарбеҳ буда, овози ғафс дошт ва аз миёнаи мӯйҳои сиёҳаш фарқ гузошта буд. Портфели вай аз варақҳо чунон пур буд, ки қуфлаш ҳар лаҳза метавонист қанда шавад.

Мард бо овози баланд ба Сабина нидо карда мегуфт, ки вай модари бад аст ва дар ҳаққи писараш ба таври даркорӣ ғамхорӣ намекунад. Сабина ба вай нигариста хомӯш нишаста буд. Вай медонист, ки баъд чӣ мешавад.

„Аз ин шавҳари аксулинқилобчӣ чӣ фоида?“, — гуфт вай ниҳоят. — „Охир, ту вайро дигар ҳеҷ нахоҳӣ дид. Ақли солим ба ту мегӯяд, ки чунин зани равшанфикри ҷавон бояд аз ин душмани давлат ҷудо шавад. Агар ту инро ҳоло нақунӣ, дертар албатта мефаҳмӣ, ки бояд ин қорро кунӣ. То кай ин гуна аблаҳона ба давлат итоат намекунӣ?“

Мард манзараҳои даҳшатовари ояндаи Сабинаро тасвир карда, гоҳ вайро метарсонд, гоҳ ба гап дароварданӣ мешуд. „Муҳаббат?“ — тамасхур мекард вай, — „муҳаббат? Ин сухани ҳечу пуч аст. Муҳаббат вучуд надорад. Ба ту шавҳари нав даркор аст, падари нав барои фарзандат“, — мегуфт вай. — „Барои аксулинқилобчиён муҳаббат нест“.

Аз ҳашм ба ҷӯш омада, Сабина фикр мекард: „Ту ҷуръат карда, инро дар хонаи ман ба ман мегӯӣ? Ман на фақат барои хушбахтӣ онладор шудаам. Мо барои ҳамеша муттаҳид шудаем, ва бо вучуди ҳамаи вазъиятҳо аз вай ҷудо намешавам“.

Мард боз ним соати дигар вайро ба гап дароварданӣ мешуд, ва дар тамоми ин муддат Сабина сухане нагуфт. Вай зарбулмасалеро ба ёд овард: ҳатто Худо наметавонад ба касе ки хомӯш аст, муҳолифат кунад.

Ниҳоят, вай ба оҳанги таассуф сар чунбонда рафт. „Дер ё зуд шумо назди мо меоед“, — гуфт вай дарро пӯшида истода. — „Ҳама меоянд“.

Бо вучуди он ки омадани ин мард барои Сабина нохуш буд, вай фикр мекард:

„Агар коммунистон ин қадар меҳоҳанд, ки ман аз Ричард ҷудо шавам, пас вай зинда аст!“

Сабина аз зина фаромадани он мардро мешунид. „Ба назди тӯмаи навбатӣ меравад“, — фикр кард вай, — „ки шояд дар он ҷо қораш омад мекунад“.

Хукуматдорон бисёр меқӯшиданд занони маҳбусонро маҷбур кунанд, ки аз шавҳаронашон ҷудо шаванд — зеро хангоме маҳбус ҷудо шудани занашро мефаҳмид, хоҳиши муқобилат намудан ва ҳатто зистанаш шикаста мешуд. Сониян, ҷудошавӣ аксаран барои ба ҳаёти коммунистӣ ҷалб намудани занҳо ёрӣ меод. Баробари ҷудо шудан занҳо меқӯшиданд шавҳарро фаромӯш кунанд, шояд аз боиси ҳисси айбдорӣ, ва роҳи осонтарин — пайравӣ ба роҳи ҳизб буд. Сабина дахҳо занонро медонист, ки шиорҳои ҳизбро чун тӯтӣ такрор намуда, онҳоеро, ки як замон дӯст медоштанд, масҳара мекарданд. Сеюм, фарзандони бепадар дар ихтиёри давлат буданд, давлат ба қӯдакон аз хурдсолӣ чизи меҳостаашро талқин мекард.

Барои ба амал омадани ин фақат як сухан даркор буд; агар зан ба ҷудошавӣ розӣ шавад, шахсони расмӣ ҳама кори боқимондаро мекарданд. Баъди якчанд рӯз ба шавҳар дар назди ҳамкамераҳояш мегуфтанд: „Занатон аз шумо ҷудо мешавад“. Ва шахс фикр мекунад: „Акнун ман ба кӣ даркор ҳастам? Ман аблаҳам, зеро он чиро, ки имзо карданашро аз ман талаб мекунанд, имзо намекунам. Охир, агар имзо кунам, озод мешавам-ку!“ Аммо агар вай чизи талабкардашонро имзо кунад ҳам, хукуматдорон вайро боз якчанд сол дар ҳабсхона нигоҳ дошта метавонистанд. Дар ин муддат занаш дубора ба шавҳар мебаромад ва аллақай аз шавҳари нав фарзанддор мешуд. Ҳамин тариқ хонаҳо, оилаҳо ва зиндагӣҳоро вайрон мекарданд.

Сабина занонро, ки шавҳаронашон зиндонӣ шуда буданд, дилбардорӣ мекард ва огоҳ менамуд, ки ба пешвоз гирифтани хизматчиён тайёр бошанд ва шавҳарони худро дастгирӣ кунанд, онҳоро чунон ки ҳастанд, дӯстдоранд, на чунон ки бояд бошанд. Вай ба занон маслиҳат меод, ки оиди лаҳзаҳои хушбахтонаи ҳаёти оилавиашон фикр карда, ба васвасаҳо муқобилат намоянд.

Аммо аксаран Сабина муваффақ намешуд. Фишор ба занони маҳбусон хеле сахт буд.

Боз як васваса

Сипас замоне фаро расид, ки Сабина, зани аллақай чилсола, боз ба як васваса рӯ ба рӯ шуд. Номи вай Паул буд ва Сабина медонист, ки ӯ вайро дӯст медорад. Ӯ ба ҳаёти Сабина замоне дохил шуд, ки дар тӯли моҳҳои зиёд оиди Ричард хабаре набуд, ва вай фикр кард, ки умр

мегузарад. Вай ҳатто шубҳа дошт, ки Ричард зинда аст. Бисёр қасон назди вай меомаданд ва меғуфтанд, ки ҳамроҳи Ричард Вурмбранд дар ҳабсхона буданд ва вай мурдааст. Оё ин ҳақиқат аст — ё найранги навбатии коммунистон?

Ҳангоме ки Сабина оиди Паул фикр мекард, гӯш кардан ба суханони оқилонаи ҳудаш, ки борҳо ба дигарон гуфта буд, барояш душвор буд. Паул меҳрубон ва боназоқат буд; вай ба монанди ҳудаш яҳудии масехӣ буд. Вай ҳамроҳи волидони пиронсолаш дар як ҳучра мезист ва баъзан Михайро ба кино мебурд ва ба тайёр кардани дарсҳо ёрӣ медод. Сабина бисёр вақт фикр мекард: „Ана шахсе ки зан метавонад бо ӯ дар муҳаббат ва боварӣ зиндагӣ кунад“.

Баъзан хангоми гуфтугӯ Паул аз дасти Сабина мегирифт, ва вай намехост, ки ӯ онро сар диҳад. Муносибатҳои онҳо ҳеҷ гоҳ чунон набуданд, ки калисо ё қонун онро зино меномида бошанд. Аммо ба ҳар ҳол Сабина медонист, ки ин нодуруст аст.

Боре шубони Сабина бо вачоҳати ҷиддӣ назди вай омад: „Сабина, ту медонӣ, ки ман туро дӯст медорам ва қадршиносӣ менамоем“, — гуфт вай. — „Ва дар ҳама гуна вазъиятҳо муносибати ман дигаргун намешавад. Ман ту ва Ричардро солҳои зиёд мешиносам. Умедворам, ту медонӣ, ки хоҳ гуноҳ кунӣ, хоҳ имонатро аз даст диҳӣ ва ё қавӣ гардонӣ, ман туро чун пештара дӯст медорам, зеро на он кореро ки ту мекунӣ, балки кӣ будани туро медонам“. Вай хеле эҳсосотӣ ва самимона гап мезад, ва пеш аз савол додан хомӯш монд. „Маро барои саволам бубахш“, — гуфт вай ба ҷашмони Сабина нигариста. — „Байни ту ва Паул чӣ воқеа рух дода истодааст?“

Сабина дақиқае хомӯш монд.

Шубон давом дод: „Гумон накун, ки ман низ ба чунин вазвасаҳо дучор нашудаам. Аммо, илтимос, Сабина, ба саволи ман ҷавоб деҳ“.

„Вай маро дӯст медорад“, — сарашро ҳам карда, гуфт Сабина.

„Аммо оё ту ӯро дӯст медорӣ?“

„Ман намедонам“, — аз рӯи инсоф ҷавоб дод вай. — „Шояд“.

Шубон давом дод: „Ман дар ёд дорам, ки Ричард одатан чунин меғуфт: «Ҳеҷ гуна муҳаббат дар баробари ақл истодагарӣ карда наметавонад. Агар шитоб накунӣ, агар барои фикр кардан ба худ фурсат диҳӣ, метавонӣ ҳамаи бадиеро, ки ба шавҳар ё занат ва фарзандонат мекунӣ, бубинӣ». — «Акнун ман мехоҳам, ки ту қарори душвор қабул кунӣ, Сабина, қарори душвортарин. Дигар бо он шахс вонахӯр»“.

Ҳақ ба ҷониби шубон буд, ин қарори „душвортарин“ буд. Сабина мехост ҳиссиёти аз назорат беруншударо зерин назорат гирад, ва

бигӯяд, ки нисбати Паул ҳеч чиз ҳис намекунад, аммо вай зан ва модар буд. Вай медонист, ки Паул шавҳари хуб, ҳамсафари меҳрубон дар зиндагӣ мебуд, вай бо ӯ аз ҳисси доимии танҳои халос мешуд. Ӯ барои Михай падари хуб мебуд. Васваса аз тавони Сабина қавитар буд, хусусан ҳангоме ки дӯстонаш ба вай мегуфтанд: „Шавҳарат мурдааст. Ту ҳаёти душворе ба сар бурдӣ. Бигузур ин кас оиди ту ғамхорӣ кунад. Вай масеҳии хуб аст ва туро дӯст медорад“.

Ва фақат шубон часорат намуда ба Сабина он чиро, ки гуфтан даркор буд, гуфт. Сабина медонист, ки ҳақ ба ҷониби ӯст. Вай медонист, ки иблис имони вайро вайрон карданист.

Бинобар ин вай бо душвори ҷуръат намуда ба Паул гуфт, ки онҳо набояд вохӯранд. Сабина боз шавҳари худ Ричардро вафодорона интизор шуд.

Сатр дар руқъа (открытка)

Баъди якчанд ҳафта, ҳангоме ки Сабина дар калисо фаршро мешуст, дугонааш Мариэтта руқъаи почтаро дар даст алвонҷ дода давида даромад. Бар рухсораҳояш ашкҳо ҷорӣ мешуданд. „Сабина, ман фикр мекунам, ки ин ӯст...“

Вай суханаширо давом додан наметавонист, вай нафастанг шуда, назди Сабина ба фарши намнок нишаст.

Сабина руқъаро гардонд. Он ҷо навишта шуда буд: „Васил Георгеску“. Аммо вай наметавонист хато кунад — ин хусни хати Ричард буд — калон, ноҳамвор ва зебо. Чашмони Сабина аз ашкҳо пур шуданд ва вай руқъаро ба дилаш ҷафс кард.

Вай медонист, ки маҳбусони сиёсӣ фақат дах сатр навишта метавонистанд, агар иҷозат диҳанд, ва он ҳам таҳти назорати саҳт. Баъди ин қадар солҳои маҳбусӣ Ричард ҷӣ навишта метавонист, охир вай ҳатто намедонист, ки оё зану фарзандаш зиндаанд ё не. Сабина, гӯё нафас накашида, суханони ӯро мехонд. Чашмонаш аз ашк пур буданд.

„Вақт ва масофа муҳаббати хурдро мекушанд, аммо муҳаббати калон фақат қавитар мешавад“, — навишта буд ӯ. Сипас вай хоҳиш кард, ки дар рӯзи ишорашуда ба Тиргул-Окна — ба беморхонаи маҳбас биёяд.

Руқъаи Ричард барои Сабина хабари беҳтарин буд. Ва агарчи вай аз боиси ин бисёр азоб кашид, аммо ба ҳар ҳол медонист, ки рафта наметавонад. Ҳар ҳафта вай мебоист дар участкаи полис дар Бухарест аз қайд мегузашт ва онҳо ҳамеша ба вай иҷозати аз шаҳр берун

рафтано намедоданд. Бинобар ин вай дар рӯзи муайяншуда ба он ҷо намеравад ва шавҳари дӯстдоштаашро намебинад. Аммо вай шод буд, ки ба ҷои вай Михай рафта метавонад.

Тиргул-Окна дар шимоли Руминия, дар он тарафи кӯҳҳои Карпат воқеъ аст. Қатора аз Бухарест садҳо километр роҳро дар кӯҳсор тай намуда, ба ин шаҳраки хурд мерасад. Сабина бо дугонааш „Алиса-хола“ маслиҳат кард, ки вай ҳамроҳи Михай меравад, аммо фақат ба Михай иҷозати дидорбинӣ медиҳанд.

Сабина дар хона монда, бозгаштани онҳоро бесаброна интизор буд. Михай ва Алиса ду рӯз набуданд ва тамоми ин муддат Сабина ноором буд, садҳо фикру хаёл дар сари вай давр мезаданд: Оё ҳақиқатан Михай падарашро мебинад? Оё ба Ричард иҷозат медиҳанд, ки он либосҳои ғафси фиристодаи Сабиноро гирад? Шояд вай хеле бемор аст, барои ҳамин дар беморхонаи маҳбас мебошад. Оё вай барҳоста метавонад? Оё вай бо Михай гап зада метавонад? Михай чӣ гуна рафтор мекунад, охир вай ҳамаи ин солҳо падарашро надидааст? Оё падарашро дар ин ҳолати бад дида, андӯхгин намешавад?

Онҳо бегоҳӣ ба хона баргаштанд, моҳи декабр буд. Сабина аз зина боло рафтани онҳоро шунид ва Алиса ҳанӯз ба дар наздик наомада, ба вай нидо кард: „Мо ўро дидем!“ — „Мо ўро дидем!“ Ў зинда аст. „Ахволаш бад нест“.

Онҳо сар то по барфпӯш буданд. „Михай!“ Вай ўро оғӯш гирифт, руҳсораашро ба палтои ӯ ҷафс кард.

„Оча! Падарам худро хуб ҳис мекунад. Вай гуфт, ки ба зудӣ назди мо бармегардад. Агар Худо мӯъҷизае нишон дода, ба ӯ имкон дод, ки маро бубинад, пас ӯ метавонад ду мӯъҷиза нишон дода, моро якҷоя кунад“.

Ҳамаашон мегиристанд: „Мо соатҳои дароз дар зери барф интизор будем“, — гуфт Алиса. — „Онҳо моро аз дарвозаи асосӣ гузаронданд, баъд мо дар ҷои бо девор ихоташуда, дур аз бинои беморхона истодем. Маҳбусон бояд масофаи зиёдро тай намуда, то хонаи оҳанин меомаданд, то бо онҳое ки ба дидорбинӣ омадаанд, вохӯранд. Ба онҳо нигаристан даҳшатовар буд. Даҳшат! Дар барфи сафед суробҳои торики латтапечи онҳо ҷудо шуда меистоданд — онҳо ба арвоҳони хокистарранг монанд буданд! Дар байни онҳо ман Ричардро дидам! Вайро надидан имкон надошт, вай қадбаланд аст. Ман чун девонагон дастонамро алвонҷ меодам, аммо вай маро дар байни тӯда дида наметавонист. Ҳамаи мо истода, дастонамонро алвонҷ меодам. Ман ўро дидам — аммо фақат ба Михай иҷозат доданд, ки бо вай гап зананд“.

Дар чунин шароит онҳо ба ҳамдигар чизи бисёр гуфта наметавонистанд, — фаҳмонд Михай. Аммо суханони охирина падар инҳо буданд: „Михай, ягона тӯхфаи падаронаи ман ба ту ин суханон хоҳанд буд: «Ҳамеша сӯи арзиши олитарини масеҳӣ чаҳд кун — дар ҳама қор меъёрро риоя намо»“.

Сабина рӯкбаи Ричардро бо муҳаббат дар байни саҳифаҳои Китоби Муқаддаси худ гузошт. Ва гоҳ-гоҳ онро бароварда меҳонд. Дертар Ричард ба вай гуфт, ки дар беморхонаи маҳбас ӯ ба мактуби хурде ки навиштан мумкин буд, ҷойгир кардани маънои азимро омӯхт. Маҳбусони дигар назди ӯ омада хоҳиш мекарданд, ки даҳ сатри иҷозат додашударо барояшон нависад. Онҳо аз якдигар мепурсиданд, ки Ричард чӣ навиштанро пешниҳод кард, ва суханони ӯро ҳамаи маҳбусон медонистанд. Дар натиҷа даҳҳо маҳбусон мактубҳои худро бо ин суханон сар мекарданд: „Вақт ва масофа муҳаббати хурдро хомӯш мекунанд, аммо муҳаббати қалонро қавӣ мегардонанд“. Суханони умед ва муҳаббатро меҳонданд ва дар ҳама ҷо маҳфуз медоштанд.

Шубони ҳабсхона ба қори худ баргашт.

Соли 1956 тамоми блоки коммунистиро фикру ақидаҳои ошӯбгарона фаро гирифта буданд. „Планҳои панҷсола“-и Иттиҳоди Шӯравӣ бенатиҷа анҷомиданд. Хуроқворӣ ҳанӯз қамӣ мекард, моҳона қам буд. Ҳамаи умедҳои баъди вафоти Сталин зиндашуда амалӣ нагаштанд.

Сипас, дар анҷумани 20-уми ҳизби коммунист, сарвари Иттиҳоди Шӯравӣ Никита Хрущёв дар нутқи худ Сталин ва қори ӯро маҳкум намуд. Русҳо онро нашр накарданд, аммо ба зудӣ дар ҳар як кишвари Аврупои Шарқӣ одамон ҳис карданд, ки аз сӯи Москва шамоли гармшавии сиёсӣ мезазад.

Нишонаҳои „де-сталинизатсия“ зуд пайдо шуданд. Қувваҳои азими миллӣ ва полиси маҳфӣ ихтисор карда шуданд. Барои наҷот додани иқтисодиёт бо кишварҳои ғарб ба маблағи миллионҳо доллар муоҳидаҳои тижоратӣ баста шуданд. Коллективизатсия суст шуд, мулоим гардид. Ва аз ҳама муҳимтар он буд, ки садҳо маҳбусони сиёсиро ҳар рӯз озод мекарданд, онҳоро афв карданд.

Сабина умед надошт, ки Ричард дар байни онҳо хоҳад буд. Вай ҳеч хабаре надошт, ҳеч ишорае ба он набуд, ки ӯро ба зудӣ озод мекунанд. То охири мӯҳлаташ якҷанд сол монда буд. Сипас, як пагоҳии хуби июни соли 1956 вай барои дидорбинии дӯстон рафт, ва хангоме ки баргашт, Ричард дар хона буд. Мӯяш тарошидагӣ ва худаш аз одам дида бештар ба скелет монанд буд. Сабина қариб аз

хуш рафт. Ричард вайро ба оғӯш гирифт. Сабина ба ёд овард: вай метарсид, ки дигар ҳеч гоҳ оғӯши Ричардро хис намекунад. Он бегоҳ дӯстон аз тамоми Бухарест барои табрик кардани онҳо омаданд; Ҳама мегиристанд ва механдиданд — баъд боз механдиданд ва мегиристанд.

Ричард дар ҳабсхона бисёр азоб кашида буд. Ҷуро мезаданд, шиканча мекарданд, ба баданаш маводи муҳаддир мегузaronданд. Дар бадани вай 18 пайи захм аз шиканчаҳо буданд; духтурон баъд муайян карданд, ки шуши вай пур аз пайҳои захми сиҳатшудаи туберкулёз аст. Онҳо бовар накарданд, ки вай бе ҳеч гуна ёрии тиббӣ 8,5 сол дар ҳабсхона (қариб се сол дар камераи якка дар таххона) буда, зинда мондааст. Акнун ба вай палатаи беҳтарини беморхонаро доданд. Озодшудагон дар ҳар ҷое ки пайдо шаванд, одамон онҳоро бо меҳрубонӣ ва саховатмандӣ пешвоз мегирифтанд. Онҳо гурӯҳи имтиёзноктарин буданд ва коммунистон аз ин ҳашмгин мешуданд.

Баъди муддате, пас аз он ки аҳволи саломатии Ричард беҳтар шуд, онҳо 20-солагии тӯяшонро ҷашн гирифтанд. Онҳо як тине надоштанд, ки ба якдигар тӯхфа бихаранд, аммо Ричард дафтарчаи қайдҳо пайдо карда, дар он ҳар бегоҳ шеърхоро менавишт — шеърҳо оиди муҳаббат, ки ба Сабина, муҳаббати тамоми зиндагияш, бахшида шуда буданд. Ҳар дуи онҳо васвасаҳо ва шиканчаҳо аз сар гузаронданд. Худо ба онҳо қувват меод. Муҳаббат онҳоро дастгирӣ менамуд. Даҳ соли фоҷиабар гузаштанд, аммо онҳоро боз як даҳшат интизор буд.

Бигузор фариштагони Ту ӯро ихота кунанд

Бегоҳии 13-уми январи соли 1959 дар назди дари Вурмбрандҳо зане аз калисои Сабина меистод. Вай мегирифт. Як ҳафта пеш вай якчанд нусхаи мавъизаҳои Ричардро гирифта буд ва садҳо нусхаҳои мавъизаҳои вай дар тамоми Руминия паҳн шуданд. Ин кор ғайриқонунӣ буд. Акнун ин зан узрҳои намуда, Ричардро огоҳ намуд, ки ходимони полис ба хонаи вай зада даромада, ҳамаи нусхаҳои боқимондаро гирифтанд. Вай метарсид, ки ба зудӣ ба хонаи ӯ низ хоҳанд омад.

Аз як дӯсти дигар онҳо фаҳмиданд, ки шубони ҷавоне дар бораи Ричард хабар расондааст. Вай худро дӯсти Ричард меномид. Онҳо медонистанд, ки шояд вайро зери таҳдиди маҳбусӣ маҷбур кардаанд ба вараки маълумот имзо гузорад.

Рӯзи дигар соати 1 афсарони ҳашмгин дарро тақ-тақ заданд ва ба қвартира зада дароманданд.

„Шумо Ричард Вурмбранд ҳастед?“ — пурсид капитан бо овози баланд. — „Ҳама ба ҳучраи дигарӣ равед — ҳамаатон. Ва дар он чо бошед“.

Боз ҳам квартираи хурдакаки онҳо пур аз мардон буд, онҳо ҷевон-хоро мекушоданд, куттихоро мебароварданд, варақхоро ба фарш мепартофтанд. Дар рӯи мизи Ричард онҳо саҳифаҳои дар мошинка чопшуда, мавъизаҳо ва Китобҳои Муқаддаси аз хондан фарсудашударо пайдо карданд. Ҳамаашро гирифтанд, сипас дафтарчаи қайд-хоро, ки Ричард ба Сабина дар рӯзи 20-солагии тӯяшон тӯхфа карда буд, ёфтанд — Ричард дар он ба Сабина шеърҳо менавишт.

„Илтимос, онро нагиред. Ин чизи шахсии ман аст, тӯхфа ба ман. Он ба шумо даркор нест“ — хошиш кард Сабина.

Капитан ба дастони Ричард ишкел зад ва аз ҳучраи ақиб баровард.

Сабина далерона ба вай гуфт: „Оё шарм намедоред, ки бо одамони бегуноҳ чунин рафтор мекунед?“

Ричард сӯи Сабина равона шуд, аммо вайро аз дастонаш дошта, як тараф кашиданд. Вай онҳоро огоҳ кард: „Агар шумо имкон надихед, ки бо занам хайрухуш кунам, ман аз ин хона бе кашмакеш берун намеравам“.

„Ишкелро аз дастонаш кушоед“, — гуфт капитан. Яке аз ходимони полис ишкелро кушод.

Онҳо ба зону истода, дуо карданд, ходимони полис бошанд дар назди онҳо меистоданд. Сипас онҳо бо овози паст суруд хонданд, овозҳои онҳо ба ҳам даромехтанд: „Асоси калисо Исои Масеҳ аст, Худованди он“.

Ходими полис дасти калони худро ба китфи Ричард гузошт. „Бояд равам. Соат қариб 5 шудааст“, — гуфт капитан оромона. Вай аз муҳаббати беандозаи Ричард ва Сабина дар ҳайрат буд. Дар чашмонаш ашк пайдо шуд.

Ба дастони Ричард боз ишкел заданд ва ходимони полис ўро берун бароварданд. Сабина аз пайи онҳо поён рафт. Дар поён Ричард ақиб гашта гуфт: „Ба Михай гӯй, ки ман ўро дӯст медорам“, — сипас дақиқае хомӯш истод ва илова намуд — „ва ба шубоне ки маро таслим намуд“. Сабина аз пайи фургон қад қади кӯчаи яхкарда давида, пешпо меҳӯрд, мелағжид, фарёд мекард ва мегирист: „Ричард! Ричарди азизи ман!“

Баъд фургон дар ҳамгашти кӯча ғойб шуд ва вай нафасгир шуда, истод. Вай хеле андӯхгин буд. Ба квартира баргашта, Сабина ба фарш афтид ва гириякунон дуо кард: „Худовандо, ман шавҳарамро ба

дасти Ту месупорам. Ман чизе карда наметавонам, аммо Ту метавонӣ ўро аз дари баста гузаронӣ. Ту метавонӣ фариштаҳои Худро дар атрофи ў гузорӣ. Ту метавонӣ ўро назди ман баргардонӣ!“

Вай дар торикӣ нишаста, то ғуруби офтоб дуо мекард. Пагоҳии дигар Алиса-хола омада, вайро дар фарш дид. Чашмони Сабина аз гирия сурх шуда буданд. Вай гуфт: „Онҳо боз Ричарди маро дуздиданд“.

Эпилог

Ричард боз шаш соли дигар дар ҳабсхона буд ва дар тамоми ин муддат Сабина фақат як имконияти дидани ўро дошт. Вай фаъолияти худро дар калисои пинхонкор давом медод, шавҳарашро содиқона интизор буд ва боварӣ дошт, ки Худо ба ў ёрӣ медиҳад, то ба хона баргардад.

Декабри соли 1965 Миссияи норвегии „Иттиҳоди яҳудиёни масехӣ“ ба ҳукумати Руминия 10 ҳазор доллар дода Ричардро озод намуданд. Дар он замон барои маҳбусони сиёсӣ 1,5 ҳазор доллар дода, озод мекарданд. Ричард ва Сабина намехостанд ватанашон Руминияро тарк кунанд, аммо имондорони калисои пинхонкор онҳоро бовар кунонданд, ки кишварро тарк кунанд, то касонеро, ки барои имон таъқиб карда мешаванд, ҳимоя намоянд ва оиди муҳаббати беандозаи Худо дар замонҳои душвортарин шаҳодат диҳанд. Пас аз як сол Ричард, Сабина ва Михай ба Иёлотҳои Муттаҳидаи Амрико омаданд.

Коммунистон таҳдид мекарданд, ки онҳоро мекушанд, аммо оилаи Вурмбрандҳо бародарон ва хоҳаронеро, ки барои имонашон таъқиб карда мешуданд, бо овози бародаронашон ҳимоя менамуданд.

Октябри соли 1967, бо 100 доллар ва мошинкаи кӯхнаи чопкунӣ, ки дар болои мизи ошхона меистод, оилаи Вурмбрандҳо нусхаи аввалини рӯзномаи „Садои Риёзаткашон“-ро бароварданд. Аз он замон рӯзнома мунтазам нашр мегардид ва дар тамоми ҷаҳон қариб 10 миллион нусха ба дахҳо забонҳо паҳн карда шуд.

Ричард ва Сабина аз вақти ба Иёлотҳои Муттаҳидаи Амрико омадан ҳаста нашуда меҳнат мекарданд, оиди умед ва муҳаббат дар замони таъқибот нақл мекарданд. Ҳаёти онҳо бо он санҷишҳое ки аз саргузаронданд, ғанитар гардид.

Августи соли 2000 Сабина аз бемории саратон вафот кард. Андаке пеш аз марг вай аз Ричарди маҳбубаш (вай низ хеле бемор буд) хоҳиш кард, ки назди кати вай биёяд. Дар ҳузури гурӯҳи хурди

дӯстон Сабина боз ба Ричард гуфт, ки ўро хеле дӯст медорад ва барои хатоҳое ки дар зиндагӣ содир кардааст, бахшиш пурсид. Он вақт Сабина аз дарди саҳт азоб мекашид. Аммо аз доруҳо даст кашид, то ки хангоме бо ҳаёти муваққати хайрбод мегӯяд, фикраш равшан бошад. Ин зиндагӣ боиси бисёр дарду азобҳои вай гардид, аммо ба ҳар ҳол ба вай бисёр хурсандихо овард. Дар тули умраш Сабинро муҳаббати Исои Масеҳ дастгири мекард ва вай нисбати ҳама касоне ки вайро мешинохтанд, муҳаббат зоҳир менамуд.

Тара

Доимо пинҳон шуда зистан

Покистон
Июли соли
1985

Корманди почта ба хонаи барояш шинос наздик омада, аз тиреза ба дарун нигарист. Дахлези ин хона хеле калон буд, баробари як хона. Ин гуна хонаҳо дар деҳоти Покистон бисёранд. „Ман барои Тара посылка дорам“, — гуфт вай хангоме ки хизматгор дарро кушод. Вай бояд имзо кунад. Даромадан мумкин аст? Дар дасти вай куттии малларанги андозааш миёна буд.

„Не, шумо даромада наметавонед“, — гуфт хизматгор бо овози катъӣ. — „Куттиро ба ман дихед ва ман онро ба Тара мебарам“, — Падараш ба вай ичозат намедиҳад, ки ба дар наздик ояд“.

„Хуб“, — бо дили нохохам розӣ шуд ходими почта. — „Аммо Тара бояд имзо кунад, вагарна ман куттиро дода наметавонам. Мефаҳмед?“

„Ҳа, ҳа“, — дасташро дароз карда бесаброна гуфт хизматгор. — „Акнун куттиро ба ман дихед“.

Тара аз гӯшае мушохида мекард: барояш шавқовар буд, ки ин ғавго аз боиси чист ва кӣ ба вай посылка фиристодааст.

„Ин чист?“ — пурсид вай аз хизматгор. — „Аз кӣ?“ Хизматгор китфонашро дарҳам кашид ва коғазро ба Тара дод, то ки имзо кунад. Вай имзо кард ва куттиро гирифт. Куттӣ хеле вазнин буд. Тара онро бо ду даст бардошта, ба хучрааш бурд ва дарро пӯшид. Агарчи оилаи Тара хеле калон буд, вай хучраи худро дошт. Он нисбатан калон буда, хуб чихозонида шуда буд. Дар рӯ ба рӯи тирезаҳои калон ҷевонҳои дар девор сохташуда буданд; дар ҳар ду тарафи кат — тумбочкаҳо бо лампаҳои зебои булурин. Падари Тара ўро хеле дӯст медошт ва хучраи вай пур аз тӯхфаҳои саховатмандона буд.

Ҳоло вай хеле дар ҳаяҷон буд, чун ҳар кӯдаки 12-солае ки ғайриҷашмдошт ба воситаи почта посылка мегирад. Вай куттиро ба

фарш гузошт ва ба зону истода, навори куттиро канд. Ба куттӣ нигариста, Тара „вах“ гуфт. Шавқмандии хурсандонааш зуд ба тарс табдил ёфт. Вай часта хест ва сӯи дар давида, онро андаке кушод. Сарашро бароварда, сӯи даҳлез нигарист, то боварӣ ҳосил кунад, ки дар наздикӣ касе нест. Сипас боз дарро маҳкам намуд, аммо ин дафъа онро қуфл кард ва назди куттии кушода, ки дар мобайни ҳучра меистод, баргашт.

Дилаш гувоҳӣ медод, ки куттиро бояд ба падараш диҳад.

„Ин тавр бехатар хоҳад буд“, — гуфт вай ба худаш. Вай метавонист ба падараш гӯяд, ки намедонад барои чӣ дар болои куттӣ номи вай навишта шудааст. Аммо дар асл Тара медонист, ки чаро куттиро фиристодаанд. Дар он ҳамон чизи фармоишии вай буд. Якчанд ҳафта пеш вай купони хурдERO аз рӯзномаи маҳалли пур карда, бо почта равон кард. Акнун чизи фармоиширо оварданд ва вай метарсид, ки агар вайро бо ин чиз дастгир кунанд, бо вай чӣ мешавад. Вай мебоист қарор медод, ки онро нигоҳ дорад (пинҳон кунад, албатта) ё ба падараш гӯяд.

Кунҷовӣ бар тарс дастболо шуд ва вай яке аз китобҳои хурдро берун баровард. Дар муқоваи мулоими зардҷатоб як калима навишта шуда буд: „Ҳастӣ“. Вай ба кат нишаст ва ба хондани китоб шуруъ кард.

Тара аз рӯзҳои аввали фиристода шудани дарсҳои омӯзиши Китоби Муқаддас маводро бо диққат меомӯхт. Ҳар ҳафта ду-се фасло ме-хонд. Вай тестҳоро (санчиш) иҷро мекард, онҳоро ба лифофа (конверт) андохта, аз хизматгори хоҳиш мекард, ки онро фиристонанд. Ба зудӣ бо почта шаходатнома фиристода, Тараро бо муваффақиятҳо табрик намуданд.

Тара аз оилаи машхури мусулмон буд, ки дар тамоми Покистон маъруф аст, ва дини худро дигар қарданӣ набуд. Фақат барояш омӯзиши Китоби Муқаддас шавқовар буд, хусусан гирифтани шаходатномаҳои зебо барояш маъқул буд. Ин осон ва шавқовар буд. Ҳангоме ки вай куттиро бо мӯхтавояш дар зерӣ кат пинҳон мекард, ҳамаи ин кор унсури ҳаяҷоновари хатарнокӣ дошт. Хизматгороне ки почтаро қабул мекарданд ва мефиристоданд, ваъда доданд, ки сирро махфӣ нигоҳ медоранд. Ҳама медонистанд, ки агар падараш фахмад, хеле ҳашмигӣ мешавад. Аммо ҳама медонистанд, ки Тара дӯстдоштаи падар аст. Падар саҳт оташин мешавад, аммо эҳтимоли қавӣ меравад, ки ӯ вайро фақат сарзаниш мекунад ва Китоби Муқаддасро мегирад. Ин фақат барояш шавқовар буд. „Аз омӯзиш чӣ зарар буда метавонад?“ — мепурсид вай аз худ.

Дувуним сол гузашт ва Тара тести охиринро фиристод. Вай тамоми курсро тамом кард, ҳар як китоберо аз Китоби Муқаддас омӯхт. Вай аз он қаноатманд буд, ки чунин курси калонро ба анҷом расондааст ва ҳайрон буд, ки ҳамааш бепул буд ва сирри вайро касе нафаҳмидааст. Баъди якчанд ҳафта, хангоме ки вай боз як пакети дигар гирифт, боз ҳам бештар ҳайрон шуд. Вай аз пакетҳои пештара хурдтар, аммо нисбатан вазнин буд. Тара медонист, ки инро ҳамон касоне фиристодаанд, ки барояш дарсҳои Китоби Муқаддас ва шаҳодатномахоро равон карда буданд, аммо тасаввуроте надошт, ки дар он чист. Пакетро кушода, вай Китоби Муқаддаси зебоеро дид, ки муқовааш осмониранг буда, канорҳои варақҳояш зарҳалкории карда шуда буданд.

Ин Китоби Муқаддаси хеле зебо буд. Онро кушода, вай номи худро дид, ки бо шрифти зебо навишта шуда буд. Ҳамчунин он ҷо табриқот ба муносибати хатми бомувафакяи омӯзиши Китоби Муқаддас сабт гардида буд. Тара варақҳои тунуки Китоби Муқаддасро бо эҳтиёт гардонд, сипас тӯҳфаи нави худро ҳамроҳи дигар китобҳо ба зерӣ кат гузошт. Маводи таълимиро нигоҳ доштан хатарнок буд. Аммо агар китоби Муқаддасро ёбанд, вай медонист, ки ҷазо саҳт хоҳад буд.

Дар асл вай намедонист, ки ҷазо то чӣ андоза саҳт хоҳад буд.

Масеҳӣ

Соли оянда, баъд аз он ки Тара синфи даҳумро бо муваффақият хатм намуд, вай аз Эрон даъватнома гирифт, ки бо омӯзиши муқоисавии динҳо машғул шавад. Оилаи вай барои ҳаҷ ба Эрон бисёр сафар мекард ва Тара мехост дар он ҷо таълим гирад. Вай ҳамчунин боварӣ дошт, ки омӯзиши пинҳонии Китоби Муқаддас ба вай хангоми омӯхтани масеҳият ёрӣ мерасонад.

Оилаи вай ҳамроҳаш ба Эрон сафар кард ва маҳз дар Эрон Тара бори аввал дар ҳаёташ масеҳиро дид. Ин хангоме воқеъ шуд, ки вай аз меҳмонхона баромада, ҳавлии дохилии назди масҷидро сурат гирифтани буд. Аз меҳмонхона дур рафтани ҷавондухтари хоричӣ хатарнок буд, аммо Тара ба бародараш, ки он рӯз вайро ниғаҳбонӣ мекард, ваъда дод, ки аз меҳмонхона дур намеравад, ва бародараш бо дили ноҳоҳам иҷозат дод.

Ҳангоме ки вай дар ҳавлӣ гашта, сурат мегирифт, сахнаи аҷоиберо дид. Дар замин, назди духтараки аз Тара хурдсолтар, марде нишаста буд. Вай дастонашро маҳкам ба ҳам ҷафс карда буд ва ба осмон нигариста, гӯё бо касе гап мезад.

„Шумо чӣ кор мекунед?“ — пурсид Тара, ва ҳис кард ки чизе вайро ба ин шахс ҷалб мекунад.

„Ман бо Худо гап мезанам“, — ҷавоб дод вай.

„Бо Худо гап задан имкон надорад“, — эътироз намуд Тара ва гуфтаашро бо хандаи бегуноҳона таъкид намуд. — „Ў аз осмон намефарояд, то бо шумо сӯхбат кунад, ва шумо низ назди Ў баромада наметавонед, магар ин ки баъд аз марг. Пас чӣ гуна шумо мегӯед, ки бо Худо гап мезанед?“

Мард оромона ба Тара нигарист ва бо табассум илова намуд: „Ман на танҳо бо Худо гап задам, ман ҷавоб низ гирифтаам“.

Акнун Тара боварӣ дошт, ки ин шахс девона аст. „Шумо ҷавоб гирифтед? Шумо пайғамбар ё фаришта нестед. Чӣ гуна шумо аз Худо ҷавоб гирифта метавонед?“

„Шумо доништан мехоҳед, ки чӣ гуна бо Худо гап задан мумкин аст?“

„Ҳа, албатта, ман доништан мехоҳам“, — ҷавоб дод Тара. Вай ба ӯ тамоман бовар накард, аммо мехост тавзеҳоти ӯро, ки албатта бефоидаанд, шунавад.

„Пас биёед пагоҳ дар соати чор вомахӯрем. Ана ман ба шумо адреси калисо ва чӣ тавр ба он ҷо рафтано менависам. Ба он ҷо биёед, ва шумо хоҳед фаҳмид, ки бо Худо на фақат гап задан мумкин аст, балки низ хоҳед донист, ки ӯ шуморо дӯст медорад“.

Ҳангоме ки Тара ба меҳмонхона омада ба бародараш инро нақл кард, бародараш хашмгин шуд. „Ту чӣ фикр мекуни?... Ту наметавони ба он ҷо рави. Ин калисои масеҳӣ аст! Ин ҷо Эрон аст ва ту мусулмон хастӣ. Агар ту ро дар чунин ҷой дастгир кунанд, ба дор кашида метавонанд!“

„Дар мактаб ба ман вазифа додаанд, ки динҳои гуногунро омӯзам. Агар бо тадқиқот машғул нашавам, мактабро чӣ гуна хатм карда метавонам?“ — эътироз менамуд Тара.

Баҳси онҳо бо ҳамин анҷомид, ки бародараш розӣ шуд, то дар участкаи маҳаллии полис иҷозати ба калисо даромаданро гирад. ӯро аз участкаи полис ба маҳкама фиристоданд ва дар он ҷо иҷозат доданд. Аммо ҳукуматдорон талаб карданд, ки вайро 12 афсари беҳатарӣ ва бародараш ҳамроҳӣ кунанд.

„Натарс“, — гуфт бародараш. — „Агар ягон воқеа шавад, ман ҳамроҳи полис дар паси дар хоҳам буд“. Тара хайрон шуд, ки дар калисо чӣ ходиса шуда метавонад, ки ин қадар посбонон даркор шаванд.

Рӯзи дигар, соати се, Тара ба калисо даромад. Вай аз тарс ларзида, оҳиста қадам мезад. Ходимони полис ва бародараш вайро назди дари

калисо интизор буданд. Ба ғайр аз шахсе ки дар ҳавлии дарунӣ дида буд, Тара ҳеч гоҳ ягон масеҳиро надида буд. Барои вай шавқовар буд, то бубинад, ки намуди зоҳирии масеҳиён чӣ гуна аст ва оё онҳо хатарноканд.

Вай дар назди дари баромад ҷое пайдо намуд, то ки дар ҳолати зарурат зуд барояд. Қариб дар ҳамаи нишастгоҳҳои ҷубин одамон нишаста буданд ва сурудхонӣ сар шуд. Аҳли калисо сурудҳои гуногун мехонданд ва Тара фикр кард, ки вай он оятҳоеро мешунавад, ки ҳангоми омӯзиши Китоби Муқаддас вохӯрда буд. Баъди сурудхонӣ ба минбар марде баромад ва оиди дуо суҳан ронд. Вай гуфт, ки қасоне ки эҳтиёҷи дуоӣ доранд, пеш бароянд.

Ҳангоме ки баъзе қасон пеш баромаданд, Тара шахсеро дид, ки дирӯз дар ҳавлии вохӯрда буд. Дар дастонаш духтараки тақрибан ҳаштсолае буд. Тара фикр кард, ки ин боз яке аз духтарони ўст. Аз афташ, духтарак маъюб буд. Дастонаш овезон буда, ба китфони падараш бармехӯрданд. Нигоҳаш ҳолӣ буд, вай базӯр рамақи ҳаёт дошт.

Мард пеш баромада бо овози баланд дуо мекард ва аз Худо илтиҷо менамуд, ки кӯдакашро шифо диҳад. Аҳли калисо ҳамроҳи вай аз Худо хоҳиш намуданд, ки духтаракро шифо диҳад. Тара боз фикр кард, ки фақат девонагон метавонанд ин гуна бо Худо сӯҳбат кардани шаванд. Чаро Худо ба ин кӯдак ёрӣ меода бошад? Ин барои Тара ҳеч маъно надошт, аммо бо вучуди шаккоқӣ, вай шефтаи ин манзара буд ва мехост тамоми воқеаро дар ёд нигоҳ дорад, то дар кори илмиаш сабт намояд.

Сипас Тара пайҳас кард, ки духтараки маъюб ба ҳаракат даромад. Пойҳои вай оҳиста рост шуданд ва падараш вайро меҳрубона ба фарш фароварда, барои рост истодан ёрӣ дод.

„Худоё“, — фикр кард Тара. — „Боварам намеояд, ки ин воқеа ба амал омад“. Аҳли калисо боз ба Худо суруд мехонданд. Духтараки хурдсол бошад сихат шуд ва аз гузаргоҳи марказии калисо қадам зада, рост ба чашмони Тара менигарист. Ба ҷои нишастаи Тара наздик омада, вай фақат як калимаеро ба забон овард: „Эммануэл“. Сипас ақиб гашта, назди падараш равон шуд.

Тара аз воқеаи руҳдода ҳайрон буд, фикрҳои ба он равона буданд. Чаро ин духтараки хурдсол маҳз назди вай омад? Пойҳои вай чӣ гуна сихат шуданд? Калимаи „Эммануэл“ чӣ маъно дорад? Омӯзиши дин, ки Тара сар карда буд, бештар аз ҷавобҳои саволхоро ба миён мегузошт. Вай хост бифаҳмад, ки чӣ воқеа шуда истодааст.

Вай ҷуръат накард, ки оиди воқеаи дидааш ба қасе нақл кунад. Аммо, албатта, онро фаромӯш накард. Дертар, ҳангоме ки ба

Покистон ба хона баргашт, вай ба он ҷое рӯ овард, ки ҷавоб пайдо кардан мумкин буд: вай ба Китоби Муқаддас муроҷиат намуд. Ин дафъа Тара на барои супоридани тест меҳонд, вай ҳақиқатро меҷуст.

Ҳар рӯз вай Навиштаҳои Муқаддасро бо ҷидду ҷаҳд меҳонд ва мекушид фарқи байни Библия ва Куръонро фаҳмад, вай меҳост донанд, ки ҷаро мусулмонон ин гуна ба масеҳиён муҳолифат доранд.

„Худои масеҳӣ бояд ҳақиқӣ бошад“, — фикр мекард вай. — „Набошад ҷаро ҳангоме ки масеҳиён дуо мекунанд, ӯ онҳоро мешунавад“.

Ба вай хиёнат карданд

Ниҳоят, Тара фаҳмид, ки дар омӯзиши дин худаш пеш рафта наме-тавонад. Вай мебоист бо касе гуфтугӯ мекард. Курси омӯзиши дин, ва низ он чи дар калисо дид ва аз Китоби Муқаддас хонд — ҳамааш фақат саволхоро ба миён меовард ва вай меҳост бифаҳмад, ки ҷи рӯй дода истодааст.

„Падар, ман бо дӯстон ба сайру гашт меравам“, — омодаи рафтан шуда, ба падараш гуфт Тара. Бори аввал вай ба падараш дуруғ мегуфт ва ҳангоме ки аз хонаи боҳашамати волидон берун мерафт, ҳисси айбдорӣ вайро тарк намекард. Аммо вай мебоист мефаҳмид, ки ин имони масеҳӣ ҷи гуна аст. Ва барои донишҷӯи ин ягона воситаи маълум — ба калисо рафтан буд. Вай аз тамоми шаҳр гузашта, ба калисо даромад ва ба курсӣ нишаст. Парастии сар шуд. Баъди парастии вай назди шахсе ки хизматгузори парастииширо пеш мебард, омада гуфт, ки меҳода ба вай якчанд савол диҳад. Шубон розӣ шуд. Тара гумон мекард, ки калисо калисо аст ва масеҳӣ — масеҳӣ, ва ҳар яке аз онҳо метавонад ба вай ёрӣ диҳад. Мутаассифона, ин дафъа вай хато кард.

Тара ҳар ҳафта омада, бо шубон сӯҳбат мекард, саволҳои бисёр медод. Шубон аз бехатарии худ дар ташвиш буд ва борҳо ба Тара гуфта буд, ки бехтараш наояд. „Аммо боз ба кучо рафта метавонам, то ба саволҳои ҷавоб пайдо кунам?“ — ҷавоб дод Тара.

Исрори Тара муддате шубонро қонеъ гардонд, аммо дар ниҳояти қор шубон фикр кард, ки хатар хеле қалон аст. Барои аз нохушиҳо барканор будан вай бо падари Тара вохӯрда, гуфт, ки духтараш ба калисо омада, онди Китоби Муқаддас бисёр саволҳо медод. Дар муддати якчанд дақиқа вай духтари мусулмонро, ки онди Худо бештар донишҷӯ меҳост, таслим намуд.

„Ту чӣ кор карда истодаӣ?“ — дод зад падари Тара, ҳангоме ки вай ба хона баргафт. — „Оё ту мефаҳмӣ, ки маро ва тамоми оиларо шарманда кардӣ? Ту чӣ тавр ҷуръат карда, бо ин шахс вохӯрдӣ? Вай мусулмон нест! Вай масеҳӣ аст! Магар ту аҳмақ ҳастӣ? Чӣ тавр ин гуна аблаҳ будан мумкин аст? Магар ту масеҳӣ ҳастӣ?“

Тара ҳайрон шуд, ки падараш ин гуна хашмгин аст, вай ҳеч гоҳ падарашро ин хел надида буд. Вай фаҳмондани мешуд, ки фақат баъзе саволҳо медод, ва тамоман намеҳост масеҳӣ шавад, аммо падараш гӯш намекард. Ӯ хашмгинона фармуд, ки биравад ва Тара гириякунон аз хучра берун баромад. Вай намедонист, ки чӣ кор кунад ва чӣ гуна падарашро ором кунад.

Бисёр саволҳои вай ҳанӯз бечавоб буданд. Бо вучуди он чи аз сар гузаронд, Тара дар хучраи худ боз Китоби Муқаддасро ба даст гирифт. Ашкхояшро пок карда, вай Китоби Муқаддасро кушод ва кӯшиш кард бихонад, аммо дар сараш суханони хашмгинонаи падараш садо медоданд.

Тадричан калимаҳои қадимӣ вайро ба худ ҷалб намуда, ором карданд ва бо муҳаббати Худо рӯҳбаланд гардонданд. Вай чунон бо хониши Навиштаҳои Муқаддас машғул буд, ки ҳисоби вақтро гум кард ва ба хучра даромадани падарашро нафаҳмида монд. Аввал аз вачоҳаташ аён буд, ки беҳуда ба сари духтари хурдиаш дод задааст. Аммо ҳангоме ӯ дид, ки Тара Китоби Муқаддасро мехонад, хашму газабаш аланга гирифт.

„Ту масеҳӣ ҳастӣ! Акнун ман медонам, ки ту масеҳӣ ҳастӣ!“ — дод зад вай.

„Падар, ман масеҳӣ нестам. Ин бароям фақат шавқовар аст. Ту бояд ба ман бовар кунӣ!“

„Ба ман дурӯғ нагӯй. Набошад барои чӣ Библияро мехонӣ?“

„Илтимос, падар, бовар кун, ин ҳамагӣ китобест, ки ман мехонам. Охир, ту медонӣ, ки вақтҳои охир ман бисёр бо омӯзиш машғул ҳастам“ Тара ӯро дар бегуноҳии худ бовар қунондани мешуд, аммо ӯ ба рӯи вай як мушт зад.

„Ту чӣ тавр метавонӣ бо оилаи мо чунин рафтор кунӣ?! Мо мусулмон ҳастем!“ Тара худро аз ӯ дур гирифт, вай бовар намекард, ки падараш вайро зад. Ин хеле дарднок буд. Аммо вай наздик омада, боз зад.

„Мо мусулмон таваллуд шудаем ва мусулмон мемурем. Ту бошӣ — ту дигар духтари ман нестӣ“.

Гирия Тараро шунида, бародараш давида ба хучра даромад, то бифаҳмад, ки чӣ шудааст. „Хоҳарат масеҳӣ шудааст! Вай назди

шубон рафта буд, акнун ман мебинам, ки вай Библияро мехонад!“

Инро шунда, бародари Тара низ ба ғазаб омад ва ҳамроҳи падараш Тараро лату кӯб намуд. Вай Китоби Муқаддасро дида, бо ҳашму ғазаб саҳифаҳои онро кандан гирифт. Падари Тара тасмаро гирифта дуқат кард ва ба сару тахтапушти духтараш мезад, Тара бошад дар фарш лӯнда шуда, доду фарёд мекард.

„Падар, ханӯз ки дер нашудааст, ту бояд зуд ба вай шавҳаре пайдо кунӣ“, — аз ҳашм ва кашмакеш суп-сурх шуда, гуфт бародараш. Ҳангоме ки падару писар аз хона мебаромаданд, падар бо аломати тасдиқ сар ҷунбонд.

Эммануэл, Эммануэл

Тара дар фарш ғел зада, гириякунон дуон аввалини худро ба забон овард: „Худовандо, ман намедонам, ки падар ва бародарам дар бораи чӣ гап мезананд. Ман масеҳӣ нестам. Ман мусулмон ҳастам. Аммо акнун намедонам, ки бо кадом роҳ равам. Илтимос, роҳро ба ман нишон деҳ ва ман бо он меравам“.

Баъди дуо Тара ором шуд ва дар фарш дароз кашида саҳт хобаш бурд. Баъди андаке вай ҳис кард, ки касе сари вайро мебардорад ва меҳрубонона рӯяшро сила мекунад. Вай овозе мешунид, он ҷунон садо медод, ки гӯё касе ба сӯи вай меомада бошад. „Эммануэл, Эммануэл“. Тара зуд часта хест ва ҳучраро аз назар гузаронд, аммо ҳучра ҳолӣ буд. Вай ҳоби ҳайратоварро ба ёд овард — охир, ин хоб буд, магар не? — ва меқӯшид калимаи ҳайратовареро, ки ҳоло бори дуюм шунид, тақрор кунад: „Эммануэл“.

Тара дар кат меҳобид ва он чиро, ки дар Эрон бо вай руҳ дода буд, ба ёд меовард. „Ин чӣ маъно дорад?“ — фикр кард вай. — „Чаро ман доимо ин суҳанро мешунавам?“

Вай рӯяшро даст-даст кард ва аз дард ларзид. Падараш ҳеч гоҳ вайро намезад ва Тара аз ғазаб ва бераҳмии падар дар ҳайрат буд. Вай ҳамеша бо падар муносибати наздик дошт. Акнун бошад вай инро медонист, онҳо дигар ҳеч гоҳ наздик нахоҳанд буд. Вай медонист, ки нигоҳ доштани ҳашм барои падараш душвор хоҳад буд, ҷуноне ки барканор гузоштани ҷустуҷӯҳои яқравонаи ҳақиқат ба вай осон нест.

Баъди якчанд рӯз падари Тара назди духтараш нишаст; рӯи духтараш аз зарбу лат ханӯз қап-қабуд буд. Чашмоми ӯ андӯхгин буданд: „Тара, ман афсӯс меҳӯрам, ки бо ту ҷунин рафтор намудам“ — гуфт вай. — „Ман аз он ки туро задам, шарм медорам. Ту бояд фаҳмӣ, ки

ман ба ту дард расонданӣ набудам. Аммо ман ба он чи дидам, тоб оварда наметавонистам. Илтимос, маро бубахш“.

Тара хомӯшона менигарист ва ба суханони меҳрубонаи падараш на он қадар бовар мекард. „Ман медонам, ки вақти ба шавҳар баромадани ту расидааст“, — давом дод вай.

Тара он чиро ки бародараш баъди лату қуб кардани вай гуфта буд, дар ёд дошт. Аммо вай ҳанӯз 16-сола буд ва ба шавҳар баромадан намехост. „Падар, ман ҳанӯз хеле ҷавонам, то ки ба шавҳар бароям. Ман мехоҳам омӯзиширо давом диҳам“. Вай мекушид оромона гап занад.

Падар бархост, овозаш қатъитар садо дод: „Ман гуфтам, ки бехтараш ба шавҳар барой. Ман исрор мекунам“.

Овози ӯ чунон сард буд, ки Тара ларзид, аммо вай бо осонӣ таслим шудан намехост. „Не, падар, ман намехоҳам. Ман ҳанӯз хеле ҷавонам, ман мехоҳам аввал омӯзиширо ба анҷом расонам. Ман никоҳи шартномавиرو намехоҳам, падар. Кист ӯ? Номаш чист? Пайрави кадом дин аст?“

Суханон, пеш аз он ки вай онҳоро дарк кунад, парида мебаромаданд. Ин суханонро гуфтани духтари мусулмон аҳмақона метофт. Барои оилаи онҳо фақат як дин вучуд дошт: ислом. Падари вай ба ҳашм омада, боз дод зад: „Дини вай кадом аст гуфта, ту чиро дар назар дорӣ? Мо як дин дорем. Мо мусулмонем“. Ӯ дастони вайро ҷанг зада, наздиктар кашид ва ба Тара нигарист: „Ту масеҳӣ хастӣ! Масеҳӣ! Ман инро аниқ медонам!“

Пеш аз он ки Тара чизе барои ҳимояи худ гуфта тавонад, вай боз торсакии саҳти падарашро ҳис кард. Вай бовариӣ қатъӣ дошт, ки духтараш масеҳиятро қабул кардааст ва чунон ки лозим медонист, ақсуламал намуд.

Яке аз хоҳарон, ки айнан дар лаҳзаи Тараро боз задани падар ба ҳучра даромада буд, аз даҳшат фарёд кард.

Ба илтиҷоҳои аъзоёни оила ва хизматгорон нигоҳ накарда, падар ва бародари Тара вайро ба ҳучра дароварда, дарро аз дарун қуфл карданд. Тара ба қунҷе ҳазид аз хунуки меларзид: вай медонист, ки онҳо метавонанд вайро зада кушанд.

Падар ва бародараш вайро бо ҳар чи ба дасташон ояд, мезаданд: бо шури лампаи барқии булурин, бо сими шкаф. Баъд онҳо аз ҳучра ҳама чизро бароварданд: гилемҳо, кат, либос, электроника, — ҳамаашро дар долон тӯда карданд. Ҳангоме ки саҳнаи даҳшатовар анҷом ёфт, Тара дар миёнаи ҳучраи холии худ ба хун огушта меҳобид. Падар пеш аз пушондани дар ба вай гуфт: „Ту ё ба шавҳар мебарой ё мемури. Интиҳоб кун. Агар ту масеҳӣ бошӣ, дар ин шаҳр ба ту ҷой

нест. Аммо агар ба шавҳар барой, боз ҳам духтари ман хоҳӣ буд. Вагарна дар ин ҷо дар танҳои мемури”.

Фирор

Тара дар фарши хуноки сангин мехобид. Вай гоҳ беҳуш мешуд, гоҳ ба ҳуш меомад. Ба ҳеҷ кас иҷозат надоданд, ки ба вай ёри диҳад. Аҳли оилааш гумон мекарданд, ки бе хӯрок ва бе ёрии тиббӣ монда, вай гапдари мешавад. Дар рӯзи сеюм Тара нишаста тавонист, аммо мӯйҳои ба хуни дар фарш рехта часпида буданд. Тара андӯхгин буд ва мекушид воқеаи рухдодари дарк кунад, ва захмояшро аз назар мегузаронд. Дилаш ғаш мекард. Вай тасаввур ҳам карда наметавонист, ки ҷустуҷӯи Худо вайро то ба ин ҳолат оварда мерасонад. Аммо акнун вай фақат дар бораи як чиз фикр мекард: ҷӣ тавр халосӣ ёбад. Пештар вай ягон рӯзро дур аз оила намегузаронд ва акнун намедонист ҷӣ кунад, аммо ин аҳамият надошт. Вай медонист, ки бояд гурезад.

Вай бо душворӣ ба ҷевон наздик шуд, то бубинад, ки оё ягон либосаш боқӣ мондааст ё не. Вай дид, ки сумкачаашро набурдаанд — вай бо ин сумкачааш ба Эрон рафта буд. Дар он либос, андаке пул, баъзе ҷавохирот ва паспорт буд. Тара оромона либоси хунолудашро кашид; хангоми ҳар як ҳаракат тамоми баданаш дард мекард. Вай либосашро дигар карда, дар миёнаи ҳучра истод ва бори охир онро аз назар гузаронд. Вай медонист, ки агар равад, дигар ҳеҷ гоҳ барашта наметавонад. Дар маданияти онҳо аз хона гурехтан ба монанди масеҳӣ шудан бад буд. Вай медонист, ки оила ҳеҷ гоҳ ҷунин таҳқиқро бахшида наметавонад. Агар холо вайро дастгир кунанд, албатта мекушанд.

Вай бо дили ғамгин аз тирезаи ҳучраи хобаш берун баромад ва бо эҳтиёт, ба атроф нигариста, то истгоҳи автобус рафт. Тара ҳам шуда наметавонист, тамоми баданаш дард мекард. Вай саҳт андӯхгин буд ва танҳо тарс аз падар ва бародараш — ва низ шавқи оиди Худои масеҳӣ боз бештар маълумот пайдо кардан — вайро водор мекард, ки ҳаракат кунад. Ба истгоҳи автобус расида, Тара то ба шаҳре ки дар масофаи якчанд соат роҳ буд ва вай онро андаке медонист, ҷипта харид. Вай якчанд бор бо оилааш ба он шаҳр сафар карда буд ва мехост дар калисое ки дида буд, паноҳ ёбад. Вай фикр мекард, ки ҳар қадам масеҳӣ ба вай ёри медиҳад.

Роҳ дур буд ва одамон сӯи вай бо диққат нигариста, оиди ҷавондӯхтаре ки сару рӯяш пурхун ва кап-кабуд аст, пичирросанон гап мезаданд. Тара духтари зебое аз оилаи дар шаҳр маъруф буд: вай

медонист, ки мусофирон оиди вай чӣ фикр доранд, ва аз хориву шармандагӣ азоб мекашид. Ин таҷриба барояш нав буд ва Тара умед дошт, ки сӯи Худо майл намуданаш арзиши он чиро, ки вай аз он даст кашидааст, дорад. Вай мекушид аз нигоҳҳои бодикати атрофиён дурӣ ҷӯяд, ва умед дошт, ки онҳо вайро ба ҳодимони полис намесупоранд. Занон дар кишвари вай ҳуқуқи кам доранд, онҳо ба куча аксаран ҳамроҳи мард мебароянд.

Ҳангоме ки автобус ба шаҳр омада расид, Тара зуд баромад ва кӯшиш кард, ки ба издиҳом омехта шавад, аммо ин бо пайҳои капкабуди зарбу лат осон набуд. Вай фикр мекард, ки чун ба калисо расад, худро андаке ба тартиб оварда метавонад. Ҳангоме ки вай ба калисо наздик шуд, вайро афсари Лашкари Начот, ки дар назди дар меистод, пешвоз гирифт. Ҳайратовар буд, ки вай мекушид Тараро аз фикраш гардонад, ва маслиҳат дод, ки дар ҷои дигар ёри ҷӯяд. „Ман ба ҷои шумо мебудам, бо роҳбари ин калисо якка намемондам. Овозаҳо ҳастанд, ки...“

Тара қариб мегирифт. „Охир, ин чӣ гап аст?“ — „Ман гумон мекардам, ки масеҳиён — масеҳиёнанд, аммо шумо ба ман меғӯед, ки ин калисо барои ман нест. Магар ман на барои ин аз хона гурехтам?“

„Биёед ба хонаи ман меравем“, — гуфт вай дӯстона. — „Ман метавонам ба шумо ёри диҳам ва шуморо ҳимоя намоям“.

Агарчи Тара метарсид ба хонаи ин шахс равад, вай интихоби дигаре надошт. Вай бо дили нохоҳам аз паси ӯ мерафт. Вай зан ва ду писар дошт ва ҳамаи онҳо дар муддати қариб ду ҳафта бо вай муносибати хуб доштанд. Баъд дар оила гап-гап сар шуд; зан гумон мекард, ки шавҳараш бо меҳмондухтари зебо ишқварзӣ карданист. Ниҳоят, Тара тоб наоварда, аз мардак хошиш кард, ки вайро ба ягон ҷой барад. Вай аз ӯ илтиҷо мекард: „Шумо дар шаҳри дигар ягон касеро бояд донед, ки ба ман ёри дода метавонад. Маро он ҷо баред, илтимос, ва ман қор меёсам. Ман ёрии шуморо қадр мекунам, аммо намехоҳам ба оилаатон нохушӣ оварам“.

„Ман шахсеро медонам, ки ба шумо ёри дода метавонад. Вай аз шаҳри шумост“, — гуфт афсари Лашкари Начот.

Тара ин суҳанонро шунида, тарсид. „Ба фикрам, ин маслиҳати хуб нест“, — гуфт вай. — „Падарам дар кучо будани маро намедонад — ва ман намехоҳам, ки вай донад“.

„Хавотир нашавед“, — вайро бовар кунонд мардак. — „Ман ин шахсро медонам. Ӯ ба шумо ёри мерасонад“.

Амаке ки хешовандон аз вай рӯ гардондаанд

Тара интихобе надошт ва розӣ шуд, ки бо он шахс вохӯрад. У Тараро дар ҷои муқарраршуда интизор буд, аммо хангоме ки вай ўро бори аввал дид, қариб беҳуш шуд. „Ин падари ман аст! Шумо маро фиреб додед!“ — фарёд зад вай.

„Не, ин падари ту нест, ман аниқ медонам“, — гуфт вай. — „Рафта бо вай шинос шав“.

Хангоме Тара фаҳмид, ки ин шахс амакаш аст, хеле ҳайрон шуд, зеро ҳеч гоҳ ўро надида буд. Вай ба падараш хеле монанд буд. „Чаро падарам ҳеч гоҳ дар бораи шумо гап намезад?“ — пурсид Тара аз ў.

„Ман соли 1952 масеҳиятро қабул кардам, пеш аз қабул шудани қонунҳои Шарият“, — фаҳмонд ба вай амакаш, ва дар бораи қабул шудани қонунгузориҳои исломӣ дар кишвар нақл кард. „Он вақт аз рӯи қонун ҳар гуна динро қабул кардан мумкин буд ва ҷамъият инро маҳкум намекард. Падарат аз ман рӯ гардонд. Аз он вақт ман дар ин ҷо шубон ҳастам. Акнун ман мефаҳмам, ки Худо туро ин ҷо фиристод. Хавотир нашав, ман оиди ту ғамхорӣ мекунам. Ту духтари ман мешавӣ“.

Тара осуда шуд, дар вай шӯълаи умеди пайдо шуд: шояд вай метавонад дар ин ҷо монда, кор пайдо кунад, омӯзишро давом диҳад.

Ба зудӣ вай фаҳмид, ки амакаш шахси олиҳиммат ва меҳрубон аст. Тара ўро дӯст медошт ва бо ў фахр мекард. У соатҳои дароз бо вай оиди масеҳият гап мезад ва ба ҳамаи саволҳои ҷавоб дод. У маънои калимаи *Эммануэл*ро низ фаҳмонд. Тара дар ҳонаи амакаш ду моҳ зиста, масеҳиятро омӯхт ва ба ҳис кард, ки акнун кӣ будани Исои Масеҳро ҳақиқатан мефаҳмад; вай дуо карда, аз Худо хоҳиш намуд, ки гуноҳхӯшро бахшад, ва дилашро ба Худо супурд.

Тара Худоро мечуст ва ўро ёфт, аммо мушкилоти вай акнун сар мешуданд.

Нохушиҳо ҳамон вақте сар шуданд, ки яке аз амакбачаҳо ба меҳмони амакаш омад. Аз афти кор, вай Тараро шинохт.

„Ох, не“, — ўро бовар мекунонд амак. — „Вай шиноси ман аст ва барои хабаргирии ман омадааст“.

Аммо амакбача ба суханони амак бовар накард ва хангоме ба ҳона баргашт, ба падари Тара занг зада, гуфт, ки ба фикраш, духтаре ки дар ҳонаи бародараш дидааст, Тара мебошад.

Баъди якчанд рӯз, хангоме ки Тара дар ошхонаи амакаш кор мекард, садои зуд қадам мондани касеро шунид. Тара ба он ҷо шитофт ва қариб ба амакаш бархӯрд. Амакаш дастонашро алвонҷ

дода, ба хона давида даромад: „Падарат ба ин чо омада истодааст. Ту бояд худи хозир баромада равӣ! Гурез! Ба он чое ки ба ту гуфта будам — ба фермаи дӯстони ман, ки дар беруни шаҳр аст, гурез! Ана пул, акнун гурез. Ва хавотир нашав, ман ба падарат чизе намегуям. Баъди якчанд рӯз ман барои хабаргирӣ меравам“.

Падар ва бародари Тара аллакай аз даромадгоҳи асосӣ ба хона ворид мешуданд, Тара бошад аз дари эҳтиётӣ давида баромад. Вай барои фикр кардан вақт надошт, вай мегурехт ва то ҳадди имкон тезтар медавид. Вай дар кисааш адресеро, ки амакаш гуфта буд, ёфт; ӯ ба вай гуфта буд, ки онро барои ҳолати фавқулодда доимо бо худ нигоҳ дорад.

Аз давидан нафасгир шуда ва дарди дилро ҳис карда, Тара ниҳоят то кӯчаи асосӣ расид ва роҳгардиашро охистатар кард, зеро намехост боиси шубҳа шавад. Вай таксиеро боздошта, ба он савор шуд ва чашмонашро пӯшид. Вай бовар карда наметавонист, ки баъди ду моҳи дар хонаи амаки тасодуфан пайдокардааш зистан боз мегурезад. Ва агарчи баъди саҳт давидан дилаш девонавор мезад, Тара ҳис кард, ки вайро осудагии аҷиб фаро мегирад. Вай хомӯшона оиди падар ва бародараш дуо мекард, то ки онҳо боиси андӯхи зиёди амакаш наша- ванд.

Тара даҳ рӯз дар ферма зиндагӣ кард, то даме ки дар шаҳр ҳамааш ором шуд. Ниҳоят, амакаш барои хабаргирии вай омад ва Тара мехост ҳамроҳи вай ба хона баргардад. Аммо хангоме ки вай вачоҳати амакашро дид, дилашро изтироб фаро гирифт. „Чӣ шуд, амак?“ — пурсид вай.

„Тара, ту медонӣ, муддати ду моҳе ки ту дар хонаи ман зиндагӣ мекардӣ, ман хеле хурсанд будам“, — чашмонашро аз вай нақанда гуфт вай. — „Ман ҳис мекардам, ки Худо ба ман духтаре додааст, ки ман мехостам — духтар аз ҷиҳати хун ва рӯҳ. Аммо ту ба хона баргашта наметавонӣ. Ин хеле хатарнок аст. Ман афсӯс меҳӯрам, ки инро ба ту мегӯям, аммо падарат гуфт, ки ёфтани ту бо масъалаи обрӯи тамоми онла вобаста аст“.

Тара медонист, ки вай рост мегӯяд. Вай медонист, ки падар ва бародараш ҷустуҷӯи вайро қатъ намекунанд — ва шубҳае надошт, ки агар вайро ёбанд, чӣ мешавад. Вай ҳис мекард, ки ҳисси дилсӯзӣ ба худ ақлашро хира мекунад, аммо андӯхе ки дар чашмони амакаш мидид, дилашро пора мекард ва ёрӣ медод, то ҳиссиёти худро сарфи назар карда, дарди ӯро фаҳмад.

„Амак, илтимос, ғамгин нашав“, — дастони амакашро саҳт фишурда, гуфт Тара. — „Ман бояд бахшиш пурсам, ки ба сарат ин қадар нохушиҳо овардам. Ман хеле миннатдорам, ки Худо маро

назди ту овард. Ту ба саволҳои ман ҷавоб додӣ, ва акнун ман осуда ҳастам. Ман ҳеҷ гоҳ наметавонам подоши ин неқӯкориҳои туро бидиҳам“.

Ҷудошавии онҳо ғамангез буд. Тара боз мебоист ба хонаи нав кӯчад. Амакаш маслиҳат кард, ки вай дуртар аз хонааш, дар шаҳри дигар дар оилаи дӯстонаш хоҳад зист. Ҳангоми видеои Тара мекушид нооромии худро аз амакаш пинҳон кунад. Аммо дар дил фикр мекард, ки оё ягон вақт гурехтанро бас карда метавониста бошад?

Маҳбуси паноҳгоҳ

Дар хонаи нав шубон, занаш ва се писараш Тараро хуш қабул намуданд. Бачаҳо вайро дарҳол чун хоҳари нави худ пазируфтанд. Писари калонӣ, Рубин, аз ҷасорати Тара маҳсусан ба ваҷд меомад.

Падар ва бародари Тара таъқиб намудани вайро давом медоданд, ва аҳли оилаи наваш аз вай хоҳиш карданд, ки қисми зиёди вақтро дар хучраи худ гузаронад. Агар касе биёяд (одамон қариб ҳар рӯз меомаданд — сарвари оила шубон буд), вай тамоми рӯз ва бегоҳ аз он хучра берун намебаромад.

Хучраи Тара ба ду қисм ҷудо карда шуда буд, дар як қисми он вай мехобид, дар қисми дигар нишаста китоб мехонд. Ҳар ду қисми хучраи Тара хурдтар аз нисфи хучрае буд, ки вай дар он калон шуда буд. Тара аз он шукргузор буд, ки дар оилаи шоистаи боварӣ зиндагӣ мекунад, аммо хилватнишинӣ ба дилаш зада буд. Вай медонист, ки ба ин тоб оварда наметавонад.

„Илтимос, ба ман иҷозат диҳед, ки аз хучра берун бароям“, — хоҳиш кард вай боре пагоҳӣ. — „Ман мефаҳмам, ки шумо маро эҳтиёт кардани ҳастед, аммо ман худро асира ҳис мекунам. Ин тавр зистан ғайриимкон аст“.

Шубон мехост, ки Тара имкони ба ҳар ҷои мехостааш рафтано дошта бошад, аммо медонист, ки падар ва бародараш ҳанӯз вайро ҷустуҷӯ мекунанд. Онҳо дар шаҳр гашта, Тараро мечустанд ва бо ирсор мегуфтанд, ки вайро мекушанд.

„Тара, боз каме сабр кун, баъд мо ба ту иҷозати баромадан медиҳем“, — гуфт ӯ ба вай. — „Ин ба нафъи туст“.

Тара медонист, ки интиҳобе надорад. Агар вайро дар шаҳр бинанд, на танҳо худро, балки оилаи нави худро низ зери хатар мегузорад. Вай мекушид, ки ин вақтро беҳуда нагузаронад: китоб мехонд, меомӯхт, аммо бисёр рӯзхоро бо гирия мегузаронд. Хучраи хурдакк барои вай як соли дароз маҳалли зист буд.

Ниҳоят, боре бегоҳӣ Тара шунид, ки шубон мегуфт, ки ба калисо котиби нав даркор аст. Ҳангоме ки рӯзи дигар вай ба хучраи Тара даромад, вай аз ӯ илтимос кард, ки ин корро ба вай диҳад. „Илтимос, шубон!“ — хоҳиш мекард вай, — „маро ба ин кор гиред! Ман тамоми ин муддат мавъизаҳои шуморо чоп мекардам. Ман медонам, ки аз ӯҳдаи ин кор мебароям. Ман аллакай як сол боз дар ин ҷо ҳастам. Албатта, падар ва бародарам аллакай рафтаанд“.

Шубон намехост, ки Тара ба берун барояд, аммо медонист, ки доимо вайро дар хучра нигоҳ дошта наметавонад. Вай розӣ шуд, то аз шубони калон пурсад, ки оё ин корро ба Тара диҳанд ё не.

Ҳафтаи оянда Тара котиби калисо шуд. „Тара, бо диққат гӯш кун“, — гуфт шубон ба вай. — „Ту чияни ман аз шаҳри дигар ҳастӣ. Илтимос, маро «шубон» гуфта ном нагир. Аз ин лаҳза сар карда ту бояд маро «амак» гӯӣ, ва мо туро Ребекка гуфта ном мегирем. Ба ҳеҷ кас оиди худ нақл накун. Ту мефаҳмӣ?“

Тара на фақат мефаҳмид, вай хеле шод буд.

Дар ҷои кори нави худ Тара муваффақият дошт. Вай забони англисиро меомӯхт ва дарҳол ба пастори нав, ки англис буд, писанд омад. Ба вай масъалаҳои молиявии калисоро супурданд ва вай ҳатто дар мактаби якшанбегӣ таълим доданро сар кард.

Шубони калон, ки саргузашти Тараро медонист, ба вай имкон медод, то бо мусулмононе ки пинхонӣ масеҳиятро қабул кардаанд, дар танҳои сӯҳбат кунад.

Тара ҳис мекард, ки ин фаъолияти асосии вай хоҳад буд ва аз Худо миннатдор буд. Худо имкон дод, то вай ҳамон душворихоеро аз сар гузаронад, ки навимонон бо онҳо рӯ ба рӯ шудаанд. Онҳо дарк менамуданд, ки саргузашти аҷоибӣ вай онҳоро рӯҳбаланд мекунад.

Баъди шаш моҳи кор Тараро пинхонӣ дар таҳхонаи калисо ғӯтаи таъмид доданд. Фақат оилаи наваш, шубони калон ва амакаш хузур доштанд.

Хоҳиши саҳти мавъиза кардан

Тара дар оилаи наваш ду сол зиндагӣ кард. Вай 18-сола шуд ва мехост ба ҷойҳои дигар рафта, мавъиза карданро давом диҳад.

Кори нави котибӣ ба вай маъқул буд, аммо вай майли мавъиза кардани Инчилро дошт. Бисёрии кормандони миссия дар оилаҳои масеҳӣ таваллуд шуда буданд, аммо Тара бо мусулмонон чун собик мусулмон гап зада метавонист. Тара зарбу лати падар ва бародарашро аз сар гузаронд, оилааш вайро пеш кард. Вай чизи ба дига-

рон накл кардани дошт ва вай медонист, ки одамон ба вай гӯш медиханд.

„Илтимос, Рубин! Ичозат дех, ки ман бо ту равам“, — хошиш кард вай боре аз Рубин, ҳангоме ки писари калонии шубон барои мавъизаи Инчил рафтани буд.

„Не, Тара“, — гуфт вай. Вай намехост ба Тара „не“ гӯяд, зеро медонист, ки вай самимона мехоҳад одамонро назди Масех оварад. „Ин хеле хатарнок аст. Накли ту метавонад касеро хафа кунад ва вай ба ҳукуматдорон хабар медиҳад. Маро ҳабс мекунанд, аммо агар туро дастгир кунанд, хатман мекушанд“.

Рубин Тараро чун хоҳараш дӯст медошт, ва намехост вайро ба хатар дучор кунад. Аммо ӯ медонист, ки Тара исрор хоҳад кард — ва ҳақиқатан вай аллакай далелхоро омода карда буд.

„Рубин, чӣ муҳимтар аст?“ — пурсид вай, — „бехатарии ман ё чонҳои гумроҳе ки ту мехоҳӣ назди Масех оварӣ?“

Рубин мулзам шуд ва Тара ҳамроҳи вай ба мавъиза кардан мерафтагӣ шуд, ва ӯ ба вай санъати воизиро меомӯхт.

Боз ду соли дигар бе ягон нохушӣ гузаштанд. Тара ба ҳаёти нави худ ҳамчун қияни шубон одат кард ва қисми омӯзиширо дар коллеч ба анҷом расонд. Вай ҳамчунин барои худ нақши наве пайдо кард — барои собиқ мусулмонон ва пайравони ҳиндуия пинҳонӣ гӯтаи таъмид ташкил мекард. Ин натиҷаи кори вай ва Рубин буд — ба масеҳият гардондани сокинони ноҳияҳои дурдаст. Вай ҳамчунин дар ташкил намудани барномаи саводомӯзӣ ва мавъизаи Инчил барои кӯдакон ёрӣ меод.

Тара ҳамеша боэҳтиёт буд, аммо муддати зиёд гузашт ва вай ҳис кард, ки хатаре аз чониби падар ва бародараш таҳдид намекунад. Баъзе аъзоёни калисо бовар намекарданд, ки Тара қияни шубон аст ва ба эътибори афзуншавандаи вай дар калисо ҳасад мебурданд. Аммо вай аз ӯҳдаи ин мушкилӣ баромада метавонист. Аммо дар яке аз рӯзҳои офтобӣ мушкиле ки Тара бартараф карда наметавонист, вайро дар назди дари калисо интизор буд.

Боз мегурезад

Тара дарҳол ӯро шинохт, ӯ амакбачааш буд. Ҳангоме ки он ҷавон рост ба сӯи Тара нигарист, ҳар як мушаки бадани вай таранг шуд, аммо аз назди вай гузашта, вонамуд кард, ки ӯро намешиносад.

„Сабр кунед! Ман бо шумо гап задани будам“, — нидо кард ӯ аз ақиби вай.

Аз рӯи оҳанги овозаш Тара фаҳмид, ки чавонмард боварӣ надорад, ки вайро шинохтааст. Вай аллакай чор сол боз дар хона набуд ва хеле дигаргун шуда буд. Вай вонамуд кард, ки ўро нашунудааст ва роҳашро давом дод. Сипас вай калимаеро шунид, ки аз он хеле метарсид.

„Тара!“

Тара ақиб нигариста, бо мулоимат ҷавоб дод: „Салом. Шумо ба ман мурочиат мекунад? Номи ман Ребекка аст. Ба фикрам, ман шуморо намешиносам. Бубахшед, ман шитоб дорам“.

Ваҷоҳати Тара сирри вайро ошкор накард, аммо овозаш барои амакбачааш шинос буд. Вай фаҳмид, ки амакбачааш чизи мечустаашро ёфт. Акнун баъди якчанд соат падар ва бародараш дар ин ҷо пайдо мешаванд. Тараро воҳима фаро гирифт, вай зуд қадам зада, дар байни издиҳоми мардум гум шудани буд. Дилаш саҳт мезад, вай гумон мекард, ки он аз сандуқи синааш берун мечаҳад.

Дар яке аз кӯчаҳои серодам вай таксӣ нигоҳ дошт. „Илтимос, ба фурудгоҳ“, — гуфт вай. Вай дар сумкачааш пул дошт, аммо намедонист, ки ба кучо гурезад. Боз ҳам ӯ интихобе надошт ва фақат мехост пеш аз он ки падару бародараш вайро ёбанд, гурезад. Дар фурудгоҳ вай чадвали парвозҳои ҳавопаймоҳоро, ки ба хориҷа мепариданд, аз назар гузаронд. Вай мекӯшид ба қароре биёяд, ки ба кучо парзоз кунад. Вай ба яке аз шахрҳои қисми шарқии кишвар парвоз кард; вай фикр мекард, ки дар он ҷо хатаре ба вай таҳдид намекунад, ақаллан муддати муайяне. Вай баъди фуруд омадани ҳавопаймо ба кучо рафтаниро намедонист ва шабро дар фурудгоҳ гузаронд. Вай ба Рубин занг зад, то оилае ки ба вай сарпаноҳ дода буд, ҳавотир нашавад. Ва баъд бо фикрҳо ва хотираҳои худ дар танҳои монда, мекӯшид ором шавад ва хомӯшона дуо мекард. Вай ба хоҳише муқобилат мекард, ки аз Худо пурсад: „Чаро ман, Худовандо?“ Вай аз ҳаёти гурезагӣ хаста шуда буд ва фикр мекард, ки оё ягон вақт худро дар бехатарӣ ҳис мекарда бошад, оё маҳалли зисти доимӣ медошта бошад.

Рӯзи дигар Тара рӯҳан ва ҷисман хаста шуда, ба хонаи шубон баргашт. Вай худро айбдор ҳис мекард. Онҳо вайро хеле дӯст медоштанд, барояш ғамхорӣ мекарданд ва ёрӣ медоданд. Онҳо худро ва тамоми ҷамоаи масеҳиро ба хатар гузошта, ба Тара сарпаноҳ дода буданд Рубин ба вай гуфт, ки мекӯшад барояш виза гирад, то ки ба ягон кишвари хориҷа рафта тавонад. Тара ҳавф дошт, ки чизе ҳосил намешавад, аммо оиди тарк кардани кишвар андешида, андаке осуда шуд. Ба ҳар ҳол дар кишвари дигар вайро фикре азоб нахоҳад дод, ки вай боиси захмати дӯстонаш мегардад. Ва на фақат дӯстон. Вай

медонист, ки агар вайро дастгир кунанд, ҳукумат метавонад ин воқеаро барои он истифода барад, ки бар зидди ҷамоаи масеҳии Покистон шӯру хангомаи калоне ташкил намояд. Ҳа, бехтараш вай равад.

Тара фикр мекард, ки агар муддате пинҳон шавад, дар бехатарӣ хоҳад буд. Аммо ду нафар аъзои ҷамоаи калисоӣ қарор доданд, ки ташаббусро ба даст гиранд. Онҳо ба ҳадамоти бехатарии Покистон занг зада, хабар доданд, ки зани ҷавон ғаёлона Инчилро мавъиза мекунад.

Муртад

Тараро ба идораи ҳадамоти бехатарӣ даъват намуда, гуфтанд, ки оиди вай парванда кушода, маълумот ҷамъ мекунанд, то ки дуруст будани маълумотро аниқ кунанд. Агентҳо мехостанд бо аҳли оилааш занг зананд. Тара бовар карда наметавонист: наҳод вай фақат барои он ин қадар гурехта ҳалос мешуд, ки як узви калисо вайро таслим намояд? Вай медонист, ки бисёрии аҳли калисо одамони неканд ва мефаҳманд, ки вай бояд гузаштаи худро махфӣ нигоҳ дорад. Аммо барои ба вай зарар расондан фақат як кас даркор шуд. Ҳоло Тара худро ҷунун ҳис мекард, ки гӯё ҷараёни зероби вайро ҷунун ба умқи мекашад, ки ҳеҷ гоҳ берун омада наметавонад.

Тара аз Худо хоҳиш мекард, ки вайро бори дигар раҳой дихад. Вай суханеро ба ёд овард — Эммануэл. Вай медонист, ки маънои он „Худо бо мост“ мебошад, ва ин фикр барояш кофӣ буд. Вай бовар мекард, ки агар Худо нахангро маҷбур карда бошад, ки Юнусро ба соҳил партояд, ӯ метавонад Тараро аз ҷанголи ҳадамоти бехатарӣ раҳо кунад.

Аммо ин осон набуд. Онҳо паспорти Тараро мусодира карданд ва курсукову пур кардани формаро давом медоданд. Рубин ҳамеша ҳамроҳи вай буд. Вай мекӯшид онҳоро бовар кунонад, ки Тара хоҳари ӯст, аммо онҳо бовар намекарданд. Фамилияҳо дар паспортҳо гуногун буданд. Дар паспорти Тара ҳамчунин зикр шуда буд, ки вай мусулмон аст. Пас чӣ чиз вайро бо оилаи масеҳӣ мепайваст?

Баъди он ки Тара рӯзи дароз дар маҳбас буд, ба вай иҷозати рафтан доданд, аммо огоҳ карданд, ки набояд аз шаҳр берун равад. Ба Тара гуфтанд, ки боз вайро ҷеғ мезананд. Ба Тара ягон аломате аз Худо даркор буд, чизе ки вайро дастгирӣ кунад. Акнун вай паспорт надошт ва ба зудӣ ҳадамоти бехатарӣ ба аҳли оилааш алоқа мебарданд — ва ҳоли вай табоҳ мешавад. Баъзан вай оиди он фикр мекард, ки падар барои куштани вай қадом воситаро интихоб мекунад...

Ҳангоме ки вай аз бинои ҳадамоти бехатарӣ мебаромад, яке аз афсарон пичирросзанон ба Тара якчанд калима гуфт. Вай оилаи онҳоро медонист, аммо бо вай гап намезад, зеро ҷи гуна дар хатар будани вайро медонист. „Тара, ба ман гӯш кун“, — гуфт вай. — „Ман дӯсти яке аз амакбачаҳои ту ҳастам. Ман кӣ будани туро медонам. Ту бояд ҳарчи зудтар аз кишвар баромада равӣ. На фақат ту дар хатар ҳастӣ“.

Тара ҳайрон шуд ва дар айни замон сабукие ҳис кард. Ин мӯъҷизае буд, ки афсари ҳадамоти бехатарӣ вайро ҳабс накард. Ӯ на фақат сирри Тараро махфӣ нигоҳ дошт, балки он чиро, ки вай бояд мекард, тасдиқ намуд. Вай бояд аз Покистон баромада равад. Аммо ҷи тавр? Вай паспорт надорад. Ва ҳатто агар паспорт дошта бошад, ба кучо равад?

Рубин яке паси дигар ба сафоратҳои хориҷӣ рафта, виза гирифтани мешуд. Талаби вайро доимо рад мекарданд. Дар сафоратҳо мегуфтанд, ки Тара бояд дар кишвари онҳо шиносҳо ва ё ҳешовандон дошта бошад — ягон касе ки ба вай ёрии моддӣ расонда тавонад. Ниҳоят, яке аз кишварҳои Шарқи Наздик дар ивази 1000 доллари амрикоӣ розӣ шуд, ки ба муддати се моҳ ба Тара виза диҳад. Тара на он қадар хурсанд буд, ки ба дигар кишвари мусулмонӣ меравад, аммо боз ҳам вай интиҳобе надошт. Ҳамон рӯзе ки вай пулро супурд, фаҳмид, ки ҳадамоти бехатарӣ ордери ҳабси вайро тайёр мекунад. Агентҳо фаҳмиданд, ки вай ғӯтаи таъмиди собиқ мусулмононро ташкил мекард ва худаш масеҳиятро қабул кардааст. Вайро муртад меномиданд. Тара ҳамчунин фаҳмид, ки аҳли оилааш низ аризаи айбдоркунанда навишта, тасдиқ кардаанд, ки вай масеҳиятро қабул кардааст, ва мувофиқи қонунҳои ислом худашон пешниҳод мекарданд, ки вайро ба дор овозанд.

Тара тамоман рӯҳафтода шуда, рӯзи дароз аз хона намебаромад. Вай ҳар рӯз интизори он буд, ки аҳли оилааш вайро дастгир карда, мекушанд. Аз ин ҳам бадтар, онҳо метавонанд ҳамаи аъзоёни оилаи нави вайро кушанд, ва ҳамааш аз боиси вай. Дуоҳои Тара кӯтоҳтар шуданд, аммо вай ҳамеша аз Худо илтиҷо мекард, ки вайро тарк накунад, Эммануэли вай бошад, хусусан акнун, ки ба вай хатари ба дор кашида шудан таҳдид мекунад.

„Худо барои ту коре дорад“

Тара умедашро гум мекард, Рубин бошад мекӯшид барои вай паспорти нав ва ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи шахсиятро барои визаи гирифт-

таашон ба даст оварад. Вай Тараро розӣ кунонд, ки мӯяшро кӯтоҳ кунад ва бо айнаки сиёҳ сурат гирад ва барояш хуччати қалбаки пайдо намуд, ки вай гӯё бемор буда, худаш барои хуччатҳо ба идораи ҳукумати омада наметавонад. Якшанбе, рӯзи иди Фисҳ дар соли 1996 Рубин ба хучраи Тара даромад. Вай барои Тара хабари хуб дошт: „Тара, ту барои аз кишвар берун рафтан ҳамаи хуччатҳоро дорӣ. Фисҳ муборак бошад!“

„Бовар карда наметавонам“, — нидо кард Тара. — „Ту чӣ гуна ба ин муваффақ шудӣ? Ин ба чӣ қимате ба даст омад?“

„Аҳамият надорад“, — ҷавоб дод вай бо табассум. — „Ман ба ту гуфтам, ки Худо ёрӣ медиҳад. У туро на барои ба дасти ҳадамоти бехатарӣ афтодан чунин пеш бурдааст. Худо барои ту коре дорад, Тара, хусусан агар он нохушихоеро ба назар гирем, ки ту аз сар гузарондаӣ“. Рубин табассум мекард. Вай аз он шод буд, ки қисми ин „нохушиҳо“ мебошад.

Тара аз вафодорӣ ва устувории вай ба риққат омад. Рубин барояш аз бародар бештар буд, вай дӯсташ буд ва ҳангоми бадбахтӣ ҳеч гоҳ хиёнат намекард. Тара чунин фикр карда, боз андӯхгин шуд; вай афсӯс меҳурд, ки аз оилаи масеҳии худ ҷудо мешавад, тамоми барномаҳои калисоиро, ки дар онҳо иштирок дошт, тарк мекунад.

„Ман боз як хохише дорам“, — гуфт вай пеш аз сафар. — „Ман мехоҳам дар ғӯтаи таъмиде ки барои навимонон ба нақша гирифтаем, иштирок намоям“.

Рубин рад кардани буд, аммо ростӣ гап, вай аз баҳс бо Тара хаста шуда буд. Ва ӯ медонист, ки дар ниҳояти кор кӣ голиб меояд.

„Албатта“, — гуфт вай бо табассум, — „аммо дарҳол баъд аз ин ту бояд ба сафар барой“.

Бегоҳии рӯзи дигар Тара дар маросими ғӯтаи таъмиди пинҳонӣ иштирок дошт. Вай ҳар кадоми ин навимононро мешинохт ва ҳар кадоми онҳо саргузашти ҳайратовари Тараро медонист. Тара медонист, ки ба онҳо бовар карда метавонад. Ҳамаи онҳо „дар як кайқ“ буданд.

Баъзеи онҳо аз Покистон буданд, аммо аксарият — аз дигар кишварҳо. Яке аз Хитой, дигаре аз Афғонистон, ду нафари дигар аз Эрон ва Ироқ. Одатан навимонон аз дигар кишварҳо ба воситаи Покистон сафар мекарданд.

Тара аз он дар ҳайрат буд, ки Худо барояш чӣ нақшае дорад. Вай аз боиси имони худ кишварро тарк мекунад, дигарон бошанд ба ин кишвар омада, дар ин ҷо имон оварданд. Аммо аксари масеҳиёни ҷамоат, ва қавми калисои вай низ, ҳатто намедонистанд, ки чӣ шуда

истодааст. Ба онҳое ки барои бехатарии худ ин қадар ғамхорӣ меку-
нанд, бовар кардан душвор буд.

Боз як хиёнат

Тара аз мушкилот дар Покистон халос шуд, аммо вайро мушкилоти дигар дар пеш буданд. Барои муддате вай аз таъқиби оилааш озод шуд, аммо вай мебоист хеле бозҳтиёт мебуд, то сирри худро бой надиҳад. Ҳатто дар кишвари дигар вай дар хатар буд. Полиси исломӣ ҳар лаҳза метавонист вайро ҳабс карда, ба Покистон баргардонад. Агар вайро ягон вақт ба Покистон баргардонанд, рост ба дасти падараш меафтад ва тақдираш ҳал мегардад.

Ҳаёт барояш боз як мушкилро пеш овард. Дар кишварҳои исломӣ занон то 25-солагӣ ба шавҳар мебароянд. Агар зан то ин синн шавҳар надошта бошад, тахмин мекунанд, ки вай фоҳиша аст ва одатан вайро ҳабс карда, аз нав тарбия менамоянд ва барояш шавҳаре меёбанд. Тара хоҳиши ба шавҳар баромадан надошт, хусусан холо, ки ҳаёташ ба сомон надаромадааст. Ва, албатта, вай намехост, ки ба шавҳар баромаданашро ҳукуматдорони исломӣ ташкил намоянд. Зиёда аз ин, акнун вай дастгирии оилаи масеҳии худро надошт ва визаро барояш фақат ба муддати се моҳ дода буданд.

Вай зуд дарк намуд, ки агар доимо оиди вазъияти худ фикр кунад, ин тамоми умедхояшро барбод медиҳад.

„Ман ҳама чизро аз даст додам“, — тақрор мекард вай дар дилаш, — *„аммо ман Худоро ба даст овардам. Ман андак чизеро аз даст додам, аммо чизи бисёреро соҳиб гаштам. Эммануэл — Худо бо ман аст. Кӣ ба зидди ман буда метавонад? Ман бештар аз он чи ягон вақт гум карда метавонам, ба даст овардам. Эммануэл — Худо бо ман аст“*. Ин суханон дуои вай гардиданд, ки вайро бори дигар ба дӯзах ҳамроҳӣ намуданд ва аз он наҷот доданд...

Рубин маслиҳат карда буд, ки вай дар калисои ин кишвар котиба шуда кор кунад, аммо пули мегирифтааш барои хӯрок базӯр мерасид. Қисми дигари рӯз вай барои шубон ва оилааш хӯрок мепухт. Зани шубон назар ба ин ки оиди Масеҳ сухан ронад, бештар оиди мӯд ва ороишоти заргарӣ гап мезад. Тара фикр кард, ки магар барои чунин имон ҳаёташро ба хатар гузоштааст, ва боз вайро нооромӣ фаро гирифт. Вай бо депрессия (руҳафтодагӣ) мубориза мебурд. Ба дили вай ноумедӣ роҳ меҷуст.

Ниҳоят, вай кори дигаре пайдо кард — дар корхонаи дизайнери либос — ва акнун барои се сол иҷозати дар ин кишвар зистанро

гирифта метавонист. Як мушкилӣ ҳал шуда буд, аммо мушкилии бештар дар пеш буд.

Барои истиқоматкунандаи кишвари нав шудан ҳуччати зист гирифта, Тара бо аъзоёни калисо довталабона ба ноҳияҳои дигар сафар мекард. Тара ба осонӣ метавонист дӯстони нав пайдо кунад, аммо донистани он ки ба кӣ боварӣ кардан мумкин аст, душвортар буд.

Агарчи Тара инро намедонист, он вақт яке аз дӯстони наваш шахсе буд, ки дар „Мачаллаи масеҳӣ“-и Покистон кор мекард. Ӯ аз шиносхояш дар Покистон медонист, ки Тара на он касест, ки худро вонамуд мекунад. „Саргузашт“-и Тараро дарёфтани шуда, боре ӯ баъди парастии калисо назди вай омад. „Тара, шояд бароят дар ин кишвари бегона душвор аст. Ту дар ин ҷо оила надорӣ ва забони маҳаллиро намедонӣ“, — гуфт ӯ. — „Назди мо ба хонаамон биё — хӯрок мехӯрем, сӯхбат мекунем. Биё мо ба ту ёрӣ диҳем“.

Тара розӣ шуд. „Дӯстони нав пайдо намудан хуб мебуд“, — фикр кард вай. Ҳангоми боздидҳои аввал репортер ба қавлаш вафо мекард. Вай Тара ва якчанд масеҳиёни дигари ҳамсоли вайро ба хона даъват кард — барои мушоракат. Аммо баъдтар репортёр ба Тара бештар саволҳо медодагӣ шуд — саволҳои мушаххас ва муфассал оиди гузаштаи вай.

„Аз шумо хоҳиш мекунам, ман оиди худ гап задан намехоҳам“, — гуфт вай боадабона, зеро намехост дӯсти навашро ранҷонад. Ҳангоме ки вай бори дигар Тараро даъват намуд, вай рад кард.

Репортёр ба осонӣ таслим шудан намехост ва рӯзи дигар ба Тара занг зад. „Тара, ман медонам, ки ту душворихои молиявӣ дорӣ, ман ва дӯстам ҳақиқатан мехоҳем ба ту ёрӣ диҳем“, — гуфт вай. — „Илтимос, биё ва ба мо саргузашти худро нақл кун ва мо бароят пул меёбем. Мо дӯстони ту ҳастем. Ту метавонӣ ба мо боварӣ кунӣ“.

Тара бо дили нохоҳам розӣ шуд. Он вақт ягона масеҳиёне ки саргузашти Тараро медонистанд, аҳли оилаи масеҳияш дар Покистон буданд. Вай хеле эҳтиёткор буд ва кӣ будани худро ба ҳеҷ кас намегуфт. Нигоҳ доштани сирри он ки вай кист, масъалаи ҳаёт ва мамонаш буд.

Як моҳ гузашт, Тара бо репортёрҳои дигар вомехӯрд. Ва ҳар дафъа онҳое ки ҳамсӯхбаташ буданд, ба вай дилсӯзӣ мекарданд ва ваъда медоданд, ки ҳама кори аз дасташон меомадаро мекунанд, то ба вай ёрӣ диҳанд“. Боз як моҳ гузашт — боз интервьюҳо буданд, боз ашқҳо, аммо ёри молиявӣ набуд. Тара ба фикр афтод, ки чӣ шуда истодааст. Ниҳоят, боре зане ба Тара занг зада пурсид, ки ҳар моҳ дар банк чанд пул мегирад.

„Шумо чиҳо мегӯед? Ман дар банк суратҳисобе надорам. Ва, албатта, банк ба ман пул намефиристад. Чаро банк ба ман пул фиристад?“ „Ох, ин шояд ғалате бошад“, — гуфт зан. — „Одамон ба ин суратҳисоб пул мефиристонанд, онҳо бовар мекарданд, ки ин барои шумост. Ба фикрам, он ҷо пули бисёре ҳаст“.

Зан ҳақиқати даҳшатоварро тасдиқ кард: саргузашти Тараро истифода бурдаанд. Суханони самимии вайро ба мақсади дарёфти пули муфт истифода бурдаанд, дигар одамон аз суханони эътирофи вай даромад мегирифтаанд. Баъди муддате вай маҷаллаеро дид. Дар репортаж оиди духтари мусулмоне гуфта мешуд, ки ба таври мӯъҷизаосо назди Масеҳ омадааст ва аз оилаи худ, ки вайро куштани буданд, гурехтааст. Дар ҳикоя номи вай зикр шуда буд! Тара ба чашмонаш бовар намекард.

„Ин чӣ тавр ба амал омада метавонист?“ — хайрон шуд вай. Мухимаш ин буд, ки акнун аҳли оилааш дар кучо ёфтани вайро медонанд.

Тара парешонҳол буд. Вай баъди парастии якшанбегӣ аз калисо баромада, фикр мекард, ки боз бо кадом хилаву найрангҳо рӯ ба рӯ шуда метавонад. Хамин дам марде ба вай расида гирифт.

Боз ҳамон воқеа такрор шуд: „Саргузашти худро ба ман нақл кунед“, — гуфт вай, — „мо метавонем барои ёрмандӣ ба шумо пул пайдо кунем“. Вай гуфт, ки Тара хеле зебост ва низ гуфт, ки шояд вай худро танҳо хис мекунад.

Ана гап дар кучо будааст! Тара ба рӯи ӯ як торсаки зад. „Шумо зану фарзанд доред“, — таъна зад вай. — „Шумо масеҳӣ ҳастед! Чаро чунин рафтор мекунад?“

Мард аз рафтори бадхашмонаи Тара дар хайрат буд. Вай ба рӯи сурхшудааш дасташро гузошта, гуфт: „Ту товони инро хоҳӣ дод“. Вай ба ҷанҷол қардан ҷуръат накард, зеро дар наздикии онҳо дар кӯча одамон буданд.

„Хуб“, — гуфт Тара дар ҳоле ки аз ғазаб меҷӯшид. — „Ба ман гӯед, ки чанд пул бояд диҳам, ва ман медиҳам. Фақат маро осуда гузоред“.

Аммо мушкилӣ дар он буд, ки ӯ пулро дар назар надошт.

Баъди се рӯз, бегоҳӣ касе тирезаи квартираи Тараро бо санг зада шикаст. Дар кӯча як гурӯҳ мардон мағал бардошта буданд, аммо Тара онҳоро намефаҳмид, зеро онҳо ба забони арабии шикаста гап мезаданд. Вай аз паси парда берун нигариста дид, ки онҳо ҳам шуда санг гирифтани ҳастанд. Онҳо боз ба тирезаи вай санг партофта, тирезаи дигарашро низ шикастанд. Акнун вай баъзе суханони онҳоро

фарқ мекард: „Мусулмон... масеҳӣ шудааст! Муртад! Полис! Полисро даъват кунед...“

Вай боз ба берун нигарист ва дид, ки онҳо ба таксӣ нишаста, ғайб заданд. Тара ду нафари онҳоро шинохт. Онҳо дӯстони ҳамон касе буданд, ки Тара ба рӯяш торсаки зад.

Тара дуо мекард, ки таҳдиди ҷеғ задани полис бардуруғ бошад, умед дошт, ки онҳо вайро фақат тарсондани ҳастанд. Ҳатто агар ин фиреб бошад ҳам, ба Тара таъсир кард. Вай тарсид. Аммо онҳо шӯҳӣ накарда буданд. Баъди якчанд соат ба квартираи вай ходимони полис омада, пурсиданд, ки чӣ шудааст. Онҳо Тараро ба участкаи полис бурданд.

Ҳамаашро ба дасти Худо месупорам

„Мо маълумоте дар даст дорем, ки шумо мусулмон буда, масеҳиятро қабул кардаед — ва шумо бешавҳар ҳастед“, — чунин сар шуд пурсуков. Тара медонист, ки ходимони полис ба осонӣ кӣ будани вай ва кӣ будани падарашро аниқ намуда, ба парвандааш дар Покистон дастрасӣ пайдо мекунанд. Вай кӯтоҳ ва мучмалона ҷавоб медод, ва дар байни саволҳо як калимаро такрор мекард: Эммануэл.

Баъди якчанд соат ходимони полис ба вай иҷозати рафтани доданд ва таҳдид намуданд, ки вайро назорат хоҳанд кард. Онҳо бо исрор мепурсиданд, ки чаро бешавҳар аст ва маслиҳат доданд, ки ба шавҳар барояд. Онҳо ҳатто гуфтанд, ки марде тайёр аст вайро ба занӣ гирад.

Тара ба зудӣ аз ҷабрдидае ки тирезаашро шикастанд, ба айбдоршаванда табдил ёфт. Чунинанд „хуқуқҳо“-и масеҳиён дар ҷаҳони ислом.

Шавҳар барои Тара

Чор моҳи баъдина бе ягон воқеаи назаррас гузаштанд. Тара дизайнери либос шуд, дар барномаҳои калисо фаъолона иштирок мекард. Вай ҳамчунин метавонист ба собиқ мусулмононе ки масеҳиятро қабул кардаанд ва аз оилаҳои гуногун гурехтанд, ёрӣ расонад. Чунин кор барои Тара мувофиқат мекард, зеро вай дар ин соҳа таҷрибаи амалии даҳсола дошт. Аммо ба ҳар ҳол вай медонист, ки он марди ба рӯяш торсаки хӯрдагӣ аз чунин ҳал шудани мушкилие ки таҳриқдихандаш ӯ буд, каноатманд нашудааст. Вай чизи бештаре мехост. Тара инро аз ҷашмони вай медонист. Вай мехост ё ба Тара соҳиб шавад ё вайро нобуд кунад.

На ин ва на он ба Тара мувофиқат намекард.

Ҳангоме ки телефон занг зад, Тара дар хона буд. Ин ҳамон мард буд ва вай барои Тара хабаре дошт. Вай бо фахр изҳор намуд, ки мақолае навишта, дар тахтаи эълонҳои назди калисо часпондааст. Дар мақола гуфта мешуд, ки Тара фоҳиша аст. Бинобар ин вай чунин либосҳои зебо мепӯшад ва бешавҳар аст. Ӯ Тараро даъват намуд, ки рафта амали дастони уро бубинад.

Тара ба хашм омада, гӯшаки телефонро партофт. Ин шахс акиб-нишинӣ кардан намехост. Вай парвоя аз он надошт, ки қавми калисо дар бораи вай чӣ фикр мекунад. Онҳое ки вайро мешиносанд, ҳақиқатро хоҳанд донист. Вай барои он ба шавҳар баромада наме-тавонист, ки доимо дар хатар буд. Либоси зеборо худаш медӯхт. Ин мақола зуд ба дасти полис меафтад, ва мушкилии ҳақиқӣ бо онҳо хоҳад буд. Онҳо ба вай гуфтанд, ки бояд ба шавҳар барояд, ин мақола бошад ба оташ раван мерезад. Ҳангоме ки онҳо аз мақола бохабар мешаванд, назди вай меоянд.

Як ҳафта гузашт ва тарси Тара тасдиқ шуд.

Вайро дар лагери исломӣ ҷойгир карданд; дар он ҷо вайро мебоист мувофиқи қонунҳои ислом аз нав тарбия мекарданд ва, дар ниҳояти қор, ба мусулмон ба занӣ меоданд. Тара, ки дар ҳуҷраи хурде бандӣ буд, бо овози паст дуо мекард. Вай намедонист, ки агар ба шавҳар баромадан нахоҳад, аз лагер чӣ гуна баромада метавонад. Акнун гӯё доира сарбаста гардид. Падараш мехост, ки вай ба шавҳар барояд ва дар мавриди рад карданиш тайёр буд вайро кушад. Дар лагер низ ҳамон ходиса такрор мешавад. Агар Тараро „аз нав тарбия кардан“ натавонанд, вайро назди падару модараш ба Покистон бармегардонанд. Аммо Тара нақшаи падарашро қабул накард ва ба роҳбарияти лагер низ гузашт кардани набуд. Вай ҳеҷ интихобе надошт ва ҳама чизро ба ихтиёри Худо супурд.

Қариб се моҳ гузашт. Тараро ҳар рӯз маҷбур мекарданд, ки Қуръонро аз худ кунанд. Ҳангоме ки дарс набуд, вай дар ҳуҷраи худ асира буд. Ниҳоят, боре ҳаёти яқранигӣ вай вайрон карда шуд: „Тара, ба назди ту омадаанд“.

„Назди ман омадаанд? Охир, ҳеҷ кас намедонад, ки ман дар ин ҷо мебошам“.

„Вай меғӯяд, ки бо ту гуфтугӯ карданист. Агар ту бо вай мерафтӣ, хеле хуб мешуд“.

„Бо вай равам?“ — пурсид Тара. — „Ман ҳатто ин шахсро намешиносам, ва шумо маро ҳамроҳи вай мефиристед?“ Тара хеле ошуфта

шуда буд ва боварӣ дошт, ки ин найранги навбатӣ аст, то вайро маҷбуран ба шавҳар диҳанд. Аммо мард ваъда дод, ки Тара баъди нисфирӯзӣ бармегардад. Ин фикр ба Тара маъқул набуд, агарчи аз хучра ба ягон ҷо баромадан хуб мебуд. Вай қарор дод, ки меравад, аммо хангоми хӯрокхӯрӣ ба мард ҳеҷ аҳамияте намедихад.

Мард ҳамсоли Тара буд, симои зебо дошт ва бо овози паст гап мезад. „Тара, ман медонам, ки ту кистӣ“, — гуфт ӯ ба вай. — „Ман дар бораи ту аз дӯсти мусулмонам фаҳмидам“. Тара мекушид ба вай аҳамият надихад. Аммо ҳар қадар ӯ бештар гап занад, ҳамон андоза диққати вайро ба худ ҷалб менамуд.

„Ман низ масеҳӣ ҳастам“, — гуфт вай бо овози пастӣ мулоим. — „Аммо ҳеҷ кас намедонад. Ман низ ба монанди ту аз Покистон гурехтаам. Ману ту аз ҳамон як шаҳр ҳастем. Ман ҳамчунин медонам, ки аллакай қарордод ҳаст ва мувофиқи он туро ба шахси мусулмоне медиханд, ки се зан дорад“.

Тара аз тарс ларзид. Ин нақшаро аллакай ба вай гуфта буданд. Вай вонамуд мекард, ки ба суханони мард аҳамият намедихад. Ниҳоят мард гуфт: „Агар рад кунӣ, туро назди падарат ба Покистон мефиристанд“.

Тара намедонист, ки ба чӣ бовар кунад. Чӣ гуна онҳо тавонистаанд чунин кунанд, ки масеҳии ҳамшаҳрияш бо вай вохӯрад?

„Пас шумо чӣ мехоҳед?“ — пурсид Тара.

„Ман мехоҳам, ки ту зани ман шавӣ“, — гуфт вай.

Мӯъҷизаи таҷассумшуда

Ҳангоме ки Тара ба лагер баргашт, вайро се нафар кормандони масъул интизор буданд. „Мо қарор қабул кардем, Тара“, — гуфт яке аз онҳо. — „Ту бояд зани Зоҳид шавӣ. Вай аллакай се зан дорад ва розист, ки туро низ ба занӣ гирад. Ӯ одами хуб аст. Мо ҳамаашро ташкил мекунем, ту ҳеҷ ташвише намекашӣ. Аммо агар рад кунӣ, туро ба Покистон мефиристанд“.

Инак, лаҳзаи қабул қардани қарор фаро расид. Ҳангоме он марде ки Тараро ба хӯрокхӯрӣ даъват намуд, пешниҳоди оиладорӣ кард, вай ҷавоб надод. Вай наметавонист ҳамаашро дарк кунад. Воқеаҳо хеле зуд ба амал меомаданд ва ба вай вақт лозим буд, то фикр кунад. Дуо кунад. Вай мехост бо ягон касе ки вайро мешинохт ва маслиҳат дода метавонист, гуфтугӯ кунад.

„Ман зани Зоҳид намешавам“, — ҷавоб дод Тара онҳоро хайрон карда.

„Дар ин ҳол метавонӣ чизҳоятро гундорӣ. Ту ба Покистон бармегардӣ“.

„Ман чизҳоямро меғундорам, аммо бо дигар сабаб. Ман зани Зоҳид намешавам, балки зани он касе мешавам, ки маро ба хӯрокхӯрӣ даъват карда буд“, — ҷавоб дод Тара.

Кормандони масъул ба ҳайрат афтоданд, аммо розӣ шуданд. Ҳар чӣ бошад ҳам, бояд касе бошад, ки ин духтари ҷавонро идора кунад.

Тара ба он марде ки ҳамроҳаш хӯрок хӯрда буд, занг зада хабарро ба вай расонд: вай зани ӯ мешавад. Вай ҳанӯз ҳам ба мақсадҳои ӯ боварӣ надошт, бинобар он ин кори хавфнок буд. Аммо ба ҳамон андозае ки зани Зоҳид шудан хавфнок аст. Вай медонист, ки он ҷо вайро чӣ интизор аст.

Тара қарор қабул карда, боз ба Эммануэл, ба Худое ки вайро ин қадар дур бурдааст, мурочиат намуд. Вай қариб 27-сола буд ва қариб 10 сол боз ҳаёти ниҳонӣ ба сар мебард. Агар шавҳари ояндааш вайро фиреб кунад, вай медонист, ки чӣ мушкилоте хоҳад дошт. Аммо агар вай самимӣ бошад, пас вай мӯъҷизаи таҷассумшуда аст. Ӯ ба вай имкон медиҳад, ки аз лагер барояд ва аз овозаҳои бардурӯғ оиди фоҳишагӣ халос шавад. Ӯ ҳатто дар мавъизаи Инчил барои онҳое ки пинҳонӣ масеҳиятро қабул кардаанд, ба вай ёри медиҳад. Аммо шояд вайро боз як нобарорӣ интизор аст? Вай саволҳои бисёре дошт.

Ниҳоят, Тара дуоеро ба ёд овард, ки хангоми ба лагер афтиданиаш ба забон оварда буд. Вай ҳамаашро ба ихтиёри Худо супурд. Ва боз дуо мекард. Акнун ҳамааш дар дасти Худо буд. „Эммануэл, Худо бо мост“, — дуо мекард вай, — „бо ҳар дуи мо бош“.

Эпилог

Марде ки Тара зани вай шуд, мӯъҷизаи таҷассумшуда буд. Вай масеҳии собитқадам буда, ҳамроҳи Тара меҳнат мекард ва мавъизаи Инчилро ба онҳое ки аз ислом даст кашида, масеҳиятро қабул кардаанд, давом меод.

Онҳо акнун писаре доранд, ки Чеймс ном дорад, ва онҳо ҳанӯз ҳам зиндагии ниҳонӣ ба сар мебаранд. Тара ва шавҳараш доимо таҳти назорати полис мебошанд. Вайро зуд-зуд ба идораи полис ҷеғ зада, пурсуков мекунанд. Онҳо метавонанд чунин савол диҳанд: „Хангоми хӯроки нисфирӯзӣ назди шумо кӣ меояд?“ — „Чаро имрӯз соати чор дар хона набудед?“

Ҳаёт барои Тара бозии доимии мушу гурба аст.

Шояд мушкилоти калонтарин дар пешанд. Баъди якчанд сол, хангоме ки писарчааш гап заданро ёд мегирад, шояд уро низ намоян-дағони ҳокимияти исломӣ пурсуков мекунад. Онҳоро боз як мушкили таъқиб менамуд. Якчанд моҳ пеш аз мусоҳибаи Тара бо маҷаллаи „Дилҳои афрӯхта“ яке аз амакбачаҳояш вайро дида буд. Уро барои он киро кардаанд, ки Тараро ёфта ба назди падараш баргардонад, то ки бо вай „мувофиқи адолат“ рафтор кунад.

Ба хотири ҳимоя кардани Тара мо дар кучо истиқомат кардан ва тафсилоти фаъолияти масеҳии вайро гуфта наметавонем. Аммо мо як чизро аниқ медонем: вай на ба монанди аксари масеҳиён зиндагӣ мекунад. Ҳатто аҳли калисояш оиди ҳаёти пештараи мусулмонии вай ва оиди он ки вай ҳар рӯз дар зери хатар аст, хабар надоранд. Шояд онҳо фаҳмида наметавонанд. Шояд барои ҳамин ҳам ба Худо Тара барин одамон даркоранд, то ки ба дигар писарону духтарон роҳ нишон диҳанд.

Дар мактаби азобҳо

Хитой
Соли 1973

Линги 9-сола бо апааш тамоми пагоҳӣ дар деҳа гашта, садақа мепурсиданд. Акнун онҳо дар зери дарахти гинкго, ки дар назди кулбаи онҳо месабзид, истироҳат мекарданд. Модар Лингро чег зад: „Линг, зуд ин ҷо биё. Падарат туро дидан мецоҳад“.

Вай бо апааш қисми зиёди вақтро дар назди кулбаи аз алаф ва бамбук сохташуда мегузаронданд, ки аҳли оила онро хона меномиданд. Онҳо бисёр вақт гадоӣ мекарданд ё дар пасмондаҳои корхонаи шишабарорӣ, ки дар наздикӣ воқеъ буд, ангишт мечустанд. Онҳо ангиштро ба волидони худ барои фурӯш ё хӯрокпазӣ медоданд. Линг медонист, ки оилаи онҳо ҳамеша камбағал буд, аммо вақтҳои охир саломатии падараш хеле бад шуд ва Линг барои модараш ва оиди он ки дар оянда чӣ мешавад, хавотир мешуд.

„Линг, илтимос, падаратро интизор нақун“, — илтиҷо мекард модар бо овози хаста. Линг аз ҷои оромаш, ки дар зери дарахти пир буд, бо дили ноҳолам бархост ва назди модар, хоҳарон ва бародари хурдакаш омад. Онҳо дар гирди кате истода буданд, ки хамаи шаш нафар он ҷо мекобиданд. Дар кулбаи якҷуҷрагии онҳо ин мебели асосӣ буд.

„Линг, наздиктар биё“, — гуфт падараш. — „Ман чеҳраи зебои туро дидан мецоҳам“. Линг ба лаби кат нишаста, кӯшиш мекард табассум намояд. Дар чунин ҳолат дидани падар барояш таассуфовар буд. Аз он вақте ки бори охир аз беморхона баргашт, вай хеле беқувват буд. Модар ба онҳо намегуфт, аммо Линг медонист, ки падар мемирад. Саратон ҷисми ӯро ба харобӣ оварда буд ва вай чандин моҳ боз кор карда наметавонист.

Падар дасташро бардошта сӯи зану фарзандонаш, ки дар гирдаш менишастанд, дароз кард. „Фарзандонам, илтимос, ба ман ваъда диҳед, ки дар ҳаққи модаратон ғамхорӣ меқунед. Ва дар ҳаққи худ

низ. Ман муддати каме бо шумо хоҳам буд, аммо ҳамеша дар ёд нигоҳ доред, ки ман шуморо дӯст медорам“. Модари Линг мегирифт ва падар навозишкорона ба рӯи вай даст расонд. „Ба ман ваъда дех, ки хангоме ман мемирам... ту ба марди боқувваттаре ба шавҳар мебарой — ба касе ки муттақои ту мешавад ва аз ман бехтар дар ҳаққи ту ғамхорӣ мекунад. Ва, илтимос, ба Худо дуо кун“.

Ҳама шиносҳои онҳо медонистанд, ки падару модари Линг ҳамдигарро дӯст медоштанд. Линг ҳеҷ гоҳ нашунида буд, ки онҳо ба якдигар дод зада ё гапи саҳт гуфта бошанд. Барояш дардовар буд, ки падараш мемирад, модараш бошад аз ғам қариб аз ақл бегона шудааст. Линг аз он хафа мешуд, ки онҳо доимо оиди Худо гап мезаданд ва дуо мекарданд — вай инро ҳеҷ гоҳ намефаҳмид. Линг бисёр вақт медид, ки волидонаш назди кат ба зону меистоданд. Боре вай аз онҳо пурсид, ки чӣ мекунанд, ва онҳо гуфтанд, ки „бо Худо гуфтугӯ мекунанд“.

„Пас холо Худо дар кучост?“, — фикр мекард Линг. — „Агар Худо ҳақиқатан бошад, чаро падари ман мемирад?“. Вай базӯр худдорӣ кард, то ки гиря накунад, ва давида аз хучра берун баромад.

Бегоҳии он рӯз модар ба фарзандон гуфт, ки бобову бибияшон — волидони падарашон меоянд. Линг хайрон буд: бобову бибияш писари худ ва оилаашро на он қадар дӯст медоштанд. Зиёда аз ин, бибияш оиларо нафрин карда буд, зеро дар оила фақат як писар буд.

Баъди якчанд рӯзи вафоти писарашон бобову биби ҳақиқатан омаданд, аммо онҳо барои дафн кардани писарашон ёрӣ додан нахостанд.

Модари Линг пул надошт, то ки тобут харад, ва азбаски ёрмандие аз хешовандон нагирифта буд, часадро ба матои зебои осмониранг печонд. Ин дафни „мулоим“ хоҳад буд, чун барои камбағалтарини камбағалон.

Линг, модари ғамгин ва хоҳаронаш гумон доштанд, ки аҳвол аз ин бадтар буда наметавонад, аммо хато мекарданд. Бобову биби хангоми рафтан эълон карданд, ки додараки Лингро бо худ мебаранд. Модар ва хоҳарони Линг саҳт эътироз намуданд, аммо бефоида. Писарчаро аз онҳо гирифтанд.

Се духтар ва модар дар кулба монданд. Ҳамаи онҳо дар бораи он фикр мекарданд, ки то кадом муддат ба ин аҳвол тоб оварда метавонанд.

„Линг, илтимос, ба зону истода, хамроҳи ман дуо кун“, — гуфт модараш боре пагоҳӣ. Линг бо дили нохоҳам дар бари модар назди

кат ба зону истод. Зимистон фаро мерасид, фарш хунук буд ва зонуҳояш хунук меҳӯрданд. Линг аз модар хафа шуд, вай фикр мекард, ки онҳо аллакай ба қадри кофӣ азоб кашидаанд.

Модар дар бари вай мегирист. Аввал Линг гумон кард, ки вай аз ғам мегирад, аммо баъд фаҳмид, ки модар дарди дилашро баён мекунад, боз бо Худо гуфтугӯ мекунад. Худи Линг чизи гуфтани надошт. Вай ба зону истода, модарро дастгирӣ мекунаду халос. Дар ниҳояти қор, бо ҳаво гуфтугӯ кардан чӣ нафъе дорад. Агар Худо ҳақиқатан вучуд дошта бошад ҳам, баъд аз он ки ӯ онҳоро дар чунин дарду азобҳо воғузошт, вай бо ӯ ғап задан намехоҳад.

Баъди якчанд моҳи вафоти падар оилаи Линг бо ёри баъзе ҳамсояҳо, ки ба онҳо дилсӯзӣ мекарданд, зинда монданд, аммо зиндагӣ душвортар мешуд. Ниҳоят, модари Линг гуфт, ки онҳо ба вилояти Хенан назди хешовандон кӯчида мераванд. Дар Хитой ба занон талқин менамуданд, ки онҳо бояд ба мардҳо тақия кунанд. Зан набояд танҳо бошад, ва ҳукумат ба онҳо ёрӣ додан намехост.

Ҳангоме Линг ба хонаи бибиву бобояш омад, ҳайрон шуд, ки онҳо чунин хонаи калон доранд. Волидони модараш сарватманд набуданд, аммо хонаи онҳо дар муқоиса бо кулбаи онҳо қаср буд. Биби Линг онҳоро аз ошхона гузаронда, ба ҳучрачаи ақиб бурд. Ин ҳучраи фақирона буд, ки пештар чун анбор хизмат мекард. „Ана дар ҳамин ҷо метавонед зиндагӣ кунед“, — гуфт бибияшон андаке дағалона. Линг ба ин ҳучрачаи бебез нигариста, истехзоомез табассум кард. Вай аллакай худро чун дар хонааш ҳис мекард.

Ҳаёти нав бо баҳсҳои беохири байни модари Линг ва бибияш сар шуд. Модари Линг мехост ба бригадаи истехсолии маҳаллӣ муроҷиат намуда, қор пайдо кунад, то ки баъд хона харида тавонад, аммо биби Линг мехост, ки духтараш боз ба шавҳар барояд.

Падарандар

Боре, ҳангоме ки Линг аз мактаб омад, ҳанӯз ба хона надаромада, шунид, ки онҳо баҳс мекунанд. „Модар, ман боз ба шавҳар баромадан намехоҳам!“ — исрор мекард модар, дар овози вай ноумедӣ ҳис карда мешуд. — „Ман ҳеч қасро ба монанди Юнг дӯст дошта наметавонам. Ҳангоме ман розӣ шудам, ки ба ин ҷо кӯчида биёям, ту медонистӣ, ки ман ба шавҳар баромаданӣ нестам. Агар ту дар бригадаи истехсоли гӯӣ, ки маро ба қор гиранд, ман медонам, ки оиди фарзандон ғамхорӣ кардан метавонам. Илтимо, модар, ин қорро наку!“.

„Ту аллакай ду сол боз дар ин ҷо ҳастӣ“, — дод мезад библии Линг. — „Ман дигар ба ин тоб оварда наметавонам! Шу-Тан одами боэътибор аст ва дар ҳаққи фарзандон ғамхорӣ карда метавонад. Ба ғайр аз ин, падарат аллакай оиди ҳама чиз маслиҳат кардааст. Ҳафтаи оянда ту ба шавҳар мебарой“.

Ҳафтаи оянда Линг аллакай падарандар дошт.

Овози дағали падарандарро шунида, Линг ба ҳашм омад; вай овози маҳини падарашро пазмон шуда буд. Шу-Тан бо Линг ва хоҳаронаш чун бо ҳайвонот муомила мекард ва Линг пинҳонӣ аз вай нафрат дошт. Камбағал будан як чиз, аммо камбағал буда ҳамроҳи падарандар зистан — боз ҳам бадтар буд, зеро падарандар бо Линг чун бо хизматгор муносибат мекард.

Ба ҳар ҳол Линг таҳаммул мекард ва фикрхояшро ба ҳеч кас намегуфт. Акнун, ки модари Линг аз нав ба шавҳар баромад, ба онҳо имкон доданд, ки кор кунанд. Линг баъди мактаб дар саҳро ҳамроҳи ҷӯпонони бригадаи истехсолӣ кор мекард. Барои муайян кардани музди меҳнати кормандон ҳукуматдорон ҳолҳоро ҳисоб мекарданд. Марде ки бо ғайрат кор мекард, метавонист дар як рӯз то даҳ ҳол кор кунад. Линг нӯҳ ҳол кор мекард.

Линг ҳамчунин барои ба даст овардани *тофу* таҷҳизоте пешниҳод кард: онро барзагов мекашид ва ғалладонаи *сояро* дар байни ду санг майда кардан мумкин буд. Ин фикр ба Шу-Тан маъқул шуд, аммо вай пул надошт, то ки барзагов харад, ва вай Линг ва хоҳаронашро маҷбур кард, ки ин санғоро давр занонад. Барои чор соли оянда „кори барзагов“ қисми ҳаёти ҳаррӯзаи онҳо гардид.

Дар натиҷаи ҳамаи ин кори вазнин Линг дар 15-солагӣ духтари боқуввате шуд ва бесаброна вақтеро интизор буд, ки мустақил шуда метавонад. Нафрати вай нисбати падарандар рӯз аз рӯз меафзуд, зеро ӯ аз тофу, ки Линг ва хоҳаронаш тайёр мекарданд, фонда мегирифт, аммо барзагов харидан намехост. Чаро? Ӯ барои ин кори вазнин духтарони ӯгай дошт.

Модараш, ки ду ҳафтаи аввали оиладории нав ноумедона мегирифт, акнун кам дуо мекард. Дар деҳаи Ру Таин ҳамагӣ якчанд масеҳиёни пинҳонӣ буданд ва онҳо фақат як Китоби Муқаддас доштанд. Модари Линг, ки бесавод буд, онро хонда ҳам наметавонист. Вай ҳамеша ҳамон як дуоро такрор мекард. Линг баъзан нисфишабӣ овози вайро мешунид: „Худовандо, аз ту хоҳиш мекунам, ки фарзандонамро ҳимоя намо, хусусан Линг ва хоҳарашро. Онҳоро маҷбур мекунам, ки корҳои вазнинро ба ҷо оваранд. Илтимос, онҳоро ҳимоя кун ва нигоҳ дор. Ана ҳамин аст ҳамаи он чи ман хоҳиш мекунам“.

Линг фикр мекард, ки чаро модараш бо Худо оиди меҳнати ғуломонае ки вай ва хоҳараш ба ҷо меоваранд, гап мезанад, дар ҳоле ки мебоист бо худи ғуломдор гап мезад! Яқинан Худо ба онҳо ёрӣ намедихад, — фикр мекард Линг ҳар боре ки падарандар онҳоро маҷбур мекард бештар қор қунанд. Шояд падарандар пай мебурд, ки Линг аз вай нафрат дорад, бинобар ин пешниҳод кард, ки вай барои худ шавҳар ёбад. Вай ҳатто пешниҳод кард, ки дар пайдо намудани шавҳар ёрӣ медиҳад. „Ин барои ҳама бехтар мешавад“, — гуфт ӯ ба Линг.

Линг медонист, ки падарандар аз вай ҳалос шудан мехоҳад: як ҳуранда камтар мешавад.

Худои нонамоён

Линг намедонист, ки чӣ қор қунад. Агар ба шавҳар баромаданро рад қунад, тамоми оилаашро шарманда мекунад ва модар аз боиси вай шармсор хоҳад буд. Ба ин дард тоб овардани модар душвор хоҳад буд. Агар ба шавҳар барояд, вай метарсид, ки шавҳараш монанди Шу-Тан хоҳад буд. Ягона роҳ мемонд: худкушӣ. Марг барои вай роҳи ягона метофт, он аз ғуломӣ раҳо хоҳад кард. Ин гуна фикрҳо ба дилаш дард меоварданд.

Модари Линг медонист, ки духтараш дар ҳолати ноумедии саҳт (депрессия) аст ва барояш хавотир буд. „Линг, ту табиатан сарвар ҳастӣ“, — гуфт вай ба духтараш, хоҳири вайро хуш қарданӣ шуда. — „Албатта, Худо барои ту ягон чизи махсусро ба нақша гирифтааст“.

Линг суҳанҳои модарро оиди Худои нонамоён шунидан намехост. Ҳамаи ин бефоида метофт. Ҳисси ноилочӣ афзун мешуд, охир вай ин қадар қори вазнинро мекард ва боз лозим меомад, ки хурофоти беҳудаи модарро шунавад.

Модар рӯҳафтадагии Лингро медонист ва вайро доимо дар мадди назар нигоҳ медошт. Ӯ метарсид, ки Линг худкушӣ мекунад. Ниҳоят, боре модар муваффақ шуд, ки Лингро ба маҷлиси хурди калисой дар яке аз хонаҳои деҳа барад. Линг розӣ шуд: ин бехтар аз он буд, ки барои тофу сояро (як растании лубиёмонанд) майда қунад. Ин ҷамъомад ҳатто барояш шавқовар буд. Он ҷо фақат чор қас буд: Линг, модараш ва боз ду қаси дигар. Линг нишаста ғӯш мекард, ки се нафари дигар сурудҳои калисой ва таронаҳои Забурро мехонанд, ва оиди имони модараш фикр мекард.

Чӣ гуна вай метавонад ба Худое ки намебинад, ин тавр бовар

кунад? Бо вучуди нобоварияш, Линг наметавонист пай набарад, ки вачоҳати модараш чӣ гуна тантананок буд. Чунин метобид, ки вай ба фариштагони нонамоён суруд мехонад.

Линг касе мешавад, ки Худо метавонад истифода барад

Баъди якчанд рӯз Линг шунид, ки модараш боз дар ҳаққи вай дуо мекунад, ва ин дафъа суханони вай диққати Лингро ҷалб намуданд: „Худовандо“, — бо овози паст дуо мекард модар, — „аз Ту хоҳиш мекунам, фарзандони маро начот дех, хусусан Лингро. Ту медонӣ, ки вай чӣ гуна якрав ва гапнодаро буда метавонад. Илтимос, қувваи ӯро ба он чи Ту истифода бурда метавонӣ, равона кун“. Ин қисми дуои модар ба Линг шинос буд ва вай ин суханонро боз шунида, табассум кард. Аммо давоми дуои модар вайро ҳайрон кард: „Ман қиссаеро шунидаам, ки Иброҳим писараш Исҳоқро ба Ту қурбонӣ кардани буд“, — мегуфт модар. — „Акнун ман низ мехоҳам яке аз духтаронамро ба Ту қурбонӣ кунам. Ман Лингро ба Ту додани ҳастам“.

Линг ба даҳшат омад. *Маро — қурбонӣ мекунад? Модарам аз ақл бегона шудааст.* Дуои модар чандин рӯз аз хотираш намебаромад, он Лингро азоб меод ва парешонҳол менамуд. Ниҳоят, боре пагоҳӣ дуои модарро шунида, давида ба хучра даромад ва пурсид: „Ту боз мехоҳӣ маро ба Худои худ қурбонӣ кунӣ, модар? Ту мехоҳӣ, ки ӯ маро бо меҳнати вазнин ё ҳатто бо раъду барқ зада кушад? Ва ин Худованд Исои Масех, ки доим бо ӯ гуфтугӯ мекунӣ, дар кучост? Бигзор ӯ дар пеши ман биистад, то ки ман ӯро ламс карда тавонам, он гоҳ ман бовар мекунам! Қадом одамон ба Биҳишт мераванд? Ту барин занҳои солхӯрдаи рӯҳафтода? Ва ту ба он чо чӣ тавр меравӣ? Ту гумон мекунӣ, ки ба дарахт ё ба нардбон баромада, ба Биҳишт мерасӣ?“ Линг аз вачоҳати модараш фаҳмид, ки ба ӯ дард мерасонад. Вай наметавонист модарашро ғамгин кунад, аммо дигар наметавонист ба ин тоб оварад.

Линг овози омирони худро шунида фаҳмид, ки бо хоҳаронаш ҳамин тавр гап мезад. Вай дар байни хоҳарон эътибори сарварӣ дошт, зеро ҷасур буд ва бовар кунонда метавонист. Хоҳарон одатан ба гапи вай гӯш мекарданд, онҳо медонистанд, ки агар иттиҳоди накунам, вай метавонад барояшон нохушиҳо оварад. Акнун Линг шунид, ки бо ҳамин гуна оҳанги бераҳмона модарашро сарзаниш мекунад ва афсӯс меҳӯрд, ки ба иззати нафси ӯ мерасад, аммо наметавонист ист

кунад. Вай дигар намехост дуоҳои бемаънии вайро, ки ба Худои вучуднадошта нигаронида шудаанд, гӯш кунад.

Вақт мегузашт. Линг меҳнати вазнинро давом меод. Вай аз пешниҳодҳои падарандар оиди оиладоршавӣ канораҷӯӣ мекард, ва ниҳоят, падарандар вайро ба ҳолаш гузошт. Линг боварӣ дошт, ки ба шарофати модар рафтори падарандар андаке дигар шудааст. Вай сабукие ҳис кард, аммо дар он айбдор буд, ки бешармона ба модараш дарафтод. Барои ислоҳ кардани хатои худ вай ҳар ҳафта ҳамроҳи модар ба ҷамъомади калисоӣ рафтавро давом меод.

Баҳор омад ва Линг оиди худкушӣ фикр карданро бас кард.

Боре вай сангҳои осиебро гардонда, сояро барои тофу майда мекард. Хамин дам модараш назди вай давида омад ва нидо кард: „Линг, вай ин чост!“

„Кӣ ин чост?“ — пурсид Линг.

„Башоратдихандае ки мо дар борааш бисёр шунидаем!“ — ҷавоб дод модар. — „Магар ту дар ёд надорӣ, ба ту гуфта будам. Вай имрӯз дар ин ҷо мавъиза мекунад ва ман гуфтам, ки мо меоем. Рав, зуд либосхоятро дигар кун!“

Пеш аз он ки Линг рад карда тавонад, модараш шитобон рафт.

„Хеле хуб“, — фикр кард Линг, — „шахси боэътибори сохтаном дар соҳаи дин“.

Он беғох вай барои ба модараш писанд омадан ба маҷлис рафт. Башоратдихандаи пир хушсухан буд ва мавъиза намекард, балки дар бораи Одам ва Ҳавво нақл карда, мефаҳмонд, ки гуноҳ дар ҷаҳон ҷи гуна пайдо шудааст. У онҳоро бовар мекунонд, ки Худо онҳоро ҷунон дӯст медорад, ки Писари Худо барои дар салиб мурдан фиристод, то ки гуноҳхояшонро бахшад. Линг ҳис мекард, ки суханони ӯ ба дилаш роҳ ёфтаанд. Вай ҳеҷ гоҳ ҷунин муҳаббат ва ҷунин фидокорино намедонист. Вай ин қиссаро пештар ҳам шунида буд, аммо то он рӯз онро ҳеҷ намефаҳмид.

Баъдтар, беғоҳии ҳамон рӯз Линг дар хонаи ҳолааш нишаста, ба салиби дар девор овезон менигарист ва дар дилаш ҳаяҷон меафзуд. Вай ба салиб наздик шуда, ба он даст расонд ва қиссаеро, ки башоратдиханда нақл карда буд, ба ёд овард.

„Агар Исо барои ман мурда бошад, пас ман барои У ҷӣ кардам?“ — дар дил пушаймонӣ ҳис карда, мепурсид вай аз худ. Линг ба фарш нишаст ва бо гиря ба Худои нономаён, ки Уро то ин дам инкор мекард, мурочиат намуд. Баъди андаке вай ҳис кард, ки модараш ба китфаш даст расонд.

„Модар! Маро бубахш“, — мегирист Линг. — „Барои ҳамаи он

суханони бад, ки оиди Худо гуфтаам, барои он ки туро масхара мекардам, барои он ки ба ту бовар намекардам, маро бубахш. Ман одами бад хастам. Худо чӣ тавр метавонад маро бахшад?"

Модар духтараш ва хоҳари наваширо дар Масех ба оғӯш гирифт, дар чашмонаш ашкҳои шодӣ пайдо шуданд. „Линг, азизам, ту омурзида шудӣ“, — гуфт вай. — „Файзи Худо туро имрӯз ин ҷо овард ва акнун ту ҳамеша фарзанди Ӯ хоҳӣ буд. Ман хеле хушбахтам, ман бовар мекунам, ки Худо барои ту нақшаи махсусе дорад, ман ҳамеша ба ин боварӣ доштам“.

Линг аз вақти вафоти падараш нагириста буд.

Баррагон дар миёни гургон

Тамоми соли оянда Линг хар ҳафта бо модараш ба ҷамъомадҳои библиявӣ мерафт, акнун на чун тамошобин, балки чун узви ҷамоати афзуншавандаи онҳо. Рӯҳафтодагияш бо шодии дарунӣ иваз шуд ва вай боварӣ дошт, ки ҳамаи нохушиҳо паси сар шудаанд. Сипас вай хоб дид: *Пайраҳаи борике дар саҳро. Аз тарафи чап гандуми баланди сабз буд, ки аз шамол андаке меҷунбид. Аз тарафи рост гандуми пухта буд ва баъзе пояҳо аз вазни хӯшаҳои зарди гандум ҳам шуда буданд. Линг ба ин сӯ ва он сӯ менигарист, гандум дар дуродур гоиб мешуд. Вай фикр мекард, ки замин ва обу ҳаво ва ки чунин ҳосил медиҳад, чӣ гуна бояд бошад.*

Пагоҳии рӯзи дигар Линг хоби ғайриоддӣ худро ба модараш нақл кард. Вай хайрон шуд, хангоме модараш нақл кард, ки ба ҳамин монанд хоёе дидааст. Вай хӯшаҳои вазнини пухта ва пояи хурди лӯбиёро дида буд, ки дар байни саҳро мерӯид ва овозеро шунид, ки чунин мегуфт: „Ин растани нозуқро об дех, вагарна нобуд мешавад“.

Ҳеч кадоми онҳо намедонист, ки ин хоб чӣ маъно дорад, аммо хар ду медонистанд, ки бояд ягон сабабе бошад, ки онҳо хоби якхела дидаанд. Ҷавоб ҳафтаи оянда дар маҷлиси дуо омад, хангоме ки боби даҳуми Инчили Лукоро мехонданд: „Дарав бисёр аст, лекин коргарон кам; пас, шумо аз Соҳиби дарав илтимос кунед, ки ба дарави Худ коргар фиристонад. Биравед! Инак шуморо монанди баррагон ба миёни гургон мефиристам“.¹

Линг оиди чунин маъно доштани хобҳои хоншон фикр карда, тарсид ва ба изтироб омад, оиди он андешид, ки вайро дар пеш чӣ интизор аст, Худованд барояш чиро омода намудааст. Вай ҳамчунин доништан мехост, ки дар қисми дуюми оят дар бораи чӣ гуфта шудааст. „Охир, ман чӣ тавр башоратдиҳанда буда метавонам?“ — пурсид вай аз

модараш ҳангоме ки онҳо ин суҳанонро муҳокима мекарданд. — „Ман ҳанӯз хеле ҷавонам ва қариб ҳеҷ чизро намедонам. Ман ҳатто Китоби Муқаддас надорам“.

Модар ба вай нигариста, табассум намуд. Вай аниқ медонист, ки ин хобҳо ҷӣ маъно доштанд: духтари вай ба ҷонҳои роҳгумзадаи Хитой Инчилро мерасонад. Вай инро аниқ медонист“.

Баъди 17-сола шудан, қариб бе пул, бе Китоби Муқаддас, ба кучо рафтавро надониста, Линг барои дар Хитой мавъиза намудани Инчил рафт. Вай мехост то дами бештар омӯхтан сабр кунад, аммо модараш исрор намуд: „Ба ту зарур нест, ки бисёр донӣ. Фақат дар бораи Исо нақл кун. Ба одамон он чиро ки медонӣ, нақл кун. Агар ин аз ҷониби Худо бошад, Ў башоратдиҳии туро баракат медиҳад.“ Модар вайро рӯҳбаланд намуд ва Линг ба роҳ баромад.

Вай аз як деҳа ба деҳаи дигар рафта, ба одамон оиди имони худ нақл мекард. Ҳангоме вай ба деҳае меомад, ки одамон Китоби Муқаддас доштанд, он оятҳоеро аз ёд мекард, ки баъд оиди онҳо нақл мекард. Вай ҳамчунин таронаҳои Забурро аз ёд мекард. Вай пештар намедонист, ки ин тавр хуб сурудан метавонад; хониши вай одамонро ҷалб мекард, баъд онҳо истода, гӯш мекарданд, ки воизи ҷавон ҷӣ мегӯяд.

Дар Хитой танҳо сафар кардани зани ҷавон диққати бисёрихоро ҷалб менамуд.

Худо майли башоратдиҳии Лингро баракат дод. Ҳар қадар бештар сафар карда башорат диҳад, ҳамон қадар одамони бештар барои шунидани вай ҷамъ меомаданд. Вай ҳайрон буд, ки он ҷое ки ҳафтаи гузашта 7 кас вайро гӯш мекарданд, ҳафтаи оянда 70 кас ҷамъ меомаданд. Дар Инчили Муқаддас дуруст гуфта мешуд: ғалла дар саҳроҳо пухтааст. Одамон Инчилро шунидан мехостанд ва Худо вайро барои он даъват намуд, ки яке аз башоратдиҳандагони Ў шавад. Вайро ин ҳиссиёт фаро гирифта буд ва Линг доимо дуо мекард, ки ба ин вазифа сазовор бошад. Вай беш аз ҳама мехост барои дигарон намуна бошад. Вай мехост он чиро, ки медонист ва аз сар гузаронда буд, мавъиза кунад.

Вай хеле мехост Китоби Муқаддас дошта бошад ва аз Худо оиди ин хоҳиш мекард. „Воизи Қаломи Худо ҷӣ гуна метавонад Китоби Муқаддас надошта бошад?“ — мепурсид вай аз Худо.

Шахсияти пурфайзи Линг ва садоқати пурэҳтиросаш ба Худо бисёр ҷавононро ҷалб мекард. Баъзеи онҳо мехостанд бо вай ҳамроҳӣ кунанд ва воизи ҷавон хурсандона розӣ шуд.

Ҳар дафъа одамони бештар ҷамъ меомаданд, майли башорат

додани Каломи Худо меафзуд ва Линг хис мекард, ки бе Китоби Муқаддас кораш пеш намеравад. Вай ба деҳае рафт, ки имондорони он ҷо фақат як қисми Инчили Матторо доштанд ва вай дар боби 25 масалеро оиди даҳ духтар хонд. Панҷ духтар доно буда, барои чароғхояшон ба қадри кофӣ равған гирифтанд; панҷ духтари дигар нодон буда, барои чароғҳои худ равған нагирифтанд. Ин порчаро таҳтуллафзан фаҳмида, ҳар як узви калисо бо худ захираи равған гирифта мегашт, то ки ҳангоми омадани Худованд бе он набошад.²

Линг хеле мехост Китоби Муқаддаси пурраи худро дошта бошад, то ки онро омӯзад ва ба дигар имондорон барои фаҳмидани он ёри диҳад. Бинобар ин, ҳангоме вай шунид, ки зане дар деҳаи наздик Китоби Муқаддас дорад, вай дарҳол ба он ҷо равона шуд. Маълум шуд, ки он зан якчанд Китоби Муқаддас дорад. Гуруҳи миссионерони масеҳиро маҷбур карда буданд, ки Китобҳои Муқаддасро ба бахр партоянд, зеро онҳо шабона ба таври махфӣ ин китобхоро ба Хитой овардани буданд. Баъзе китобхоро мавҷи бахр ба сохил оварда буд. Имондорон онҳоро дар сохил пайдо карданд ва ин зан якчандтои онҳоро гирифта, ҳар як вараки онро дар офтоб хушк карда буд.

Ҳангоме ки Линг аз вай Китоби Муқаддас хоста, фаҳмонд, ки Худо вайро барои мавъизаи Инчил даъват намудааст, зан хеле хавотир шуд. „Не, не“ — ҷавоб дод вай. — „Ин Библияҳо хеле пурқиматанд. Оё шумо медонед, ки дарёфт намудани Китоби Муқаддас чӣ тавр мушкил аст? Ман ҳатто намедонам, ки оё шумо имондор хастед ё не“.

Линг бо исрор аз вай илтимос мекард, аммо бефоида. Зан ягон Китоби Муқаддаси худро аз даст додан намехост. Бечора Линг чунон ноумед метофт, ки зан ба вай гуфт, агар дуои Худовандро бе ягон хато бигӯяд, ӯ қарорашро дигар мекунад.

Линг рафт ва аз он шод буд, ки умеде дорад. Вай ба ҳамон деҳае баргашт, ки дар хонаи имондори пир Китоби Муқаддас буд. Вай ба Китоби Муқаддас бо эҳтироми хоса муносибат менамуд. Линг он китобро дида, фаҳмид, ки чаро ӯ ба китобаш бо чунин эҳтиром муносибат мекунад. Китоби Муқаддаси ин шахси пиронсол пурра бо даст навишта шуда буд. Дастони ин бародар акнун қач шуда буданд, зеро вай ҳазорон соатхоро бо нусхабардории оятҳо гузарондааст.

Орзуяш амалӣ гашт

Ҳангоме ки Линг хоҳиши худро фаҳмонд, мӯйсафед ба вай Китоби Муқаддасро дод, то ки дуои Худовандро рӯйнавис карда, сипас аз ёд кунад. Линг ба ваҷд омада буд, вай аз харфҳои бо диққат рӯйнависшуда

ба хайрат омад. Вай фикр кард, ки ин шахс чанд солро бо рӯйнавис кардани хазорон оятҳои Китоби Муқаддас гузаронда бошад. Хангоми сафарҳои минбаъдааш Линг боз бисёр чунин Китобҳои Муқаддасро дид. Ин Китобҳои Муқаддас, ин кори душвор, ки бо муҳаббат ба ҷо оварда шудааст, ба вай имкон дод, то аҳамияти Каломи Худоро ба таври нав баҳо диҳад. Линг харчи бештар порчаҳоро аз ёд мекард. Вай ҳамчунин қасам хӯрд, ки Китоби Муқаддасро дар тамоми Хитой паҳн кунад, онро ба дигар имондорон диҳад, агар Худо дар амали гардидани ин орзу ба вай ёри диҳад.

Линг дар роҳ ба сӯи хонаи он зан ба ташвиш афтод, ки оё дуои Худовандро дуруст аз ёд кардааст. Агар мӯйсафед галат карда бошад чӣ?

Аммо ташвиш кашидан даркор набуд. Вай имтиҳонро супурд — дуои Худовандро бе хато аз ёд гуфт. Ростӣ гап, баъд он зан Лингро маҷбур кард, ки бо овози баланд дуо кунад, то боварӣ ҳосил кунад, ки вай самимона дуо мекунад. Баъд вай оиди башоратдиҳии Линг ва чӣ тавр назди Худо омадани вай бисёр саволҳо дод. Сипас пурсуковро тамои карда, зан дар назди Линг ба зону истода Китоби Муқаддасро оғӯш кард ва баъд онро ба Линг дод. Вай барои ин гуна тафтишкунӣ бахшиш пурсид ва фаҳмонд: „Баъд аз он ки бародарони мо ин Китобҳои Муқаддасро дар сохил ёфтанд, онҳоро дар тамоми Хитой паҳн кардан гирифтанд. Ин хеле хатарнок буд ва баъзеҳо барои ин ҳаёти худро аз даст доданд. Фидокорӣ онҳоро дар хотир дошта, ман ин Китобҳои Муқаддасро боз ҳам бештар қадр мекунам“.

Линг Китоби Муқаддасро гирифта рафт. Як қисми Китоб ханӯз нам буд, зеро он зан на хамаи варақҳоро хушк карда буд. Линг варақҳои намро бо эҳтиёт гардонда, боби даҳуми Инҷили Луқоро кушод ва бо чашмони ашқбор сатрҳои барояш шиносро хонд: „Дарав бисёр аст, лекин коргарон кам; пас, шумо аз Сохиби дарав илтимос кунед, ки ба дарави Худ коргар фиристонад. Биравед! Инак, шуморо монанди баррагон ба миёни гургон мефиристам“.

Линг қисми аввали нишондодҳои Исоро пурра фаҳмид. Вай барои ба Худо кор кардан танҳо рафт ва ҳосил ҳақиқатан бисёр буд. Акнун дар бораи чӣ тавр иҷро кардани қисми дуюми ин оят андеша карда, вай дуо мекард ва аз Худо қувват металабид.

Полис вайро ҷустуҷӯ мекунад

Эълон ҳавлангез буд: „Барои ҷиноят бар зидди давлат ҷустуҷӯ карда мешавад“, — чунин буд сарлавҳа. — „Ҳар касе ки шахсони

зикршударо бинад, бояд фавран ба намояндагони ҳокимияти маҳаллӣ хабар диҳад. Мукофотпулӣ дода мешавад.“ Линг рӯйхатро хонда, номҳои шиносхояшро дид ва ба изтироб омад. Бисёри онҳо дӯстон ва ҳамкорони вай буданд. Баъд вай дар рӯйхат номи худро дид.

Вай ҳайрон нашуд, аммо ин кашфиёт вайро хушёр кард. Муддате ҳама корҳо бо осудагӣ пеш мерафтанд. Линг бо муваффақият фаъолияти миссионерии худро давом медод. Вай дар ёд дошт, ки башоратдиҳандаи пир ба деҳаи онҳо омада, оиди Одаму Ҳавво, оиди гуноҳ ва оиди қурбонии бузурги Исои Масеҳ нақл карда, ҳаёти вайро дигаргун кард. Линг мекушид ба намунаи он башоратдиҳанда пайравӣ кунад.

Ба зудӣ вай фаҳмид, ки бо овози баланд хондани порчаҳои аз Навиштаҳои Муқаддас интиҳобкардааш яке аз воситаҳои таъсирбахш аст. Бисёр хитойён медонистанд, ки Китоби Муқаддас хеле қамефт аст ва қиссаҳои бо диққат гӯш карда, аз худ мекарданд.

Боиси ҳайрати Линг он буд, ки нохушиҳо аз ҳешовандонаш сар шуданд. Линг аз деҳа ба деҳа мегашт, хабарҳо оиди қори миссионерии вай зуд паҳн мешуданд ва ҳешовандон Лингро дар он айбдор карданд, ки вай оиларо ба ҳолати ногувор мегузорад. Вай аллақай қалонсол аст“, — мегуфтанд онҳо байни якдигар, — „Вай бояд ба шавҳар барояд, на ин ки чун лунатик дар гирду атроф гардад!“

Линг оиди он фикр мекард, ки ба хона баргардад, аммо ба дигар сабаб. Шахсе ки тофу мекард, аз қор рафт ва падарандар ба хашм омада буд. Аввал вай фикр мекард, ки Линг гурусна монда бармегардад. Аммо моҳҳо мегузаштанд ва вай фаҳмид, ки Линг барои ҳамеша рафтааст. Вай, албатта, гоҳ-гоҳ бармегашт, аммо фақат барои хабаргирии онҳо.

Қоргар қиро қардан ё барзагов харидан нахоста, Шу-Тан модари Лингро маҷбур кард, ки сангҳои осиебро гардонад. Линг инро шунида, ба хона омад ва ба модараш гуфт: „Ин барои ту хеле вазнин аст. Ман дар хона мемонам“.

„Не, албатта не“, — гуфт модар. — „Ба ман ваъда деҳ, ки ба Худованд вафодор мемонӣ. Ман аз ўҳдаи ин қор мебароям. Ин нархи қамест барои он ки ту Инҷилро башорат диҳӣ. Ту мефаҳмӣ? Ту бояд қорро дар қиштзори Худованд давом диҳӣ“.

Линг мувофиқи гуфтаи модараш амал мекард. Аммо ба зудӣ дигар мушкилот пайдо шуданд. Дар баъзе деҳаҳо ходимони полис ба „маҷлисҳои беиҷозат“ ва „амалҳои динӣ“ даҳлат мекардагӣ шуданд. Бисёр имондорон метарсиданд, ки Линг дар деҳаашон монад, дар баъзе ҷойҳо бошад ҳатто хӯрок ҳам намеоданд. Линг пиёда ба

деҳаҳои дуртар мерафт. Вай ба он ҷойҳо дар ивази 50 сент бо автобус рафта метавонист, аммо ҳамин қадар ҳам пул надошт.

Хушбахтона, хангоме тарафдоронаш оиди сафарҳои пиёдаи вай фаҳмиданд, ба вай пойафзол тӯҳфа қарданд. Линг тӯҳфаро бо миннатдорӣ қабул кард.

Бо вучуди афзун шудани фишор, Линг натиҷаҳои кори худро медид. Бисёр вақт барои шунидани Линг зиёда аз сад кас меомаданд ва вай бо овози баланди худ дар ҷамъомадҳо ки дар ҳавои кушод барпо мешуданд, ба гурӯҳҳои калони одамон муроҷиат мекард. Дар бисёр деҳаҳо калисоҳои хонагӣ пайдо шуданд, ва ҳукумат ба онҳо аҳамият дод. Дар аввал масеҳиён инкор мекарданд, ки калисои расмии аз тарафи ҳукумат дастгиривандаро рад мекунанд. Аммо ҳатто агар онҳо мехостанд аъзоёни он шаванд, дар масофаи сад мил дар атроф ягон ҷамоат набуд.

Ба зудӣ ҳукумат таъкиб намудани масеҳиёнро сахттар кард. Дар ҷавоб имондорон ҷамъомадҳои худро ба ҷойҳои ниҳонӣ гузаронданд ва садои сурудхониву мавъизаҳо пасттар шуд. Линг мебоист боэҳтиёт буда, ба кӣ боварӣ қарданаширо медонист; вай дар як деҳа муддати зиёд намеистод. Вай бо чандин миссионерони хориҷии маҳалли худ шинос шуд ва онҳо бисёр вақт бо вай вохӯрдан мехостанд. Линг медонист, ки ин вохӯриҳо барояш хатарноканд ва диққати полисро ҷалб мекунанд, аммо вай мекӯшид бо масеҳиён, бо бародарон ва хоҳарони хориҷияш вохӯрда, оиди он чи Худо дар Хитой мекунад, нақл намояд. Миссионерон Китобҳои Муқаддас меоварданд. Линг бо майли том онҳоро дар аъзоёни калисоҳои хонагии нав паҳн мекард. Дар он ҷое ки вай мерафт, Китоби Муқаддас камёфт буд ва аксаран вай ба гурӯҳи бародарон фақат як китоб дода метавонист. Рӯйнавис қардани Китобҳои Муқаддас давом дошт.

Зонуҳои ифлос. Дилҳои кушода

Зимистони соли 1983 таъкибот ва ҳабси масеҳиён ба дараҷаи таҳдидангез афзуданд. Акнун Линг доимо пинҳон мешуд, зеро медонист, ки вай ва бисёр ҳамкоронаш дар рӯйхати шахсоне мебошанд, ки полис ҷустуҷӯ мекунад. Акнун вай тамоман имконият надошт, ки ба хона рафта, модарашро ҳабар гирад. Ходимони полис, албатта, хонаро зеро назорат гирифтаанд. Хангоми дар деҳаи Токвил буданаш лозим омад, ки сокинонро ба саҳро ба масофаи дур барад, то ки бо онҳо дар бехатарӣ оиди Инчил сӯҳбат кунад. Борон саҳт меборид, ҷои пинҳоншавӣ набуд, аммо ҳама барои гӯш қардани вай монданд — онҳо ҳар як сухани вайро аз худ мекарданд.

Ҳангоме ки Линг ҳамроҳи онҳо дуоро оиди тавба ба забон меовард, одамон ба болои замини лой зону заданд. Зонуҳои Линг, чун зонуҳои дигарон, ба лой ғутиданд. Беш аз сад кас дар он рӯз Масеҳро қабул карданд ва Линг ҳамроҳи онҳо шодӣ мекард ва дар айни замон хавф дошт, ки онҳоро дар пеш ҷӣ интизор аст. Аммо вай ҳамчунин медонист, ки шамоли Рӯҳи Муқаддас аз боиси оташи таъқибот саҳттар ва дуртар хоҳад вазид. Вай боз ба худ ваъда дод, ки бо вучуди ҳар он чи вайро дар пеш интизор аст, ба вазифаи худ содиқ мемонад.

Дар деҳаи Датвин, 20 мил дуртар аз деҳае ки Линг он ҷо буд, вай як гурӯҳ башоратдиҳандагони дигарро вохӯрд, ки дар деҳаҳо мегаштанд. Онҳо Инчилро мавъиза намуда, мекӯшиданд, ки аз таъқибот барканор бошанд. Яке аз онҳо чун амаки Фоон маъруф буд. Вай ва дигарон солҳои зиёд ба Худованд хизмат мекарданд ва бо Линг ҳамфикру ҳаммаслак буданд. Амаки Фоон дар гурӯҳ калонсолтар буд. Вай аллакай дар лагери меҳнатӣ панҷ соли маҳбусиро гузаронда буд. Линг ва дигарон бо ҳам муттаҳид буданд — даҳ башоратдиҳанда — нӯҳ мард ва Линг худро ба мавъизаи таълимоти Масеҳ бахшида буданд, то даме ки калисоҳои хонагӣ қонунӣ қарда мешаванд. Онҳо ҳамчунин қарор доданд: то даме ки қори онҳо самари хуб наоварад, он аъзоёни гурӯҳ, ки оиладор нестанд, оила барпо намекунанд.

Мушкилии калонтарине ки башоратдиҳандагон бо он дучор шуданд, на таъқибот, балки эҳтиёҷи қалон ба Китобҳои Муқаддас буд. Онҳо розӣ шуданд, ки Линг масъулияти ҳарчи бештар Китобҳои Муқаддас оварданро ба ӯҳда мегирад, зеро вай бо миссионерони хориҷӣ, ки Китобҳои Муқаддасро пинҳонӣ меоварданд, алоқа дошт. Ҳангоме ки вай дар деҳаҳо калисоҳо ташкил намекард, ҳамроҳи амаки Фоон бо дарёфт намудани Китобҳои Муқаддас машғул мешуд.

Қори вазнин, хатари зиёд шуда

Дар вақти ҳолӣ байни мавъизаҳо ва паҳн намудани Китобҳои Муқаддас Линг бо велосипед ҳар рӯз 48 километрро тай менамуд. Ин сафарҳо хеле хатарнок буданд, Линг медонист, ки ходимони полис вайро назорат мекунанд. Вай медонист, ки дер ё зуд ба ҳабс гирифта мешавад ва дар калисоҳо бештар порчаҳоро оиди таъқибот меҳонд. Мақсади вай ин буд, ки онҳо ба таъқибот тайёр бошанд, ва меҳост, ки агар ин бо вай рӯй диҳад, намунаи хуб нишон диҳад.

Қор қардан торафт душвортар мешуд. Бисёр вақт вай рӯзи дароз чизе намехӯрд ва баъзе аъзоёни калисо вайро маҳкум мекарданд.

„Вай ҳамагӣ бистсола буда, бешавҳар аст“, — мегуфтанд онҳо. — „Ин гуна кор барояш чӣ даркор аст?“

Баъзе касоне ки бар вай меҳандиданд, одамони бетарбия буданд, дигарон бошанд ҳасад мебурданд, — дар ҳар ҳолат, Линг аз боиси онҳо азоб мекашид.

Дар солҳои 80-ум Линг ва ҳамкорунаш кори худро давом медоданд. Ҳукуматдорон масеҳиёро таъкиб мекарданд, ҳаёс менамуданд ва ҳатто шиканҷаву уқубат медоданд. Ҳукумати Хитой аз он ба ташвиш афтад буд, ки калисоҳои хонагӣ босуръат меафзуданд, дар ҳоле ки калисоҳои расмӣ аъзоёни худро аз даст медоданд. Ба Линг ва дигар башоратдиҳандагон маълум буд: сабаби афзудани калисоҳои хонагӣ ҳамин аст, ки имондорон ваҳйҳои нави Рӯҳи Покро меҷӯянд. Ҳукумат дар тамоми кишвар маъракаи умумимиллии барҳам додани калисоҳои хонагиро пеш мебурд. Таъкибот ҳусусан баъди он зиёд шуданд, ки ба ходимони полиси маҳаллӣ иҷозат дода шуд, то мувофиқи хости худ масеҳиёро (ҳусусан роҳбарони онҳоро) ҷазо диҳанд. Аксар вақт масеҳиёро бе доварӣ зиндонӣ мекарданд ва азобу шиканҷа медоданд.

Дар ибтидои солҳои 90-ум Линг ба ҳазорон имондорон чун роҳбари хирадманд ва меҳрубон маълум буд. То ин дам вай ба дасти полис наафта буд.

Иҷро кардани худқурбонӣ

Моҳи апрели соли 1994 Линг ҳастагии ҷисмониро хис кард. „Ту бояд андаке истироҳат кунӣ“ — гуфт ба вай амаки Фоон. — „Ё шояд вақти ба шавҳар баромаданат расидааст“.

Аммо Линг эътироз намуд. „Ман ба дигар аъзоёни гурӯҳамон ваъда додаам. Мо ҳама гуфтем, ки то дами мустаҳкам шудани калисо истироҳат намекунем ва оиладор намешавем. Роҳбарон бояд имондоронро дастгирӣ карда, барои тоб овардан ба таъкиботи даҳшатноке ки дар кишвар ба амал меоянд, ёри расонанд. Ба ғайр аз ин, ба Гуанчжоу бори Китобҳои Муқаддас оварда шудааст. Ман Шен ва Янро бо худ мебарам, то ки қисми Китобҳои Муқаддасро гирифта оварем. Мо баъди якҷанд рӯз бармегардем“.

Амаки Фоон ба ташвиш афтад, аммо қарор дод, ки бо вай баҳс накунад. Линг яқрав буд, аммо маҳз ба ҳамин сабаб ӯ вайро ба гурӯҳ қабул карда буд. Ӯ медонист, ки Худо садоқати вайро барои афзудан ва таракқиҳои калисоҳои хонагӣ истифода бурда метавонад. Ба ғайр аз ин, амаки Фоон ва занаш вайро чун духтари худашон дӯст дошта буданд.

У медонист, ки Линг душвориҳо дорад. Баъзе аъзоёни калисо ба мартабаи вай ҳасад мебурданд. Бисёриҳо фаҳмида наметавонистанд, ки чаро вай ба шавҳар намебарояд. Оиди ҳамаи ин душвориҳои Линг фикр карда, амаки Фоон аз ақибаш хомӯшона дуо кард.

Ниҳоят дастгир карданд

Дар нимаи дуҷуми рӯз Линг ва ёрдамчиёнаш Китобҳои Муқаддасро гирифта, дар роҳи бозгашт ба хонаи дӯсташон дароманд. Баъди сафари тулонӣ онҳо аз пазирии хуш, мушоракат ва истироҳат ҳаловат мебурданд. Аллақай хеле дер шуда буд ва Линг ба кӯча баромад, то ки пеш аз хоб занг занад. Ҳангоме ки вай аз хона ба кӯчаи ором баромад, марде номашро гирифта ҷег зад. У ба сӯи вай мешитофт ва ҳангоме ки наздиктар омад, дар рӯшноии чароғи кӯча Линг дид, ки ӯ полис аст. Линг гурехтани буд, аммо ҳангоме ки ақиб гашт, боз як афсарро дид.

„Ана“, — фикр кард Линг, — „ниҳоят онҳо маро дастгир карданд“. Вай ин лаҳзаро аз ҳамон вақте интизор буд, ки якчанд сол пеш номи худро дар рӯйхати ҷустуҷушавандагон дида буд. Аммо вай бовари дошт, ки то даме Худо имкон надихад, онҳо вайро дастгир карда наметавонанд. Акнун вай худро бо ин фикр тасалло меод.

„Шумо бояд бо мо равед“, — гуфт яке аз ходимони полис баъд аз он ки онҳо аломатҳои худро нишон доданд. Аз афташ, онҳо Лингро интизор буданд, ва агарчи вай хуб медонист, ки баъд ҷӣ мешавад, охи сабук кашида фикр кард, ки фақат вайро ҳабс мекунанд ва дигар масеҳиёро безобита наменаоянд ва квартираи хурдакаро кофтуков намекунанд.

Аммо ба ҷои он ки сӯи мошин баранд, онҳо Лингро ба тарафи хона бурданд.

„Шумо маро кучо мебаред?“

„Ба дарун“, — гуфт полиси якум. Вай ба монанди Линг қадбаланд буд ва бо овози ором гап мезад, ки вайро асабонӣ карда, рӯҳафтада менамуд. Ҳангоме ки вайро ба хона мебароварданд, Линг бо суръат фикр мекард: „Шен ва Ян ҳар ду оиладоранд, ва полис, албатта, онҳоро зиндонӣ намекунад. Онҳо ҷӣ қадар Китобҳои Муқаддасро пайдо мекунанд? Оё ман баъди он ки Китобҳои Муқаддасро аз шубон гирифтаам, адресҳо ва нишондодҳои ҷӣ тавр назди ӯ омаданро нобуд кардам?“

Линг пеш аз ходимони полис ба квартира даромада, ба Шен ва Ян пичиррос зад: „Гӯед, ки ман шуморо киро кардам ва шумо ҳеҷ

чизро намедонед. Ман ҳамаашро ба гардан мегирам“.

Ходимони полис вайро зуд ба кресло тела доданд ва хуччати расмиро наздаш гузоштанд. Вай дар аввали хуччат номи худро дид. „Имзо кун“, — дод зад чаноби Қадбаланди фурумоя. У ба дасти Линг қаламро дод ва вай зуд хуччатро аз назар гузаронд. Ин ордер барои кофтукови квартира ва гирифтани ҳамаи „далелҳо“ буд. Вай хуччатро имзо кард ва ногоҳ хис кард, ки хеле хаста шудааст. Вай медонист, ки шаб дароз хоҳад буд.

Ходимони полис ба кор шуруъ намуданд ва тамоми квартираро тагу ру карданд. Вай мушоҳида мекард, ки чӣ хел онҳо дар байни либосҳояш чизеро мекобанд. Баъд онҳо куттиҳои Китобҳои Муқаддасро ёфтанд...

Лингро ба ҳабсхонаи рақами 91 бурданд, ки яке аз чор ҳабсхонаҳои бадтарини Хитой буд. Ба ходимони полис, ки вайро истинтоқ мекарданд, се чиз даркор буд: номҳо, номҳо ва боз номҳо. „Кӣ шуморо дастгирӣ мекунад? Сарварони дигар кӣ ҳоянд? Ин Китобҳои Муқаддасро ба шумо кӣ дод?“ Вай медонист, ки агар ақаллан ягон касро номбар кунад, натиҷааш хеле бад хоҳад буд. Бинобар ин вай ҷавоб додан нахост.

Пурсуҷӯҳо ду моҳ давом карданд.

Вайро бисёр истинтоқ мекарданд, ба ғайр аз ин, Линг мебоист ҳамроҳи дигар маҳбусон кор мекард. Маҳбусон барои сигаретҳо зажигалка месохтанд ва назорати сифат хеле саҳт буд, зеро ин зажигалкахоро ба хорича мефиристоданд.

Линг касал шуд, табаш баланд буд, вай худро хеле бад ҳис мекард. Аммо агар меъёри харрӯзаро иҷро накунад, вайро мезаданд.

„Мо медонем, ки чӣ тавр туро ба гап задан маҷбур кунем“

Дар моҳи июл Лингро ба ҳабсхонаи дигар гузаронданд. Ходимони полис дар шаҳри зодгоҳаш фаҳмиданд, ки вай ҳабс карда шудааст ва талаб карданд, ки ба ҳабсхонаи он ҷо фиристода шавад. Баъди он ки онҳо қариб даҳ сол Лингро таъқиб намуданд, ба ҳабсхона афтидани вайро шунида, онҳо хеле қаноатманд шуданд. Ходимони полис дар ин шаҳр таҷрибаи калони истинтоқ карданро доштанд. Яке аз онҳо ба вай гуфт: „Мо медонем, ки чӣ тавр маҳбусро ба гап задан маҷбур кунем“.

Баъди беморӣ ва меҳнати вазнин дар ҳабсхонаи рақами 91 Линг дар вақти истинтоқҳо хеле азоб мекашид. Лабҳояш хунук буданд, вай ҳис

мекард, ки худи хозир беҳуш мешавад. Истинтоқҳо бераҳмона буданд, аммо вай касеро номбар накард. Техникаи истинтоқкунӣ аз истинтоқҳои аввала фарқ дошт, аммо онҳо низ мехостанд, ки вай номҳоро ғӯяд.

„Боз кӣ ҳамроҳи ту кор мекунад?“ — мепурсиданд онҳо гаштаву баргашта.

„Шумо дар хориҷа бо кӣ алоқа доред? Оиди чамъомадҳои ғайрирасмӣ ба мо гуфта диҳед. Кӣ ба шумо китобҳо ва Библияҳо медиҳад?“ Аз пурсуковҳои сари Линг чарх мезад, аммо вай худдорӣ мекард ва номҳоро намегуфт, агарчи васваса саҳт буд. Баъзан ходими полис, ки вайро истинтоқ мекарданд, ба Линг суратҳоеро нишон медоданд, ки дар онҳо вай ҳамроҳи ҳамкоронаш буд. „Агар онҳо аллакай донанд, ки ман бо кӣ кор мекардам, пас номҳояшонро гуфтани ман барои онҳо чӣ даркор аст?“ — фикр мекард Линг. Ва акнун ин чӣ зараре расонда метавонад?“

Дар яке аз рӯзҳои шум ба ҳучраи истинтоқ дах нафар даромаданд. Яке аз онҳо исканҷаеро дар даст дошт, ки ду тарафаш кушода буд. Ду зиндонбон Лингро дағалона ба фарш тела доданд ва ба шикам хобонда, як дасташро ба пас ва дасти дигарашро аз китфаш чунон қат карданд, ки дастонаш бар болон сутунмӯҳраш буданд. Баъд зиндонбони дигар бо мӯзааш тахтапушти вайро зер карда, ҳар ду дастонашро боло кашид, ду каси дигар ангуштони калонашро ба исканҷа андохтанд. Онҳо исканҷаро саҳт печонданд, то ки ангуштон ба ҳам чафс бошанд.

Линг шаракқоси устухонхояшро мешунид, мушакҳои китфонаш дар вазъияти ғайритабӣи кашида шуда буданд. Баъд онҳо дастонашро сар доданд ва вай дарди саҳтро ҳис кард.

„Исканҷа барои ангуштон“ шиканҷаи бераҳмона буд ва ҳукумат нисбати занон истифода бурдани онро манъ карда буд. Линг аз шиддати дард менолид ва ба ёд меовард: бисёр деҳотиён мегуфтанд, ки вай кори мардонро мекунад. Акнун бошад вайро чун мардон шиканҷа медиҳанд.

Линг медонист, ки вайро чӣ интизор аст. Дар он лаҳза вай фикр кард, ки интиҳоб дорад: мурдан ё хиёнат ба бародарон. Вай қарор дод, ки азоби марг камтар хоҳад буд.

„Хез!“ — дод зад ходими полис ва ба пойҳои вай зад. Вай ба зону истодани шуд, аммо зарбаи саҳт бо чӯб вайро аз пой афтонд. Дард чун барқ баданашро шикофт. Вай нафас кашида наметавонист, базӯр ҳаракат мекард. Бандҳои дастонаш варама карданд, дастонаш аз фишурда шудан бо исканҷа шах шуда буданд.

„Ман наметавонам...“, — овози Линг ларзид, аммо вай мекӯшид беҳуш нашавад. Қатраҳои арақи хунук аз пешонияш шорида, чаш-

монашро месўзонданд, ва вай дар азоб буда, ба Худо мурочиат мекард. Вай фикр мекард, ки оё Исо ҳангоми дар боғи Чатсимонӣ дуо кардан худро ҳамин тавр ҳис мекард, чун медонист, ки бояд азоб кашад ва бимирад. Вай фикр мекард, ки оё вай мемирад...

Истинтоқ се соат давом кард, ангуштони Линг бо исқанча дар тахтапушт фишурда шуда буданд, баданаш ба таври пурдард қач шуда буд. Ниҳоят вай аз дард беҳуш шуд.

Ҳангоме ки вай ба хуш омад, дар камераи ифлоси худ рӯ ба поён дароз кашида буд. Вай овозҳоро мешунид ва, ниҳоят, касе ба камера даромад ва вайро бардошта ба кати чӯбин монд. Вай ҳаракат карда наметавонист, дард ниҳоят сахт буд. Вай ҳатто хеста хӯрок хӯрда ва ё ба қазои ҳоҷат рафта наметавонист. Вай 15 рӯз дар кат хобида буд ва ходимони полис фикр мекарданд, ки бо вай чӣ кунанд.

Тадричан вай аз шиканҷаҳои пуразоб сиҳат шуд ва дар шароити дахшатовари ҳабсхона боз 5 моҳ зиндагӣ кард. Сипас онҳо бо дили нохоҳам вайро озод карданд, зеро бар зидди вай далелҳои ҳақиқӣ надоштанд ва натавонистанд вайро маҷбур кунанд, ки номҳои дигар имондоронро гӯяд.

Азобҳо мактаб мебошанд

Рӯзи хуноки январи соли 1995 Линг ба дари хонаи ҳамкораш тақ-тақ кард. „Линг!“ — нидо кард дугонааш Рут, ҳангоме дар пеши худ зани хастаҳолеро дид. Вай зуд Лингро ба хона даровард, ба оғӯш гирифт ва саволборон кард: „Линг, мо барои ту хеле дар хавотир будем. Чаро ту ба мо алоқа барпо накардӣ? Ту ин тавр хароб шудай! Саломатият хуб аст? Ходимони полис ба мо чизе оиди ту намегуфтанд. Ту чӣ гуна зинда мондӣ? Чӣ тавр туро сар доданд?“ Ҳамаи имондорон аз бозгаштани Линг зуд боҳабар шуданд ва дӯстон дарҳол чашне барпо намуданд. Линг хастаҳол буд, аммо аз он шодӣ мекард, ки боз бо бародарон ва хоҳарон дар Масех ҳамроҳ мебошад. Ҳангоме онҳо барои ба Худованд шукргузорӣ кардан чамъ омаданд, Линг гуфт: „Барои дуоҳои самимиятон оиди ман дар тӯли ин моҳҳои охир ташаккур мегӯям. Ман медонам, ки бе ёри Худо ва дастгирии шумо ба ҳамаи ин тоб оварда наметавонистам. Ба ман бовар кунед, бисёр рӯзҳои буданд, ки ман фикр мекардам, дигар тоб оварда наметавонам, аммо Худо ҳамеша оиди Муҳаббати Худ ба ман ёдрас мекард. Ман фикр мекунам, ки азобҳо мактаб мебошанд. Агар шумо ин мактабро бо муваффақият хатм намоед, яъне шумо кори худро иҷро мекунед. Аммо агар ба ин муваффақ нашавед, шуморо нобуд мекунанд. Ҳабсхона барои ман ин гуна мактаб буд. Ҳангоме ки ман дар

ҳабсхона будам, пурра ба Худо таваккал менамудам ва ба шарофати ин ман ба Худо наздиктар шудам. Ман ҳамеша шуморо таълим меодам, ки дар ҳама гуна санҷишҳо барои Худо қавӣ будан лозим аст. Акнун ман бо боварии бештар гуфта метавонам, ки новобаста ба он чи аз сар мегузаронед, Исо ҳамроҳатон хоҳад буд“.

Пеш аз ҳабс шуданаш Линг бо одамон оиди ҳаёти Павлус ва дигар ҳаввориёни Аҳди Ҷадид, ки барои Исои Масеҳ азоб кашидаанд, меомӯхт ва сӯхбат мекард. Акнун вай бо ҳамкорунаш шӯхӣ мекард, ки хангоме ба Биҳишт меравад, мехоҳад ба Масеҳ даст дода салом кунад, баъд дасти Павлусро фишурда, пурсад: „Оё хангоме ки дар замин мезистӣ, ҳаёти ту монанди ҳаёти ман вазнин буд?“

Линг ҳамагӣ сисола шуда буд, аммо чунон азобҳои ҷисмонии зиёдро аз сар гузаронда буд, ки ҳаёти оддӣ ба сар бурдан барояш душвор буд. Аммо намунаи хуб нишон додани шуда, вай дарҳол ба қори калисоҳои хонагӣ шарик шуд, машғулиятҳои омӯзиши Китоби Муқаддасро мебурд, бо одамон аз хориҷа вомехӯрд, то ки корро ҳамонханд созад, маълумотҳо ба даст оварад, боварӣ ҳосил кунад, ки Китобҳои Муқаддас дар ноҳияҳои дурдасти Хитой паҳн карда мешаванд.

Аз боиси таъкиботи бераҳмонаи ҳукумат дар солҳои 80-ум имондорон ба ҳар гушаву канорҳои Хитой пароканда шуда буданд ва дар шабакаи калисоҳои хонагӣ якчанд миллион имондорон буданд. Акнун Линг боз ҳам суботкоронатар меҳнат мекард, то ки дар ҳар як калисо ақаллан як Китоби Муқаддас бошад

Боре бегоҳӣ дар моҳи сентябри соли 1996 Линг оилаи миссионеронро аз Аврупо гусел карда ба хона баргашт. Ҳамин дам вай ва дӯстонаш садои тақ-тақ зада шудани дарро шуниданд. Соати даҳи шаб буд.

Овози мардона гуфт: „Дарро кушоед, мо фақат қайди истикомати шуморо (прописка) тафтиш мекунем“.

Линг ба Фоон ва Шен нигариста, сар чунбонд. Вай медонист, ки ин полис аст. Линг дарро кушод ва ба хучра панҷ нафар ходимони полис зада даромаданд. „Шумо ба ҳабс гирифта мешавед!“ — гуфт афсар, полиси дигар бошад ба дастони Линг ва дӯстонаш ишкел зад. Линг маъюсона мушоҳида мекард, ки ходимони полис боз чизҳои вайро тагу рӯ мекунанд. Боз як шаби дароз вайро интизор буд.

Дӯстони дерина

Хангоме ки онҳо ба идораи полис омаданд, Лингро ба ҳамон полисе шиносониданд, ки вайро хангоми ҳабси охиринаш пурсуков карда

буд. „Чаноб, ин кас хонум Линг...“, — сар кард ходими полис.

„Ҳа, ман вайро шинохтам“, — гуфт сардори полисҳо бо захрханд. — „Мо дӯстони дерина ҳастем. Инак, Линг, ба фикрам, ин дафъа ҳеҷ имкони халосӣ надорӣ. Парвандаи ту ва дӯстонат хеле калон шудааст ва мо имрӯз боз ду нафар сарварони шуморо ҳабс кардем. Мо имрӯз хеле хуб кор кардем. Вайро ба камера дар блоки 12-ум баред“, — гуфт вай сӯи дар равона шуда. — „Ман ба хона меравам“.

Як ҳафта гузашт ва Линг аз он хавотир мешуд, ки чаро вайро пурсуков намекунанд. Чаро афсар чунин ором аст? Онҳо чӣ тавр дар бораи дигар ҳабсшудагон фаҳмидаанд? Линг гоҳо ба воҳима меафтод, ки аз афташ, онҳо бисёр чизҳоро медонанд. Вай оиди он фикр мекард, ки афсар шахси хеле бозътибор будани Лингро аз аввала беҳтар фаҳмид. Аз афташ, онҳо ҳанӯз аз вақти озод шуданаш вайро назорат мекарданд, ва бешубҳа, ҳамаи одамонero медонистанд, ки ба вилояти вай омада ҳамроҳи вай масъалаҳои ривоч додани калисоҳои хонагири муҳокима мекарданд.

Ҳамаи ин маъно дошт. Микдори калисоҳо чандин маротиба афзуд, бинобар ин дер ӯ зуд ходимони полис оиди тафсилоти фаъолияти вай бохабар мешуданд. Вай худро ба ҳаёти маҳбусӣ омода менамуд; вай аз он дар хавотир буд, ки суханони Исо: „...нигаред, ман шуморо чун баррагон ба миёни гургон мефиристам“, — боз барояш воқеӣ мешуданд.

Чор моҳи баъдина барои Линг пуразоб буданд. „Илтимос“, — баъзан аз зиндонбонон илтиҷо мекард вай, — „агар шумо маро куштани бошед, кушед. Агар бар ман ҳукм баровардани бошед, бароред. Агар озод кардани бошед, озод кунед! Аммо маро чун дафъаи гузашта бе ҳеҷ сабаб дар ин ҷо нигоҳ надоред“.

Вай ҳамаи инро далерона мегуфт, аммо ба вай қариб ҳеҷ аҳамият намедоданд, магар ин ки зиндонбонон гоҳо ба вай туф мекарданд ӯ масҳара менамуданд.

Баъзан Линг фикр мекард, ки аз ақл бегона мешавад. Ҳар рӯз вай дар ҳараки ҷӯбини сахте ки вазифаи катро иҷро мекард, менишаст. Камераи хурде ки фақат барои ҳабси муваққатӣ буд, доим нам буда, аз шифташ доим об мерехт. Баъзан дар камера то 20 нафар занон нигоҳ дошта мешуданд, ки маҷбур буданд қисми зиёди вақтро бо хушк кардани оби фарши камера гузаронанд.

Агарчи дигар маҳбусонро бисёр вақт аз як камера ба дигаре мегузаронданд ва ба камера ҳабсшудагони дигарро меоварданд ӯ озод мекарданд, ҳукуматдорон Лингро сарфи назар менамуданд ва

вай доимо дар ин камера мемонд. Дар давоми рӯз ба вай иҷозат намедоданд, ки дароз кашад ва ё ба девор така кунад, балки маҷбур мекарданд, ки ё рост истад ва ё ба тахтае ки вазифаи катро иҷро мекард, рост нишинад. Тӯдаи мағасҳо ва пашшаҳо вайро безор мекарданд ва ин камераи ифлосро нафратовартар мегардонданд.

Ниҳоят, боре афсари полис бо варাকে дар даст назди дар пайдо шуд. „Инро имзо кун“, — амр кард вай.

Линг дасташро аз байни панчара дароз кард, то ки варакро гирад. „Ин чист?“ — пурсид вай.

„Фақат имзо кун“, — ғуррос зад сардор ва варакро ба дасти вай дод. — „Туро ба ҷои дигар мегузaronанд“.

Дили Линг қариб аз кор мемонд, хангоме ҳуччатро хонда дид, ки вайро ба муддати се сол ба „лагери меҳнатӣ-ислохотӣ“ мефиристанд. Ҳукумати Хитой ба маҳбусон 15 рӯз меод, то барои аз нав дида баромадани чунин ҳукм ариза диҳанд ва худро ҳимоя кунанд, аммо Лингро аз чунин ҳуқуқ маҳрум карданд. „Туро ҳамин рӯз мефиристанд“, — гуфт полис ба вай.

Пеш аз он ки Линг эътироз карда тавонад, полис бо пошнаҳои пойафзоли ҷилдораш дар долони дарози ҳабсхона садо бароварда, рафт.

Се сол. „Ох, Худовандо, аз ту илтиҷо мекунам, ба калисоҳо ёрӣ расон“, — хомӯшона дуо мекард Линг, хангоме мошини полис вайро ба маҳалли ҷойгиршавии лагер, ба ноҳияе ки чун Дарёи фарсанги 18-ум маълум аст, мебурд. Вай барои ҳамаи он чи вай ва ҳамкоронаш ноил шуда буданд, шукргузор буд, аммо дар айни замон аз он дар ҳавотир буд, ки онҳо дар ҷи аҳвол ҳастанд. Аз даҳ нафар сарварони шабакаи калисоҳои хонагии онҳо камаш чор нафар акнун дар ҳабсхона буданд, вай инро медонист. Ба ғайр аз вай, амаки Фоон дар ҳабсхонаи маҳаллӣ буд, ду нафари боқимондари ба ҳабсхонаи дигар фиристода буданд.

Дуо гуфтан дар ҳабсхона: барои маҳбусон чун нафаскашӣ муҳим

Хангоме ки онҳоро оварданд, ба Линг як коса биринҷ ва бастан хурди чизҳои шахси дода, ба камера бурданд. „Салом, Линг! Ба мо гуфтанд, ки ту ро меоваранд!“ — овозе ба вай салом мегуфт, хангоме ки дари камера ғичирросзанон маҳкам шуд. Маълум гардид, ки дар лагер ҳамкамераҳояш якчанд имондорони яке аз гурӯҳҳои Линг хоҳанд буд. Салому паёми зиндадилони онҳоро шунида, вай табас-

сум намуд. Чунин метофт, ки онҳо аз зиндонӣ шудани вай шоданд, аммо вай медонист, ки онҳо аз он хушнуданд, ки вайро дар камераашон ҷойгир кардаанд. Онҳо якдигарро ба оғӯш гирифтанд ва зуд дуо карданд. Линг бошад фикр кард, ки чӣ қадар имондорон ба онҳо ҳамроҳ мешаванд.

Ба вай кати болоиро доданд ва дар он шаби аввал вай ба кат баромада, бо овози баланд дуо кард. „Эй“, — нидо кард ба вай яке аз маҳбусон. — „Дар ин ҷо ин корро қардан мумкин нест. Агар туро дастгир кунанд, ҷазо медиҳанд“.

„Аммо ба масеҳиён дуо қарданро манъ намудан номумкин аст. Ин монанди он аст, ки нафас кашиданро ба онҳо манъ кунанд“, — ҷавоб дод Линг.

„Ҳамин тавр аст“, — гуфт зан. — „Ва на фақат ин, мӯйҳои дароз доштан низ мумкин нест“.

Линг ба мӯйҳои дарози сиёҳаш даст расонд. Вай аз намуди зохирии худ фахр қарда наметавонист, аммо ба худ тасаввур намекард, ки мӯяшро мебуранд. Вай ҳамеша ба монанди модараш мӯи дароз дошт. Вай фикр кард, ки бо мӯи кӯтоҳ чӣ тавр баднамо хоҳад шуд. Вай ҳис мекард, ки чашмонаш аз ашк пур мешаванд ва вай хомӯшона аз Худо хоҳиш кард, ки ба мӯяш раҳм кунад. Вай ханӯз то анҷом додани хоҳишаш медонист, ки ин аблаҳона аст, ва ба атроф нигариста, дид, ки ҳамаи занон дар камера мӯйҳои кӯтоҳ доранд ва ҳамашон безебанд.

Ҳаёт дар лагер аз ҳаёти ҳабсхона фарқ дошт. Баъди ҳафтаҳои дароз дар камераи ҳабсхона вай аз он шод буд, ки дар давоми рӯз берун мебарояд. Хӯроки ин ҷо андаке беҳтар буд, аммо дар муддати се моҳи мӯҳлати санҷишӣ вай маҷбур буд ҳар рӯз 15–16 соат қор қарда, кулӯлачаҳо тайёр кунад. Қори кулӯлачасозӣ якранг ва душвор буд ва дили маҳбусон бисёр вақт беҳузур мешуд, зеро иҷро қардани меъери ҳаррӯза душвор буд. Линг дар бораи ягон чизи дигар фикр қарда наметавонист.

Ҳаёт якранг шуд — аз ҳоб меҳезӣ, хӯрок меҳӯрӣ, қор меқунӣ ва меҳобӣ — баъд боз аз ҳоб меҳезӣ, хӯрок меҳӯрӣ, ва боз қор меқунӣ. Баъзан, агар фармоиш қалон бошад ва агар маҳбусон меъери ҳаррӯзаро иҷро нақунанд, онҳо тамоми шаб қор меқарданд. Вақт ёфта, оиди Худо фикр қардан ва дуо намудан барои Линг аз ҳама душвор буд. Ва баъди ин қадар солҳое ки вай дар Хитойи марказӣ озодона сафар мекард, таълим меод, оиди одамон ғамхӯрӣ менамуд, ин ҳаёти нав бо қоидаҳо ва маҳдудиятҳои барои вай зарбаи сахт буд.

Ин ҷо Худо барои мо мақсаде дорад

Ҳар пагоҳӣ соати панҷ, хангоме ки хушток садо медод, маҳбусон аз хоб ҷафта мехестанд. Онҳо 10 дақиқа вақт доштанд, ки ҷойи хобашонро ба тартиб дароварда, дар хавлӣ саф кашанд, 15 дақиқа барои он ки хӯрок хӯранд ва тамоми рӯз дар фабрика кор кунанд. Чунин тартиби рӯз барои ҳамаи ҳафта рӯзи ҳафта буд, истироҳат набуд. Барои бисёри онҳо, ва барои Линг низ, ҳаёт якранг буд. Онҳо аз фишори кори вазнин хастаҳол мешуданд. Линг ҳамроҳи фоҳишаҳо, фурушандагони маводи муҳаддир, дуздон, бачадуздон ва дигарон, ки „ахлоқи ҷамъият“ номида мешуданд, кор мекард. Барои вай, ки аз соатҳои дарози меҳнати вазнин хаста мешуд, бегоҳиҳо дуо кардан ҳар бор душвортар мегардид, зеро вай хоҳиши саҳти хоб рафта дошт.

Баъди якҷанд ҳафта Линг ҳис кард, ки баъди худро ба ихтиёри Худо супурдан ба худ меояд. Вай боз ҳис кард, ки меҳодад бо дигар имондорон оиди имони худ сухан ронад. „Дар ҳар як вазъият Худо меҳодад, ки мо итоаткориро омӯзем, магар не?“ — гуфт вай ба онҳо. — „Бинобар ин ман медонам, ки Худо барои мо мақсаде дорад. Дар атрофи мо ҷинойткоронанд ва ман медонам, ки Худо меҳодад, то мо дӯст доштани ин одамонро низ ёд гирем“.

Линг аз он миннатдор буд, ки дар ин лагери калони меҳнатӣ гуруҳи имондорон ҳаст. Хангоме ки яке аз онҳо рӯҳафтада мешуд, дигаре хоҳар дар Масехро дилбардорӣ менамуд. Ва агарчи Линг аз он ҳафта буд, ки онҳо ошкоро дуо карда наметавонистанд, вай ҷой ва вақт меёфт, то дуо гуфта занонро дилбардорӣ кунад — масалан хангоме дар давоми рӯзи корӣ ба онҳо иҷозат медоданд, ки ба ҳоҷатхона раванд, ё хангоме ки онҳо дар навбати хӯрок меистоданд.

Ба зудӣ роҳбарияти лагер низ қобилиятҳои сарвари Лингро пайҳас намуда, вайро бригадир таъин кард. Ин ба Линг имкони бештаре медод, то намунаи ибрат нишон диҳад, зеро вай барои 50 зан дар барак масъул буд ва ҷун бригадир дар фабрикаи истехсоли мӯйҳои сунӣ кори 200 занро назорат мекард. Агарчи кор вазнин буд ва ҷанҷолҳои занон гоҳо вайро оташин менамуданд, Линг вазифаи худро бе каму қост иҷро мекард ва дар ниҳояти кор ба дили якҷанд заноне ки дар бригадааш кор мекарданд, роҳ ёфт.

„Чаро ту дар ин ҷо ҳастӣ?“ — мепурсиданд аз вай баъзе занон. — „Ту ин тавр меҳрубон, чунин сарвари хуб ҳастӣ. Ту ба мансабҳои баланд ноил шуда метавонистӣ“.

Линг ҳар як имкониятро истифода мебард, то оиди сабаби зиндонӣ шуданаш нақл кунад, ва дар натиҷа бисёриҳо имондорони пинҳонӣ

шуданд. Агарчи онҳо Китоби Муқаддас надоштанд, Линг ба онҳо он порчаҳои Навиштаҳои Муқаддасро, ки аз ёд карда буд, таълим медод ва дуо карданро ба онҳо меомӯхт. Вай Китоби Муқаддаси бо диққат нусхабардоришудаи имондори пирро ва ваъдаи аз ёд кардани порчаҳои калони Навиштаҷоти Муқаддасро ба ёд овард. Акнун вай шод буд, ки ба ваъдааш вафо кардааст.

„Оё чунин касе ба монанди ман имон оварда метавонад?“

Роҳбарияти ҳабсхона ба кори аълои Линг ва ба он аҳамият медоданд, ки бригадаи вай натиҷаҳои меҳнати беҳтарин дорад, ва дар он ҷанҷолҳо ва воқеаҳои нохуш назар ба бригадаҳои дигар каманд. Боре сардори Линг, хонум Тао, вайро дар долони фабрика нигоҳ дошт.

„Линг, ман парвандаи туро дидам“, — гуфт вай. — „ман оиди фаъолияти масеҳии ту медонам, ва низ аз он бохабарам, ки ту роҳбари масеҳии бонуфуз будӣ. Акнун ту 11 моҳ боз дар ин ҷо ҳастӣ ва ман мебинам, ки ту чӣ хел қор мекуни ва бо дигар маҳбусон чӣ гуна рафтор менамояӣ, хусусан бо дағалон ва бадхашмоне ки боиси нохушиҳо мешаванд. Чунин метобад, ки ту ба онҳо меҳр дорӣ, аммо на ба монанди онҳо рафтор мекуни. Чаро?“

Асабҳои Линг ба ҳаяҷон омаданд, хангоме ба сардор гуфт: „Ман барои он монанди онҳо рафтор намекунам, ки масеҳӣ ҳастам ва тамоми умрамро ба Исои Масеҳ бахшидаам. Ман аз боиси ӯ зиндагӣ мекунам. ӯ сабабгори он аст, ки ман зиндагӣ мекунам. Аз боиси ӯ ман метавонам ҳамаи ин одамро дӯст дорам“. Линг нафас рост кард ва ақсуламали хонум Таоро интизор шуд Фақат барои зикр кардани дин метавонистанд мӯҳлати маҳбусиро зиёд кунанд ё ба „қуттӣ“ — камераи яққа шинонанд. Вай ҳеч намедонист, ки каси саволдода барояш дом ниҳодааст ё не. Аммо боиси ҳайрати Линг буд, ки сардор ба вай гуфт: „Оё чунин касе чун ман метавонад ба Исо бовар кунад?“

„Албатта!“ — ҷавоб дод ба вай Линг. — „Аммо магар шумо наметарсед, ки ҷои қоратонро аз даст медихед? Магар наметарсед, ки ҳукумат шуморо аз сафи артиш озод мекунад?“

„Магар шумо наметарсед, ки ман метавонам барои чунин чизи ҳечу пучро гуфтанатон ҷазо диҳам, мӯҳлати маҳбусиятонро зиёд кунам? — дарҳол ҷавоб дод хонум Тао.

„Ҳоло ман медонам, ки дар ин ҷо будани ман бемақсад нест — агар донам, ки шумо ба Исо бовар кардаед, ман метавонам доимӣ дар ин ҷо монам“.

„Ин чо ба шумо маъкул аст?“

„Не, тамоман маъкул нест“, — ҷавоб дод Линг. — „Аммо ман барои он дар ин чо ҳастам, ки Исо шуморо дӯст медорад. Ҳаёти ману шуморо Худо додааст“.

Хонум Тао ба вай боз якчанд савол дод. Линг ба ҳар яки онҳо ҷавоб дод ва ба сардораш оиди муҳаббат ва файзи Худо сухан ронданро давом дод.

Хонум Тао тавачҷӯх зоҳир намуд, аммо бовар кунондани ӯ осон набуд ва сӯҳбатҳои пинҳонии онҳо якчанд моҳ пайиҳам давом мекарданд. Ниҳоят, боре ӯ ба Линг гуфт: „Агар ман имондор шавам ҳам, лозим меояд, ки инро махфӣ нигоҳ дорам. Дар маҳалли зисти ман масеҳиён ҳастанд, аммо ман бо онҳо ҳеч гоҳ гуфтугӯ накардам. Ин корро қардан аз боиси мартабаам ба ман душвор аст. Шумо аввалин масеҳӣ ҳастед, ки ман ҳақиқатан шинохтам“.

Линг дар ҷавоб фақат табассум кард ва дар дил барои хонум Тао дуо мекард.

Вай боз ду соли дигар ба қадри имкон қор дар лагер ва хизмат ба Худовандро давом медод, аммо аз боиси меҳнати бардавоми вазнин ва ҳуроки нохуб саломатияш бад шуд. Баъзан вай фикр мекард, ки боз чӣ қадар тоб оварда метавониста бошад. Сипас дар яке аз рӯзҳои декабр хонум Тао Лингро ба кабинети худ даъват намуд. Ӯ дар паси миз нишаста буд. Ваҷоҳаташ қиддӣ буд, дар дасташ — варақи қоғаз.

„Чӣ шудааст?“ — пурсид Линг.

„Ба ман фармонро оиди мӯҳлати маҳбусии шумо доданд ва ман бояд онро имзо кунам“, — ҷавоб дод хонум Тао.

Линг ҳайрон шуда буд. Вай фикр мекард, ки дар вақтҳои охир чӣ воқеае рӯй додааст, ки боиси дароз кардани мӯҳлати маҳбусии вай шудааст.

Вай чизеро дар ёд надошт, агарчи касе метавонист ба роҳбарият дурӯғ гуфта, вайро зеро зарба гузорад. Хонум Тао ва Линг бо ҳам дӯст шуда буданд ва Линг ба вай оиди Масеҳ сухан ронданро давом медод. Шояд касе сӯҳбатҳои онҳоро шунида, хабар расондааст?

Фикрҳои роҳгум заданд. Фақат ҳамон вақте ки хонум Тао хондани ҳуҷҷатро сар кард, фикраш ба ҷояш омад: „... мӯҳлати маҳбусии шумо як сол...“

Дили Линг қариб аз қор мемонд. Баъд хонум Тао ба Линг нигарист ва аз ваҷоҳати ғамгинонаи вай ҳайрон шуд. „Линг! Ту маро шунидӣ?“ — пурсид хонум Тао. — „Онҳо туро пурра сафед карда, мӯҳлати маҳбусиятро як сол кам кардаанд!“

Линг ҳеҷ чиз гуфта наметавонист.

— „Бори аввал мебинам, ки ҳеҷ гуфтани надорӣ“.

Хонум Тао табассум мекард. — „Табрик мекунам, туро баъди се ҳафта озод мекунам“.

Чаҳони дигар

Баъди се ҳафта, хангоме ки Линг дар назди лагер то бучулаки пой дар болои барф истода, амаки Фоонро интизор буд, хунокии пагоҳӣ баданашро сӯрох мекард. „Сафед карданд“, — фикр мекард вай. Ин фақат маънои онро дошт, ки вайро хангоми ба дигар маҳбусон Инчилро мавъиза кардан дастгир накардаанд. Ва низ ин маънои онро дошт, ки (Линг чунин умед дошт) ақаллан ягон муддат ба вай кордор намешаванд.

Линг шод буд, ки ба кори воизӣ, рӯҳбаланд кардани аҳли калисо бармегардад, аммо вай ҳамчунин медонист, ки саломатияш монанди пештара нест. Дар ҳаёти ҳабсхона бисёр чизхое буданд, ки ба инсон саҳт таъсир мерасонданд. „Худовандо, ба ман ёрӣ дех, ки ба ҳаёти озодона одат кунам. Ва аз Ту хоҳиш мекунам, ки хоҳарони дар ҳабсхона мондари тарк накун“.

Мошини хурдакаки Фоон ва Шен омад ва Линг аз он шод буд, ки онҳо боз бо ҳам хастанд. Дар давоми ду соли гузашта ба хабаргирии вай хеле кам меомаданд, зеро агар ягон имондор барои хабаргирии Линг ба ҳабсхона ояд, бо нохушиҳои зиёд рӯ ба рӯ мешуд.

Акнун вай ба зудӣ мефаҳмад, ки баъзе роҳбарон оиладор шудаанд, баъзеи дигар соҳиби фарзанд шудаанд, якчанд гурӯҳҳои нав ташкил ёфтаанд. Ҳамин ки мошин ба шоссе баромад, Линг ҳис кард, ки дилаш беҳузур мешавад. „Ана боз як чизе ки кайҳо боз ҳис накарда будам“, — фикр кард Линг. — „Ман кайҳо боз ба мошин нашишастаам“.

Тамоми чор соате ки онҳо бо мошин мерафтанд, дили Линг беҳузур мешуд ва вай дар нишастгоҳи ақиб ба худ печида, мекушид, ки фақат дар бораи шодии озодӣ фикр кунад.

Чуноне ки вай пешаки фикр карда буд, ба ҳаёти муқаррарӣ одат кардани вай душвор буд. Лагер чаҳони тамоман дигар аст. Дар лагер хомӯш кардани чароғро ҳеҷ гоҳ иҷозат намедоданд. Фабрика доим кор мекард ва ҳатто камераҳо равшани хуб доштанд. Дар муддате ки Линг зиндонӣ буд, роҳбарияти калисо боқувват шуд, бинобар ин ба кори пештара баргаштани вай аз боиси зан буданаш низ душвор буд. Вай аз он таассуф мекурд, ки акнун дар байни роҳбарони калисо барояш ҷое нест, аммо вай медонист, ки то сихат шуданаш бояд

истироҳат кунад ва масъулияти калонро ба ӯҳда нагирад. Шояд ин хубтар бошад.

Ҳама ҳабс карда шуданд

Линг дар оилаи яке аз роҳбарони масеҳӣ мезист. Онҳо дар Хитойи марказӣ дар ошӯнаи дуҷуми хонаи калоне мезистанд. Роҳбарон дар ин хона аз 19-ум то 23-юми август пинҳонӣ чамъ меомаданд. Линг меҳост дар воҳӯрихо иштирок кунад, аммо он вақт вай дар Хитойи ғарбӣ вазифаи муҳимеро ба ҷо меовард. Вай фикр мекард, ки роҳбарон мекушанд бо ҳамин восита вайро аз таъкибот эмин доранд, аммо намедонист, ки оё ҳақиқатан ҳамин тавр аст. Зиёда аз 30 нафар роҳбарони асосӣ мебоист ба воҳӯрӣ меомаданд, ин барои барқарор намудани алоқаҳои пештара ва нақши сарварию вай имконияти хубе мебуд. Аммо баргузор гардидани ин воҳӯрӣ дар ҳукми тақдир набуд.

23-юми август, ҳангоме ки вай вазифаи худро дар Хитойи ғарбӣ ба анҷом расонд, хабари таъҷили расид: „Линг, Зуд баргард. Ҳамаи роҳбаронро ҳабс кардаанд — ҳамаашонро! Аз сарварон фақат ту мондай!“

Линг рӯзи дигар ба хона омада фаҳмид, ки имондорон ба воҳима афтадаанд. Баъзе занони роҳбарон чунин меҳисобиданд, ки ҳамаи ин бо айби Линг рух додааст. Вайро ҳамагӣ шаш моҳ пеш озод карда буданд ва дӯстон ба вай гуфтанд, ки ходимони полис вайро низ мечустанд.

Линг дарҳол роҳбариро ба дасти худ гирифт. Пеш аз ҳама вай ҳамаи имондорони маҳаллиро даъват карда, ҳар гурӯҳро вазифадор кард, ки ба як ё ду роҳбари ҳабсшуда ёрӣ диҳад. Онҳо ҳамчунин мебоист либос, хӯроковӣ ва пул чамъ карда, барои роҳбарони „худ“ ба идораи полис мебуданд.

Ҳабс ба тамоми калисоҳои Хитой таъсир расонд, зеро шубонии ҳабсшуда сарварони асосии ноҳияҳои гуногуни Хитой буданд. Хабарҳои ҳабс шудани онҳо ба шарофати почтаи электронӣ ва барномаҳои радиои „Садои Амрико“ зуд паҳн шуд. Линг аз ӯҳдаи ин сели хабарҳо баромаданӣ мешуд. Аз тамоми Хитой ва тамоми ҷаҳон занг зада, хабарҳои охириро фаҳмиданӣ мешуданд. Ба зудӣ оилаҳои шубонон омаданд ва Линг меҳмонро қабул карда, то ҳадди имкон ба саволхояшон ҷавоб медод.

Баъди панҷ ҳафта қариб ҳамаи роҳбаронро, ба ғайр аз шаш кас, озод карданд, аммо онҳо мебоист ҷаримапулиҳои калон медоданд (ҳар яке то 10 ҳазор юан), ва Линг барои чамъ овардани пул

вазифадор буд. Имондорон хеле камбагал буданд; барои ин миқдори роҳбарон пул чамъ кардан хеле душвор буд. Аммо Линг рад карданро қабул наменамуд. Бародарони ҳабсшудаи вай аз пул арзишноктар буданд, ва вай пул пурсидан ва чамъ карданро давом меод, то даме ки миқдори даркориро ғун кард.

Линг хеле хаста шуд, ба вай чунин метофт, ки дар зери бори ин ҳама ташвишҳо афтида мемонад, аммо то даме ки барои озод кардани шаш шубони дар ҳабсхона мондагӣ (сарварони бонуфузтарини ташкилоташон) ҳама кори аз дасташ меомадаро накунад, истироҳат карда наметавонист. Полис барои озод кардани онҳо пули калон талаб мекард. Вай метарсид, ки онҳоро қатл карда метавонанд.

Фақат як роҳ монда буд. Линг ба идораи полис занг зад.

„Ман мехостам бо сардор гап занам“.

„Шумо кистед?“ — пурсид навбатдор.

„Номи ман Линг аст. Афсар маро мешиносад; вай маро чувстучӯ мекунад“.

„Линг, дӯсти дерина! Ман хайронам, ки ту ба ман занг мезанӣ“, — вай овози ороми шиносро шунид. — „Ту аз кучо занг мезанӣ?“

„Ин муҳим нест. Ман бояд бо шумо оиди дӯстони ҳабсшудаам гуфтугӯ кунам“.

„Ба идора биё ва мо гуфтугӯ мекунем“.

„Ман бо шумо дар меҳмонхонаи Брейт Мун воমেҳӯрам. Ва шумо бояд танҳо биёед. Ман шуморо назорат мекунам, ва агар бо шумо касе ояд, ман бо шумо вонамеҳӯрам“.

Линг медонист, ки ӯ розӣ мешавад. Кунҷовияш дастболо мешавад. Чаро башоратдиҳандае ки якчанд моҳи охир аз ӯ пинҳон мешуд, ӯро ба вохӯрӣ даъват мекунад.

„Хуб, кай вохӯрдан мехоҳӣ?“

„Имрӯз дар соати ҳафт“, — гуфт вай.

Гуфтугӯро тамом карда, Линг бо яке аз бародарони боваринок вохӯрд. Вай ба ӯ вазъиятро фаҳмонд ва пурсид, ки оё ҳамроҳи вай намеравад, то ки дар назди меҳмонхона интизор шавад. „Агар ман берун набароям, пас шумо хоҳед донист, ки маро ҳабс кардаанд“.

Соати шашу панҷоҳ дақиқаи бегоҳ онҳо дар назди меҳмонхона истода, интизор буданд ва мушоҳида мекарданд. Онҳо чунон пинҳон шуда буданд, ки касе онҳоро намедид. Онҳо афсарро бо гурӯҳи аскарон диданд. Дили Линг аз ҳаяҷон сахттар зад, вай аллақай рафтани буд, аммо дид, ки фақат афсар ба меҳмонхона даромад ва дигарон дар назди бино интизор буданд. Линг аз даромадгоҳи эҳтиёти даромада, паси мизе ки афсар нишаста буд, нишаст.

„Линг, аз дидани ту шодам“, — гуфт вай бо оҳанге ки гӯё онҳо ҳақиқатан бо ҳам дӯст бошанд. — „Оё ту наметарсӣ, ки ман туро ҳаёс мекунам?“

„Агар ман метарсидам, ба ин ҷо намеомадам. Аммо ман омадам“.

Ҳар дуяшон хӯрок фармоиш доданд ва Линг ба пешхизмат гуфт, ки пулашро вай медиҳад. Сипас вай аз пайи қор шуд. „Шумо бо дӯстони мо чӣ тавр рафтор мекунед? Шумо баъзеҳоро дар ивази ҷаримапулӣ озод кардед. Агар шумо пул хоҳед, ман пул медиҳам. Шумо чӣ қадар меҳоҳед?“

„Шитоб нақун, Линг“, — гуфт афсар. — „Мо ханӯз хӯрок нахӯрдаем. Ба ғайр аз он, ман барои онҳо ҳеҷ қоре қарда наметавонам ва ту дар ин айбдор ҳастӣ. Ту дар он айбдор ҳастӣ, ки ин ба аҳли ҷомеа маълум шуд“.

Линг медонист, ки афсар мекушид вайро тарсонад, аммо вай пас намегашт. Вай тайёр буд тактикаи дигарро ба қор барад. Онҳо ду соат гуфтугӯ қарданд ва Линг дар давоми сӯхбат гоҳ гоҳ оиди ақидаҳои гап мезад. Вай мефаҳмонд, ки ҷаро вай ва шубонҳои зиндонишуда бо чунин саъю кӯшиш таълимоти Исои Масеҳро паҳн мекарданд. Афсар боэҳтиромона гӯш мекард ва аз ҷашмони Линг медид, ки вай барои дӯстонаш дар ҳавотир аст. Аммо ҳамаи далелҳои Линг бефоида буданд. Ӯ Лингро умедвор накард, ки онҳоро озод қарда метавонанд.

Линг мӯи сиёҳашро сила қард. Ниҳоят мӯяш аз нав дароз шудааст. Вай дуои модарашро оиди қурбонӣ ба ёд овард ва порчаеро аз Навиштаҷоти Муқаддас аз ёд иқтибос овард: „Ҳосил ҳақиқатан бисёр аст... қоргарон қам мебошанд... баррагон дар миёни қургон“.

Линг фикр қард, ки шояд вақти бозгаштан ба мактаби азобу укубат фаро расидааст.

Боз ба мактаб

Афсар қариб хӯрокхӯриро бас қарда буд ва Линг медонист, ки вақт қам мондааст. Вай медонист, ки дар назди қари меҳмонхона вайро аскарон интизоранд. Вай пешниҳоди охири қард. „Шумо қаро меҷустед ва ин қам ман ин ҷо ҳастам. Қаро ҳаёс қунед ва дӯстонамро озод намоед“.

Афсар табассум қард: „Линг“, — гуфт вай самимона, — „бешубҳа, ту қани маҳсус ҳастӣ“.

Баъд, дигар қизе нагуфта, ӯ барҳест ва аз ресторани баромад.

Линг боз муддате беҳаракат нишаст ва ҳис қард, ки нақшааш

барбод рафт. Вай бо ноумедӣ ва дили пуралам ба хона баргашт. Вай медонист, ки дӯстони ҳабсшудааш дар ҳолати вазнин мебошанд.

Вакт мегузашт ва Линг хабардор шуд, ки боз ду нафар масеҳӣ ҳабс шудаанд ва он роҳбаронеро, ки дар ҳабсхонаҳои маҳаллӣ гирифтори азобу шиканҷаҳои сахт буданд, ба муддати ду сол аз озодӣ маҳрум карда, ба лагери меҳнатии ислоҳшавӣ фиристодаанд.

Линг корро давом медод, вайро ҳисси амики танҳоӣ фаро гирифт. Вай баъди маҳбусии охирин ханӯз ҳам бемор буд, бисёр роҳбарон медиданд, ки саломатии вай бадтар мешавад ва маслиҳат медоданд, ки аз вазифаҳои даст кашад. Аммо вай рад кард, вай дар ёд дошт, ки модар вайро дилбардорӣ мекард, рӯҳбаланд менамуд ва донаҳои сояро дар санҷиҳои осиеб майда карда, меҳнати вазнинро ба ҷо меовард, то ки Линг Инчилро башорат дода тавонад. Вай модарашро пазмон мешуд. Аммо ба хабаргирии ӯ рафтан хеле хатарнок буд.

Линг дар гурӯҳ ягона зан буд, ва вай бисёр вақт дар ҳучрааш мегирист ва аз Худо илтиҷо мекард, ки барои анҷом додани кор қувват диҳад.

16-уми апрели соли 2002 телефони Линг занг зад. Сӣ нафар масеҳиёни гурӯҳи вайро мутаассибони дини маҳаллии хитой дуздида буданд. Линг ба идораи полис ба „дӯст“-и худ занг зад. Линг боз аз пайи кор шуд.

Охирсухан

Ҳаёти душвори Линг давом мекард, аммо мукофоти амалаш маълум аст. Худо барои Линг ба воситаи вохӯриҳои „муқарраршуда“ бо афсар дарero кушод, то оиди беадолатихое ки аҳли калисоҳои хонагӣ дар Хитой аз онҳо азоб мекашанд, нақл кунад. Аммо алоқаҳои вай бо ҳукуматдорон боиси баҳсу мунозираҳои зиёд шуданд, бисёр масеҳиён зидди амалҳои вай буданд. Линг дар ҷавоби танқид мегӯяд: „Мо масеҳиёнем, аммо дар айни замон хитой ҳастем ва ин кишвари мост“. Линг ҳеҷ гоҳ дар ақидаҳои худ ба муросоқорӣ роҳ наметод ва кори башоратдиҳии худро давом медод.

Вай ҳама гуна имкониятро истифода бурда, бародарон ва хоҳаронашро ҳимоя мекунад, агарчи вайро низ метавонанд ҳабс кунанд. Вай ханӯз ҳам дар рӯйхати онҳоест, ки тахти назорати полис мебошанд, аммо вай ҳамчунин дар рӯйхати Худованд ҳаст ва ӯ ба таври мӯъҷизаосо вайро аз маҳбусӣ нигоҳ медорад.

Аммо агар лозим ояд, Линг ба ин тайёр аст. „Ман тайёрам ба мактаб баргардам“, — мегӯяд вай. — „Ман медонам, ки агар Худо мӯй-

ҳои сарамро ҳисоб мекарда бошад, ман тахти ҳокимияти У ҳастам ва ба иродаи У итоат мекунам“.

Ҳангоме вай ӯҳдадор шуд, ки то дами мустаҳкам шудани калисо ба шавҳар намебарояд, ҳаёт вайро боз ба як санчише рӯ ба рӯ кард. Он вақт аҳли гурӯҳ гумон мекарданд, ки ин даҳ сол давом мекунад ва Линг чунин меҳисобид, ки баъд барои оиладор шудан вақти зиёде хоҳад дошт. (Он вақт вай ҳамагӣ 16-сола буд). Аммо акнун вай сисола буд, ва дар Хитой баъди сисолагӣ ба шавҳар баромадани зани танҳо хеле душвор аст.

Бисёр вақт ба вай мегуфтанд (ҳатто шубонони калисохое ки дар ташкилҳоиашон ёрӣ мерасонд), ки ҷои зан дар хона аст, кори вай хӯрокпазӣ, рӯбучини хона ва тарбияи фарзандон аст. Линг инкор намекунад, ки ин муҳим аст, аммо вай медонад, ки гоҳо Худо нақшаҳои тамоман дигар дорад. Вай ба мунаққидонаш ёдрас мекунад, ки ҳангоме калисоҳои хонагӣ дар ибтидои тараққӣ буданд, маҳз занон кори душворро ба ҷо меоварданд — масеҳиятро мавъиза мекарданд. Вай ҳамчунин хотиррасон мекунад, ки аз се ду ҳиссаи воизони Инчил занон буданд, ва онҳоро ба ноҳияҳои дурдасттарини Хитой мефиристоданд; ҳамаи роҳбарон инро медонанд.

Ҳоло Линг ба бозиҳои байналмилалии олимпӣ, ки соли 2003 дар Пекин баргузор мегарданд, умед мебандад. Вай боварӣ дорад, ки ин барои рушд ва гул-гулшукуфии калисоҳои хонагӣ имконияти хубе мешавад.

Боз аз пайи кор...

ГЛЭДИС

Наҷот дар бахшидан

Ҳиндустон
Ноябри соли
1981

Рӯзи гарми намнок буд, хангоме Глэдис Везерҳеди сисола ба ноҳияи Маюрбханч, 170 км ҷанубтар аз Калкутта дар штати Орисса, дар наздикии халичи Бангола омад. „Бовар карда наметавонам, ки ҳақиқатан дар ин ҷо хастам“, — ба ҳар як овози атроф диққат дода, фикр мекард вай. Бӯи саҳти қаламфури чили, ки аз хонаҳо ва дӯконҳои кушода меомад, бо бӯи хокрӯбаҳои пӯсида, ҷӯйборҳои ифлос ва говҳои муқаддас, ки дар кӯчаҳо озодона мегаштанд, омехта мешуд. Аз боиси гармӣ бӯйҳо саҳттар мешуданд, аммо Глэдис шод буд, баъди шимоли хунук ба кишвари иқлимаш гарм омад.

Сафар аз сарҳади Покистон ба даруни ҳудуди Ҳиндустон барои Глэдис санҷиши имон буд: мошине ки ронандааш меронд, дар роҳ аз мошинҳои боркаш, рикшаҳо, таксиҳо, говҳо, дучархаҳо ва катори тамомнашавандаи одамон пеш мегузашт, ва ҳамаи ин дар кӯчаҳо ба бетартибии тасаввурнашаванда табдил меёфт. Глэдис, ки дар шаҳраки ороме дар Австралия калон шуда буд, аз ин бетартибие ки дар Ҳиндустон қисми ҳаёти ҳаррӯза ҳисоб меёфт, ҳайрон шуд.

Аз тирезаи меҳмонхона вай ин гирдобро бо тарс мушоҳида мекард, ва ҳар боре ки модаре аз дасти кӯдакаш гирифта, аз роҳ мегузашт, ва ё хангоме ки занон дар нишастгоҳи ақиби мотосиклҳо нишаста, ба ҷои ба ронанда часпидан харидхояшонро дар оғӯш медоштанд, нафас нагирифта дуо мекард. Дар кӯчаҳои аз воситаҳои нақлиёт пур онҳо бисёр вақт дар масофаи якчанд сантиметр аз автобусҳо ва мошинҳои боркаш гузашта мерафтанд.

Аҳолии Ҳиндустон қариб миллиард нафарро ташкил мекард ва Глэдис аз он тааҷҷуб менамуд, ки дар ҳама ҷо ин қадар одамони бисёрро мебинад. Вай аз он ҳайрон буд, ки ҷӣ гуна одамони гуногун дар кӯча ӯро ихота кардаанд: кӯдакони пойлуҷи ифлос, модароне ки сарии ранга пӯшидаанд ва дар пешони нуктаи анъанавии хундуия

доранд, мӯйсафедоне ки пӯсташон чун пергаменти хушкшуда буд, офаридаҳои гуногуни Худо.

Ба Глэдис ҳамааш маъқул буд. Баъди 12 соли ноумедӣ вай, ниҳоят, орзуи худро амалӣ карда, кореро мекунад, ки Худо ӯро ба иҷрои он даъват намудааст: ба мискинони кишвари дигар хизмат мекунад. Ӯ бисёр вақт фикр мекард, ки оё орзуяшро амалӣ гардонда метавонад, оё чунин рӯз фаро мерасад...

Майл ба хизматгузорӣ

Ҳангоме ки Глэдис дар ватанаш Австралия дар конфронс ба даъвати Худо оиди кори миссионерӣ ҷавоб дод, ҳамагӣ 18-сола буд. Глэдис дар фермае дар штати Квинслэнд калон шуда буд. Ӯ бисёр мавъизахоро дар калисо шунида буд ва ҳатто бо чанде аз миссионероне ки волидонаш ба хона даъват мекарданд, вохӯрда буд. Ҳар рӯзи шанбе модари Глэдис ҳамаи кӯдаконро даъват намуда, қиссаҳои миссионеронро нақл мекард. Африка, Ҳиндустон, Хитой... Глэдис аз ҳикояҳои ҷолиб оиди ҳаёт дар кишварҳои дур ва аз садоқати миссионерон ба вачд меомад.

Глэдис оиди кори миссионерон бисёр чизхоро медонист ва мебоист хайрон намешуд, ки конфронс ба ӯ чунин таъсир мекунад, аммо ҳамин тавр шуд. Ӯ шубҳае надошт, ки Худо ӯро ба хизмат дар кишвари дигар даъват мекунад. Ӯ акнун мефаҳмид, ки чаро миссионерон кори худро бо чунин дилбастагӣ иҷро мекунанд.

Глэдис дар ҳамаи солҳои баъдинаи ҳаёташ қарори худро аз он нуқтаи назар баҳо медод, ки ягон вақт миссионер мешавад. Ӯ омӯзишро ба анҷом расонда, ихтисоси ҳамшираи шафқатро гирифт, ки барои кори ояндааш бениҳоят даркор буд. Вай бо тамоми қувват аз он домодшавандагоне ки дар хориҷи кишвар кор кардан намехостанд, канорагирӣ мекард. Ин кори душвор буд, аммо Глэдис медонист, ки агар ӯ ба касе дил диҳад ва ин маъноӣ аз мақсад даст кашиданро дошта бошад, Худо бо ин розӣ намешавад. Ӯ вазифаи худро хуб иҷро мекард ва сарвари клиникаи хурдере ба ӯҳда гирифт. Ӯ ҳамчунин дар мактаби якшанбегӣ дарс медод ва то қадри имкон ба калисо ёри мерасонд.

Ҳар боре ки ба ҷамоаи динии онҳо воизи масеҳӣ меомад, Глэдис куваӣ намегирифт. Ӯ бо диққати том ҳар як суханро гӯш мекард ва тасаввур менамуд, ки ягон вақт ҳамин гуна корро иҷро хоҳад кард. Ӯ фикр мекард, ки оё ягон вақт дар назди ҷамъомади калон баромад мекарда бошад — ин қисми кори миссионерӣ ба ӯ он қадар

маъкул набуд, он ӯро метарсонд. Ва на барои он ки Глэдис тарсончак бошад, балки ӯ бовар намекард, ки Худо ба ӯ ин бахшоишро додааст. „Ман аз он қаноатманд мешавам, ки бо касби ҳамшираи шафқат мухаббати Худоро дар амал исбот мекунам“, — гуфт ӯ ба худ.

Соли 1980 Глэдис 29-сола шуд ва ӯ оиди он фикр мекард, ки оё ягон вақт орзуи ӯ амалӣ мешуда бошад. Ӯ дар дил боварӣ дошт, ки ҳамааш дар дасти Худост ва ҳама чиз вақте ба вуқӯъ меояд, ки хости Худо бошад. Аммо ӯ бисёр масъалаҳои ҳалталаб дошт ва оиди он фикр мекард, ки бояд ба шавҳар барояд. Ӯ аллакай ҷавон набуд, ва бисёри онҳое ки дар кишварҳои дигар кор мекарданд, мегуфтанд, ки Худо онҳоро хангоми қариб бистсола ва ё ҷавонтар буданашон ба хизмат даъват намудааст. Бисёр ҳамкорони Глэдис ба шавҳар мебаромаданд, фарзанддор мешуданд. Хангоме Глэдис медид, ки онҳо аз афзудани аъзоёни оилаашон шод мешаванд, оиди ёрӣ ба мискинони кишварҳои дигар фикр кардан барояш душвортар мешуд.

Дар охири сол 1980 ӯ Майк Хейро вохӯрд, ки дар ташкилоти „Оперейшн Мобилизейшн“ кор мекард. Вай аллакай ду сол дар Ҳиндустон кор карда буд ва Глэдис аз илҳомии вай ба тааҷҷуб афтод. Ӯ вайро оиди кор дар Ҳиндустон саволборон кард. Он ҷо одамон чӣ хеланд? Оё шумо ошкоро мавъиза карда метавонед? Онҳо инро чӣ тавр қабул мекунад? Ташкилоти шумо чӣ тавр кор мекунад? Кӣ шуморо дастгирӣ мекунад?“

Майк табассум мекард ва ба ҳамаи саволҳои пурсаброна ҷавоб меод.

Глэдис фикр мекард: „Шояд ин барои ман бошад? Шояд, ниҳоят, интизориҳоям ба анҷом расидаанд?!“ Дар давоми якҷанд ҳафта Глэдис тамоми адабиётро оиди ин ташкилот хонда баромад. Ӯ донист, ки ду сол кор кардан даркор аст, ва ҳар кас бояд роҳнамоии Худоро бичӯяд, ки дар қадом кишвар хизмат кунад. Ӯ фаҳмид, ки ин ҷӣ гуна ташкилот аст ва роҳбарону тамоми кормандон то қадом андоза ба кор содиқанд ва боварӣ ҳосил кард, ки ин ҳамон чизест, ки ба вай даркор аст. Дили ӯ ором гирифт ва ӯ ба гуфтушунидҳо сар кард.

Моҳи майи соли 1981 Глэдис тайёр буд, ки бори аввал дар умраш аз Австралия берун равад. Ӯ ханӯз наредонист, ки ду соли баъдина дар кучо кор мекунад, аммо тобистон барои омӯзиш ба Аврупо рафт. Ӯ бо оилаву дӯстон хайрухуш карда, пур аз умедҳо буд. Воҳӯрияшро бо миссионер Майк Хей ба ёд оварда, ҳамеша фикр мекард, ки дар Ҳиндустон кор кардан меҳодад, аммо тайёр буд ба ҳамон ҷое равад, ки Худованд ӯро мефиристад. Дар арафаи сафараш тамоми оила

назди ӯ чамъ омада, яке аз сурудҳои дӯстдоштаро хонданд: „Зеро ки ӯ зинда аст“.

„Ман ояндаи худро вохӯрда метавонам, зеро медонам, ки он дар дасти Худованд аст“, — гуфт ба онҳо Глэдис хангоме ки сурудхониरो бас карданд.

Тобистон Глэдис дар Аврупо таҳсили илм мекард ва ҳама чизро бо ҳамон рӯҳи садоқате ки ӯро ба он ҷо овард, аз худ мекард. Вай дар фарши хунук мехобид, ҳафтае як бор оббозӣ мекард, дар хобгоҳҳо туалетхоро тоза мекард, ба осиеғихои сокини Инглистон нигоҳубин мекард ва роҳнамоии Худоро мечуст, ки баъди омӯзиш ба кучо равад — ва ҳамаи ин қисми омодагӣ ба кор дар кишвари дигар буд. Глэдис аз ӯҳдаи ҳамаи душворихо мебаромад, зеро мақсади худро аниқ медонист ва дар бораи Ҳиндустон орзу мекард. Ӯ оиди Ҳиндустон ва сокинони он кам медонист, аммо ҳисси кунҷковӣ ва хоҳиши ба он ҷо сафар кардан хомӯш намешуданд.

Дар охири омӯзиши тобистона Глэдис боре ҳамроҳи ҷуфти оилавӣ аз Инглистон хӯрок мехӯрд. Онҳо ҳамоҳангсозони барномаҳои миссионерӣ буданд. Онҳо пурсиданд, ки ӯ барои кор ба кучо меравад.

Глэдис гуфт, ки ариза додааст, то ба яке аз миссияҳои ташкилот дар Ҳиндустон равад. „Аммо дар асл холо ман на он қадар боварӣ дорам, ки ба кучо равам“ — гуфт ӯ. — „Ман мехоҳам ба он ҷое равам, ки ба Худо беш аз ҳама даркор хастам“.

„Глэдис, ту калонсол ҳастӣ“, — гуфт зан бо мулоимат. Глэдис „калонсол“ буданашро шунида, шавқманд шуд. Ӯ кори худро аз дигарон дертар сар кард, аммо ӯ ҳамагӣ сисола аст. Нигоҳи тааҷҷубноки ӯро дида, зан табассум намуд ва фаҳмонд: „Не, не. Ту пир нестӣ, ту аз дигарон калонсолтар ва ботаҷрибатар ҳастӣ. Ту Китоби Муқаддасро бештар омӯхтай, сарвар буданро омӯхтай, таҷрибаи ҳаётии бештар дорӣ. Ин гуна одамон дар Ҳиндустон даркоранд“.

Глэдис табассум намуд ва барои суханони хирадмандонаи зан, барои рӯҳбаланд кардани ӯ Худоро шукргузори намуд. Амалан вай ҳамон маслиҳатеро дод, ки Майк Хей дода буд. Акнун вай тасдиқи он чиро ки барояш дуо мекард, шунида осуда шуд. Суханони суруди дӯстдоштааш боз ба ёдаш омаданд: „Ман медонам, ояндаи ман дар дасти Ӯст ва зистан меарзад, ақаллан барои он ки Ӯ зинда аст“.

Хона барои махавиён

Вай ба маҳалли таъиншуда ба Куттак дар Ҳиндустон мерафт. Ронандае ки ӯро мебурд, хоҳиш кард, ки дар сари роҳ ба ҷое даромада

барояд. Дикқати ӯ ба тӯдаҳои беохири одамон, мардон, занон, кӯдакон нигаронида шуда буд, ки дар роҳ мерафтанд. Ӯ фақат қисми охири суханони вайро шунид: „...ба Хона барои махавиён, ба Маюр-бҳанҷ меравем. Глэдис, ту зид нестӣ? Мо дар он ҷо бисёр намеистем“.

Дар Хона барои махавиён ронанда бо марди қадбаланди австралиягӣ Грэм Стейнз вохӯрд. Глэдис шунида буд, ки дар он ноҳия дигар австралиягӣҳо низ қор мекунад, аммо номҳояшонро намедонист. Грэм Глэдисро ба хонаи миссия гусел қард ва ӯ дар он ҷо то қорхояшонро анҷом додани мардон интизор шуд.

Миссияро аз назар гузаронда ва брошюраи хурдиро оиди Кейт Алленби, аввалин зане ки дар ин ҷо қор қардааст, варақ зада, Глэдис ба таърихи ин миссия мароқ зоҳир намуд. Бунғалоҳои (манзилгоҳ) ҳафтадосола муҳити оромро ба миён меоварданд. Ҳар як қисми биноҳои яқшӯна он қадар кӯҳна наметофт — аз фарши салқини бетонӣ ва деворҳои ғафсиашон 45 см то верандаи васеъ, ки ҳучраҳоро аз гармои шадид ғимоя менамуд.

То даме ки Глэдис интизор буд, ӯ оиди он фикр қард, ки ҷаро зани Грэм набаромад, то ки ба вай ҷой пешниҳод кунад — ӯ аллақай медонист, ки ин анъанаи ҳиндӣ аст. Аммо зан пайдо нашуд ва ба зудӣ Глэдис ва ронанда роҳақӣ шуда, сӯи Куттак, ба ҷануб раҳсипор шуданд.

Якҷанд моҳи аввал ҳаёт тоқатфарсо буд, аммо ҳайратовар низ буд. Глэдис мекушид анъанаҳо ва расму русуми маҳаллиро омӯзад. Шаш моҳи аввалро дар Куттак ӯ бо гурӯҳи ёрдамчиёни маҳаллӣ гузаронд. Шаш зан дар ду ҳучрачаи хурд мезистанд. Дар ҳама ҷойи гирду пеши ҳучра қуттиҳои китоб буданд. Хӯрокворӣ доимо мағор мебаст, обро дар сатилҳо меоварданд, ва туалет плитаи бетони сӯроҳдор буд, ки бар чуқурии дар замин қардагӣ меистод. Глэдис Худоро шукргузори мекард, ки дар ферма қалон шудааст ва ҷӣ будани қори вазнинро медонад, аммо баъзан рӯҳафтада мешуд ва мекушид муносибати мусбатро нисбати ҳама қиз нигоҳ дорад: „Ҳар он қи Худо барои ман мекунад, хуб аст“.

Ҳар рӯз онҳо дукаса рафта, ҳона ба ҳона мегаштанд ва мекушиданд китобҳои масеҳӣ фурӯшанд ва бо одамон оиди Худованд гуфтугӯ кунанд. Бо одамони шахрӣ гуфтугӯ қардан ба Глэдис маъқул буд, аммо дилаш сӯи деҳаҳои дурдасти Сантал майл дошт, ки дар қӯҳҳо дар шимол ва ғарби Барипада ҷойгиранд. Ҳангоми бори аввал дар гирду атрофи Барипада буданашон онҳо аз наздикии он деҳаҳо мегузаштанд Қулбаҳои лойини шифташон ҳаспӯш дар байни дарахтон

ба роҳ наздик воқеъ буданд. Дар наздикии хонаҳо ҳавзи дастӣ қандашуда буд.

Ба вай оиди анъанаҳои Сантал ва оиди парастии рӯхҳо нақл мекарданд, оиди он ки онҳо ҳатто баъзан одамонро қурбонӣ меоварданд, то ки рӯхҳо ба онҳо марҳамат намоянд. Шароити зиндагӣ дар дараҷаи паст буд, бисёр кӯдакон аз беморихое мемураданд, ки табобат қардан ё аз онҳо қанораҷӯӣ қардан мумкин буд. Аммо оилаҳо пулро барои харидани бухур ва ҳайвоноти қурбонӣ сарф мекарданд ва беҳуда мекӯшиданд ба ҳусни тавачҷӯи рӯхҳо ноил шаванд ва кӯдаконашонро наҷот диҳанд. Глэдис хоҳари шафқат буд ва медонист, ки ба ин одамон ёд дода, ёрӣ додан мумкин аст; ҳамчун масеҳӣ ӯ медонист, ки Исо онҳоро аз тобеияти рӯхҳо озод қарда, ба онҳо шифои бештаре дода метавонад. Хангоме ки ӯ оиди ҳолати бади онҳо фикр мекард, ҳиссиёти саҳте ӯро фаро мегирифт, ва ӯ мехост назди ин соқинони дехот рафта мӯждаи некеро, ки дар дилаш мезист, ба онҳо расонад.

Моҳи январӣ соли 1982 Глэдис чунин имконият ба даст овард. Вазифаи наҷоти ӯ чунин буд: ӯ мебоист ба якҷанд деҳаҳои меҳрафт, ки он ҷо миссионерон дар „лагерҳо дар қангалестон“, ки масеҳиён ташкил қарда буданд, иштирок доштанд. Ба яке аз ин деҳаҳо 11 км аз минтақаи ноҳамвори кӯхсор гузашта рафта дарқор буд, аммо Глэдис шод буд, ки ба он ҷо рафт. Ӯ бо майли том дар ҳама қор иштирок менамуд: аз қор мегирифт, дар дарё оббозӣ мекард, дар матраҳ дар замин меҳобид. Қамроҳӣ бо зани сафедҷеҳраи австралиягӣ ба занони маҳаллӣ маъқул буд ва онҳо ба Глэдис оиди ҳаёти худ нақл қардан меҳостанд.

Мӯҳаббат ба пасттарини пастҳо

Деҳа на он қадар дуртар аз Хона барои маҳавиён дар Маюрбханҷ воқеъ буд ва Глэдис якҷанд бор бо Грэм вохӯрд; ӯ фаҳмида буд, ки Грэм ҳеҷ гоҳ зан надошт. Қангоми вохӯриҳо онҳо асосан қорҳои миссияро мӯҳокима мекарданд, аммо Глэдис ҳис мекард, ки ҳарчи бештар ба Грэм майл пайдо мекунад, агарчи ӯ мекӯшид ба ҳиссиёташ аҳамият наҷода, диққати худро ба қор равона кунад.

Сипас ба ӯ вазифаи наҷоти доданд. Глэдис аз он миннатдор буд, ки имқон дорад Қиндустонро тамошо кунад, зеро ӯ қамроҳи қандаи „ОМ“ ба қар қой меҳрафт. Аммо Хона барои маҳавиён ва ҳаёт дар байни соқинони Сантал дар лавҳи хотири Глэдис таассуроти амиқ гузоштанд. Ӯ меидид, ки Грэм ва диқарон дар ҳаққи беморон қамхорӣ

мекарданд — ин шахсонро аз деҳаҳои ронда буданд. Дини хиндуия одамро бовар мекунонд, ки сабаби бемории онро — гуноҳҳо дар ҳаёти пештара мебошанд. Ба махавиён мегуфтанд, ки онҳо ҳатто сазовори як коса об нестанд. Бинобар ин онҳоро аз хона ва оила меронданд ва махавиён дар кӯчаҳо гадоӣ мекарданд. Ин беморон хеле бадбахт буданд ва ҳеҷ кас онҳоро бештар аз Грэм дӯст наметошад.

Он бечорагоне ки ба Хона барои махавиён меомаданд, доруҳои мегирифтанд, ки беморию бозмедоштанд, ва кормандони ин Хона онҳоро бо меҳр ва ғамхорӣ фаро мегирифтанд. Онҳо ба беморон мегуфтанд, ки ин касалӣ табобатшаванда аст ва он лаънати Худо нест. Глэдис медид, ки беморон аз шунидани суханони муҳаббат ва ҳис кардани ламси навозишкоруна дигаргун мешуданд. Доруҳои барои табобати захмҳои онҳо ёрӣ медоданд, ҳамдардии ходимон бошад дилҳои онҳоро шифо меод.

Глэдис аз он коре ки дар Хона барои махавиён мекард, шод буд, аммо гоҳо дар бораи сабабҳои водоркунандаи он фикр мекард. Уро Грэм чалб мекунад ё миссия? У нисбати Грэм ҳиссиёти гарм дошт, аммо медонист, ки мақсади ба ин ҷо омадани ин нест. Ба ғайр аз ин, ӯ наметодист, ки оё Грэм низ нисбати ӯ чунин ҳиссиёт дорад ё не. „Агар ҳамин тавр бошад, он гоҳ чӣ?“ — фикр мекард ӯ. Пеш аз он ки байни онҳо ягон хел муносибат барқарор шавад, ба Грэм лозим меояд, ки дар ин бора ба роҳбарони ташкилот бигӯяд. Қоида ҳамин тавр буд.

Баҳорон ба Глэдис лозим наомад, ки оиди чигунагии мақсадҳои Грэм фикр кунад. Глэдис фаҳмид, ки Грэм аз роҳбарияти ӯ иҷозат хостааст, то бо ӯ мукотиба кунад, ва ӯ хеле хурсанд шуд. Дар давоми баҳор ва тобистон онҳо мукотиба намуда, якдигарро бештар шинохтанд. Маълум шуд, ки онҳо умумиятҳои зиёде доранд. Онҳо дар масофаи 40 км аз якдигар калон шудаанд ва тарбияи якхела доранд. Ҳар ду фаъолияти миссионериро дар синни навҷавонӣ сар кардаанд. Ҳар қадар бештар мукотиба кунанд, онҳо зиёдтар мефаҳмиданд, ки Худо яқинан меҳодад, то онҳо якҷоя бошанд. Онҳо 6-уми августи соли 1983 дар Австралия дар хузури ҳешовандон ва дӯстон оиладор шуданд.

Дар Хона барои махавиён ҳама барои Грэм ва Глэдис хурсандӣ мекарданд. Мардуми маҳалли Грэмро бо муҳаббат „дада“ меномиданд. Вай дар Маюрбханҷ қариб бист сол хаста нашуда ва содиқона хизмат кард, акнун Худо ба вай зани бениҳоят хубро дод, ки ба монанди Грэм хиндухоро дӯст медорад. Барои сокинони деҳа ва беморони

Хона оиладоршавии Грэм ва Глэдис шаҳодати хайратовари муҳаббати Худо буд ва онҳо бесаброна интизори аз Австралия бозгаштани хонум ва чаноб Стейнз буданд.

Аммо ин он қадар осон набуд. Грэм ва Глэдис оладор шуда, бо мушкилии аввалин дучор шуданд — ҳукумати Ҳиндустон ба Глэдис визаи нав доданро рад кард. Сабаби инро фаҳмидан имконнопазир буд, аммо ба ӯ иҷозати бозгаштан надоданд. Ниҳоят, онҳо қарор доданд, ки Грэм бе ӯ бармегардад ва кӯшиш мекунад барои ӯ аз Ҳиндустон виза гирад.

Якчанд моҳ ва дуоҳо дарқор шуд, то ҳукумат розӣ шавад, ки ба Глэдис виза диҳад, аммо ба ӯ визаро фақат чун ба зани Грэм доданд, на ин ки ба корманди ташкилоти ёрии хориҷӣ. Ӯ мебоист ваъда меод, ки хиндухоро ба қабул кардани масеҳият водор намекунад. Ӯ розӣ шуд. Дар ниҳояти қор, Глэдис ва Грэм медонистанд, ки ҳеч касро маҷбур карда наметавонанд, то ба Масеҳ бовар кунад. Мақсади асосии онҳо бо махавиён қор карда, нишон додани муҳаббати Худо буд, ва агар ин одамон интихобе намуда ба ин муҳаббат ҷавоб медоданд, ин интихоби онҳо буд.

Бо амри дил

Глэдис охири соли 1984 ба Барипада баргашт. Ӯ аз он шод буд, ки онҳо боз бо ҳам мебошанд ва зуд ба нақши зан ва менечер ворид шуд. Ӯ афсӯс меҳӯрд, ки наметавонад чун пештара ба дехаҳо равад, аммо ӯ ба нақши нави худ бо осонӣ унс гирифт, чуноне ки ба бисёр дигаргуниҳои ҳаёташ низ одат кард.

Суханон аз Навиштаи Муқаддас, ки дар девори бунгалои кӯхнаи зебои миссия овезон буданд, шиори ӯ гардиданд: „Ба Худованд таваккал намо ва Ӯ ба ҷо хоҳад овард“.¹ Дар хонаи нави худ қор қардан ва ба беморони хонаи махавиён ёрӣ додан барояш маъқул буд. Ба ӯ махсусан сафарҳо маъқул буданд, хангоме ки ӯ ва Грэм ба калисоҳои Сантал мерафтанд ва ӯ метавонист парастии яқшанбегиро гӯш карда, занонро рӯҳбаланд намояд.

Соли 1985 фарзанди аввалини Глэдис ва Грэм таваллуд шуд — Эстер Чой, баъд дар солҳои 1988 ва 1992 Филипп ва Тимоти таваллуд шуданд. Глэдис фарзандонашро бо меҳри модарӣ ихота намуд. Хангоме ки кӯдаконаш қалонтар шуда, бо дигар кӯдакони маҳал бозӣ мекарданд, Глэдис фаҳмид, ки имконияти наво пайдо шудааст.

Ҷамаашро ба ихтиёри Худо месупорам

Дар давоми солҳои 1990-ум Глэдис ва Грэм корро давом медоданд, ба махавиён ва ба сокинони Сантал ёри мерасонданд. Ба деҳаҳо ҳамроҳи худ бурдани кӯдакон ба Глэдис маъқул буд, то ки онҳо бо кӯдакони маҳаллӣ бозӣ карда тавонанд. Кӯдакони ба конфронсҳои панҷрӯза ба лагерҳои гуногун дар ҷангалҳои рафтано дӯст медоданд. Грэм ба он ҷойҳо барои он мерафт, ки ба мавъиза кардани шубонони маҳаллӣ ёри диҳад.

Глэдис ва Грэм медонистанд, ки бисёр сокинони деҳаҳои Санталро барои ақидаҳои масеҳияшон доимо таъқиб мекарданд. Онҳо ҳамеша мекушиданд ба эҳтиёҷоти сокинони маҳаллӣ бо диққат муносибат намоянд ва дуо мекарданд, то Худо ба онҳо дар муносибат бо маҳаллиён ҳикмат диҳад. Грэм ҳеҷ гоҳ ба деҳаҳо барои он намерафт, ки касеро ба дигар кардани динаш водор кунад. Вай шубонон ва калисоҳои маҳаллиро, ки Худо таъсис додааст, дастгирӣ мекард. Бо вучуди ин масеҳиёни Санталро бисёр вақт айбдор мекарданд, ки масеҳиятро маҷбуран қабул кардаанд ё барои он ки аз хориҷиён пул гирифтаанд.

Ба як бачаи 12-сола барои масеҳӣ буданаш ҳучум карданд. Вай барои ҷустуҷӯи ҷорҳои худ ба дарахт баромад, бачагони дигар бошанд барои масеҳӣ шуданаш хашмгин шуда, дарахтро ихота карданд ва вайро фуromaдан намонданд. Онҳо вайро барои имонаш масҳара карда, ба баданаш ҷӯб мехалонданд, то даме ки вай мурд. Модари танҳо мондааш ба дахшат омад.

Як гуруҳ пайравони ҳиндуия ҷавонеро барои имонаш сангсор карда, баъд ғарқ намуданд. Мардуми маҳаллӣ ба ғайр аз ҳучумҳои ҷисмонӣ ҳар рӯз масеҳиёни маҳаллиро ором намегузоштанд. Моликияти онҳоро медуздиданд ё вайрон мекарданд, ба қор қардан ё аз ҷоҳ об гирифтани халал мерасонданд. Сол аз пайи сол онҳо оиди таъқибот мешунданд, аммо ба Глэдис ва Грэм таҳдид намекарданд ва онҳо ҳеҷ гоҳ аз он ғам намехӯрданд, ки ҳадафи мутаассибон шуда метавонанд. Глэдис чунин меандешид:

„Мо ба махавиён ёри мерасонем. Мо ба кӣ таҳдид мекунем?“

Пагоҳии рӯзи панҷшанбеи моҳи январӣ соли 1999 Глэдис аз оромӣ ҳаловат бурда, китоб мехонд. Он рӯз ӯ саргузашти духтараки 12-соларо мехонд, ки чашмонаш торафт нобино мешуданд. Ҳангоме ки шубон барои хабаргирӣ ба беморхона омад, вай гуфт: „Шубон, Худо бинии маро мегирад“.

Шубон хомӯш монд. Сипас гуфт: „Ҷесси, ба Ӯ имкон надех, ки биниятро гирад“.

Духтарак хайрон шуд, аммо баъд шубони хирадманд давом дод: „Биноиятро ба ӯ бидех“, — гуфт вай. Ин саргузашт ба Глэдис таассуроти амиқ гузошт, ӯ хис кард, ки Худованд аз ӯ мепурсад, оё мехоҳад ҳама чизи дӯстдоштаашро — шавҳар, кӯдакон, ҳамаи дороияшро ба ӯ диҳад? ӯ оиди ин фикр мекард ва бар рухсораҳояш ашкҳо мерехтанд. ӯ дар 13-солагии дили худро ба Масех дод, ва аз он замон мекӯшид фақат барои ӯ зиндагии кунад. Глэдис ва Грэм ба Хиндустон омада, тамоми ҳаёти худро ба хизмати Худованд медоданд. ӯ фикр мекард, ки ба Худо ҳама чизро додааст, аммо дар дил медонист: васвасае ҳаст, ки ба молу мулк, шавҳар ва кӯдаконаш, ки беш аз ҳама чиз дӯст медошт, саҳт дилбаста шавад.

ӯ дуо карда, ба Худо ҷавоберо дод, ки ӯ сазовор аст. „Ҳа, Худованд Исо, мехоҳам. Ҳамаи дороии худ — шавҳарам, кӯдаконам, ҳамаи он чиро, ки дорам, бигир. Ман ба ту ҳама чизро медиҳам“. Ҳангоме ки ӯ омин гуфт, хис кард, ки Рӯхулқудс ӯро тасалло медиҳад, болу пар мебахшад. ӯ ба ёд овард, ки чӣ тавр Иброҳим писари худ Исҳоқро барои қурбонӣ ба Худо пешниҳод кард. Глэдис намедонист, ки оилаашро чӣ интизор аст, аммо ӯ боварӣ дошт, ки Худо бо онҳо хоҳад буд.

Ҳафтаи оянда Грэм ба деҳаи Маноҳарпур рафтани буд, то ки боз дар як лагери дигар иштирок намояд. Вай шод буд, ки Филиппи 10-сола ва Тимоти 6-соларо бо худ мебарад, ва бачагон низ хурсанд буданд. Онҳо ба лагер рафтано дӯст медоштанд. Ин барои онҳо саргузаште буд. Онҳо дар ҷип мехобиданд, барқ ва водопровод набуд. Аммо асосан онҳо аз он хурсанд мешуданд, ки ҳамроҳи падар мебошанд. Дар арафаи иди милод як навъ шитобкорӣ хис карда мешуд, меҳмонон бисёр буданд ва Глэдис медонист, ки бачаҳо шод мешаванд, ки бо падар мераванд. Сафари чорсоата ба онҳо имкон медиҳад, ки беист бо ӯ гап зананд.

Ба назди Эстер, ки он вақт 13-сола буд, ду дугонааш аз мактаб-интернати вай ба меҳмонӣ омада буданд ва вай аз он шод буд, ки дар хона ҳамроҳи дӯстон ва модараш мемонад.

Рӯзи чоршанбе, 20-уми январ Глэдис шитоб мекард ва мекӯшид, ки ҳама чизро ҷо ба ҷо карда, бачаҳоро ҳамроҳи падарашон ба сафар омода намояд. „Фил, ту чизҳоятро гундошта шудӣ?“ — пурсид вай аз писари калониаш. Филипп ҳамеша ба модараш ёрӣ медод, монанди падараш. Вай бачаи хуби хушчакчак буд ва ба эҳсосоти дигарон ҳамеша бо диққат рафтор менамуд. Глэдис аз он фахр мекард, ки вай ба ҳама меҳробонона муносибат мекунад. ӯ ҳатто бовар намекард, ки баъди ду моҳ вай 11-сола мешавад. Онҳо хеле машғул буданд ва

гоҳо ба Глэдис чунин метофт, ки ҳаёти фарзандонаш аз наздаш гузашта меравад, ва ӯ фурсате надорад, ки аз будани онҳо пурра халоват барад.

„Бачаҳо, вақти рафтан шуд“, — чеғ зад Грэм. Глэдис бачаҳоро то назди мошин гуселонид. Ӯ аввал онҳоро ва баъд Грэмро оғӯш кард ва бӯсид. Онҳо хамеша барои хайрухуш вақт чудо мекарданд, зеро намедонистанд, ки чӣ воқеа рух дода метавонад, хусусан аз боиси ҳаракати хеле бетартиби нақлиёт дар Ҳиндустон. Глэдис медонист, ки Тим андаке асабонӣ мешавад, зеро баъди воқеаи нохуши нақлиётӣ, ки ноябри соли гузашта рӯй дод, вай аз мошинсаворӣ хавф дорад. Он вақт вай зарари чиддӣи ҷисмонӣ надид, аммо хеле тарсид. Ду ҳафта пеш бошад дар роҳи кӯҳсор мошини калони боркаш қариб ба чип бармехӯрд. Глэдис хавфи Тимро мефаҳмид ва мекӯшид дили вайро осуда кунад.

„Вақтро хуш гузаронед! Хайр, то рӯзи душанбе!“ — нидо кард ӯ аз акиби онҳо.

Ҳангоме ки ӯ ба хона баргашт, ба ёд овард, ки рюкзаки Филиппро тафтиш накардааст. „Умедворам, ки бо худ гирифтани курткаашро фаромӯш накардааст“, — фикр кард ӯ.

Сипас оиди Тим фикр кард. Вай хунукиро дӯст намедошт ва Глэдис барояш якчанд свитер дод, зеро медонист, ки дар кӯҳсор ҳаво хунук шуда метавонад. Ӯ табассум намуд, умед дошт, ки Тим хангоми сурудхонӣ аз ҳад зиёд зӯр зада намехонад. Дар хона вай сароянда ва воиз буд. Вай, ба монанди падараш, мавъиза карданро дӯст медошт, ва гоҳо Глэдис медид, ки вай курсихоро қатор гузошта, калисобозӣ мекунад. Баъд вай ин бозиро муддате аз ёд баровард. Рӯзи душанбе бошад Глэдис ба хона даромада дид, ки Тим курсихоро дар калисои ҳаёлии худ қатор гузошта, бо майли том воизӣ ва сурудхонӣ мекунад.

Ӯ баъди анҷом додани корхояш нишаста Тимро гӯш карданӣ буд, аммо хангоме ки омад, вай аллақай бо дигар чиз машғул буд.

Ӯ намедонист, ки Тим бори охир калисобозӣ мекунад.

Пагоҳии якшанбе, соати чору сӣ дақиқаи 23-юми январ занги телефон шуд. Ӯ аз кат бархост ва дар торикӣ пешпо хӯрда, гӯшаки телефонро гирифт ва андаке гӯш карда, кӯшиш кард ба тарсе ки чун шамшерӣ хунук ўро мешикофт, дода нашавад. Эстер ва дугонаҳояш аз садои занг бедор шуда, назди дар пайдо шуданд.

„Модар, чӣ шудааст?“ — пурсид Эстер.

„Қасе чипи миссияро сӯзондааст“, — ҷавоб дод Глэдис. Ман дигар ҳеҷ чиз намедонам, бинобар ин биёед ба изтироб наафтем. Мо дуо

мекунем, баъд шумо, духтарон, кӯшиш кунед, ки боз бихобед. Ман боварӣ дорам, ки ҳеҷ воқеаи бад рӯй надодааст ва моро дар пеш рӯзи пур аз кори рӯзгор интизор аст. Хангоме ки тафсилоти воқеаро фаҳмам, ба шумо мегӯям“. Ин тафсилот аз он чи Глэдис тасаввур карда метавонист, хеле даҳшатноктар буданд...

Хашми сӯхтаистода

Деҳаи хурди Маноҳарпур дар давоми муддате ба ду лагер тақсим шуда буд. Дар ин муддат аз 150 оилаи сокинони деҳа 22 оила масеҳиятро қабул карданд. Асосан ин ду гурӯҳ хамзистии осоишта дошанд, аммо вақтҳои охир пайравони гурӯҳи дигар аз масеҳиён ба хашм омада буданд.

Тобистони соли 1998 шиддатнокӣ ба авҷи аъло расид, хангоме якчанд фермерҳои масеҳӣ дар иди Раҷ, ки он вақт мувофиқи ақидаи аҳолии Сантал замин хоиза мешавад, корро давом медоданд. Аҳолии маҳаллӣ ба ғазаб омаданд. Дар ниҳояти қор чанҷолҳои саҳт байни масеҳиён ва санталҳои анъанавӣ ба анҷом расиданд, аммо шиддатнокӣ боқӣ монд. Баъд, якчанд ҳафта пеш аз баргузории лагере ки Грэм бо писаронаш ба он рафтани буданд, боз як воқеае рух дод. Гурӯҳи дигари сокинон бо он розӣ набуд, ки дар тӯии масеҳӣ мусиқии масеҳӣ садо диҳад. Қабилҳои санталҳо урфу одатҳои худро саҳт риоя мекард, бинобар он ин ҷудоии маданӣ аъзоёни анъанавии қабиларо ба хашм овард ва ғазаби сӯхтаистодаро аланга дод.

Ба деҳа омадани Грэм барои санталҳо он имконро дод, ки интизораш буданд. Акнун онҳо метавонистанд бо онҳое ки ҷуръат карда зидди анъанавии устуворшуда баромаданд, ҳисоби кунанд. Онҳо барои ёрӣ ба Дара Сингх, мутаассиби динӣ, муроҷиат карданд. Вай аз норозигии мардум устакорона истифода мебард. Фаъолияти вай одатан шакли зӯровариро мегирифт; вай ҳам бар зидди мусулмонан ва ҳам ба муқобили масеҳиён мубориза мебард.

Пагоҳии барвақти 23-юми январ фаъолияти тираи вай боз бо як фоҷиаи даҳшатовар анҷомид.

Шаби гузашта Грэм ва бачаҳо хӯроки шомро хӯрданд ва ба ҳама хоби хуш орзу намуданд. Онҳо қарибии соати нӯҳуним ба мошин баргашта, хобиданд. Шаб хунук буд ва Грэм пешаки ба болои мошин кӯрпаҳои ҳасинро гузошт, то ки гармтар бошад. Вай ҳамеша мекушид, ки бачаҳо бароҳат бихобанд ва пеш аз хоб хамроҳи онҳо дуо мекард.

Чипи онҳо назди чипи дигаре назди хонаи дуо меистод ва яке аз дӯстони Грэм, доктор Гош, дар қариби дар хонаи яке аз оилаҳои ма-

сеҳӣ меҳобид. Қарибии нисфишабӣ вайро садои доду фарёдҳои бедор кард, вай аз ҷойи хоб часта хест ва давида, назди тиреза омад. Вай бо даҳшат дид, ки издиҳомӣ азим машғалҳоро бардошта, сӯи он ҷое ки чипҳо истода буданд, медаванд — мардон бо табарҳо, калтакҳо, кордҳо мусаллаҳ буданд. Мутаассибон бо фарёдҳои бадҳашмона ба чипи Грэм ҳучум карданд, чархҳои буриданд ва оинаҳои шрикаишанд. Онҳо Грэм ба бачагонашро мезаданд, бо табар мебуриданд ва Грэм бе муваффақият фарзандони азизашро химоя кардани мешуд. Доктор Гош давида назди дар омад, аммо онро аз берун бо чизе банд карда буданд ва вай фақат метавонист воқеаҳои даҳшатоварро бо дарди пуразоб мушоҳида кунад.

Издиҳомӣ ба хашм омада ба Грэм ва бачагонаш раҳм накард. Онҳо наҷот ёфта наметавонистанд. Издиҳом ҳамчунин дар назди ҳар як хонаи деҳа посбонро гузошта буданд, то ки ҳеч кас ба Грэм ва бачагонаш ёрӣ дода натавонад ва акнун онҳо ба сокинони деҳа дод зада мегуфтанд: „Берун набароед, вагарна мо шуморо низ мекушем!“

Ҳасда, ки зиёда аз 20 сол ҳамроҳи Грэм кор мекард, доду фарёдҳои мекард, илтиҷо менамуд, ки ин амали бераҳмоноро бас кунанд. Вай бо даҳшат менигарист, ки ҳучумкардагон ба зери чип ҳас мегуздоранд. Дара Сингх аввалин шуда онро оташ гиронд. Ҳангоме ки Ҳасда сӯи мошин давид, то ки оташро бо об хомӯш кунад, вайро бераҳмона заданд. Издиҳомӣ бераҳм истода мушоҳида мекард, ки Грэм, Филипп ва Тимоти аз дарди даҳшатнок дод мегуфтанд, то даме ки аланга фарёдҳои онҳоро қатъ кард ва баданҳои онҳо ба хокистар мубаддал шуд. Ҳангоми ин зӯрварӣ, ҳамагӣ дар масофаи сад метр гуруҳи ҷавонони санталӣ таҳти садои нақораҳо рақси анъанавии Дангриро иҷро мекарданд, гӯё ҳеч чизи ғайриоддӣ рух наодоаст.

Баъди як соат издиҳом дар сахроҳо пароканда шуд. Ҳасда, ки издиҳом вайро зада пеш карда буд, барои ёрӣ назди сардори деҳа рафт. Барои полис кас фиристоданд, ки дар деҳаи дигар дар масофаи 20 км буд. Аммо хеле дер шуда буд. Ҳангоме ки Ҳасда баргашт, мошини сӯхтаи Грэмро дида, аз ғаму андӯх гирия кард. Дар дарун се ҷасади сӯхта ба назар мерасиданд, ки бори охири ҳамдигарро саҳт ба оғӯш гирифта буданд. Масеҳиён аз кулбаҳои худ баромада, дар атрофи мошин ҷамъ мешуданд ва хомӯшона меистоданд. Онҳо аз воқеаи руҳода ба даҳшат омада буданд. Ҳамаи онҳо ҳамон як чизро фикр мекарданд: Инро ба Глэдис ва Эстер чӣ тавр мегӯем?

Мавҷи ғаму андӯх

Соати ҳафти пагоҳӣ Глэдис либосҳояшро пӯшида, ба корҳои рӯзгор машғул шудани буд. Ҳамин дам телефон бори дуюм дар ин пагоҳӣ занг зад. Ин репортёр буд, ки синну соли Грэм ва бачагонро мепурсид.

„Шумо чӣ гуфтани ҳастед?“ — пурсид Глэдис.

Репортёр фаҳмид, ки Глэдис аз воқеа беҳабар аст ва нахост, ки аввалин шуда ба вай ин хабарро расонад, бинобар ин ғӯшаки телефонро монд. Аммо телефон боз занг мезад ва одамони деҳаҳои атроф мепурсиданд, ки чӣ воқеа шудааст.

„Глэдис, мегӯянд, ки Грэм ва бачаҳо гум шудаанд“, — гуфт яке аз дугонаҳо.

„Гум шудаанд? Худоё!“ — нидо кард Глэдис. — „Бо бачаҳои азизи ман чӣ воқеа рӯй додааст? Онҳо он чо танҳоянд?“

Нихоят яке аз дугонаҳояш Гайятри омад ва ба зангҳои телефони ҷавоб медод, аммо Глэдис ханӯз намедонист, ки чӣ воқеа шудааст. Дилаш ноором буд, аммо ӯ умед дошт, ки ба зудӣ Грэм ва бачаҳо ба хона бармегарданд. Ақли ӯ он имкониятеро рад мекард, ки дар асл ягон воқеаи бад рӯй додааст ва ӯ умед дошт, ки онҳо ба зудӣ бармегарданд.

Баъди якчанд соат дӯстон омаданд, репортёрҳои зиёдтар пайдо шуданд, ки сурати ӯро гирифтани буданд. Дар назди хона, дар хона, дар веранда, дар ҳама чо дахҳо одамон буданд. Дар ҳама чо бетартибӣ буд ва Глэдис бо он машғул буд, ки меҳмононро қабул мекард ва Эстерро назорат менамуд. Ӯ ханӯз ҳама чизи рӯйдодаро намефаҳмид, ва ҳеҷ кас намедонист, ки хабари дахшатоварро ба ӯ чӣ тавр расонад.

Нихоят, соати нӯҳуним Гайятри дастони Глэдисро ба дастонаш гирифта, гуфт: „Глэдис, ман бояд бо ту гуфтугӯ кунам“. Вай аз одамон хоҳиш кард, ки берун бароянд, ва хангоме ки онҳо баромаданд, вай гуфт: „Глэдис, ман намехоҳам, ки ту чун санг боши, аммо ту бояд ба хотири Эстер қавӣ боши“.

Глэдис хабарро шунида бовар накард. Ақли ӯ воқеияти суҳанони дугонаашро қабул кардан намехост, аммо ин рост буд. Суҳанон гуфта шуданд ва онҳоро ақиб гирифтани имкон надошт.

„Не“, — фарёд мекард ақли ӯ. — „Ин дуруғ аст! Онҳо дар чип набуданд. Хатое шудааст. Онҳоро зинда ба зинда сӯзондан наметавонистанд. Ин чӣ тавр рӯй дода метавонист? Кӣ ин амали ғайринсониро карда метавонист?“

Мавчи ғаму андӯх тайёр буд ўро фаро гирад, аммо Глэдис мебоист аз дугонааш бори дигар мепурсид. Шояд вай хато карда бошад. Шояд ин воқеа рӯй надода бошад...

„Гайятри... ту гуфтани ҳастӣ, ки онҳо... мурдаанд? Грэм, Филипп ва Тимоти — ҳама ҳалок шудаанд?“

Чашмони андӯхгини Гайятри гуфтанд, ки хатое нашудааст ва Глэдис хастахол шуда, ба курсӣ нишаст. „Инро ба Эстер чӣ тавр меғӯям?“ — мегирист ӯ.

Вақт истода монд, аммо ҳаёт давом дошт. Якчанд дақиқаи оянда дар хомӯшии дарднок гузаштанд, Глэдис хабари дахшатоварро ба Эстер расондани буд. Телефон занг зад, аз Австралия занг мезаданд, одамон доништан мехостанд, ки чӣ шудааст. Боз ҳам дӯстону ҳамсоягони бештар меоманд, то ки дар ғамаш дастгирӣ кунанд, фоторепортёрҳо ханӯз сурат мегирифтанд, аммо Глэдис фақат дар бораи духтараш фикр карда метавонист.

„Модарчон, чӣ хабарест?“

Глэдис дастони духтарашро дошта, ба чашмони бегуноҳаш нигарист. „Аз афташ, мо танҳо мондем“, — гуфт ӯ ба духтараш, сипас дақиқае дудила нашуда, гуфт: „Аммо мо онхоро мебахшем“.

„Ҳа, модарчон, мебахшем“.

Ҳангоме Эстер воқеаи рӯйдодаро дарк кард, дар чашмонаш дахшат аён шуд. Глэдис вайро саҳт оғӯш мекард ва ин амали дахшатнокро, ки ҳаёти онхоро чунин зуд ва чунин ба таври фоҷиавӣ дигаргун кард, фаҳмидани мешуд. Вай аз воқеаи рӯйдода шах шуда буд, аммо серҳаракатии доимӣ ба вай ёрӣ меод, ки устувор бошад. Ниҳоят, писари духтури маҳаллӣ назди Глэдис омад ва бо овози паст гуфт: „Онҳо доништан мехоханд, ки бо часадҳо чӣ кор кунем?“

Ин суҳанон ҳеҷ шубҳае боқӣ нагузоштанд, ки ин ягон хатон дахшатоваре бошад.

„Онхоро ба Барипада оваред. Грэм ҳаёти худро барои ин кишвар дод. Вай мехост, ки вайро дар ҳамин ҷо дафн кунанд“, — гуфт ӯ.

Тамоми ҳафтаи оянда Глэдис бо меҳмонон, репортёрҳо ва ҳукуматдорони шахр машғул буд. Ниҳоят, аз Маноҳарпур ҳамкорони Грэм омаданд ва тафсилоти ин воқеаи дахшатнок маълум шуданд. Глэдис фаҳмид, ки бисёр сокинони деҳа нақл мекарданд, ки нури васеи рӯшноӣ аз боло ба мошини сӯхтаистода меомад. Ӯ ҳамчунин фаҳмид, ки масеҳиён аз он ки ёрӣ дода наметавонистанд, азоби рӯҳӣ мекашиданд, ва низ оиди мардонагии Ҳасда фаҳмид, ки оташро хомӯш кардани буд.

Бо гузашти айём ӯ фаҳмид, ки ин воқеаи тасодуфие набуд, ки

сокинони мастшуда ё норозии деҳа ба амал оварда бошанд. Ин қисми суиқасде буд, ки мақсадаш ба ҷамоаи масеҳӣ зарбаи ниҳой расондан буд ва суиқасдчиён Грэмро ҳадафи худ қарор доданд.

Ғаму андӯхи Ҳасдаи бечора беандоза зиёд буд. Волидони вай дар Хона барои махавиён мезистанд ва вай дар он ҷо таваллуд шуда буд. Глэдис медонист, ки вай Грэм ва бачаҳоро хеле дӯст медошт ва дили ӯ хамроҳи вай мегирифт.

Худовандо, гуноҳи онҳоро бубахш

Маросими дафн рӯзи душанбе соати даҳи пагоҳӣ баргузор гардид, дар ҳамон вақте ки Грэм ва бачаҳо мебоист аз лагер бармегаштанд. Се тобути бо гулҳо оро додашударо оварданд, ва чунин метофт, ки тамоми ҳаёт дар Барипада тамом шудааст. Магазинҳо ва мактабҳо баста буданд ва бисёр соҳибмансабони шаҳр барои арзи эҳтиром ба Грэм ва бачагон омаданд. Издиҳоми мардум аз он ҳайрон шуданд, ки Глэдис ва Эстер дар назди сокинони Хона барои махавиён, ки барои „Дада“-и худ андӯхгин буданд, ба рӯи алаф нишастанд. Маросими дафни хиндӣ гӯё аз олами боло ба нақша дароварда шуда буд, бисёриҳо ҳамдардӣ изҳор мекарданд ва ё аз Навиштаи Муқаддас оятҳо мехонданд. Аз Глэдис хоҳиш карданд, ки якчанд сухан гӯяд, аммо ӯ тайёр набуд, ки дар назди ин миқдори зиёди одамон сухан гӯяд. Ӯ аз Эстер хоҳиш кард: „Ҳамроҳи ман суруд бихон, агар тавонӣ“.

Эстер розӣ шуд ва ҳангоме ки Глэдис ва Эстер сӯи минбар мерафтанд, издиҳоми мардум ором гардид. Онҳо сурудеро хонданд, ки солҳои зиёд Глэдисро дастгирӣ мекард.

„Аз боиси он ки Ӯ зинда аст, ман метавонам рӯзи ояндаро пешвоз гирам...“ Ӯ сурудро ҳамроҳи Эстер боваринок хонд, дар асл бошад оиди худ мехонд: „Аз боиси он ки Ӯ зинда аст, ман метавонам имрӯзро пешвоз гирам“. Ҳақиқат дар он буд, ки ӯ фақат соате паси соате метавонист ба оянда нигарад. Аммо ин барои давом додани зиндагӣ кофист ва бо мурури замон ҳаёти ӯ исботи имони устувор дар миёни фочиа гардид. Агарчи ӯ дар ғаму андӯх буд ва азоби эҳсосотӣ мекашид, дар дилаш Глэдис ором буд ва ба ҷаҳон нишон додани буд, ки ба хотири Масеҳ мурдани шавҳар ва фарзандонаш барои ӯ шараф аст“.

Эстери часур ба рӯзноманигорон гуфт: „Ман Худоро шукр мегӯям, ки ба онҳо имкон дод ба хотири Ӯ азобу укубат кашанд“. Глэдис суханони Эстерро тақрор кард ва илова намуд: „Ман ҳақиқатан дуо

мекунам — Худовандо, онхоро бубахш, зеро намедонанд, ки чӣ мекунанд. Ва ман бовар мекунам, ки барои дӯстдорони Худо, ки мувофиқи иродаи ӯ даъват шудаанд, ҳамааш ба нафъашон хизмат мекунад. Бешубха, бо ин воқеа Худо ба мақсади абадии Худ мерасад. Цалол ба номи ӯ“.²

Бисёр дӯстон ва аъзоёни оила Глэдисро водор мекарданд, ки ҳамроҳи Эстер ба ватанаш Австралия баргардад. Онҳо гумон мекарданд, ки агар Глэдис ягон каси ивазкунандаи Грэмро наёбад, кор дар Хона барои махавиён бозмеистад. Онҳо ҳамчунин ба вай саволҳои зиёд медоданд: „Ту часадхоро ба Австралия мебарӣ? Акнун ту ва Эстер чӣ кор мекунад? Бо Хона барои махавиён чӣ мешавад?“

Тахминҳои онҳо ӯро ҳайрон карданд. Ҳиндустон хонаи ӯ гардид ва ӯ ҳеч гоҳ аз ин ҷо рафтани набуд. Ҳангоме ки репортёрҳо оиди ояндааш мепурсиданд, ӯ ҷавоб медод: „Худои ман ҳамаи вазъиятҳо ва шароитҳоро идора мекунад. Ӯ фақат некӣ ба амал меоварад. Ӯ умед ва тақияҳои ман аст. Ӯ ваъда додааст: «Ҳеч гоҳ туро тарк нахоҳам кард ва нахоҳам партофт».³ Ман ба ин умед баста, ба Ҳиндустон хизмат хоҳам кард“.

Бахшидан шифо медиҳад

Баъди ду моҳ Глэдис барои гирифтани мукофоти хинду-австралиягӣ ба шарафи Грэм омодагӣ медид. Аз ӯ хоҳиш карданд, ки дар маросим сухан гӯяд, ва ҳангоме ҳама донишанд, ки Глэдис меояд, дар ҳучраи хурд қариб сесад кас чамъ шуд. Аз вақти ҳалок шудани Грэм ва бачаҳо ӯ бори аввал розӣ шуд, ки дар назди омма баромад кунад. Дар атроф барои химояи Глэдис ходимони полис бисёр буданд. Глэдис ба баромад омодагӣ дида, шеъри Анна Чонсон Флинтро, ки ба ӯ қувват медод, дар дил такрор мекард:

Бори мо ҳар қадар вазнинтар бошад,
Худо бештар эҳсон мекунад.
Ҳар қадар бештар меҳнат кунем,
Ӯ ба мо қувваи бештар медиҳад.
Андӯх ҳар қадар зиёд бошад,
марҳамати Ӯ ҳамон қадар бештар аст.
Санчиш ҳар қадар бештар бошад,
осоиш ҳамон қадар бештар аст.
Муҳаббати Ӯ худуд надорад.
Файзи Ӯ беандоза аст.

Кудрати У бар одамон номаҳдуд аст.
 Аз сарвати беҳисоби Худ
 У ба мо медиҳад, медиҳад, медиҳад.

У сатри охирро вақте хонда тамои кард, ки барандаи маросим шиносонидаи ӯро ба анҷом расонд.

Глэдис ба сахна баромад ва оиди он суҳан ронд, ки Грэм чӣ гуна шахси меҳрубон буд. „Агар касе бемор шавад, вай дар он чо буд“, — гуфт ӯ. — „Ин бевақтии шаб ё сахари барвақт буда метавонист. Грэм фикр намекард, ки барои фалон кас чӣ кор карда метавонад. Вай фақат амал мекард“.

У суҳанашро тамои кард ва мукофотро гирифт, баъд ӯро ба зиёфат даъват намуданд. Ҳеч кас нарафт, ҳама меҳостанд бевазани часурро, ки дар ҳаққи қотилони шавҳар ва фарзандонаш ягон гапи бад нагуфт, табрик кунанд. Ҳангоми зиёфат яке аз занон ба Глэдис гуфт: „Ман намедонам, ки шумо чӣ тавр бахшида метавонед“.

Глэдис фикр накарда ҷавоб дод: „Бахшидан зарур аст. Бахшидан шифо медиҳад“.

Глэдис то дами баён кардани ин суҳанон инро ҳатто дарк намекард. У баробари шунидаи хабари даҳшатовар қотилони шавҳар ва фарзандонашро бахшид. Аммо бахшидан дар ҳақиқат катализатори шифоёбӣ буд ва дар он лаҳза ӯ қарор дод, ки дафъаи оянда дар бораи чӣ гап мезанад.

У борҳо даъват менамуданд, ки баромад кунад ва Глэдис то ҳадди имкон даъватхоро қабул мекард ва оиди бахшидан суҳан меронд. У дар ҳар як баромадаш мегуфт: „Муҳаббат бояд самимона бошад, мо бояд якдигарро эҳтиром намоем, чуноне ки дар Номаи ҳаввори муқаддас Павлус ба румиён зикр шудааст: «Баракат бихоҳед барои онҳое ки шуморо таъқиб мекунанд; баракат бихоҳед, вале лаънат накунед. Бо шодикунандагон шодӣ кунед ва бо гириякунандагон гириякунед. Бо якдигар ҳамфикр бошед, ҳавобаландӣ накунед, балки ба ҳақирон муошират намоед; худро доно мапиндоред. Ба ҳеч кас дар ивази бадӣ бадӣ накунед, пеши тамоми мардум дар пайи неки бошед. Ба қадри имкон, то ҳадде ки ба шумо вобаста аст, бо ҳамаи одамони муросо кунед»“.⁴

Баъди баромадаш дар маросими мукофотонидаи Грэм Глэдисро ба бисёр мактабҳо, калисоҳо, ташкилотҳо даъват мекарданд, гоҳо дар давоми 36 соат ба вай лозим меомад, ки дар шаш вохӯрӣ ё маҷлис иштирок кунад. Имрӯзҳо баромадҳои фошкунандаи ӯ барои кишваре ки ҳучумҳо ба масеҳиён дар он чо шадидтар мешаванд,

ёдрасии доимӣ мебошанд ва ҳеҷ кас дар ин бора бехтар аз Глэдис Стейнз нақл карда наметавонад.

Охирсухан

Глэдис ханӯз дар Хона барои махавиён дар Маюрбханҷ зиндагӣ мекунад, аммо ӯ ба тамоми ҷаҳон сафарҳо карда, онди таъқиб шудани масеҳиён дар Ҳиндустон ва онди бахшидан суханронихо намудааст. Тамоми мардуми Ҳиндустон шаҳодати муҳаббати масеҳиёна ва устувор намудани ин муҳаббатро, ки аз ин зани хориҷӣ... бева... зани оддие ки мақсади ягонааш хизмат ба мискинон ва мӯҳтоҷон мебошад, шунида мутаассир гардиданд.

Мутаассифона, барои ҷалб намудани диққати одамон қатли ваҳшиёнаи шавҳар ва ду нафар писаронаш даркор шуданд. Аммо Глэдис содиқона чун овози Худо хизмат мекард ва исбот менамуд, ки „Барои дӯстдорони Худо, ки мувофиқи иродаи ӯ даъват шудаанд, ҳамааш ба нафъашон хизмат мекунад“.⁵ Дар ҷавоби баромадҳои худ Глэдис аз тамоми гӯшаву канорҳои Ҳиндустон мактубҳои зиёде гирифт, ки дар онҳо одамон, ҳатто пайравони дини ҳиндуия, барои ҷинояти мудҳиш бар зидди оилаи ӯ бахшиш мепурсанд.

Ҷуқуваи бахшиданро дар худ таҷриба кардааст ва медонад, ки ин барои масеҳиён асосӣ мебошад. Ҳангоме ки Глэдис дар конфронси занон баромад мекард, ба вай гуфтанд, ки дар кӯча ӯро касе интизор аст. Пирамарди навадсола мехост бо ҳамон зане вохӯрад, ки қотилони оилаашро бахшидааст. Вай хангоми сӯҳбат ба Глэдис нақл кард, ки чандин сол пеш духтараш аз боиси беаҳамиятии духтурон мурд ва вай ҳеҷ наметавонист духтурро бахшад. Глэдис муддате бо вай сӯҳбат намуд ва баъд ҳамроҳаш онди бахшиш дуо кард. Баъди як соли кушта шудани Грэм ва бачагон Дара Сингх ва 14 нафари дигар ҳабс карда шуданд. Онҳоро дар қатли Грэм, Филипп ва Тимоти Стейнз айбдор намуданд. Моҳи июни соли 2002 аз Глэдис хоҳиш намуданд, ки дар доварӣ ҳамчун шохид баромад кунад. Дар ин ҷо ба ӯ лозим омад душвории калонтаринро аз замоне ки кушта шудани шавҳар ва фарзандонашро фаҳмид, аз сар гузаронад: бо шахсе вохӯрад, ки ин корро кардааст. Ин санҷиши бахшида тавонистани ӯ буд.

Адвокати Сингх изҳор намуд, ки мизочи вай бегуноҳ аст, Грэмро айбдор кардани мешуд ва гуфт, ки вай худааш аз беаҳтиётӣ мошинро сӯзондааст, зеро аз печка истифода мебард Ҳангоме ки адвокат гап мезад, Глэдис ба Дара Сингх менигарист, сипас ба дили худ назар андохт. Ӯ барои муҳаббат ва ҳамдардӣ зоҳир карда тавонистан аз

Худо мадад хост, то У ёрӣ диҳад, Ки ҳеч гоҳ ба Дара Сингҳ бо нафрат нигоҳ накунад. Ҳангоме ки ин китобро чоп мекарданд, мурофияи доварӣ ханӯз давом дошт.

Мо Глэдис ва Эстерро дар Калкутта вохӯрдём ва пеш аз хайрухуш кардан Глэдис ба мо боз як шеъреро хонд, ки баъди марги шавҳар ва писаронаш ба ӯ қувват мебахшид. Шеърро Эдгар Гест пеш аз маргаш навиштааст ва номи он „Ман дар хона дар амният хастам“ мебошад.

Азизонам, ман дар хонаам,
дар бихишт хастам,
Ки хеле равшан ва хурсандибаш аст.
Дар нури абадии он
шодӣ ва зебоии комил хаст.

Дарду ғам анҷом ёфтааст,
Ҳамаи ташвишҳо гузаштаанд.
Ман акнун дар оромии абадӣ хастам,
Ниҳоят, ман дар хонаам,
дар бихишт хастам.

Шумо ҳайрон мешудед,
ки ман ин тавр осуда
дар водии соя қадам мемондам,
Лекин, охир, муҳаббати Исо
ҳар як майдони торик ва
дахшатнокро равшан мекард.

Худи У, сабук қадам гузошта,
ба пешвози ман омад.
Ва ба дасти Исо такая карда,
оё ман метавонистам шубҳа
кунам ё тарсам?

Шумо набояд чунин ғам хӯред,
Зеро ман шуморо ханӯз ҳам дӯст медорам.
Кӯшиш кунед, ки ба паси сояи замин нигаред,
Ба иродаи Падари худ таваккал кунед.

Шуморо ханӯз кор интизор аст
Ва шумо набояд дар канор истед.

То даме ки зиндаед, онро ба чо оваред,
Дар замини Исо истироҳат хоҳед кард.

Ҳангоме ки ҳамаи қор тамои шавад,
Ў навозишқорона шуморо
ба Хона даъват мекунад.
Ваҳ, чӣ хурсандибахш аст ин вохӯри,
Ман аз дидори шумо шод хоҳам шуд!

Мей

Боз ба Вьетнам... барои мавъизаи Инҷил

Вьетнам
Ноябри соли
1989

Онҳо бӯии океанро пеш аз дидани он хис карданд. Мей аз пайи бародари калониаш Ҳонг, ба пайи қадами вай қадам гузошта, аз пайраҳаи борик мерафт. Боз ба як кӯҳ баромадан даркор буд. Ҳавои сернамаки океан мӯйҳои онҳоро мечунбонд ва табъашонро хуш менамуд. Мей шодӣ мекард: бо ҳар як қадам озодӣ наздиктар мешавад!

Ниҳоят, онҳо ба баландӣ баромаданд ва Мей қайқ-амадро дид, ки аз ғулачӯбҳои бо мум пушондашуда иборат буд ва чайлаи бамбуки низ дошт. Чунин ба назар мерасид, ки агар касе онро тела диҳад, пора-пора мешавад.

Мей истод ва Ҳонгро аз дасташ кашид, то ки биистад.

„Ман ба ин қайқ наmeshинам“, — гуфт вай дасти бародарашро кашида. — „Мо бо он на танҳо ба Гонконг рафта наметавонем, балки аз халиҷ ҳам берун баромада наметавонем“.

„Лозим меояд, ки розӣ шавӣ“, — ба об нигариста гуфт Ҳонг ба Мей, ва вайро аз пайи худ кашид. Мей боз ба қайқ нигариста, хис кард, ки вайро тарс фаро мегирад. Ба ғайр аз чайлаи бамбуки дар болои он чизе набуд. Дигар гурезаҳои вьетнамі бо эҳтиёт ба ақиб нигариста мерафтанд ва аз он хавф доштанд, ки полиси Хитой рейд гузаронда, онҳоро ба Вьетнам бармегардонад.

„Ман... ман наметавонам, Ҳонг“, — гуфт Мей. — „Ман... ба ин тайёр нестам“.

„Ту хангоми аз сарҳади Хитой пинҳонӣ гузаштан метарсидӣ. Аммо мо гузаштан тавонистем. Акнун мо меравем, мо бояд ин корро кунем. Магар ту намедонӣ, ки падарат барои ин аз баҳри чӣ гузашт?“

Ҳонг дасташро ба киса андохта, рӯймолчаи кӯҳнаеро баровард. Онро бо эҳтиёт кушода ва ба атроф нигариста, вай боз ба Мей ду тангаи тиллоиро нишон дод. Ҳар яке аз ним унсия зиёдтар вазн дошт

ва дар ивази ҳар кадомаш то Гонконг, то озодӣ чипта харидан мумкин буд.

„Оё ту медонӣ, ки падар барои гун кардани ин микдор пул чӣ қадар меҳнат кардааст?“ — давом дод вай. — „У дар давоми солҳои зиёд инро ба нақша гирифта, интизори ин рӯз буд. Худи ӯ ҳеч гоҳ озод намешавад, аммо ӯ барои озод будани ту ҳама корро кард. У барои ту чипта харид, ба киштӣ савор шав!“

„У инро на барои ман, балки барои Трунг кард“, — ҷавоб дод Мей бесаброна. — „Ин чиптаи Трунг аст“. Дигар бародари калонӣ мебоист ҳамроҳи Хонг мерафт. Падар барои писарони худ озодӣ меҳост ва умед дошт, ки онҳо пул кор карда, барои аз Вьетнам баромада рафтани бародарону хоҳаронашон ёрӣ медиҳанд.

„Ҳа, ин чиптаи Трунг аст. Аммо ту медонӣ, ки зани ӯ ба қарибӣ таваллуд кард ва ӯ ҳоло рафта наметавонад, пас, кори ту омад кардааст. Ту дар Америка ва ё дар Австралия озод хоҳӣ буд. Ту таълими хуб гирифта метавонӣ... ва дар оянда сарватманд мешавӣ!“

Вай ҳанӯз ҳам аз дасти Мей дошта, қариб кашола карда сӯи қаик мебурд.

„Дар ин қаик ҳатто ҳочатхона нест. Мо чӣ кор мекунем?“ — ҳик-хиккунон мегирист Мей.

„Ҳочатхона дар атрофи мо хоҳад буд“ — гуфт Хонг хандида. Ниҳоят вай истод ва сӯи Мей тоб хӯрд. „Ин имконияти (шанс) мост, Мей“, — гуфт вай. — „Падари мо меҳост, ки мо аз Вьетнам берун равем, то ки озод бошем, таълим гирем, кори хуб дошта бошем. У аз он фикр азоб мекашид, ки ҳамаи фарзандонаш дар камбағалӣ хоҳанд зист. У аз ин дудилагии ту норозӣ мешуд, биё рафтем!“

Онҳо ба бандар баромаданд ва марде ба онҳо нигариста, даст дароз кард. Хонг медонист, ки вай чӣ меҳоҳад — тилло. Хонг рӯймолчаро ба дасти вай гузошта, аз гӯшаи он кашид ва тангаҳо дар дасти вай шуданд. Капитан онҳоро бо диққат нигарист, яктоашро ба дахон андохта газид, то боварӣ ҳосил кунад, ки тангаҳо ҳақиқатан тиллоӣ ҳастанд.

„Шинед“, — гуфт вай.

Онҳо ба қаик нишастанд. Мей меҳост пеш аз сафар модарашро бори охир ба оғӯш гирад! Ё ки бо падар гап занад! Вай фикр мекард, ки оё ҳақиқатан ин киштӣ — ниҳоят вай онро чунин меномидагӣ шуд — онҳоро ба ҷои меҳостагиашон бурда мерасонад, ва вай зуд ба рӯхҳои бобо ба бобокалони худ барои бехатарии ин сафар дуо кард.

Онҳо барои худ дар пеши киштӣ, дуртар аз садои муҳаррик ҷой интиҳоб намуданд. Ҳанӯз то ба сафар баромадан, аз изтироб ва аз

лаппиши кишти дили Мей беҳузур шуд. Вай охиста-охиста дар паси уфук ғоиб шудани сохилро дида, мегирист.

Дар кишти рӯзхо беохир ва дилбазан буданд; Мей ва Ҳонг зуд фаҳмиданд, ки барои чунин сафари тӯлонӣ хӯроквориашон намерасад. Баъд аз он ки ҳамаи хӯроквориашонро хӯрданд, ба онҳо лозим омад, ки аз дигар мусофирон хӯрок талабанд. Дар кишти 43 мусофир буд. Рӯзхо тӯл мекашиданд ва донаҳои реги вақт гӯё яктоғӣ дар як дақиқа меафтиданд.

Тӯфон

Мей бори дигар рӯи об баромада, оби шӯрро туф кард ва ҳаворо бо даҳон гӯё дам кашид.

„Ёри дихед!“ — дод зад вай ба торикӣ нигариста, ва умед дошт, ки кишти ё Ҳонгро ва ё ақаллан ягон чизро бубинад. Мавчи навбатӣ вайро фаро гирифт ва вай кӯшиш кард, ки пеш аз омадани мавчи дигар нафас кашад.

Мей боз рӯи об баромада, хис кард, ки дасти касе вайро медорад. „Ба соҳил шино кунед“, — ба гушаш дод зад марде. Мей ўро шинохт. Ин яке аз гурезаҳоест, ки ҳамроҳи вай аз кишвари худ дар ин киштии кӯҳна гурехта буд. Онҳо яққоя шино карданд. Мей ба ақиб нигариста, ҳар дафъа оиди мавчи меомада огоҳ мекард, ў бошад бо диққат ба самти соҳил менигарист.

Ниҳоят, онҳо истода тавонистанд, ва боз якчанд қадам пеш рафта, ба рег афтоданд. Дигар одамони кишти низ аз хунукӣ ларзида, ба соҳил шино карда омаданд. Либоси онҳо тар ва пур аз рег буд. Мей Ҳонгро ёфта, хурсанд шуд, онҳо якдигарро ба оғӯш гирифтанд. Ҳангоми тӯфон оташ гирондан имкон надошт ва онҳо тӯда шуда, мехостанд гарм шаванд, ва дар интизори баромадани офтоб буданд.

Мей аз гардишҳои тақдири худ ҳайрон буд. Якчанд рӯз пеш вай толибаи 17-солае дар Вьетнами шимолӣ буд; вай дар қарибии сарҳади Хитой ҳамроҳи падару модараш хушбахтона мезист. Акнун вай ҳамроҳи дигар гурезагон дар соҳили пурбоди Хитой буда, намедонад, ки оё ягон вақт ба Гонконг мерасад ва оё озод мешавад.

Падари Мей ҳамеша мехост, ки ҳафт фарзандаш аз ў бехтар зиндагӣ кунанд. Мей суханони ўро оиди омӯзиш чунон бисёр шунида буд, ки аз ёд такрор карда метавонист. Аммо ў ҳеҷ гоҳ оиди шикаста шудани кишти нагуфта буд.

Мей дар бораи модараш фикр кард, ки ҳамеша орзуҳои падарро оиди фарзандон масҳара мекард. Вай масъалаҳои молиявии оиларо

идора мекард ва ба фарзандонаш барои китоб ва дигар лавозимоти мактаби пул додан намехост. Аксар вақт падари Мей мурғон ва ё дигар хайвонотро фурухта, ба фарзандон барои ҳафтаи ояндаи мактаб пул меод. Ҳамин ки занаш инро мефаҳмид, онҳо бо ҳам ҷанҷол карда, якдигарро дашном меоданд. Кӯдакон мекушиданд, ки аз ин ҷангу ҷидолҳо барканор бошанд. Аз Ҳама муҳимаш он буд, ки онҳо ба мактаб рафтагон давом меоданд.

Яке аз бародарони Мей аз Вьетнам ба хориҷа рафта, муддате дар Болгария кор кард. Ӯ ҷаҳони дигарро дид, ва баъди нақлҳои вай падар боз ҳам бештар мехост, ки фарзандонаш аз Вьетнам ба хориҷа раванд. Акнун Мей аз Вьетнам берун шуд, аммо ҷуноне ки маълум гардид, на ба он ҷое расид, ки падар мехост. Вай аз шамоли соҳил хунук меҳӯрд, кампали вай дар кучое дар баҳр буд. Тӯфон Ҳамаи мусофиронро маҷбур кард, ки ба соҳил шино кунанд. Капитан дар кишти монд ва онро аз мавҷҳо нигоҳ дошта, ором шудани тӯфонро интизор шудани буд. Ҷунин метофт, ки то ором шудани шамоли муддати абадият гузашт, ва ниҳоят, офтоб баромад. Мей ҳеҷ гоҳ аз фаро расидани рӯзи нав ин қадар шод нашуда буд.

Гурезагон ба якдигар ҷафс шуда, дар соҳил меистоданд. Капитан ба онҳо ишора кард, ки ба кишти баргарданд. Онҳо ба тарафи кишти шино карда, ба он часпида баромаданд. Ҳама ҷизро тӯфон бурда буд. Либосҳояшон, кампалҳо, хӯрокворӣ, дегу табақҳо — Ҳамаашро баҳр бурда буд. Мей ва Ҳонг умед доштанд, ки то ба Гонконг рафта расидан дигар тӯфон намешавад.

Баъди 42 рӯз баъди тӯфон онҳо ба Гонконг расиданд. Аммо онҳо дар он ҷо даркор набуданд, полис ба онҳо иҷозат намедод, ки киштиро тарк кунанд. Онҳоро ба ҷазираи Кау фиристоданд. Он замини нобобе буд, ки дар он ҷо фермерҳо говҳоро парвариш мекарданд. Ниҳоят, Мей, Ҳонг ва дигар мусофирон аз кишти фаромада тавонистанд, аммо он чи онҳо вохӯрданд, ба монанди он чи тарк карданд, нохуб буд. Қариб сад қайқ, монанди Ҳамоне ки онҳоро ба ин ҷо овард, ҳар рӯз ба ҷазираи Кау меомаданд. Кормандони ташкилотҳои башардӯстона консервҳоро тақсим карда меоданд, аммо Мей ба ин гуна хӯрок одат накарда буд ва баъди ҳар хӯрокхӯрии дилаш беҳузур мешуд.

Ҳаёт дар лагер

Баъди як ҳафтаи ба ҷазираи Кау фаромаданашон Мей, Ҳонг ва дигаронро ба лагери якуми гурезаҳо гузаронданд. Баъди як моҳ

онҳоро боз гузаронданд, ин дафъа ба лагери нӯхум, баъди як сол — ба лагери рақами се.

Ҳар боре ки онҳоро ба лагери дигар мегузаронданд, онҳо мебоист ба худ барои хобидан ва зистан ҷое пайдо мекарданд. Бисёр сокинони лагер барои ҷой доим ҷанҷол мекарданд ва Мей ва Ҳонг маҷбур буданд доимо аз якдигар бохабар шуда, худро аз ҳучумкунандагон ҳимоя кунанд. Лагери рақами се махсусан бад буд, майдони ҳақиқии муҳориба. Гурезагон аз як ноҳияи Вьетнам ба гурӯҳҳо муттаҳид шуда, бар зидди онҳое ки аз дигар ноҳияҳо буданд, занозанӣ мекарданд. Ҳама чизе ки дар лагер буд — хиштҳо, лампаҳои электрикӣ, кабел, қисмҳои катҳо ва оҳанпораҳои тез кардашуда — ҳамааш ҷун силоҳ хизмат мекард. Баъзан занозаниҳо якҷанд рӯз давом мекарданд, гурӯҳҳои гуногун назорати лагерро ба даст дароварданӣ мешуданд. Полиси Гонконг лагерро идора карда наметавонист, бинобар ин ҳаёт дар паси девор ба анархия итоат менамуд.

Ҳангоми ҷунин занозаниҳо занону кӯдакон пинҳон мешуданд, ва мекушиданд, ки то даме мардон мечанганд, ба назар ноаён бошанд. Ба монанди дигарон, Мей дар кати паси девора — тахтаи бар сангҳо гузошташуда — пинҳон мешуд ва умед дошт, ки занозанӣ ба зудӣ тамом мешавад. Вай ба монанди дигарон мехост аз лагер баромада, ниҳоят, озод шавад.

„Худо одамро ҷунон дӯст дошт“

Баъди як занозани махсусан саҳт Мей ва Ҳонгро ба лагери дигар — ба Ланг Чин гузаронданд. Ин лагер барои „вайронкунандагони тартибот“ буд ва Мей намедонист, ки ҷаро онҳоро ба он ҷо фирис-тодаанд. Дар ин ҷазодихӣ як чизи хубе ҳам буд, зеро дар лагер биное буд, ки ҷун калисо хизмат мекард — аммо Мей намедонист, ки калисо ҷист.

Боре вай ба даруни яке аз ҳучраҳои калисо нигарист. Дар девор байрақи калони сафед овезон буд, ки дар мобайнаш салиби сафед дошт. Дар зери салиб ба забони вьетнамай якҷанд калима навишта шуда буд. Дар остона истода, онҳоро хондан мумкин буд: „Худо одамро ҷунон дӯст дошт“.

Мей мароқ зоҳир намуда, ба ҳучра даромад. Одамон сурудеро мехонданд, ки вай пеш ҳеҷ гоҳ нашунида буд. Баъд марде бархоста ба забони вьетнамай гап зад ва Мей бо диққат гӯш кард. Суханони ӯ ба вай маъқул буданд. Ӯ оиди Худое сухан мегуфт, ки одамро дӯст медошт ва онҳоро наметарсонд ва бар онҳо фармонравой намекард.

Мей мехост оиди ин гурӯҳи одамон ва таълимоти ацибашон бештар донад, аммо вай аз дини падару модараш даст кашидани набуд. Вай Худои дӯстдорандаи одамнро чун Худое мидид, ки ба ӯ бар иловаи дини аҷдодонаш сачда карда метавонад.

Мей дар лагери гурезагон аллакай ду сол боз мезист. Яке аз дугонахоёш вайро назди фолбин бурд. Мей дар рӯ ба рӯи он зан нишаста буд ва умед дошт ӯ ба вай мегӯяд, ки кай Хонг ва вай лагерро тарк карда метавонанд. Пиразан ба чашмони Мей нигарист, ва баъд дастони вайро ба даст гирифт.

„А, ха. Акнун ман мебинам. Ту дӯсте дорӣ“.

Мей ҳайрон шуд. „Ман дӯсте надорам“.

Фолбин ба ташвиш афтод. „А“, — гуфт вай зуд сарашро чунбонда, — „аз афташ, ин дӯсте аз ҳаёти гузашта аст, ки аз пайи ту ба ин ҳаёт омадааст“.

„Омадааст?“ — пурсид Мей, ва гоҳ ба фолбин ва гоҳ ба дугонааш бо шубҳа нигарист. Вай гумон кард, ки ин зан ба вай оиди деве мегӯяд, ки вайро таъкиб мекунад. „Ӯ чӣ мехоҳад? Ман чӣ бояд кунам, то ки ӯ маро ба ҳолам гузорад?“

„Ту бояд ба хона рафта, ба ӯ сачда кунӣ. Дуо кун ва хоҳиш намо, ки туро ба ҳолат гузорад“.

Ин бори аввал набуд, ки Мей оиди дев мешунид. Вай дар ҳафт-солагӣ хеле бемор шуда буд. Табаш баланд буд, вай на хӯрдан метавонист, на нӯшидан. Модараш амаки духтарро ҷег зад, ки ҷодугар буд. Ӯ мебоист рӯхҳои бадро, ки боиси беморӣ шудаанд, меронд. Амакаш вайро бо химча мезад, ва мегуфт, ки рӯҳи бадро метарсонад ва бемории вайро дур мекунад. Мей ба ёрӣ ҷег мезад, аммо аъзоёни оила вайро дошта меистоданд ва амакаш вайро мезад. Баъд амакаш аз мӯйҳои вай дошта, сарашро ба симҳои кат зад — ӯ мекӯшид, ки рӯххоро аз вай зада барорад. Баъзан ӯ Мейро тамоми шаб мезад. Вай аз дард дод мегуфт, аммо доду фарёдаш ҷодугарро факат рӯхбаланд мекарданд ва ӯ бо фаҳр мегуфт: „Акнун дев аз вай берун мебарояд“. Ӯ ҳамчунин аспаки металии хурдакаке дошт, ки Мейро бо он мехалонд, то ки рӯхҳои бадро берун кунад.

Ҳамаи кӯшишҳои ӯ беҳуда буданд. Мей ханӯз ҳам бемор буд. Ниҳоят, падараш вайро ба беморхона бурд. Духтур барои вай дору таъин кард ва баъди якчанд рӯз Мей сиҳат шуд. Баъд Мей ҳайрон мешуд, ки чаро доруҳо аз ҷодугар хеле боқувваттар будаанд. Акнун вай фикр мекард, ки оё фолбин ба вай рост мегӯяд ё не. Агар вай ба ин „дӯст“ сачда кунад, оё метавонад девро водор кунад, ки вайро ба ҳолаш вогузорад?“

Мей ба маъбади буддоии лагер рафта, чуноне ки падару модараш

мекарданд, маросимро ба чо овард. Вай ба суханони фолбин на он қадар бовар мекард, аммо намехост, ки ин „дӯст“ барои гирифтани виза халал расонад ва садди роҳи вай гардад. Вай бухӯр сӯзонд ва аз рӯх хошиш кард, ки биравад ва вайро ба ҳолаш воғузорад“.

Ҳар қадар ки вай бештар дуо кунад, ҳамон қадар нооромтар мешуд. Мей дар дили худ ҳис мекард, ки ин изтироб бо олами рӯхҳо ҳеҷ умумияте надорад. Вай ҳис мекард, ки дар лагери гурезаҳо чун дар қафас мебошад, ва вай мехост аз он берун шавад. Муборизаи доимӣ барои ҳаёт дар вай таъсир карда, хайрхоҳии табиияшро ба нооромӣ ва ноумедӣ табдил дода буд. Вай наметавонист он андӯхеро, ки дар дилаш реша гирифтааст, фаҳмад. Вай ягон чизи дигарро мехост, ва фикр мекард, ки оё ҳаёт дар кишвари озод он холигиеро, ки дар зиндагӣ ҳис мекунад, пур мекарда бошад.

Рӯзи дигар вай боз дар назди калисо буд. Навиштаҷотро оиди муҳаббати Худо дида, вай боз фикр кард, ки ин Худо дар асл кӣ бошад ва чаро ӯ „одамонро чунон дӯст дошт“. Оё ӯ вайро низ дӯст медорад?

Вай даромада, китобхоро дар рафҳо дид ва калонтаринашро гирифт; вай умед дошт, ки он дар бораи ин Худои муҳаббат чизе нақл мекунад. Китобро кушода, вай хонд: „Дар ибтидо Худо осмон ва заминро офарид...“

„Ин китоби таърихӣ аст“, — фикр кард вай баъди он ки боз якҷанд сатр хонд. Дар мактаб таърихро дӯст намедоштанд, зеро санаҳои бисёр, воқеаҳо ва исмҳои одамони зиёдеро аз ёд кардан лозим меомад. Вай зуд китобро пӯшонда, ба раф монд. Баъд китоби бориктареро, ки муқоваи зебои чармин дошт, интихоб карда, онро кушод ва аввалашро аз назар гузаронд — рӯйхати дарози фамилияҳо — сипас бо диққати бештар хонд. Ин нақле буд дар бораи чуфти ҷавони оилавӣ, ки интизори фарзанд буданд. Аммо кӯдак махсус буд, зеро дар осмон ситорае пайдо шуд, то ки таваллуд шудани ӯро таъкид кунад ва хирадмандони бузург омаданд, то ки зода шудани ӯро шодбош гӯянд.

„Кист ин кӯдак?“ — фикр кард вай. „Исо кист?“

Назди Худое меравад, ки вайро дӯст медорад

Дар он рӯзи якшанбе Мей боз ба ҳучраи чамъомад омад. Воиз оиди қувваи Худо гап мезад. „Иблис“, — гуфт шубон, — „аз ҳеҷ кас ва аз ҳеҷ чиз наметарсад, магар ин ки аз Худо. Дар он ҷое ки Худо ҳаст, иблис нахоҳад буд“. Чашмони Мей аз ҳайрат калон кушода

шуданд. Вай фикр кард, ки шояд шубон бо ягон восита оиди „дӯст“-и вай, ки аз ҳаёти пештара омадааст, бохабар шудааст. Мей баробари шунидани ин суханон хост ба Худо бовар кунад. Вай бо олами рӯхҳо, ки аз хурдсолӣ ба вай ин қадар тарс ва дард меовард, ягон умумияте доштан намехост. Вай фақат осудагиро мехост.

Ҳангоме ки шубон дар охири сухани худ ҳамаро ба тавба даъват намуд, Мей ба пеш давида баромад, вай дар чузъиёт боварӣ надошт, аммо медонист, ки мехоҳад Худоеро парастииш кунад, ки вайро дӯст медорад ва ба вай бовар мекунад.

Аз он лаҳза, ҳар боре ки Мей метарсид — одатан ҳангоме ки дар кат хобида, садои занозаниро дар лагер мешунид, вай Аҳди Ҷадидро хонда, ба Худо дуо мекард. Шубон ба вай гуфт, ки ҳангоме вай Каломи Худоро мехонад, иблис метарсад, ва Мей ҳар рӯз хондани онро давом меод.

Бисёри одамони лагер ба маъбади буддой мерафтанд ва Мей хатто баъди дар қалисо пеш баромадан ва дуо кардан ҳам ба он маъбад мерафт. Ҳангоме ки вай Китоби Муқаддасро мехонад, девҳо аз вай метарсанд, — фикр мекард Мей, — аммо аз эҳтиёт ягон қурбонӣ ба онҳо овардан ақлона мебошад. Дар хаймаи вай ҳанӯз бутҳо меистоданд ва вай ҳар рӯз ба Худои масеҳиён ва ба бутҳо низ дуо мекард. Агар як дин хуб бошад, ду дин аз он ҳам бехтар аст. Дигарон дар лагер ҳамин тавр мекарданд ва аз ҳар дин он чизеро, ки ба онҳо маъқул буд, интихоб менамуданд.

Сипас дар яке аз рӯзҳои якшанбе шубон гуфт, ки дигар худоҳо ва ё дигар динҳоро набояд парастид. ӯ гуфт, ки масеҳиён бояд як дин ва як Худоро пайравӣ кунанд. Баъди парастииш Мей ба хаймаи худ баргашта, ҳамаи бутҳоро партофт. Баъзе бутпарастон вайро боздоштани буданд, аммо Мей исрор менамуд. Агар Худо хоҳад, ки вай фақат аз пайи ӯ равад, вай ҳамаи он чиро ки бо дини пештара вобаста буд, мепартояд.

„Маро истифода бар“

Рӯзи якшанбеи дигар, баъд аз он ки вай ҳамаи бутҳояшро партофт, мавъиза оиди дар салиб мурдани Исо буд, оиди он ки ӯ музди гуноҳҳои моро пардохт намуд. Мей боз ба пеш баромад, зеро бори аввал гуноҳи худро хис кард ва барои он пушаймон буд. „Маро бубахш, Худованд“, — дуо мекард вай. — „Маро чуноне ки мехоҳӣ ва дар он ҷое ки мехоҳӣ, истифода бар. Фақат истифода бар“.

Агарчи вай оиди Китоби Муқаддас ва таълимоти масеҳӣ кам

медонист, дар лагер ба ҳама оиди он суханронӣ мекард ва хондани Китоби Муқаддасро давом медод. Рӯхи Пок дар афзуншавии дониши вай ёри медод. Ҳар қадар бештар фаҳмад, ҳамон қадар зиёдтар оиди Худо шаҳодат медод.

Хонг фаҳмидан мехост, ки хоҳараш ба кучо меравад, ва ба чамъомади калисо омад. Ниҳоят, ӯ низ Масехро қабул кард, аммо садоқати ӯ ба монанди Мей набуд. Вайро фақат озодӣ ҷалб мекард, то ки аз лагер баромада, дар кишваре зиндагӣ кунад, ки он ҷо озод хоҳад буд. Ӯ нақшаҳои зиёд дошт, ки дар кучо кор мекунад, бизнеси худро чӣ тавр сар мекунад ва чӣ тавр корхояш барор мегирад. Ӯ фикр мекард, ки агар масеҳӣ шавад, шояд тезтар виза мегирад ва ба ғарб меравад.

Дар калисо Мей мардеро вохӯрд, ки аз вай 10 сол калон буд. Ӯ мехост ба ғарб рафта, бо соҳибқорӣ машғул шавад ва пул кор кунад. Муносибатҳои онҳо мустақамтар мешуданд ва Мей ҳис кард, ки бо ӯ ҳамфикр аст. Майл ба Навиштаи Муқаддас кам шуд, вай кам дуо мекард. Вай бисёртар дар бораи он фикр мекард, ки хангоме озод мешавад, пулхояшро ба чӣ сарф мекунад, ва фақат андаке дуо мекард, то ҳис кунад, ки Исо вайро қабул мекунад ва хангоми бозгаштани Худ ба бихишт роҳ медиҳад.

Дуоҳои самимӣ, ки аз дил мебаромаданд ва тамоми даруни вайро фаро мегирифтанд, аз байн рафтанд. Акнун вай фақат оиди он дуо мекард, ки Худо ба вай барои аз лагер берун шудан ёри диҳад ва озодӣ ато кунад. Мей ва дӯшташ оиди оиладорӣ гуфтугӯ мекарданд ва Мей ҳақиқатан мехост зани ин шахс шавад. Аммо вай фикр мекард, ки ҳоло 20-сола аст ва ба шавҳар баромадан ҳанӯз барвақт аст. Боре бегоҳӣ, хангоме ки Мей дар кат мехобид, овозеро шунид: *„Ман туро тарк нахоҳам кард. Хангоме ки бозмеоям, туро бо худ мебарам“.*

Мей бедор шуд ва баъд боз чизеро шунид: фарёди баланд ва дарднок.

Ту ин фарёдро шунидӣ? Чунин метобид, ки Рӯхи Пок рост ба дили вай мурочиат мекунад.

„Ҳа“, — ҷавоб дод Мей. „Ин чист?“

Ин фарёди онҳоест, ки тарк карда шудаанд. Ин фарёди дарду алам аст.

„Сӯи Ӯ бароем... берун аз бошишгоҳ“

Пагоҳии рӯзи дигар Мей танбалии рӯҳонии худро тарк кард. Дуоҳои вай боз боэҳсос шуданд ва вай акнун на фақат оиди сарват ва чипта

ба ғарб дуо мекард. Вай дар ҳаққи оилаи худ, ки дар Вьетнам мондааст ва барои масеҳиёни ватани худ, ки барои Масеҳ азоб мекашанд, дуо карданро сар кард.

Боре вай Китоби Муқаддасро мехонд ва Нома ба яҳудиён 13:12–15-ро қироат намуд:

„Бинобар ин Исо низ, барои он ки одамонро бо Хуни Худ тақдис намояд, берун аз дарвоза уқубат кашид. Пас, хорию ўро бардошта, берун аз бошишгоҳ сӯи ў бароем; зеро дар ин ҷо шаҳри доимие надорем, балки ояндаро ҷустуҷӯ менамоем. Бинобар ин ҳамеша ба воситаи ў қурбонии шукронаро ба Худо тақдим менамоем, яъне самараи лабҳоеро, ки ба исми ў ҳамду сано мехонанд“.

„Берун аз бошишгоҳ сӯи Ў бароем“. Чунин метобид, ки ин суханон аз саҳифа баромада, дар рӯҳи Мей сӯроҳие сӯзонданд. Худо ба дили вай даъват менамуд: *„Ба Вьетнам бозгард, Каломи Маро дар он ҷо паҳн кун. Ба онҳое ки ҳоло дар канора мебошанд, бигӯй, ки сӯи Ман биёянд“*.

Мей медонист, ки ба Масеҳ дар Вьетнам хизмат кардан хеле душвор мешавад. Вай медонист, ки агар даъвати Худовандро қабул кунад, азоб хоҳад кашид. Аммо вай рафтани мехост. Мей ба Худо гуфт, ки ҳамаи он чиро ки Ў талаб кунад, вай ба ҷо меоварад. Ў мехоҳад, ки вай ба Вьетнам баргардад, пас, вай тайёр аст биравад.

Вай умқи ҷаҳолатро дар Вьетнам медонист, вай инро дар оилаи худ дида буд. Ҳангоме ки дар мактаб таълим мегирифт, дар хона меҳроби сурхи торик бо се бухурдони хушбӯйҳо барои аҷдодон буд, ки ба онҳо сачда мекарданд: ба бобо, бобокалон, ва бобои бобокалони Мей. Ҳангоме ки падари вай мемирад, оилааш зарфи кӯхнатарини лоданро бо наваш иваз мекунад.

Ба вьетнамиҳо мегуфтанд, ки рӯҳҳо дар ҳама ҷо ҳастанд, ва оилаи Мей, ба монанди аксари пайравони буддоия, мекушид ба марҳамати онҳо ноил шавад. Онҳо ҳук ё мурғро қурбонӣ оварда, ба меҳроб мегузоштанд, ва дуоҳо карда аҷдодонро ба чашидани хӯрок даъват менамуданд, ва ҳамин тариқ мехостанд ҳусни тавачҷӯҳи онҳоро соҳиб шаванд. Мей мехост ба оилааш ва ба дигар вьетнамиҳо, ки дар ҷаҳолати дахшатнок мезистанд, ҳақиқатро оиди каломи Худо расонад.

Дафъаи оянда, ҳангоме ки масеҳиён якҷоя ҷамъ шуданд, Мей гуфт, ки эълоне дорад. Вай бо табассум аз ҷояш бархест: „Ман даъвати Худоро шунидам“, — гуфт вай, — „Ў бо ман гап зад“.

Вай одамонеро, ки дӯстонаш гардида буданд ва қариб оилаи наваш буданд, аз назар гузаронд.

„Худо маро даъват намуд, ки ба Вьетнам баргардам. Ў мехоҳад, ки ман дар он ҷо оиди муҳаббати Ў бигӯям — оиди ҳақиқат накл кунам“.

Аксуламали одамон зуд буд, аммо на он тавре ки Мей интизор буд.

„Ин садои иблис аст!“ — дод зад марде.

„Ин аз Худованд буда наметавонад“, — гуфт зани солхӯрдае Китоби Муқаддасашро саҳт пӯшонида. Худо туро ба Гонконг овард ва Ў туро ба сӯи озоди мебарад. Ў барои равнақи корат ёри медиҳад, то ки ба оилаат ёри дода тавонӣ. Худо намехоҳад, ки ту ба Вьетнам баргардӣ“

„Агар ту ба он ҷо баргардӣ, азоб мекашӣ“, — гуфт марди дигар. „Ман медонам. Ман инро дидаам. Имкон дорад, ки аз боиси азобҳо ҳатто аз Худо даст мекашӣ. Ў ҳеч гоҳ аз ту хоҳиш намекунад, ки ба он ҷо баргардӣ“.

Мей ба дӯсти худ нигарист ва умед дошт, ки дар чехраи ӯ табасуми дастгириро мебинад. Аммо табассум набуд, дастгирӣ ҳам набуд. Дӯсташ аз вай рӯ гардонда, сӯи баромадгоҳ равона шуд ва аз ҳучра баромад.

Бисёриҳо дар калисо Мейро аз раъяш гардондани мешуданд, бародараш бошад ба рӯяш торсаки зад. „Ту чӣ тавр метавонӣ ба орзуи падарамон туф кунӣ?“ — пурсид вай. Вай солҳои дароз пул сарфа мекард, то ки ту ба ин ҷо биёӣ, озод шавӣ. Ва ту ҳамаи инро тарк мекуни? Ту падару модаратро ноумед мекуни? Дигар дар бораи бозгашт гап назан! Ҳеч гап!“

Мей фикр мекард, ки чӣ гуна бародари худаш бо вай ин тавр муносибат карда метавонад ва чӣ гуна дӯстони масеҳияш метавонанд вайро барои он танқид кунанд, ки мехоҳад Инчилро ба дигарон расонад. Вай оиди он дуо мекард, ки Худо ба вай хирад ва сабр ато кунад, то бародарашро, бо вучуди мухолифи баргаштани вай буданаш, дӯст дорад. Мей боварӣ дошт, ки вайро Худо даъват мекунад, ва дуо мекард, ки дигарон низ инро фаҳманд.

Аммо зарбаҳои бародар монеаи талхтарин набуданд. Зарбаи эҳсооти дарди бештар овард, сабаби он дӯсташ буд.

„Ў туро аз Вьетнам берун овард“, — гуфт дӯсташ ба Мей. — „Чаро Ў бозгаштани туро мехостааст? Ту намеравӣ!“

Дӯсташ вайро аз раъяш гардонда натавонист ва дӯстиро қатъ кард.

„Ман наметавонам ба зане оиладор шавам, ки аз орзуяш даст мекашад“, — гуфт ӯ ба вай. — „Худо туро ин чо овард, ва агар ту баргардӣ, Ӯро ва оилаатро шарманда мекуни“.

„Ман орзуҳо дорам“, — гуфт Мей гириякунон. — „Акнун Худо ба ман орзуҳои нав дод. Ман орзу дорам, ки ба ҳамватанонам оиди муҳаббати Масех нақл намоям. Ман мехоҳам ба онҳо нақл кунам, ки ҳайвонотро барои қурбонӣ куштан дигар лозим нест, зеро қурбонӣ аллакай оварда шудааст!“

„Пас, орзуҳои мо аз ҳам фарқ доштаанд“, — гуфт дӯсташ. — „Дигар дар байни мо ҳеч пайванде нест“.

Мей рафтани ӯро дида, мегирифт.

Аз хӯроки нохуб ва шароити номусоиди лагер саломатии Мей бад мешуд. Аммо саломатии рӯҳонии вай аз ҳарвақта беҳтар буд. Агарчи дӯсташ вайро тарк кард ва калисо ба вай шубҳа дошт, Мей шубҳае надошт, ки чӣ бояд кард. Худо вайро ба акиб, ба Вьетнам даъват кард.

Фамилияи ягона дар рӯйхат

Мей оиди бо роҳбарияти лагер вохӯрдан маслиҳат намуд, то ки дар бораи ба Вьетнам баргаштан ариза диҳад. Шаби пеш аз вохӯрӣ вай хобида наметавонист, вай оиди қарори худ андеша мекард. Вай мехост бифаҳмад, ки чаро фақат баъзе касон дар лагер ин қарори вайро дастгирӣ мекунанд. Вай ба Худо дуо карда, ваъда дод, ки ба ҳар чое ки Ӯ фириштад, меравад ва ҳар он чи Ӯ талаб кунад, иҷро мекунад. Вай осудагии комил ҳис кард, ва хангоме фикр кард, ки дар Вьетнам ба одамоне оиди муҳаббати Исо нақл мекунад, андаке ба ҳаяҷон омад.

Ниҳоят, хоби вай бурд ва дар хоб дид, ки ба Вьетнам бармегардад, аммо танҳо не. Ҳамроҳи вай як мард ва як зан буданд. Мей фаҳмид: Худо вайро бовар мекунонад, ки вай танҳо барнамегардад. Хангоме ки вай пагоҳии рӯзи дигар ба идора рафт, вай шубҳае надошт, ки қарори дуруст қабул кардааст. Мей дарро кушода, назди миз омад.

„Ман ба Вьетнам баргаштан мехоҳам“.

Марде ки дар паси мис нишаста буд, ба духтари ҷавон бо ҳамдардӣ ва ҳайрат нигарист. „Шумо баргаштани хастед?“

„Ҳа“.

„Шумо дар Гонконг чӣ қадар будед?“

„Қариб панҷ сол“.

„Ба қарибӣ лагерро тарк хоҳед кард. Ҳамагӣ баъди якчанд моҳ виза мегиред ва он гоҳ ба Америка ва ё Австралия рафта метавонед. Таслим нашавед“.

„Ман таслим намешавам“, — гуфт Мей бо қатъият. — „Ман дигар ба ғарб рафтан намехоҳам. Ман ба ватан баргаштан мехоҳам“.

„Ин чо хеле кам касон ҳастанд, ки баргаштан мехоҳанд. Барои ин бланк ҳатто нархро паст кардаанд, зеро ҳеч кас баргаштан намехоҳад. Оё шумо ҳақиқатан медонед, ки ин чӣ маъно дорад?“

„Ман медонам, ки ин чӣ маъно дорад“, — гуфт Мей. — „Аммо Худо маро даъват кардааст“.

„Худо шуморо даъват кардааст?“ — пурсид вай хайрон шуда. — „Мефаҳмам, пас, аризаи шумо оиди гирифтани виза бекор карда мешавад ва файл низ. Яъне шумо ҳеч гоҳ дар ин чо набудед... ва панҷ соли охир низ набуданд“.

„Ман инро медонам. Ман ба ғарб намеравам“.

„Оё шумо медонед, ки ҳукумати Вьетнам на ҳамеша шахсони аз кишвар рафтаре қабул мекунад, хусусан пинхонӣ рафтагонро“.

„Ман инро медонам“.

Мард бо диққат ба вай нигарист, баъд аз ғалладон бланкро баровард. „Ба ман ҳуччати шумо даркор аст“.

Мей ҳуччатро ба вай дод ва ручкаро гирифта, бланкро пур кард. Мейро ҳисси ачиби қаноатмандӣ ва ҳатто шодмонӣ фаро гирифт ва вай бе дудилагӣ ба бланк имзо монда, аз имконияти дар ғарб озодона зистан даст кашид.

Мард варақеро гирифт. Дар болои варақ чунин навишта шуда буд: **БОЗГАШТ БА ВЬЕТНАМ**. Вай бо диққат фамилияи Мейро дар сатри боло навишт. Дар рӯйхат дигар номҳо набуданд.

Ҳангоме Хонг фаҳмид, ки Мей бланки бозгашт ба ватанро имзо кардааст, вайро боз зад.

Дугонаи Мей, масеҳӣ хонум Хуён мегуфт, ки вай девона шудааст. Аммо ҳангоме ки рӯзи дигар Мейро дид, дигар хел гап зад. „Ту девона нестӣ“, — Мейро бовар мекунонд вай. — „Маро бубахш, ки чунин гуфтам“.

„Чӣ шуд?“ — пурсид вай аз дугонааш. — „Дирӯз ту гуфти, ки ман девона шудаам, имрӯз бошад ин қарор ба ту оқилона метобад“.

„Худованд дишаб бо ман гап зад“, — гуфт Хуён ба вай. — „Ва У ба ман гуфт, ки ман низ бояд ба Вьетнам баргардам ва Номаи уро ба одамон расонам“.

Дили Мей аз шодӣ саҳт метапид, вай медонист, ки танҳо барнамегардад. Вай хобашро ба ёд овард: дар хобаш боз як зан ҳамроҳи вай бармегашт. Дар хоб як марди дигар низ буд, ва Мей фикр кард, ки Худо кадом мардро ҳамроҳи онҳо мефиристад.

Хуён ба контора рафта ҳамон хел бланкero пур кард, ки Мей пур карда буд. Номи вай дар рӯйхат дуҷум буд.

Баъди якчанд рӯз боз як узви калисои хурди онҳо, чаноби Троунг, назди Мей омада гуфт, ки ӯ низ хис мекунад, ки Худованд ӯро ба Вьетнам даъват менамояд. „Аммо дар Вьетнам зиндагӣ хеле душвор аст“, — гуфт ӯ. — „Чӣ тавр ман метавонам дар он ҷо зинда монам ва ба Худо хизмат кунам?“

„Ташвиш накаш“, — гуфт ба ӯ Мей. — „Худо дар бораи ҳама чиз ғамхорӣ мекунад“.

Ҳангоме ки Мей ба сафар тайёри мекунанд, мекунанд, ки Худо дархоро мекушояд ва оиди ҷузъиёти сафар ғамхорӣ мекунад. Соли 1994 буд, вай қариб 5 сол боз дар Гонконг мезист. Ҳангоме аъзоёни калисо барои гуселонидани се нафар имондорон чамъ шуданд, бисёриҳо бори охир мекӯшиданд онҳоро аз роҳашон гардонанд.

Ҳонг Мей ва ҳамсафаронашро то дарвозаи хокистарранги металли лагери гурезаҳо гуселонид.

„Чӣ гуна ту метавонӣ чунин рафтор кунӣ?“ — боз пурсид ӯ. — „Ман ба падар мактуб навишта, оиди девонагии ту хабар додам. Ӯ намехоҳад, ки ту баргардӣ. Ӯ мехоҳад, ки ту озод бошӣ. Оё ту медонӣ, ки дар Вьетнам бо кадом нохушиҳо рӯ ба рӯ мешавӣ? Дар он ҷо масеҳиёро қабул намекунанд. Масеҳиёро ҳабс мекунанд, лату кӯб мекунанд. Мей, ханӯз дер нашудааст, ки аз фикрат гардӣ“.

„Ман қарор додам“, — гуфт вай ба Ҳонг.

„Боварам намеояд, ки ман туро ба ин ҷо овардам“, — гуфт ӯ хашминона. — „Кӣ дар солҳои охир дар ҳаққи ту ғамхорӣ мекард? Кӣ туро ҳангоми занозаниҳои лагер ҳимоя мекард? Кӣ оиди он ғамхорӣ мекард, ки ту ҳиссаи биринҷ дошта бошӣ, ҳангоме ки дигарон онро қашида гирифтани буданд? Ман мехостам, ки ба ҷои ту Трунг ҳамроҳи ман ояд. Ӯ маро ва падарамонро шарманда намекард, чунон ки ту мекунӣ. Трунг моро ҳурмат мекунад. Чӣ тавр ту метавонӣ чунин рафтор кунӣ?“

Мей андӯхминона ба бародараш нигарист. „Ман чунин рафтор карда метавонам, зеро Худо маро даъват кардааст“, — гуфт вай. — „Ту мехоҳӣ озод бошӣ, ба кишвари дигар равӣ. Аммо оё ту намефаҳмӣ, ки чизҳои аз озодии сиёсӣ ё пул муҳимтар ҳастанд? Кӣ ба оилаи мо оиди Исо нақл мекунад? Кӣ ба онҳо меғӯяд, ки чӣ тавр озод бошанд, ба бихишт раванд? Худо аз ман хоҳиш кард, ки ин корро кунам ва ман ин корро мекунам. Шояд ман ҳеч гоҳ ба монанди ту сарватманд намешавам, аммо ман хости Худоро ба ҷо меоварам. Ман умедворам, ки ту ягон вақт инро мефаҳмӣ“.

Хонг бо ваҷоҳати тира мушоҳида мекард, ки ҳар се ба фурғони хурди зард, ки онҳоро ба фурудгоҳ мебарад, нишастанд. Ў барои хайрухуш дастафшонӣ накард. Дигар масеҳиён низ аз паси панҷараи дарвоза менигаристанд ва аз рухсораҳояшон ашқҳо мерехтанд. Ҳангоме ки мошин равона шуд, Мей ба ақиб нигариста кӯшиш кард ҳар як чехраро дар ёд нигоҳ дорад, ва фикр кард, ки оё ягон нафари онҳоро боз меида бошад ё не.

Кори пинҳонӣ

Баъд аз он ки ҳавопаймо дар Вьетнам фуруд омад, Мей мебоист ҳудаш аз фурудгоҳ то хона мерафт. Вай умедвори пешвозгирии гарм буд, аммо ҳеҷ кас аз омадани вай шод набуд. Падараш, ки барои таъмини ояндаи бехтари Мей меҳнати вазнин мекард, вайро тамоман сарфи назар менамуд. Ў тамоман бо вай гап намезад, гӯё вайро намедид. Модар ба Мей дод мезад, ки чаро рӯхҳои оиларо хашмгин кардааст, чаро ба ачдодон сачда намекунад.

Бо вучуди чунин муносибати оила, Мей мекӯшид бо онҳо хуб муносибат кунад. Вай бисёр дуо мекард ва дар хучрааш бо овози паст таронаҳо мехонд. Ба шарофати шаҳодат ва намунаи худ Мей аввалин шунавандаи худро дар Вьетнам ба масеҳият роҳнамун сохт: хоҳараш ба вай оиди имонаш саволҳо дода, ниҳоят, Масеҳро чун Начотдихандаи худ қабул намуд. Ду хоҳар бисёр вақт якҷоя дуо карда, Навиштаи Муқаддасро мехонданд. Аммо падару модар онҳоро ором намегузоштанд ва Мей хеле ғам мехӯрд. „Ман гумон мекардам, ки шумо ба Вьетнам баргаштани маро мехоҳед“, — дуо мекард вай. Дар ҷавоб вай нишондоди Худоро шунид: Гӯсфандони маро чамъ кун. Ба вилояти Ван Донг рав“.

Мей ҳеҷ гоҳ дар вилояти Ван Донг набуд, аммо шунида буд, ки дар он ҷо қасоне ҳастанд, ки дар Гонконг пайрави масеҳият шуда, ба Вьетнам баргаштаанд. Вай ба он ҷо равона шуд ва дар роҳ доимо дуо мекард. Вай мекӯшид бо ҳамсафаронаш ҳарчи камтар гап занад. Вай иҷозатномаи сафар надошт ва метарсид, ки агар ходимони полис масеҳӣ будани вайро фаҳманд, ҳабс карда метавонанд.

Дар Ван Донг вай масеҳиёни дигарро ёфт. Онҳо якҷоя чамъ шуданро сар карданд; ба ҷангал мерафтанд, то ки полис аз вохӯриҳои пинҳонии онҳо боҳабар нашавад. Мей даъвати Худовандро дарк мекард — дарёфтани гӯсфандони гумроҳшуда — ва ба ноҳияҳои дурдаст рафта, мавъиза карданро сар кард. Вай ҳанӯз бо падару модар мезист, аммо мунтазам ба вилояти Ван Донг мерафт ва

чамъомадҳо мегузаронд. Ба зудӣ дар Ван Донг калисои хурде ташкил ёфт, аммо баробари афзудани миқдори аъзоён фишор низ меафзуд.

Падари Мей медонист, ки вай ҳамроҳи дигар масеҳиён ба ҷангал рафта, чамъомадҳо барпо мекунад, бинобар ин вайро бо кори хона банд кардани мешуд. Мей қариб вақти холи надошт. Падар дид, ки духтараш якравона дини навро пайравӣ мекунад, ва ниҳоят, ба вай иҷозат дод, ки мунтазам ба парастии калисои равад, аммо ҳанӯз ҳам иҷозат наметод, то ба маҷлисҳои дуо, ба хизматгузориҳои махсус равад ё бо дигар имондорон вохӯрад. Мей ба маҷлисҳои манъшуда рафтан ва иҷро намудани кори масеҳиёнаи худро давом медод ва падар вайро аз хона ронд. Баъди якчанд рӯз падар иҷозат дод, ки ба хона баргардад, аммо баъди чанде ҳамааш такрор шуд.

Полис назорат кардани Мейро сар кард. Оиди фаъолияти масеҳиёнаи вай бохабар шуда, ходимони полис ба падараш фишор оварда, розӣ кунондани буданд, ки барои кушодани парвандаи зидди духтараш ёрӣ диҳад. „Вай ба кучо меравад?“ — мепурсиданд онҳо доимо. — „Вай бо кӣ вохӯрад? Онҳо оиди чӣ гап мезананд? Чаро шумо ба духтаратон иҷозат медиҳед, ки чунин рафтор кунад?“

Тадричан фишор ба падар меафзуд ва ходимони полис ба хонаи ӯ намеомаданд. Ба ӯ фармуданд, ки ба идораи полис ояд.

„Агар шумо ба духтаратон таъсир расонда натавонед, мо метавонем“.

Ӯ барои бехатарии худ ва Мей борҳо ба вай фармуда буд, ки ба ҳеч ҷо сафар накунад.

„Ту наметавонӣ бирави“, — мегуфт падар ба вай. — „Оё ту медонӣ, ки онҳо бо ман чӣ мекунанд? Бо ту чӣ мекунанд?“

Дар аввал Мей мегуфт, ки ба вохӯри бо дӯстон ё барои ягон кор меравад. Вай кори худро далеронатар иҷро мекардагӣ шуд ва ба падар мегуфт: „Ман барои иҷрои кори Худо меравам“.

Вай аз он ғам меҳӯрд, ки падар вайро намефаҳмад ва ба вай муҳолифат мекунад. Дуоҳои вай бозҳосотар шуданд.

„Худовандо“, — дуо мекард вай. „Ман барои Ту ҳама корро мекунам. Ман барои Ту тайёрам зиндонӣ шавам. Ман ҳатто тайёрам барои ту бимирам, агар иродаи Ту чунин бошад. Аммо аз Ту илтиҷо мекунам, Худовандо, ба падарам имкон надех, ки маро таъқиб кунад. Ман ба ин тоб намеоварам“.

Аммо таъқибот қатъ нагардиданд. Солҳо гузаштанд ва Мей фаҳмид, ки Худо ин вақтро барои он истифода бурд, то ба вай корро омӯзад. Агар вай ба фишор ва ҳучумҳои падари дӯстдоштааш тоб

оварда тавонад, ҳеҷ гуна таъкибот наметавонанд дар иҷрои коре ки Худо вайро барои он даъват намудааст, халал расонанд.

Аз озодӣ даст кашидан

Дар ниҳояти кор, Мей якчанд миссионерони америкоиро вохӯрд, ки дар Вьетнам кор мекарданд. Ҳангоме онҳо устуворӣ ва қатъияти вайро фаҳмиданд, ба вай пешниҳод намуданд, ки ба мактаби библиявӣ ба Амрико равад. Ин имконияти хуб буд. Мей барои имконияти сафар ба ғарб дар лагери гурезаҳо дар Гонконг панҷ солро гузаронда буд. Акнун, ки вай боз дар Вьетнам аст, вайро ба Амрико даъват мекунанд ва тамоми харочотро ба ӯҳда мегиранд. Ҳангоме ки Мей оиди ин пешниҳод ба волидонаш гуфт, падар хурсанд шуда, гуфт: „Ин имконияти хубест. „Волидони амрикоӣ“-ят мехоҳанд туро ба Амрико фиристанд, ки дар он ҷо озод хоҳӣ буд ва маълумотнок хоҳӣ шуд. Ин хабари хуб аст! Ту бояд равӣ“.

Аммо орзуи Мей дигаргун нашуд. Вай Нома ба ибриён боби 13:12–15-ро аз нав хонд, ҳамон оятҳоеро, ки Худо ба воситаи онҳо вайро даъват намуд, ки ба Вьетнам баргардад. Ҳиссиёти амиқи вай нисбати онҳое ки берун аз „бошишгоҳ“ хастанд, дигаргун нашуд.

„Ман дар Вьетнам кор кардан мехоҳам“, — гуфт вай ба волидонаш. — „Худо маро даъват кардааст, ки дар байни одамони ин ҷо, дар Вьетнам кор кунам“.

„Магар Худо бо ҳамин восита ба ту ёрӣ наметаҳад?“ — пурсид падар аз вай. — „Ту аз ақл бегона шудай!“

Аммо Мей қарор дод, ки дар Вьетнам мемонад. Ба ҷои сафар ба Амрико вай курси омӯзиши босуръатро дар Сайгон ба анҷом расонд. Барои вай фарқ надошт, ки дар кучо тачриба андӯзад ва Инчилро омӯзад — хохиши ягонаи вай он буд, ки ба Худо хизмат кунад ва ба Худо рӯ овардани ҳамватанонашро бинад. Миссионерон пешниҳод карданд, ки пули омӯзиш дар Сайгонро медиханд, аммо Мей рад кард. Вай медонист, ки агар ин дар нақшаи Худо бошад, ӯ харочоти вайро пардохт мекунад.

Дар давоми шаш моҳ вай дар Вьетнами ҷанубӣ мезист ва қариб аз хона намебаромад. Вай фақат барои мавъиза дар ноҳияҳои дехоти кишвар ба сафар мебаромад. Агар вай дар Сайгон ба кӯча мебаромад, лаҳҷаи шимолияш дарҳол маълум мешуд; вай худро ба хатар андохтан намехост, зеро метарсид, ки ҳуҷҷатҳояшро мепурсанд, вай бошад иҷозатномаи дар Вьетнами ҷанубӣ буданро надошт. Бинобар ин вай мекушид, ки дар давоми шаш моҳ ба кӯчаҳои шаҳр набарояд. Баъзан

вай андӯхгинона аз тиреза ба мошинҳои мегузашта менигарист; вай мехост ақаллан як дақиқа берун баромада, қисми зиндагии атрофаш гардад. Аммо вай дар хона мемонд.

Рӯзҳо дароз буданд, омӯзиш босуръат буд ва ҳама чиз мебоист махфӣ мебуд. Онҳо ҳар рӯз соатҳои дароз дуо мекарданд, Навиштаи Муқаддасро меомӯхтанд ва таълим мегирифтанд, то ки шубон шаванд.

Майли мавъиза кардан дар байни қабилаҳо

Дар курси омӯзиш маълумот оиди қабилаҳои Вьетнам буд. Мейро чунин тарбия карда буданд, ки ҳамаи ақаллиятҳои миллии Вьетнам одамони қафомонда ва бад буда, пайрави анъанаҳои қабилавӣ ва хурофотхоянд. Аммо ҳангоме вай бо масеҳиёне вохӯрд, ки дар байни қабилаҳои гуногун кор мекунанд, Худо дар дилаш хошиеро пайдо намуд, ки ба Масеҳ имон овардани онҳоро бубинад.

Дар Вьетнам беш аз 50 гурӯҳи этники ҳаст ва онҳоро доимо таъкиб мекунанд, то ки маданиятро якхела кунанд; ҳукумат ба забонҳои қабилаҳо чоп кардани ягон чизро манъ кардааст. Мардуми қабилаҳои гуногунро масҳара мекунанд, онҳоро доимо таъкиб мекунанд, ҳатто агар масеҳӣ набошанд ҳам.

Як гурӯҳи шонздаҳнафара бо мотосиклҳо (онҳое ки барои шубон шудан таълим мегирифтанд) барои ба назди ин одамон рафтан ба ноҳияҳои деҳот равона шуд. Маҳал кӯҳсор ва сафар душвор буд. Дар мавсими хушкӣ ҳок чунон гафс буд, ки ду метр аз мотосикл пештарро дидан имкон надошт. Дар мавсими боронҳо роҳҳо чун шишаи тар буданд. Барои аз назари полис дур будан гурӯҳ асосан шабона ҳаракат мекард ва ҳодисаҳои нохуш бисёр буданд. Боре мотосикли Мей сагери зад. Вай ва ҳамсафараш аз болои рул парида афтиданд. Мей бо рӯяш афтид ва рӯй, китфон, зонухо ва сараш пур аз хун шуданд. Саги хароби зард мурда буд.

Пайи захмҳо дар байни сарварони ҷавон нишонаҳои фахрӣ шуданд ва онҳо оиди „дастовардҳо“ шӯҳӣ мекарданд. Онҳо барои ба инфекция роҳ надодан ба захмҳо намак мепошиданд ва ба таври тавонистаашон баста, роҳро давом медоданд.

„Ҳамааш хуб мешавад“, — ба шустан ва бастанӣ захмҳои Мей ёри дода, гуфт ба вай зани дигар. — „Дар ёд дорӣ, ки шубон чӣ гуфт? Агар пайи захмҳо надошта бошӣ, барои дар Вьетнам иҷро кардани кори масеҳӣ тайёр нестӣ. Акнун, Мей, ту тайёр ҳастӣ!“

Навимон

Баъди шаш моҳи омӯзиш Мей ба шимол баргашт. Вай меҳнат мекард, калисоҳо ташкил менамуд, роҳбаронро таълим медод, ва волидонаш исрор менамуданд, ки ин қорашро бас кунад. Ниҳоят, ба ҳашм омада, падари Мей тамоми оиларо, ҳатто ҳешовандони дурро ҳам намуд.

„Бо Мей чӣ қор кунем?“ — пурсид вай ба ҳама бо навбат илтиҷоомез нигариста. — „Вай яқравӣ қарда, ба ин хурофотҳои хоричӣ бовар қарданро давом медиҳад. Мо кӯшиш қардем, ки аз рағҷаш гардонем, водор қунонем, ки ба дини аҷдодон баргардад, аммо ҳамааш беқоида буд. Оё бо ин вайронқунандаи оромӣ муросо меқунонем, ё аз оила мерононем?“

Мей суҳанони падарашро шунида, ҳафа шуд, ва ба ҳешовандони қамъшуда, ба одамоне ки медонист ва тамоми умр дӯст медошт, нигарист. Онҳо гап мезаданд, вай бошад барои онҳо дуо мекард, дуо мекард, то Худо ба вай барои ба саволҳои онҳо қавоб додан хирад диҳад.

Саволҳо бисёр буданд.

Вай ба ҳар яки онҳо бо таҳаммул, бо муҳаббат қавоб медод, то даме ки ба ҳамаи саволҳо қавоб дод. Дар ҳуҷра қомӯши ҳуқмфармо шуд ва ҳама медонистанд, ки вақти қабул қардани қарор фаро расид. Мей боз ба пеш баромада, пеши ҳама истод, то ки ба қашмони падараш нигариста, хоҳиши охирини худро баён қунад. Вай аз Худо хоҳиш қард, ки суҳанони дурустро ба вай нишон диҳад.

„Падар“, — гуфт вай. — „Ман аз Исо даст намеқашам. Аммо ман аз ту низ даст намеқашам. Ту метавони Худои маро қабул нақунӣ, рад қунӣ, аммо ба ҳар ҳол Ў Худо мемонад. Агар хоҳӣ, ту метавони аз ман даст қашӣ, аммо ман духтари ту мемонам. Агар ту маро диғар дидан нақоҳӣ, ихтиёр дорӣ. Аммо дар дилат ман ба ҳар ҳол духтари ту ҳастам. Ҳатто агар ту маро пеш қунӣ ва эътироф нақамой, ман туро эътироф меқунам. Ту ҳақаша падари ман хоҳӣ буд. Ман ҳақаша туро дӯст қоҳам дошт“.

Ҳешовандон қарор доданд, ки Мей дар оилааш монад — ва ба Худо хизмат қарданро давом диҳад. Дертар, ҳуди ҳақон рӯз, падари Мей вайро ба қаноре бурда, гуфт: „Агар бароят қои хоб дарқор бошад, мо ҳақаша аз дидори ту шодем“.

Мей аз Худо сипосузор буд, ки оилааш вайро қабул қард ва бо қидду қаҳд дуо қарданро давом медод, то ки онҳо низ имон оваранд.

Гуруҳи миссионероне ки Мей ҳақроҳашон қор мекард, боз ҳақ пешниҳод мекарданд, ки вай омӯзишро давом диҳад. Вай яққанд бор

пинҳонӣ ба Сайгон рафта, дар мактаби пинҳонии Омӯзиши Китоби Муқаддас таълим гирифт. Ҳар дафъа лозим меомад, ки бо қатора, мотосикл роҳи дуреро тай кунад ва пиёда бисёр роҳ гардад. Пеш аз ҳар як сафар ва ҳар дафъаи ба нуктаи тафтиш ё идораи полис омадан Мей дуо мекард. Вай иҷозатномаи сафар ва ягон асоси қонунии ба Сайгон рафтан надошт. Вай муддати дуру дароз бо қатора мерафт, ва ин ба Мей вақт меод, то дуо кунад ва андешаронӣ намояд, ва аксаран вай оиди падар фикр мекард. Вай ҳеҷ коре карда наметавонист, фақат барои наҷоти ӯ бо ҷидду ҷаҳд дуо мекард.

Боре, хангоме ки вай дар сафар буд, ба вай хабар доданд, ки зуд ба хона баргардад. „Падарат хеле бемор аст“, — гуфтанд ба вай. — „Ӯ дар беморхона аст“.

Диагноз чунин буд, ки ба ҳама забонҳо тарс ва дарди рӯхониро ифода мекунад: саратон. Мей дарҳол ба беморхона омад ва тамоми муддати беморияш уро нигоҳубин мекард. Вай ҳама кори лозимиро мекард, барояш дуо мекард ва ба вай оиди имони худ гап мезад. Вай бисёр вақт Китоби Муқаддасро барои падари бемораш мехонд.

Баъзе дӯстонаш барои хабаргирии падари Мей меомаданд ва падар хис мекард, ки онҳо дар ҳаққи вай ғамхорӣ мекунанд. Ӯ дигар барои дини аҷибӣ духтараш ғам намехӯрд ва беш аз пеш дар бораи ҷони худ фикр мекардагӣ шуд. Боре шубоне омад, ки Мейро таълим дода буд. Шубон муддати зиёде бо ӯ гуфтугӯ намуд, дигар имондорон дар роҳрав истода, дуо мекарданд. Хангоме ки шубон аз ҳучра баромад, падари Мей навимон шуда буд. Ӯ дарҳол духтарашро ҷеғ зад. Онҳо якдигарро оғӯш карданд ва падар гуфт, ки қарор додааст тамоми муддате ки аз умраш боқӣ мондааст, масеҳӣ бошад.

„Акнун ман мефаҳмам, ки ҳукумат калисоро таъқиб мекунад“, — гуфт ӯ ба Мей. — „Пеш ман инро намефаҳмидам. Онҳо барои таъқиб намудани духтарам ҳатто маро истифода бурданд“. Ӯ аз ин хеле афсӯс мехӯрд. Мей падарашро оғӯш карда, гуфт, ки таъқибот қисми нақшаи Худованд, воситаи санҷидан ва мустаҳкам намудани имони вай мебошанд.

Оиди гӯсфандони гӯмроҳшуда ғамхорӣ кардан

Баъди марги падар Мей ғамгин буд, марги уро мотам мегирифт, аммо шодӣ ҳам мекард, ки ягон вақт уро дар бихишт хоҳад дид. Вай ба кори масеҳии худ бо қувваи нав баргашт. Соли 1996 гӯрӯҳи миссионероне ки Мей ҳамроҳашон кор мекард, барои роҳбарони масеҳӣ семинари серӯза ташкил намуд. Хангоме ки Мей дуо карда,

ба вохӯри тайёри мидид, Худованд дар хоб бо вай гап зад, чуноне ки ба Вьетнам бозгаштанаширо талаб намуда, гап зада буд.

Дар хоб Мей дар миёнаи чангали анбӯх истода буд.

„Ман дар кучоям?“ — пурсид вай.

„Ин худуди қабила аст. Ман дар ин ҷо барои ту кори бисёр дорам“.

„Кай равам?“ — пурсид вай. — „Оё боз ягон кас хамроҳи ман барои иҷрои ин кор рафта метавонад?“

Худо дар ҷавоби ин савол ваъда дод: „Ман хамроҳи ту мардеро, сарбозеро мефиристам“.

Сипас аз пеши назараш одамони зиёде гузаштанд, ки либосҳои ранга доштанд. Ҳар кадоми онҳо қабिलाҳоеро намояндагӣ мекарданд, ки Мей мебоист Инчилро ба онҳо мерасонд.

Баъди ин хоб ва омӯзише ки баъд аз он буд, Мей дар байни қабिलाҳои гуногун мунтазам кор карданро сар кард. Вай бо мотосикли худ тамоми Вьетнамро тай намуда, пинҳонӣ мавъиза мекард ва хабари начотро мерасонд. Дар бисёр ҷойҳо полис нуктаҳои тафтиш гузошта буд. Бо ҳодаи бамбуки рохро баста, ходимони полис мусофиронро боздошта, хуччатҳоро тафтиш мекарданд. Агар ягон чиз нодуруст бошад, онҳо одамонро ҳабс мекарданд ё пора мегирфтанд.

Бе иҷозатнома, Китобҳои Муқаддаси пинҳонӣ воридшударо гирифта, Мей рохро дур аз нуктаҳои тафтиш давр зада, пиёда дар чангал роҳ мерафт. Вай медонист, ки ҳукуматдорон аз фаъолияти масехии вай бохабаранд ва вай дар рӯйхати ҷустуҷӯшавандагон аст. Хатар калон буд. Онҳоеро, ки нуктаҳои тафтишро давр зада мегузаштанд, метавонистанд парронанд.

Баъзан Мей ба дасти полис меафтод ва вайро тамоми шаб дар участка нигоҳ медоштанд, баъзан ҳамаи Китобҳои Муқаддасро, ки вай дошт, мегирфтанд. Баъзан Худо Китобҳои Муқаддасро ба таври мӯъҷизаосо аз назари онҳо ниҳон медошт. Ҳар дафъае ки ба бори пурқимат даст нарасонда, сумкаашро бозмегардонданд, Мей метавонист хурсандӣ кунад.

Башоратдихандаи ҷавон мидид, ки калисоҳо дар байни қабिलाҳо зуд афзун мешаванд, ва хурсанд буд, ки онҳо дар рӯ ба рӯи таъқиботи саҳт мардонавор истодагарӣ мекунанд. *Қабिलाҳо — чун барраҳое мебошанд, ки бетартибона парешон шудаанд. Ба гайр аз Худованд касе онҳоро ҳимоя намекунад.*

Мей нақлҳои аъзоёни қабиларо онди таъқибот мешунид ва мекӯшид онҳоро рӯҳбаланд кунад. Мӯйсафедеро овезон карда, то дами

канда шудани ресмон заданд. Вай сар то по хунолуд ба замин афтид. Ходимони полис масеҳиёни деҳаи Ҳмонгро маҷбуран ба ноҳияи дигар кӯчонданд, то ки аз ҳамқабилахоёшон дур бошанд. Баъзан ба масеҳиён лозим меомад, ки ҳама чизро партофта, аз дасти полис ба ҷангал гурезанд.

Дар яке аз деҳаҳо Мей ва дигар масеҳиёро ба хонаи яке аз аъзоёни қабила даъват карданд, ки аз бемории дахшатнок азоб мекашид. Ҳангоме ки вай ба хона даромад, аз бӯйи бад қариб қай мекард. Оила пурсид, ки оё вай духтур нест ва оё ягон хел дору наовардааст.

„Мо духтур нестем“, — гуфт Мей ба онҳо. — „Мо дору надорем“. Аммо мо духтури бехтарини ҷаҳонро медонем, ки ба шумо шифо дода метавонад“.

Мей дуо мекард, ки бемор сихат шавад. Баъди як моҳ, ҳангоме ки онҳо ба деҳа омаданд, он шахс қариб сихат шуда буд. Ӯ хост бо Мей гап занад. „Ман меҳоҳам, ки шумо бо ман равед“, — гуфт ӯ. — „Ман шуморо назди халқи худ мебарам. Аммо он маҳал хеле дур аст. Ин роҳи дур ва душвор хоҳад буд. 30 рӯз роҳ рафтан лозим меояд“.

Мей дуо карда, оиди пешниҳоди ин мард андешид ва ҳис кард, ки Худо хоҳиши вайро тасдиқ мекунад. Вай розӣ шуд ҳамроҳи он мард ба деҳаи ӯ, ки дар ҷойи дурдасти Вьетнами шимолӣ воқеъ аст, равад. Сокинони он ҷой хеле камбағаланд, ҳар яки онҳо фақат як либос дошт, ки онро як соли дароз мепӯшид. Баъзе масеҳиён аз шароити пасти зиндагӣ ва бӯйи бад ҳайрон шуданд. Сокинон ба онҳо нобоварона муносибат мекарданд. Аммо касе ки дар ин деҳа калон шудааст, Мейро шиносонд ва вайро хуб пазирой намуданд. Баъди муддате дар он ҷо калисо барпо карда шуд ва он афзун мешуд. Ин мард ба Мей барои он ташаккур мегуфт, ки онҳоро назди Масеҳ овард.

„Ҳангоме ки онҳо дар мо Масеҳро мебинанд“, — мефаҳмонд вай дертар, — „онҳо Масеҳро ба осонӣ қабул мекунад“.

Ба Мей махсусан одамони қабилаи Ҳмонг маъқул шуданд ва вай сафарҳои иловагии якмоҳаро ба назди онҳо ба нақша гирифт. Сафарҳо хеле душвор буданд: аввал тамоми шаб бо қатора, баъд як рӯзи дароз дар автобуси пур ва бадбӯй. Пагоҳ боз то нисфи рӯз бо автобус ва давоми роҳро пиёда тай кардан лозим меомад. Пайраҳаҳои кӯҳӣ нишеб буда, дар мавсими боронҳо хеле хатарноканд. Агар як қадами нодуруст гузоред, ба дарёчае ки дар поён ҷорист, меафтед. Баъзан лозим меомад, ки ба баландӣ гавак кашида, ҳар як метрро бо душворӣ тай кунанд.

Полис ба чамъомадҳои масеҳиён дар ин деҳаҳои дурдаст халал намерасонд, зеро роҳҳо хеле хатарнок буданд ва онҳо ба он ҷойҳо рафта наметавонистанд. Онҳо то ба яке аз деҳаҳо расида, 50 нафар масеҳиёнро лату кӯб намуданд, ва баъд онҳоро мачбуран ба дигар ноҳияи кишвар кӯчонданд.

Мей ба одамони қабилаи Ҳмонг Инчилро мавъиза мекард ва гаштаву баргашта ба қувваи дигаргункунандаи Каломи Худо боварӣ ҳосил мекард. То қабул кардани масеҳият бисёр сокинон майпараст буданд, дигарон бошанд дар маросимҳои аҷиби ҷодугарона иштирок мекарданд, ки дар он ҷо хуни ҳайвонотро меҳӯрданд. Баъди қабул кардани масеҳият онҳо аз ин маросимҳо даст кашиданд ва тайёр буданд барои имонашон уқубат кашанд. Онҳо бовар мекарданд, ки Масеҳ ба зудӣ бармегардад, ва ба омадани Масеҳ тайёр будан мехостанд.

Мей хоҳиши бештар донишмандони онҳоро фаҳмид ва таълим додани масеҳиёни қабилаи Ҳмонгро сар кард, то ки роҳбар бошанд. Ба бисёрии онҳо лозим омад, ки ду рӯз пиёда роҳ раванд, то ба маҳалла расанд, ки таълим гузаронда мешуд. Дар баъзе деҳаҳо Китоби Муқаддас набуд, дар деҳаҳои дигар деҳқонон хурсанд буданд, ки барои 40–45 оила як Китоби Муқаддас доранд. Баъзе оилаҳо тамоми дороиҳои худро фурӯхтанд, то ки ба Ҳаной рафта, ақаллан як Китоби Муқаддас бихаранд. Аммо дар он ҷо ҳам онҳо Китоби Муқаддасро ба забони ҳмонгӣ ёфта наметавонистанд. Ҳар дафъа Мей бисёртар Китобҳои Муқаддасро ба забони ҳмонгӣ меовард, ки бо ёрии дӯстонаш аз миссия ҷоп шуда буданд. Ҳангоме масеҳиёни ҳмонгӣ бори аввал Каломи Худоро ба даст мегирифтанд ва дар ҷашмонашон ашкҳои шукрона ва шодӣ пайдо мешуданд, Мей хурсанд мешуд.

Сафарҳои дуру дароз Мейро хаста карданд. Вай ҳанӯз ҳам дар роҳ худро бад ҳис мекард, чун дар қайқ ҳангоми сафар ба Гонконг. Вай гоҳо фикр мекард, ки ҷаро Худо вайро даъват намудааст, ки сафар карда башорат диҳад, аммо аз ин дилбеҳузуршавӣ шифо наметавонад. Дар қатора вай кӯшиш мекард дар назди туалет ҷой гирад, зеро медонист, ки дилаш беҳузур мешавад. Соатҳои дароз дар роҳҳои пурлой бо мотосикл рафта, кӯшиш мекард, ки ҳалтаҳои Китоби Муқаддасро дар мувозинат нигоҳ дорад. Вай чандин километрро пиёда тай карда, ҳамеша Китобҳои Муқаддасро мебурд. Вай номҳои масеҳиёни шиносро дар дарзи либосҳои худ меҷуфт, то ки полис ҳангоми ҳабс кардан онро наёбад.

Озодии дигар

Аксаран сафарҳои вай ором мегузаштанд, аммо ходимони полис Мейро медонистанд. Вайро даҳ бор ҳабс карда буданд ва одатан аз якчанд соат то 15 рӯз дар ҳабсхона нигоҳ медоштанд. Онҳо ҳар дафъа Китобҳои Муқаддаси мебурдашро мусодира карда, масеҳиёро бе Қаломи Худо мемонданд. Вай бисёр вақт суханонро ба ёд меовард, ки бародараш ҳангоми аз лагери Гонконг рафтани вай гуфта буд. Ҳатто ӯ он вақт намедонист, ки ҳақ ба қониби ӯст: Мей ба Вьетнам баргашта, ин қадар ғам, ин қадар нохушиҳоро аз сар гузаронд.

„Шумо ғайриқонунӣ мавъиза мекунед“, — гуфтанд кормандони полис. — „Қонуни асосии Вьетнам озодии ақидаҳои диниро кафолат медиҳад, аммо фақат дар чойҳое ки ҳукумат муқаррар намудааст, ва дар вақте ки ҳукумат муайян намудааст“. Боре дар идораи полис вайро водор намуданд эътирофномаеро имзо кунед, ки ғайриқонунӣ мавъиза мекунад.

Мей сухане нагуфта, дар поёни варақ навишт: „Ин ҳуҷҷат қурб надорад“.

Афсари полис наздик омад. Ӯ гумон дошт, ки масеҳиро шикаст додааст ва вай ба ҳуҷҷат имзо гузоштааст. Ҳангоме ки ӯ навиштаи вайро хонд, варақро пора-пора кард. „Шумо гумон мекунед, ки мо девона ҳастем“, — дод зад вай.

Баъди ҳабси навбатӣ ходимони полис вайро мачбур кардани шуданд, то иқроӣ шавад, ки ғайриқонунӣ Навиштаи Муқаддас ва адабиёти „ғайриқонунӣ“-ро чоп мекунад.

„Худо ба ман ин ҳақро медиҳад“, — гуфт Мей ба онҳо. — „Шумо манъ карда наметавонед. Дар Вьетнам озодии дин ҳаст, бинобар ин ман метавонам ба ҳар дине ки бошад, бовар кунам. Ҳангоме ман бо Китоби Муқаддас меравам, ин имони ман аст. Ҳангоме ки ман бо ин одамон гап мезанам (роҳбарони масеҳӣ дар семинарҳо), онҳо алақай масеҳӣ ҳастанд, яъне ин мавъизаи дин нест. Мо фақат якчоя бовар мекунем“.

„Озодӣ ҳаст“, — гуфтанд ходимони полис, — „Аммо дар Вьетнам мо озодиро дар қуттӣ нигоҳ медорем. Мо ҳал мекунем, ки кӣ озод аст ва кӣ не“.

Дар идораи полис аз Мей хоҳиш карданд, ки кори худро тасвир кунанд ва ба ваъдае имзо гузоранд, ки дигар мавъиза намекунад. Мей розӣ шуд, ки онди кори мекардааш ҳисобот нависад. Вай тасвир намуд, ки чӣ хел калон шуд, чӣ тавр ба ачдодонаш сачда мекард, чӣ

гуна дар лагери гурезаҳо дар Гонконг оиди Худо фаҳмида, ба Вьетнам баргашт ва чӣ тарз Худо ҳаёти вайро дигаргун намуд. Вай эътирофи худро навишт.

Ҳангоме бояд ваъдаи мавъиза накарданро менавишт, вай ба ҷои ин чунин навишт: „Китоби Муқаддас китобест, ки ҳукумат ҷоп кардан ва паҳн намудани онро (ба миқдори номаҳдуд) иҷозат медиҳад. Дар Китоби Муқаддас гуфта шудааст, ки мо бояд Худоро парастидан кунем ва Хушхабарро ба одамон расонем. Ман он кореро мекунам, ки Китоби Муқаддас меғӯяд“.

Кормандони полис эътирофи Мейро хонда, қарор доданд, ки вайро озод кунанд

Ҳар боре ки Мей ба ягон ҷой барои мавъиза кардан рафтани шавад, ба сафар тайёри дида, соатҳои дароз дуо мекард. Боре, пагоҳии барвақт, ҳангоме ки вай барои сафари навбати дуо мекард, ҳис кард, ки ба мушкилиҳо дучор хоҳад шуд. Вай ба ҳамкоронаш оиди ин ҳисси худ гуфт, аммо онҳоро бовар кунанд, ки ҳамааш дар ихтиёри Худост, хоҳ дар ҳабсхона бошад, хоҳ дар озодӣ. Духтаре ки бояд ҳамроҳаш мерафт, оиди ҳисси пешакии Мей шунида, гиря кард. „Худо инро медонад“, — рӯҳбаланд мекард вайро Мей. — „У ба ин роҳ медиҳад, то ки ту ин дафъа ҳамроҳи ман равӣ ва мо якдигарро дастгирӣ карда тавонем. Ташвиш накаш. Ман воҳуриро ташкил кардаам. Ту барои ин ҷавобгар нахоҳӣ шуд. Ман ҳамаашро ба гардани худ мегирам“.

Онҳо бо мошин раҳсипор шуданд, ду зан, марди миссионер ва ронанда. Чуноне ки Худованд Мейро огоҳ кард, онҳо бо мушкилот дучор шуданд. Полис онҳоро ҳабс кард Дар участка ду мардро дар як ҳуҷра ва ду занро ба ҳуҷраи дигар маҳкам карданд. Дар ғӯшаи ҳуҷраи занон дар фарш сӯроҳии ифлосе буд — туалет. Дар деворҳо, дар фарш, дар тамоми хона тӯдаҳои мағасҳо буданд. Ҳамаи Китобҳои Муқаддас ва дигар китобҳо мусодира карда шуданд

Баъди рӯзҳои истироҳат Мейро ба ҳабсхонаи Лан бурданд. Ҳангоме ки вай ба камера даромад, дар он ҷо аллакай якчанд занони хитой буданд. Онҳо аз Хитой гурехта ба Малайзия расидани буданд, аммо полиси Вьетнам онҳоро ҳабс кард. Занон мехостанд ба забони англисӣ гап зананд, ва Мей ҳамон тавре ки метавонист, бо онҳо гап мезад.

Нисфирӯзи ба гурӯҳи занҳо як хурмача биринҷ медоданд, ҳар кадоми онҳо бо қошуқи худ аз хурмача гирифта мехӯрд. Мей ва дугонаи масеҳияш вақти бисёреро бо дуо мегузаронданд ва барои он занон низ, ки ҳамроҳашон дар камера буданд, дуо мекарданд. Ҳар

пагоҳӣ соати ҳашт посбон Мейро ба пурсуков мебурд. Вайро се соат пурсуков мекарданд. Вайро маҳбуси сиёсӣ меҳисобиданд ва хеле чиддӣ пурсуков менамуданд.

„Чаро шумо ҳукумато бад мебинед?“ — гуфт яке аз афсарон.

„Ман ба ҳукуматамон нафрат надорам“, — ҷавоб дод вай оромона. — „Ман ба Масеҳ пайравӣ мекунам. Ё ба мо гуфтааст, ки хокимиятхоро эҳтиром кардан лозим аст. Ман барои онҳо дуо мекунам“.

„Шумо барои онҳо дуо мекунед?“ — пурсид афсар бо истехзо. — „Ин Китобҳои Муқаддас аз кучоянд? Шумо бо ҷосусони хориҷӣ вомахӯред, магар не? Ростагро гӯед“.

„Ман Китобҳои Муқаддасро дар Ҳаной ва Ҳо-Ши-Мин (Сайгон) гирифтаам“, — гуфт вай. — „Ва ман ҳеч гуна ҷосусонро намедонам“.

„Шумо на фақат онҳоро медонед“, — гуфт афсар, овозашро баланд карда, — „шумо барои онҳо кор мекунед! Шумо ба хориҷиён бар зидди ватани худ кор мекунед!“

„Ман кишвари худро дӯст медорам“, — исрор мекард Мей. — „Ман халқи худро дӯст медорам, барои ҳамин ҳам ба ин ҷо баргаштам“.

„Роҳбари шумо кист? Дигар масеҳиёне ки ҳамроҳи шумо кор мекунанд, сарварони шумо кистанд?“

Мей номи дигар масеҳиёро гуфтан нахост. „Агар оиди онҳо фаҳмиданӣ бошед, аз ҳудашон пурсед“, — ҷавоб дод Мей. Вай хомӯшона Худоро сипосгузори намуд, ки полис номхоеро ки дар дарзҳои либосаш дӯхта шуда буданд, ошкор накард.

Пурсиш то танаффус давом кард, ҳангоме ба Мей иҷозат доданд, ки ба камера баргардад. Баъди нисфирӯзӣ вайро боз ба пурсуков ҷеғ заданд ва се соати дигар пурсуков намуданд. Даҳ рӯз ҳамин тавр давом кард, ва ҳар рӯз вайро полисҳои дигар пурсуков мекарданд. Баъзеи онҳо ба вай дод мегуфтанд, ба миз мушт мезаданд. Дигарон ором гап мезаданд ва бовар мекунонданд, ки оиди ҷамъомадҳои масеҳиён аллақай ҳама чизро медонанд, бинобар ин бехтараш ростӣ гапро гӯяд“.

Рӯзи даҳум ба вай гуфтанд, ки ашӯҳои худро гундорад, вайро ба камераи дигар мегузaronанд. Ба ҷои ин вайро ба ҳуҷраи дигаре бурданд, ки он ҷо вай мебоист ба ҳуҷҷати озодшавӣ имзо мегузошт. Вай дафъаи охирин ба чунин ҳуҷҷат имзо гузоштаниашро ба ёд овард. Гӯе вай аз Гонконг кайҳо рафта буд. Ҳангоме ки вайро барои ҳуҷҷат оиди озодшавӣ сурат мегурифтанд, Мей табассум мекард. Вай ҳеч

чинояте содир накардааст ва вақти дар ҳабсхона гузарондааш фақат тасдиқ намуд, ки Худо бо ўст, ва вазифаи вай мавъиза кардан ба онхоест, ки берун аз „бошишгоҳ“ мебошанд.

„Ман озодам“, — фикр кард вай ҳабсхонаро тарк карда, — „ман ҳақиқатан озодам“. Вай оиди падараш ва оиди он фикр кард, ки ба ғарб рафта озод шудан даркор аст. *Аммо ман озоди дигарро пайдо намудам. На он озодиеро, ки падарам ба он умед дошт, балки озоди хеле бузургтарро!*

Охирсухан

Дар баробари мавъизаи бомуваффақияти Инчил Мей ба мушоракати дӯстона майл дошт. Вай ба Худо ёдрас намуд, ки Ў ба вай сарбозеро ваъда кардааст, ки ҳамроҳи вай дар роҳи ҳаёт қадам мезанад. Дигар имондорон низ ҳамроҳи вай дуо мекарданд, то ки Худо ба вай ин „сарбоз“-ро ошкор кунад. Ў ҳамин тавр кард.

Нам масеҳӣ ва собиқ полиси коммунистӣ буд. Худо дили ўро бо муҳаббат ба Мей ламс намуд, аммо ў дар муддати чандин моҳ инро ба вай намегуфт. Вай фақат дуо мекард, то Худо дар вақти даркори ба Мей ҳиссиёти ўро ошкор кунад. Ба зудӣ Мей ва роҳбарони калисо фаҳмиданд, ки онҳо барои якдигар офарида шудаанд. Онҳо оиладор шуданд ва хизмати худро давом дода, дар ноҳияҳои дехот сафар мекарданд, то ки Инчилро мавъиза намоянд ва роҳбарони масеҳиро таълим диҳанд.

Падари Нам дар ҳукумати коммунистӣ вазифаи баланд дошт ва, албатта, аз интихоби писараш хурсанд нашуд. Дар аввал вай бо Мей гап намезад ва ҳатто дар як ҳучра будан намехост. Хангоме ки Мей ва шавҳараш масеҳиёро ба хонашон даъват мекарданд, вай дар назди хона истода, онҳоро пеш мекард. Дар ниҳояти қор ба Нам ва Мей лозим омад, ки дар атрофи хонашон девор созанд, то ки падари Нам бо ҳамимонон вохӯрдани онҳоро набинанд.

Хангоми яке аз сафарҳо ба чангалистон бо Мей исқоти ҳамл рӯй дод. Духтурон ба вай гуфтанд, ки баъди исқоти яқум вай дигар наметавонад кӯдакро то мӯҳлаташ нигоҳ дорад, аммо ҳамсарон аз Худо илтиҷо мекарданд, ки ба онҳо фарзандон ато кунад. Мей боз хонила шуд, аммо хонилагии вай хеле вазнин буд. Духтурон ба вай маслиҳат медоданд, ки аборт кунад, аммо Мей рад кард. Хангоме ки вақти зоидан расид, дарди зоиш сар шуд, аммо дигар пешравие набуд. Духтурон ба Нам гуфтанд, то интиҳоб кунад, ки кӣ зинда мемонад — занаш ё кӯдак. Онҳо гумон надоштанд, ки ҳар ду зинда

мемонанд. Мей ва Нам дуо карда, аз Худо хошиш мекарданд, ки ба кӯдакашон раҳм кунад.

Худо ҳар дуи онҳоро начот дод. Мей духтари солим таваллуд кард ва ба зудӣ худаш сиҳат шуд.

Баъди таваллуди кӯдак Мей ба ноҳияҳои дурдасти Вьетнам сафар карда наметавонад, аммо вай дар калисоҳои маҳаллии ба хонааш наздик фаъолона кор мекунад ва роҳбарони масеҳии дехотири, ки ба шаҳр меоянд, таълим медиҳад. Нам ба деҳаҳои дурдасти чангалистон рафтано давом медиҳад, ақаллан мохе як бор.

Худо дар Мей хошишери пайдо намуд, ки ба ятимон ва кӯдакони беҳона ёри диҳад. Вай ин корро сар кард ва он рӯзеро интизор аст, ки духтараш ҳамроҳи вай кор карда, ба кӯдакони берун аз „бошишгоҳ“ оиди Худое накл мекунад, ки ҷаҳонро дӯст медорад, бадири нобуд мекунад ва ягона Худое мебошад, ки моро озод карда метавонад.

Тавзеҳот

Адел: Дар байни даҳшат ...умед

1. Нома ба Филиппиён 4:13.
2. Чиход — калимаи арабие ки маънояш „чанги муқаддас“ мебошад.
3. Худо бузург аст! Худо бузург аст!

Пурнима: Кӯдак дар ҳабсхона, аммо рӯҳ озод аст

1. Матто 10:28.
2. Ниг. Матто 5:10.

Аида: Овоз барои беовозҳо

1. Ин маҷаллаҳои ғайрилегалӣ масеҳиро калисоҳои пинҳонкори баптистӣ дар Иттиҳоди Шӯравӣ нашр мекарданд. Коммунистон наشري фақат як маҷаллаи „маъқул донишашуда“-ро иҷозат меоданд. Дар он мақолаҳои чоп мешуданд, ки ба ҳукумати шӯравӣ писанд меомаданд. Масеҳиёни пинҳонкор, ки таърихи ҳақиқии калисоро нақл кардани буданд, барои чоп ва паҳн кардани маҷаллаҳои худ ба ҳабсхона афтада метавонистанд.
2. Ниг. Нома ба Филиппиён 3:10.
3. Маълумоти иловагиро оиди Аида ва озмоишхояш дар китоби Майкл Бурдо „The evidence that convicted Aida Skripnikova“ (Англия: Маркази омӯзиши дин ва коммунизм, соли 1972); (Нашрияи амрикоӣ: Elgin.II1: David C. Cook Publishing Company. 1973).

Сабина: Гuvoҳи муҳаббати Масех

1. Ҳастӣ 19:17.
2. Матто 16:25.

Линг: Дар мактаби азобҳо

1. Луко 10:2-3.
2. Ниг. Матто 25:1-13.

Глэдис: Наҷот дар бахшидан

1. Забур 37:4.
2. Ниг. Луко 23:34 ва Румиён 8:28.
3. Ниг. Ибриён 13:5.
4. Румиён 12:14-18.
5. Румиён 8:28.

Мундариҷа

Пешгуфтор	3
Шукргузорӣ	5
Муқаддима: Дилҳое ки бо мардонагӣ ва эътиқод афрӯхта мебошанд	7
Адел: Дар байни даҳшат... умед	9
Пурнима: Кӯдак дар ҳабсхона, аммо рӯҳ озод аст	39
Аида: Овоз барои беовозҳо	64
Сабина: Гувоҳи муҳаббати Масех	89
Тара: Доимо пинҳон шуда зистан	128
Линг: Дар мактаби азобҳо	157
Глэдис: Начот дар бахшидан	189
Мей: Боз ба Вьетнам... барои мавъизаи Инчил	210
Тавзеҳот	238

„Ё ба шавҳар мебароӣ, ё мемури...“

Агар ту масеҳӣ бошӣ, дар ин шаҳр
барои ту ҷой нест...

Ту дар ин ҷой ба танҳоӣ мемури“.

Суханони хайрбодии падари Тара духтари 16-соларо ба фикре водор карданд – вай бояд гурезад, то ки ҳаёти худро начот диҳад. Тара – духтари шахси дар Покистон маъруфи мусулмон, ки вайро то ниммурда шуданаш зарбу лат карда буданд – чун маҳбуси зиндон, бе ҳӯрок ва ёрии тиббӣ, дар ҳуҷраи худ бандӣ гашта буд.

Сабаби ҳамаи ин он буд, ки ўро ҳангоми хондани Китоби Муқаддас ғофилгир карданд.

Қиссаи Тара яке аз ҳашт қисса оиди занҳои масеҳии нотарс аст, ки „Дилҳои афрӯхта“ ба онҳо баҳшида шудааст. Духтари вьетнамӣ, ки барои дар кишвари коммунистии худ башорат додани Хушхабар аз озодӣ даст кашидааст, миссионерзани австралиягӣ, ки баъди аз ҷониби мутаассибони деҳотӣ зинда ба зинда сӯзонда шудани шавҳар ва писаронаш дар Ҳиндустон баҳошиш ва шифоёбиро мавъиза мекунад – ин занон душвориҳои фавқуллоддари паси сар карда, дар гӯшаву канорҳои гуногуни сайёраамон сарварон ва ходимони калисои пинҳонӣ шуданд.